LIETUVOS MOKSLO TARYBA

LITUANISTIKOS DUOMENŲ BAZĖ: EKSPERTINIO VERTINIMO ANALIZĖ

Apžvalga-studija

Sudarytojas Algis Krupavičius

Autoriai:

Laimutė Anglickienė (2.3), Rasa Banytė-Rowell (2.8), Arūnas Baublys (2.19), Lina Bloveščiūnienė (1), Valdonė Daršukvienė (2.2), Sigitas Daukilas (2.1), Rasa Čepaitienė (2.10), Rūta Janonienė (2.12), Edgaras Klivis (2.17), **Algis Krupavičius** (vadovas; 1, 2.14, Apibendrinimas), Arvydas Pacevičius (2.11), Danutė Petrauskaitė (2.13), Jūratė Ruzaitė (2.5), Dalia Satkauskytė (2.6), Asta Savanevičienė (2.20), Ramunė Šmigelskytė-Stukienė (2.9), Tomas Sodeika (2.7), Gintaras Švedas (2.18), Artūras Tereškinas (2.16), Daiva Vyčinionė (2.4), Rita Žukauskienė (2.15)

Recenzavo:

Doc., habil. dr. Ingė Lukšaitė
Prof. dr. Asta Kazlauskienė (Vytauto Didžiojo universitetas)

Apžvalga-studija parengta ir išleista vykdant Lietuvos mokslo tarybos projektą „Duomenų bazės *Lituanistika* plėtra“ (09.3.3-ESFA-V-711-01-0002) pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 9 prioriteto „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ įgyvendinimo priemonę „Mokslininkų ir kitų tyrėjų gebėjimų stiprinimas“.

Lietuvos
mokslo
taryba

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

ISBN 978-609-467-320-7 (internetinis)
<http://dx.doi.org/10.7220/9786094673207>

© Laimutė Anglickienė, Rasa Banytė-Rowell, Arūnas Baublys, Lina Bloveščiūnienė, Valdonė Daršukvienė, Sigitas Daukilas, Rasa Čepaitienė, Rūta Janonienė, Edgaras Klivis, Algis Krupavičius, Arvydas Pacevičius, Danutė Petrauskaitė, Jūratė Ruzaitė, Dalia Satkauskytė, Asta Savanevičienė, Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, Tomas Sodeika, Gintaras Švedas, Artūras Tereškinas, Daiva Vyčinionė, Rita Žukauskienė, 2018

© Lietuvos mokslo taryba, 2018

TURINYS

1. Lituanistikos duomenų bazė 2012–2014 metais: kas, kur, kaip?	5
Įvadas	5
1.1. Ekspertinis vertinimas ir jo taisyklės	5
1.2. Kiekybinis vertinimas <i>Lituanistikos</i> duomenų bazėje 2012–2014 metais	7
1.3. Kokybinis vertinimas <i>Lituanistikos</i> duomenų bazėje 2012–2014 metais.	12
2. Lituanistikos kryptių ekspertinio vertinimo analizė.	18
2.1. Edukologija.	19
Įvadas	19
2.1.1. Kiekybinė ekspertizės analizė	20
2.1.2. Kokybinė ekspertizės analizė	28
Apibendrinimas	32
2.2. Ekonomika	33
Įvadas	33
2.2.1. Kiekybinė ekspertizės analizė.	33
2.2.2. Kokybinė ekspertizės analizė	39
Apibendrinimas	41
2.3. Etnologija	43
Įvadas	43
2.3.1. Kiekybinė ekspertizės analizė.	44
2.3.2. Kokybinė ekspertizės analizė	48
Apibendrinimas	52
2.4. Etnomuzikologija	54
Įvadas	54
2.4.1. Kiekybinė ekspertizės analizė.	54
2.4.2. Kokybinė ekspertizės analizė	60
Apibendrinimas	65
2.5. Filologija: Kalbotyra	68
Įvadas	68
2.5.1. Kiekybinė ekspertizės analizė.	68
2.5.2. Kokybinė ekspertizės analizė	72
Apibendrinimas	75
2.6. Filologija: Literatūrologija	77
Įvadas	77
2.6.1. Kiekybinė ekspertizės analizė.	77
2.6.2. Kokybinė ekspertizės analizė	81
Apibendrinimas	86
2.7. Filosofija	88
Įvadas	88
2.7.1. Kiekybinė ekspertizės analizė.	88
2.7.2. Kokybinė ekspertizės analizė	91
Apibendrinimas	95
2.8. Istorija: Archeologija ir priešistorė	96
Įvadas	96
2.8.1. Kiekybinė ekspertizės analizė.	96
2.8.2. Kokybinė ekspertizės analizė	103
Apibendrinimas	106
2.9. Istorija iki 1914 metų	108
Įvadas	108
2.9.1. Kiekybinė ekspertizės analizė.	108
2.9.2. Kokybinė ekspertizės analizė	114
Apibendrinimas	118
2.10. Istorija po 1914 metų	119
Įvadas	119

2.10.1. Kiekybinė ekspertizės analizė	120
2.10.2. Kokybinė ekspertizės analizė	126
Apibendrinimas	129
2.11. Komunikacija ir informacija	131
Įvadas	131
2.11.1. Kiekybinė ekspertizės analizė	131
2.11.2. Kokybinė ekspertizės analizė	137
Apibendrinimas	138
2.12. Menotyra	140
Įvadas	140
2.12.1. Kiekybinė ekspertizės analizė	140
2.12.2. Kokybinė ekspertizės analizė	146
Apibendrinimas	149
2.13. Muzikologija	151
Įvadas	151
2.13.1. Kiekybinė ekspertizės analizė	151
2.13.2. Kokybinė ekspertizės analizė	157
Apibendrinimas	161
2.14. Politikos mokslai	163
Įvadas	163
2.14.1. Kiekybinė ekspertizės analizė	164
2.14.2. Kokybinė ekspertizės analizė	170
Apibendrinimas	172
2.15. Psichologija	173
Įvadas	173
2.15.1. Kiekybinė ekspertizės analizė	173
2.15.2. Kokybinė ekspertizės analizė	179
Apibendrinimas	181
2.16. Sociologija	182
Įvadas	182
2.16.1. Kiekybinė ekspertizės analizė	183
2.16.2. Kokybinė ekspertizės analizė	188
Apibendrinimas	190
2.17. Teatologija	192
Įvadas	192
2.17.1. Kiekybinė ekspertizės analizė	192
2.17.2. Kokybinė ekspertizės analizė	195
Apibendrinimas	198
2.18. Teisė	199
Įvadas	199
2.18.1. Kiekybinė ekspertizės analizė	199
2.18.2. Kokybinė ekspertizės analizė	204
Apibendrinimas	208
2.19. Teologija	209
Įvadas	209
2.19.1. Kiekybinė ekspertizės analizė	210
2.19.2. Kokybinė ekspertizės analizė	217
Apibendrinimas	219
2.20. Vadyba ir administravimas	220
Įvadas	220
2.20.1. Kiekybinė ekspertizės analizė	220
2.20.2. Kokybinė ekspertizės analizė	224
Apibendrinimas	227
Apibendrinimas	229
Literatūra	232
Apie autorius	234

1. LITUANISTIKOS DUOMENŲ BAZĖ 2012–2014 METAIS: KAS, KUR, KAIP?

Lina Bloveščiūnienė, Algis Krupavičius, Vytauto Didžiojo universitetas¹

ĮVADAS

Lituanistikos duomenų bazė (toliau – LDB) atsirado kaip esminė Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų (HSM) infrastruktūra 2006 metais. Savo gyvavimą ji pradėjo kaip Europos Sąjungos (ES) Socialinio fondo projektas, siekęs „sukurti ekspertuojamą informacinę lituanistikos duomenų bazę ir pateikti mokslinę informaciją apie humanitarinių ir socialinių mokslų tyrimus, kurių objektas – Lietuvos valstybės, visuomenės, kultūros, lietuvių tautos, kalbos istorija ir dabartis“. Toliau LDB vysto Lietuvos mokslo taryba (toliau – LMT), bendradarbiaudama su Lietuvos mokslo institucijomis ir bibliotekomis. Mokslo darbus siūlyti duomenų basei gali visi mokslininkai ir tyrėjai, tačiau būtina pateikti visą publikacijos tekstą.

2012–2014 metai žymėjo jau trečią LDB raidos etapą. Šiuo laikotarpiu buvo įvertintos net 18 494 publikacijos, o iš jų LDB kriterijus ir objektą tenkino 15 302 (beveik 83 proc. pateiktųjų) mokslo darbai, netenkino – 3 192 (apie 17 proc.). Tarp jų neatitiko objekto – 831 publikacija. Antai pirmuoju LDB vystymosi laikotarpiu 2006–2008 m. ekspertiškai buvo įvertintos 9 779 publikacijos, arba beveik dvigubai mažiau nei 2012–2014 m., iš jų 7 676 mokslo darbai buvo pripažinti kaip atitinkantys LDB kokybę. 2014 m. rugpjūčio mėnesį duomenų bazėje buvo daugiau nei 36 tūkst. mokslo publikacijų.

1.1. EKSPERTINIS VERTINIMAS IR JO TAISYKLĖS

Vienas svarbiausių LDB tikslų yra kokybiškų lituanistinių mokslo darbų atranka, o esminis atrankos instrumentas yra ekspertinis vertinimas. Kodėl ir kaip atliekama lituanistikos darbų ekspertizė?

Humanitarinių ir socialinių mokslų lituanistikos srities darbų ekspertinio vertinimo pirminis tikslas – kvalifikuoti konkrečią publikaciją kaip lituanistikos mokslo darbą. Be papildomo ekspertinio vertinimo į LDB pradinuose jos formavimo etapuose buvo įrašomos tik humanitarinių ir socialinių mokslų (toliau – HSM) disertacijos. Nuo 2012 m. atsirado tvarkomasis vertinimas, kuris leidžia tam tikrų rūšių publikacijas įrašyti į duomenų bazę be išsamaus ekspertinio vertinimo. Tvarkomasis vertinimas, skirtingai nei ekspertinis, nenustato mokslo darbo kokybės lygio. Į LDB be ekspertinio vertinimo patenka HSM lituanistikos objektą atitinkančios disertacijos, monografijos, išleistos disertacijų pagrindu, publikacijos žurnaluose, kurių kokybės koeficientas $\geq 0,9$ (90 ar daugiau

¹ Nijolė Kolesinskienė (Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka) šiam skyriui rinko statistinę informaciją.

lituanistikos kokybės lygį atitinkančių publikacijų iš 100 pateiktų vertinti), knygos, išleistos vykdančią Nacionalinę lituanistikos programą, nauji knygų, jau esančių duomenų bazėje, leidimai, daugiatomių leidinių vėlesni ar ankstesni tomai, tarpusavyje glaudžiai susieti tematika ar sandara.

Ekspertinio vertinimo tikslas – nustatyti mokslo publikacijos kokybės lygį. Ekspertinis vertinimas vykdomas nuo 2007 metų. Jam duomenų bazės informacinėje sistemoje LISDAS yra sukurta *Ekspertavimo* posistemė.

Ekspertas vertina tik tuos mokslo darbus, kurie priskirti jo atstovaujamai mokslo krypčiai ar šakai² arba yra tarpdisciplininio pobūdžio, bet bent iš dalies priklauso jo atstovaujamai mokslo krypčiai ar šakai.

Konkretus mokslo darbas paskiriamas konkrečiam ekspertui pagal aiškiai apibrėžtas taisykles. Ekspertas negali vertinti publikacijos, jeigu yra to darbo autorius ar vienas iš bendraautorių, jei ekspertas buvo publikacijos autoriaus mokslinio darbo vadovas, vertinamo darbo autorius (ar vienas iš autorių) priklauso tai pačiai institucijai kaip ir ekspertas, jei vertinimas sukeltų viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktą, nes, pavyzdžiui, su vertinamo darbo autoriumi per pastaruosius trejus metus turėjo bendrų mokslinių publikacijų, su autoriumi yra susijęs giminystės ryšiais. Skiriant vertinti konkrečią publikaciją, nepaisoma mokslinių laipsnių subordinacijos, t. y. ekspertas, turintis mokslo daktaro laipsnį, gali vertinti publikacijas, parengtas habilituoto mokslo daktaro.

Mokslo darbus LDB vertino per 200 ekspertų iš įvairių Lietuvos mokslo ir studijų institucijų. Duomenų bazės ekspertu gali būti humanitarinių ar socialinių mokslų srities mokslo laipsnį turintis asmuo, atitinkantis Lietuvos mokslo tarybos nustatytus kvalifikacinius reikalavimus mokslininkams.

Kiekvienai publikacijai įvertinti skiriami du ekspertai. Vertinamų publikacijų sąrašas kiekvienam ekspertui informacinėje sistemoje priskiriamas automatiškai. Programa tapatina duomenų bazėje įrašytų publikacijų bibliografinius duomenis su mokslininko anketoje pateiktais duomenimis. Publikaciją siūloma vertinti, kai jos rengėjo asmenvardis nesutampa su eksperto asmenvardžiu, publikacijos kalba sutampa su eksperto žinoma kalba, publikacijos tematika sutampa su eksperto pažymėtomis mokslo šakomis, publikacijos autorių atstovaujamos įstaigos nesutampa su eksperto darbo vieta, publikacijos autorių asmenvardžiai nesutampa su eksperto bendraautorių asmenvardžiais (tikrinamos paskutinių trejų metų publikacijos).

Iš pasiūlyto publikacijų sąrašo ekspertas pasirenka tas publikacijas, kurias sutinka įvertinti iki nurodyto termino, laikydamasis vertinimo sąlygų ir tvarkos. Eksperto pasirinkimas tvirtinamas autorių sutartimi.

Į duomenų bazę patenka dviejų ekspertų teigiamus vertinimus gavusi publikacija. Sprendimas laikomas teigiamu, jeigu publikacija surenka 18 ir daugiau vertinimo balų. Jei publikacija vertinama prieštaringai, skiriamas trečiasis ekspertas.

Publikacijų vertinimo kriterijai buvo nustatyti ir aprašyti galimybių studijoje *Tarptautinė mokslinė duomenų bazė „Lituanistika“*³, kuri buvo paskelbta 2007 metais. Vertinamąjį sprendimą ekspertams priimti padeda *Ekspertinio vertinimo anketos*, kuriose, be publikacijos kokybės vertinimo balais (publikacijai galima suteikti iki 35 balų), pateikiami vertinimo komentarai, reikšminiai žodžiai ir mokslo šakos, vertinama santraukų kokybė. Vertinimo anketos saugomos visą laiką, o ekspertai ir vertinimo rezultatai viešai nėra skelbiami.

Mokslo darbų kokybės vertinimo kriterijai yra konkretūs ir universalūs, t. y. vertinamas darbo tikslų ir uždavinių formulavimas; tiriamos problemos mastas, pobūdis ir vieta bendrajame šakos ar srities, tam tikros problematikos tyrimuose; sprendžiamos problemos reikšmingumas ir naujumas; tyrimų

² Klasifikuojant LDB (t. y. Lituanistikos duomenų bazės) mokslo kryptis ir šakas naudojamas bendrasis Europos mokslinių tyrimų informacijos formatas (CERIF; the Common European Research Information Format), kuris rekomenduojamas Europos Komisijos Europos Sąjungos nariams mokslinių tyrimų duomenų bazėms harmonizuoti.

³ Mantas Adomėnas et al., *Tarptautinė mokslinė duomenų bazė „Lituanistika“: galimybių studija* (Kaunas: Technologija, 2007).

perspektyvumas ir reikšmė tolesniems tyrimams; darbo aktualumas mokslo krypties (šakos) raidai; taip pat vertinami mokslinio tyrimo elementai, pvz., metodai ir kritinė refleksija, teorinių problemų kėlimas, teorinis, metodologinis ar empirinis argumentų pagrįstumas, išvadų pagrįstumas ir jų sąsajos su keliama uždaviniais, mokslo darbo struktūros pagrįstumas ir logiškumas.

Svarbiausias šios studijos ir ekspertinių apžvalgų skirtingose humanitarinių ir socialinių mokslų kryptyse tikslas yra lituanistikos publikacijų ekspertizių analizė. Kitaip tariant, įvertinti publikacijų ekspertizės objektyvumą, patikimumą ir kokybę, t. y. siekta apžvelgti krypties / šakų publikacijas, įvertinti ir apibendrinti teigiamai ir neigiamai vertintų publikacijų informaciją (kokie vertinimo kriterijai dominuoja ir kita), atlikti ekspertų darbo analizę, atskleisti tarpdisciplininių publikacijų vertinimo skirtumus, pateikti išvadas ir rekomendacijas tolesnei projekto ekspertinei veiklai. Apžvalgas-studijas parengė 20 lituanistikos mokslo kryptių ekspertų iš įvairių Lietuvos mokslo ir studijų institucijų.

Apžvalgų-studijų analizė buvo padalinta į kiekybinę ir kokybinę dalis, abiejų kriterijai buvo vienodi visoms humanitarinių ir socialinių mokslų kryptims, o kai kuriais atvejais – šakoms.

Kiekvienoje studijoje trumpai apibūdinama kryptis ir jos krypties būklė Lietuvoje, taip pat publikacijų žanrų prioritetai joje. Kiekybinėje ekspertinių vertinimų analizės dalyje pirmiausia buvo apžvelgiamas vertintų publikacijų pasiskirstymas pagal žanrus, šakas, publikacijos kalbą, aptartas publikacijų pasiskirstymas pagal kokybę jas grupuojant pagal balų vidurkius⁴ (į tris dalis, kur pirmą grupę apėmė publikacijas iki 18 balų, arba slenkstinio LDB balo, antra grupė – tarp 18 ir krypties medianos, ir trečia – publikacijas, įvertintas aukščiau nei krypties mediana). LDB publikacijų vertinimai taip pat analizuoti pagal jų balų pasiskirstymą, pagal vertinimo kriterijus (problema, aktualumas, pagrįstumas, dėstymas, naujumas) arba kur ir kokie aukščiausi balai yra gaunami, o kurie vertinimo kriterijai turi žemiausius balus ir kodėl.

Dar vienas svarbus kiekybinio publikacijų vertinimo aspektas buvo LDB netinkamų publikacijų analizė. Čia pirmiausia aptartos tokių publikacijų proporcijos nuo visų, esančių kryptyje, jų pasiskirstymas pagal netinkamumą dėl tematikos ir netinkamumą dėl teksto kokybės, pagal jų žanrus, publikacijos kalbas.

Specifinė LDB publikacijų grupė yra prieštarai vertinti mokslo darbai, kai vienas ekspertas publikaciją įvertina kaip tinkamą duomenų bazei, o kitas – ne. Ir šios publikacijos vertintos pagal jų mastą kryptyje, jų pasiskirstymą pagal žanrus ir panašiai.

Itin svarbus elementas – ekspertų komentaruose pateikti vertinimo argumentai. Kaip kiekybinis komentarų vertinimo rodiklis buvo pasirinkta vidutinė ekspertų komentarų apimtis, taip pat bandyta rasti sąsajas tarp komentarų apimties skirtumų neigiamai ir geriausiai vertintoms publikacijoms.

Kokybinė ekspertų vertinimo analizė apėmė vertinimo kriterijų tinkamumą ir jų taikymą atskiroje kryptyje, bendrą geriausių publikacijų ypatumų aptarimą, neigiamai (tiek dėl temos, tiek dėl teksto kokybės) vertintų publikacijų ypatumus, ekspertų vertinimo ir jų komentarų problemas, taip pat ekspertų vertinimų objektyvumą, patikimumą ir kokybę, o galiausiai svarstyta, kaip reikėtų tobulinti ekspertinį vertinimą kryptyje ar šakoje.

1.2. KIEKYBINIS VERTINIMAS LITUANISTIKOS DUOMENŲ BAZĖJE 2012–2014 METAIS

Kaip minėta, 2012–2014 m. LDB iš viso buvo vertintos 18 494 publikacijos, kurių pagal žanrą didžiąją dalį sudarė straipsniai – 16 219, 817 recenzijų, 476 monografijos, 336 pranešimai, 259 šaltinių

⁴ Balų vidurkis buvo skaičiuojamas apimant visus visų ekspertų balus publikacijai, mediana išvedama ir kiekvienos publikacijos vertinimo aritmetinio vidurkio.

publikacijos, 131 studija, 87 vadovėliai, 82 biografijos, 37 apžvalgos, 19 žinynų, 15 žodynų, 12 katalogų, 3 bibliografijos ir 1 žemėlapis (žr. 1 lentelę).

Iš vertintų publikacijų teigiamai buvo įvertintos 15 302, t. y. teigiamai įvertinta beveik 83 proc. visų vertintų publikacijų. Neigiamai įvertintos 3 192 publikacijos, iš kurių 3 064 dėl kriterijų, t. y. jų vertinimo vidurkis buvo mažesnis negu 18 balų, ir 128 publikacijos įvertintos neigiamai dėl tiriamo objekto. Paminėtina, kad dėl objekto neigiamai buvo įvertintos trijų žanrų publikacijos: straipsniai (120), recenzijos (4) ir monografijos (3).

Tarp publikacijų, kurios neigiamai buvo įvertintos dėl kriterijų, didžiąją dalį sudarė straipsniai (2 577), nors bendras neigiamai įvertintų straipsnių skaičius yra apie 16 proc., paskui recenzijos (190) ir pranešimai.

1 lentelė. Vertintos publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Apžvalgos	37	24	13	13	0	35,1
2	Bibliografijos	3	1	2	2	0	66,7
3	Biografijos	82	41	41	41	0	50,0
4	Katalogai	12	11	1	1	0	8,3
5	Monografijos	476	439	37	34	3	7,8
6	Pranešimai	336	196	140	140	0	41,7
7	Recenzijos	817	623	194	190	4	23,7
8	Šaltinių publikacijos	259	226	33	33	0	12,7
9	Straipsniai	16 219	13 522	2 697	2 577	120	16,6
10	Studijos	131	114	17	16	1	13,0
11	Vadovėliai	87	73	14	14	0	16,1
12	Žemėlapiai	1	1	0	0	0	0,0
13	Žinynai	19	17	2	2	0	10,5
14	Žodynai	15	14	1	1	0	6,7
Iš viso		18 494	15 302	3 192	3 064	128	17,3

* Jei atmestos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmestoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmestoms dėl objekto.

Didžioji dauguma vertintų publikacijų buvo parašytos lietuvių kalba, t. y. 13 897 iš 18 494, arba net 75,14 proc. (žr. 2 lentelę). Anglų kalba parašytos publikacijos pagal jų skaičių liko antroje vietoje. Jų buvo 3 116 (16,85 proc.), trečioje vietoje – publikacijos lenkų kalba – 626 (3,38 proc.). Taip pat dalis vertintų publikacijų buvo rusų (448, arba 2,42 proc.), vokiečių (247, arba 1,34 proc.), baltarusių (85), latvių (42), prancūzų (19), ukrainiečių (11) kalbomis, po 1 vieną vertintą publikaciją buvo bulgarų, italų ir lotynų kalbomis.

2 lentelė. Įvertintos publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius	Įvertintų publikacijų procentas
1	Anglų	3 116	16,85
2	Baltarusių	85	0,46
3	Bulgarų	1	0,01
4	Italų	1	0,01
5	Latvių	42	0,23
6	Lenkų	626	3,38
7	Lietuvių	13 897	75,14
8	Lotynų	1	0,01
9	Prancūzų	19	0,10
10	Rusų	448	2,42
11	Ukrainiečių	11	0,06
12	Vokiečių	247	1,34
Iš viso		18 494	100,00

Žvelgiant į vertintas publikacijas pagal atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkius trijose kokybės grupėse, galima konstatuoti, kad beveik pusė vertinimų buvo aukštesni nei jų mediana (žr. 3 lentelę). Į pirmąją kokybės grupę pateko 6 046 ekspertizės, kurių balų vidurkiai buvo mažesni nei 18 balų. Į antrąją kokybės grupę pateko 12 217 ekspertinių vertinimų, kurių balų vidurkiai buvo nuo 18 balų (įskaitytinai) iki 20,39 (mediana) balų. Balų vidurkis antrojoje kokybės grupėje pagal vertinimo kriterijus: *problema*, *aktualumas*, *pagrįstumas*, *dėstymas*, *naujumas* yra vienu balu didesnis (išskyrus *dėstymo* kriterijų) nei pirmojoje kokybės grupėje. Trečiąją kokybės grupę sudaro 18 253 publikacijų ekspertizės (t. y. 49,98 proc. visų ekspertizių), kurių vertinimo balas yra aukštesnis nei mediana, t. y. aukštesnis nei 20,39 balų.

3 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse [pagal 5 balų skalę]

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	6 046	1,99	1,91	1,95	2,67	1,77
2	18–mm (tarp 18 ir vertinimo medianos – 20,39 balų įskaitytinai)	12 217	3,07	3,03	3,14	3,51	2,94
3	> mm (aukščiau nei mediana)	18 253	4,05	3,89	4,10	4,31	3,84

*mm = 20,39 – *sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus (mediana)*.

Kaip pasiskirstė publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės vertinimo grupėse? Iš 18 494 įvertintų publikacijų 3 064 buvo įvertintos mažiau nei 18 balų, t. y. neigiamai; didžiąją jų dalį sudarė moksliniai straipsniai (2 577), 190 recenzijų, 140 pranešimų, 41 biografija, 33 šaltinių publikacijos, 34 monografijos, 16 mokslo studijų, 14 vadovėlių, 13 apžvalgų, po 2 biografijas bei žinytus ir po 1 katalogą ir žodyną (žr. 4 lentelę).

18–20,39 balų (įskaitytinai) įvertinimus surinko 25,3 proc. visų vertintų publikacijų (4 688 iš 18 494), iš kurių didžiąją dalį sudarė moksliniai straipsniai (4 156), 231 recenzija, 87 pranešimai, 83 šaltinių publikacijos, 48 monografijos, po 20 biografijų ir studijų, po 17 vadovėlių ir apžvalgų, 7 žinynai ir po 1 katalogą ir žodyną.

Aukščiausius vertinimo balus – daugiau nei 20,39 balų – surinko per 58 proc. visų mokslo publikacijų (10 742 iš 18 494, arba 54,08 proc.). Tarp aukščiausiais balais įvertintų publikacijų yra 16 219 mokslinių straipsnių, 817 recenzijų, 476 monografijos, 336 pranešimai, 259 šaltinių publikacijos, 131 studija, 87 vadovėliai, 82 biografijos, 37 apžvalgos, 19 žinytų, 15 žodynų, 12 katalogų, 3 bibliografijos ir 1 žemėlapis.

4 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai													
			Apžvalgos	Bibliografijos	Biografijos	Katalogai	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žemėlapiai	Žinytai	Žodynai
1	< 18	3 064	13	2	41	1	34	140	190	33	2 577	16	14	0	2	1
2	18–mm (tarp 18 ir vertinimo medianos – 20,39 balų įskaitytinai)	4 688	17	0	20	1	48	87	231	83	4 156	20	17	0	7	1
3	> mm (aukščiau nei mediana)	10 742	7	1	21	10	394	109	396	143	9 486	95	56	1	10	13
Iš viso		18 494	37	3	82	12	476	336	817	259	16 219	131	87	1	19	15

Iš visų 2012–2014 m. vertintų mokslo publikacijų 13 897 (75,1 proc.) buvo lietuvių kalba, iš jų 2 535 buvo įvertintos neigiamai, 3 616 – kaip atitinkančios vidurkį ir 7 746 – labai gerai (žr. 5 lentelę). Publikacijų užsienio kalbomis buvo 4 597, jų didžiąją dalį sudarė publikacijos, parengtos anglų kalba (beveik 68 proc. publikacijų, parengtų užsienio kalba). Iš 3 116 publikacijų, parengtų anglų kalba, 311 įvertinta neigiamai, 723 – nuo 18 iki 20,39 balų ir 2 082 – aukščiau nei mediana.

626 publikacijos buvo parengtos lenkų kalba, iš jų 389 atitiko arba viršijo LDB keliamus reikalavimus. 448 publikacijos parengtos rusų kalba, iš jų 281 įvertinta geriau nei vidutiniškai. 247 publikacijos parengtos vokiečių kalba, iš jų 169 įvertintos geriau negu vidutiniškai.

5 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos													
			Anglų	Baltarusių	Bulgarų	Italų	Latvių	Lenkų	Lietuvių	Lotynų	Prancūzų	Rusų	Ukrainiečių	Vokiečių		
1	< 18	3 064	311	33	0	0	6	79	2 535	0	2	74	2	22		
2	18–mm (tarp 18 ir vertinimo medianos – 20,39 balų įskaitytinai)	4 688	723	19	0	0	15	158	3 616	0	4	93	4	56		
3	> mm (aukščiau nei mediana)	10 742	2 082	33	1	1	21	389	7 746	1	13	281	5	169		
Iš viso		18 494	3 116	85	1	1	42	626	13 897	1	19	448	11	247		

6 lentelė. Balų pasiskirstymas pagal vertinimo kriterijus

Grupės	36 516 ekspertizių pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
	Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
Balų sk. (iki įskaitytinai)	0-1	1,1-2	2,1-3	3,1-4	4,1-5	0-1	1,1-2	2,1-3	3,1-4	4,1-5	0-1	1,1-2	2,1-3	3,1-4	4,1-5	0-1	1,1-2	2,1-3	3,1-4	4,1-5	0-1	1,1-2	2,1-3	3,1-4	4,1-5	5,1-6	6,1-7	7,1-8	8,1-9	9,1-10
1 Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje < 18	1176	1972	2572	319	7	1454	1987	2278	313	14	1169	2003	2650	223	1	622	1079	2781	1371	193	736	773	493	1506	1181	1282	71	4	0	0
2 Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	83	376	6989	4690	79	62	571	7298	4146	140	21	167	6817	5045	167	43	100	4675	6365	1034	10	56	36	299	875	7802	2750	382	6	1
3 Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	20	29	877	10454	6873	21	67	2055	10726	5384	6	7	659	10073	7508	18	21	513	8548	9153	1	1	1	24	69	1544	3366	8295	2618	2334
Iš viso	1279	2377	10438	15463	6959	1537	2625	11631	15185	5538	1196	2177	10126	15341	7676	683	1200	7969	16284	10380	747	830	530	1829	2125	10628	6187	8681	2624	2335

2012–2014 m. publikacijų ekspertinis vertinimas pagal *problemos, aktualumo, pagrįstumo, dėstymo* ir *naujumo* kriterijus trijose balų grupėse pateikiamas 6 lentelėje. Ekspertizių skaičius pirmojoje publikacijų grupėje, kurioje publikacijos surinko mažiau nei 18 balų, matyti, kad publikacijos neįvykdė publikacijoms keliamų kriterijų, ir pirmojoje grupėje esančios publikacijos surinko dažniausiai 2 ar 3 balus, vertinant publikacijose keliamą *problemos, jų aktualumo, pagrįstumo* ir *dėstymo* kriterijus, ir tarp 4–6 balų pagal naujumą (pagal 10 balų skalę).

Ekspertizių skaičius antrojoje publikacijų grupėje nuo 18 iki 20,39 balų įskaitytinai didžioji dauguma publikacijų surinko 3 arba 4 balus (pagal 5 balų skalę), vertinant publikacijose keliamą *problemos, jų aktualumo, pagrįstumo* ir *dėstymo* kriterijus. 3 132 ekspertizėse pažymėta, kad publikacijos pagal *naujumo* kriterijų atitiko 6 ar 7 balus (pagal 10 balų skalę).

Ekspertizių skaičius trečiojoje publikacijų grupėje, kurioje publikacijos surinko daugiau balų nei mediana, t. y. daugiau nei 20,39 balų, didžioji dauguma publikacijų buvo įvertintos 4,1–5 balais (pagal 5 balų skalę) vertinant publikacijose keliamą *problemos, jų aktualumo, pagrįstumo* ir *dėstymo* kriterijus, o pagal *naujumo* kriterijų net 4 959 publikacijos buvo įvertintos 8,1–10 balų (pagal 10 balų skalę).

7 lentelė. Prieštaringai vertintų publikacijų skaičius ir jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai													
			Apžvalgos	Bibliografijos	Biografijos	Katalogai	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žemėlapiai	Žinynai	Žodynai
1	< 18	1 448	5	2	14	0	13	52	88	19	1 238	9	7	0	1	0
2	18–mm (tarp 18 ir vertinimų medianos – 20,39 balų įskaitytinai)	1 281	5	0	5	0	13	28	83	14	1 123	3	5	0	2	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 872	2	0	7	1	40	31	84	19	1 656	15	13	1	2	1
	Iš viso	4 601	12	2	26	1	66	111	255	52	4 017	27	25	1	5	1

4 601 publikacija buvo įvertinta prieštaringai (žr. 7 lentelę). Visose trijose grupėse pagal vertinimo balus (iki 18 balų, nuo 18 iki 20,39 balų įskaitytinai ir nuo 20,39 balų) didžiąją dalį prieštaringai įvertintų publikacijų sudarė straipsniai, t. y. iš 4 601 prieštaringai įvertintų publikacijų 4 017 buvo mokslo straipsnių. Iš viso ekspertai prieštaringai vertino 255 recenzijas, 111 pranešimų, 66 monografijas, 52 šaltinių publikacijas, 27 studijas, 26 biografijas, 25 vadovėlius, 12 apžvalgų, 5 žinynus, 2 bibliografijas ir po 1 katalogą, žemėlapi ir žodyną.

1.3. KOKYBINIS VERTINIMAS *LITUANISTIKOS* DUOMENŲ BAZĖJE 2012–2014 METAIS

2012–2014 m., vertinant publikacijų kokybę, buvo atlikta net 41 117 ekspertizių, tarp jų lemiančių įvertinimą – 36 516, nelemiančių – 4 601 (iš jų teigiamai vertinančių – 1 515, neigiamai vertinančių – 3 086).

Kokybinis publikacijų vertinimas buvo atliekamas taikant penkis kokybės kriterijus: *problema*, *aktualumas*, *pagrįstumas*, *dėstymas* ir *naujumas*. Kokybiniai vertinimo kriterijai šiame skyriuje analizuojami atsižvelgiant į dviejų sprendimą lemiančių ekspertizių vertinimą.

8 lentelė. Vertintos publikacijos ir kokybės kriterijų santykiniai dydžiai

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (nejtrauktos 472 šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	6 046	1,99	1,91	1,95	2,67	1,77
2	18–mm (tarp 18 ir vertinimų medianos – 20,39 balų įskaitytinai)	12 217	3,07	3,03	3,14	3,51	2,94
3	> mm (aukščiau nei mediana)	18 253	4,05	3,89	4,10	4,31	3,84

Vidutiniai balų dydžiai visose grupėse rodo labai nedidelį balų skirtumą pačioje grupėje ir gana ryškius skirtumus tarp grupių:

Žemiausiais balais vertinančių ekspertizių grupėje įvertinimą lėmė žemas balas pagal *naujumo* kriterijų (1,77), aukščiau vidutinio balo įvertintas *dėstymas*, žemiau vidutinio balo įvertinti visi kiti kriterijai.

Antrojoje ekspertizių grupėje (tarp 18 ir krypties medianos – 20,39 balų įskaitytinai) vertinimo balai yra šiek tiek aukštesni už vidutinius pagal visus kriterijus. Geriausiai vertintas *dėstymas* (3,51), blogiausiai – *naujumas* (2,94).

Geriausiai vertinančių ekspertizių grupėje balai pagal visus kriterijus gerokai aukštesni nei vidutinis. Daugiausia balų suteikta *dėstymui* (4,31), mažiausiai – *naujumui* (3,84).

Detali vertinimų analizė pagal paskirus kriterijus atskleidė, kad vertinimo kriterijai veikia kaip sistema ir žemas įvertis pagal vieną kriterijų (net pagal daugiausia balų turintį *naujumo* kriterijų) neatima galimybės publikacijai patekti į LDB.

Problemos kriterijus apima problemos formulavimą, reikšmingumą ir ištirtumo analizę. Minimaliais (0–1) balais *problemos* kriterijų įvertino 1 279 ekspertizės (3,5 proc.). Nepaisant žemo balo, 93 ekspertizės mokslo darbus įvertinimo tinkamais LDB. Dažniausiai bendrą gerą įvertinimą lėmė aukšti *aktualumo*, *naujumo* ir *dėstymo* balai. Siekiant, kad publikacijos patektų į LDB, 44 ekspertizėse buvo skirta papildomų balų. Jų skyrimas neretai buvo argumentuojamas šaltinių ir archyvinės medžiagos naudojimu (naujumu, gausa, reikšme, verte), logiškai ir nuosekliai išdėstyta medžiaga, temos aktualumu, naujų, įdomių, originalių, netikėtų įžvalgų (konceptijų) buvimu. Maksimaliais (4,1–5) balais *problemos* kriterijų įvertino 6 959 ekspertizės (19 proc.). Tačiau 67 ekspertizėse buvo pažymėtas LDB objekto neatitikimas, 7 ekspertizėse publikacijos buvo įvertintos žemiau būtino LDB kokybės balo. Tokių vertinimų komentaruose pasigendama metodologinės dalies, pabrėžiamas netinkamas dėstymas, nepagrįstos išvados. Visose likusiose ekspertizėse (jų buvo 6 885) publikacijos buvo pripažintos tinkamomis LDB. Argumentuojant aukštą *problemos* kriterijaus įvertinimą, pažymima tyrimo tikslų, objekto, uždavinių ir išvadų dermė, aiškus problemos formulavimas, tinkamas jos argumentavimas, tinkamos metodologijos pasirinkimas, teorinis ir empirinis mokslinio tyrimo pagrįstumas.

Aktualumas. Minimaliais (0–1) balais pagal *aktualumo* kriterijų publikacijas vertino 1 537 ekspertizės (4,2 proc.). Iš jų 83 ekspertizėse mokslo darbai buvo įvertinti kaip tinkami LDB. Gerą bendrą vertinimą dažniausiai lėmė aukštesni nei vidutiniai *naujumo* ir *dėstymo* balai. Siekiant, kad

aktualumo požiūriu žemais balais vertinti mokslo darbai patektų į LDB, 20 ekspertizių buvo skirta papildomų balų. Jų skyrimas argumentuotas gera publikacijos struktūra, naujų šaltinių naudojimu, netradiciškumu.

Maksimalius (4–5) balus pagal *aktualumo* kriterijų skyrė 5 538 ekspertizės (15,2 proc.). 20 ekspertizių buvo pažymėtas LDB objekto neatitikimas, 13 ekspertizių publikacijos buvo įvertintos žemiau nei LDB kokybės balas. Tokių ekspertizių komentaruose pažymimi struktūros ir akademinio stiliaus trūkumai, pasigendama mokslinės literatūros analizės, išvadų, tinkamo argumentavimo. Likusiose (5 504) ekspertizėse kūriniai buvo pripažinti tinkamais LDB. Aukšto įverčio pagal *aktualumo* kriterijų argumentai: aktualumas visuomenės, mokslo raidos ir tarptautiniu požiūriais, nauda ne tik Lietuvos, bet ir užsienio šalių mokslininkams, tiriamo dalyko tarptautinis kontekstas.

Pagrįstumas. Minimaliais (0–1) balais *pagrįstumo* kriterijus buvo įvertintas 1 196 ekspertizėse (3,3 proc.). Iš jų 27 ekspertizės mokslo darbus įvertino kaip tinkamus LDB. Gerą bendrą įvertinimą dažniausiai lėmė aukštesni nei vidutiniai *aktualumo* ir *naujumų* balai. Siekiant, kad *pagrįstumo* požiūriu žemu balu įvertinti mokslo kūriniai patektų į LDB, 9 ekspertizėse buvo skirta papildomų balų. Jų skyrimas argumentuojamas aktualumu ir verte visuomenei.

Maksimaliais (4,1–5) balais *pagrįstumo* kriterijų vertino 7 676 ekspertizės (21 proc.). 71 ekspertizėje buvo pažymėta neatitiktis LDB objektui ir tik 1 ekspertizėje mokslo darbas buvo įvertintas žemiau LDB kokybės balo, t. y. 18, pažymint jo priklausymą mokslo populiarinimo darbams. Likusiose ekspertizėse mokslo darbai buvo pripažinti tinkamais LDB. Argumentuojant aukštą vertinimą pagal šį kriterijų, pažymėta problemos, keliamų hipotezių, metodologijos, atlikto tyrimo ir išvadų pagrįstumas, remiantis empirinės ir teorinės medžiagos analize, pateiktais argumentais, istoriografiniais ir ikonografiniais šaltiniais, faktografinė medžiaga, logika.

Dėstymas. Minimaliais (0–1) balais *dėstymo* kriterijus buvo įvertintas 683 ekspertizėse (1,9 proc.). Iš jų 61 ekspertizėje publikacijos buvo įvertintos kaip tinkamos LDB. Gerą bendrą įvertį dažniausiai lėmė aukštesni nei vidutiniai *aktualumo*, *dėstymo* ir *naujumų* balai. Siekiant, kad *dėstymo* pagrįstumo požiūriu žemai įvertinti kūriniai patektų į LDB, 19 ekspertizių buvo skirta papildomų balų. Jų skyrimas argumentuojamas perspektyvumu tolesniems tyrimams, naujų šaltinių įvedimu į mokslo apyvartą, minties naujumu.

Maksimaliais (4,1–5) balais pagal *dėstymo* kriterijų publikacijas vertino 10 380 ekspertizių (28,4 proc.). 56 ekspertizėse buvo pažymėta neatitiktis LDB objektui ir net 193 ekspertizėse publikacijos buvo įvertintos žemesniais balais, nei reikalauja LDB kokybė, įžvelgiant apžvalginio, populiaraus žanro ypatybių, naujumų, originalumo, mokslinės analizės ir išvadų stoką. Likusiose ekspertizėse kūriniai buvo pripažinti tinkamais LDB. Aukštas įvertis pagal šį kriterijų argumentuojamas taip: „gerai parengta“, „išsamiai surinkta“, o dažnai visai neargumentuojamas.

Naujumas. Minimaliais (0–2) balais *naujumų* kriterijus buvo įvertintas 1 577 ekspertizėse (4,3 proc.). Iš jų tik 68 ekspertizėse kūriniai buvo įvertinti kaip tinkami LDB. Gerą bendrą įvertį dažniausiai lėmė skiriami papildomi balai. Jų skyrimas buvo argumentuojamas savitumu, aktualumu, reikšmingumu praktinei veiklai, gausiu tyrimo duomenų surinkimu, empirinių duomenų interpretacija, mokslo šaltinių analizės išsamumu.

Maksimaliais (8,1–10) balais pagal *naujumų* kriterijų įvertino 4 959 ekspertizės (13,6 proc.). 81 ekspertizėje buvo pažymėta neatitiktis LDB objektui. Likusiose ekspertizėse kūriniai buvo pripažinti tinkamais LDB.

Prieštarų ekspertizių analizė. 2012–2014 m. buvo gauta 4 601 sprendimo nelemianti ekspertizė. Tai sudaro 11,2 proc. visų vertinimų. Iš jų vertinančių aukštesniais nei 18 balų – 1 666 (36,2 proc.), žemais balais – 2 935 (63,8 proc.), t. y. beveik dvigubai didesnio prieštaravimo sulaukė žemesniais balais vertinančios ekspertizės. Visos šios ekspertizės nelėmė galutinio sprendimo ir neturėjo įtakos LDB sudėčiai, tačiau prieštaravimas neigiamai veikia vertinimo kokybės rodiklius, taip pat ekspertizėms sunaudojama daugiau lėšų, nes reikia papildomų ekspertų, todėl šio reiškinio

priežastis naudinga patyrinti detaliau. Vertinimo sprendimų prieštaravimas paprastai pasireiškė dviem atvejais:

- dėl tyrimo objekto neatitikties lituanistikos sampratai,
- dėl mokslo publikacijos neatitikties kokybės reikalavimams.

Lituanistikos objekto atitiktį lituanistikos sampratai prieštaravimai įvertino 322 ekspertizės. Siekiant nustatyti prieštaravimų priežastį, buvo analizuojami ekspertų komentarai ir išskirtos trys ekspertizų grupės.

Pirmajai grupei priskirtos ekspertizės, kuriose *visai neįžvelgtas lituanistikos objektas* (105 ekspertizės). Dažniausiai lituanistinis objektas prieštaravimai vertintas teoriniuose filosofijos ir teologijos darbuose, istorijos – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikotarpio tyrimuose, tiesiogiai nesusijusiuose su dabartine Lietuvos teritorija, sovietologijos tyrimuose, užsienio kalbos mokymui skirtuose darbuose ir panašiai. Žemiau pateikti keli būdingesni pavyzdžiai.

9 lentelė. Prieštaravimų ekspertizų argumentų dėl publikacijų atitikties lituanistikai kaip objektui pavyzdžiai

Nelemiančios ekspertizės argumentavimas*	Lemiančios ekspertizės argumentavimas
Didžioji straipsnio dalis skirta žmogaus terapinio klonavimo procedūrų referavimui ir atpasakojimui. [...] Straipsnis neatitinka lituanistikos apibrėžimo.	Kadangi išvadose autorius nurodo savo atliktos analizės pritaikumą ir Lietuvai, straipsnis referuotinas LDB.
Sąsają su bendra Lietuvos ir Lenkijos istorija iš esmės nėra. Tik p. 180 autorius užsimena apie egzistuojančią tradicijų giją su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomene, o p. 204 pateikta viena „lituanistinė“ nuoroda į archyvinę medžiagą.	Tai vertingas karybos istorijos šaltiniotyro darbas, reikalingas ir Lietuvos karo tematikos tyrėjams. Taip pat svarbu, kad straipsnyje aptartuose šaltiniuose esama įvairios lituanistinės medžiagos. Ji pravers analizuojant Lietuvos ir Lenkijos karinius santykius.
Tai polonistikos srities fotografijos istorija bei fotoarchyvų aktualijas atspindintis mokslinis straipsnis.	...pateikiami nauji duomenys apie Vilniaus fotografo Jano Bulhako fotografijų rinkinį Paryžiuje. Minimasis šio žymaus prancūzų menotyrininko gyvenimas Varšuvoje, lankymasis Vilniuje. Nušviečiami kai kurie XX a. pradžios Vilniaus krašto kultūrinio gyvenimo bruožai.
...aptariama Stanislovo Augusto Poniatovskio medalių kolekcija, išskiriant lenkiškąją jos dalį. Svarstomas kolekcijos katalogo egzistavimo klausimas. Lietuvos realijos tekste neminimos.	Numizmatikos problematika, kaip ir atskirų kolekcijų, turėjusių valstybinį statusą, istorija ir jų likimai nėra labai plačiai ir nuodugniai tyrinėta istorijos dalis, todėl tokio tipo publikacijos, kurios yra parengtos profesionaliai ir atlieka tam tikrą tyrimą, yra reikalingos bei vertingos mūsų kultūros istorijai.
[Straipsnis] tiesiogiai nėra susijęs su lituanistikos tyrimais. Jame nagrinėjamos problemos labiau siejamos su Rusijos, Europos istorija. M. Zdziechowski laikė save lenku, rašė lenkiškai ir, nors yra dirbęs Vilniuje, čia ir mirė, tačiau tai dar nėra pakankamas pagrindas straipsniui, kuriame Lietuva ir neminima, įtraukti į Lituanistikos duomenų bazę.	Straipsnis turi ryšį su lituanistikos tyrimo objektu ne tik dėl to, kad straipsnio autorius yra lietuvių mokslininkas, bet dar, ir net visų pirma, dėl to, kad nagrinėjamas M. Zdziechowskio archyvinis palikimas saugomas Vilniuje, Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje. Šis archyvinis palikimas nagrinėjamas per M. Zdziechowskio antisovietinio nusistatymo prizmę.
Analizuojama ne tik Švedijos pozicija Baltijos sąjungos koncepcijos atžvilgiu, palyginus nemažai vietos skiriama Suomijos užsienio politikos aptarimui, nagrinėjami klausimai, susiję su Lenkijos strategija Baltijos sąjungos klausimu. Straipsnis turi tik netiesioginį ryšį su lituanistikos tyrimo objektu.	Pabaltijo sąjungos kūrimo reikalas daugiabriaunis, be to, glaudžiai susijęs su Lietuvos ir Lenkijos konfliktu dėl Vilniaus. Ir tai tik primena, kad problema Lietuvai itin aktuali.

Nelemančios ekspertizės argumentavimas*	Lemiančios ekspertizės argumentavimas
Nors straipsnyje ir aptariamas „Narodowa Demokracja“ veikėjų požiūris į lietuvių, jų ateitį, tačiau tai nėra domiuojanti straipsnio tema. Pagal savo turinį – tai Lenkijos istoriją, vienos iš lenkų politinių jėgų poziciją nagrinėjantis straipsnis.	Lenkijos tautinės demokratijos (endeku) požiūris į Lenkijos Rytų politiką, konkrečiau – į lenkų ir lietuvių konfliktą karo su bolševikais laikotarpiu (1919–1920 m.), mums aktualus tiek istorijos mokslo, tiek visais kitais įmanomais aspektais.
...abejotina, ar ją galima priskirti lituanistikai. Mat Vilniuje 1930–1939 m. veikęs Rytų Europos mokslinio tyrimo institutas, užsiėmęs sovietologijos studijomis, buvo ir yra lenkų mokslo, Lenkijos istorijos dalis.	Aprašomi įvykiai ir procesai vyko Vilniuje, todėl, nors pavadinimas yra be užuominų į Lietuvą, ši publikacija tinka Lituanistikos DB.
Straipsnis nepriskirtinas lituanistikai, nes garsiojo Rusijos disidento S. Kovaliovo ryšiai su Lietuvos disidentais yra tik maži jo veiklos, taigi ir šio straipsnio, epizodas, o jo teismas Vilniuje neturi nieko bendra su lituanistika.	Publikacija skirta garsaus Sovietų Sąjungos disidentu Sergejaus Kovaliovo veiklai ir jo ryšiams su Lietuva, tiksliau – su pogrindyje ėjusios „Katalikų kronikos“ leidėjais. Straipsnis parengtas profesionaliai ir yra vertingas indėlis į nuolatos besipildančią politinės bei naujausios Lietuvos istorijos tyrimų paletę.
Straipsnis lituanistikai nepriskirtinas, nes jo objektas yra SSRS ir Vokietijos diplomatinis bendradarbiavimas Baltijos šalių atžvilgiu.	Straipsnis yra vertingas ne tik istoriografiniu požiūriu, bet aktualus ir šiuolaikinių politinių procesų kontekste. ...paremtas Rusijos Federacijos užsienio reikalų ministerijos archyvine medžiaga, kuri lietuvių tyrinėtojams, deja, yra nepasiekiama.
Nors knygoje yra pristatomos tikrai labai nusipelnusios ir daug mokslui davusios mokslinės mokyklos / mokslininkų sambūriai, veikę sovietmečiu Lietuvoje, tačiau tai ne socialinių ir humanitarinių sričių mokyklos, šių mokyklų tyrimo objektas nėra [lituanistikos objektas], tai gamtamokslinės, biotechnologijų sričių mokyklos.	Lietuvos mokslo ar mokslo Lietuvoje istorija pas mus žinoma pernelyg menkai, kad galėtume nesidžiaugti bet koku nauju istoriniu tyrimu šioje sferoje.
Straipsnis tiesiogiai lituanistikai nepriskirtinas, nes skirtas apskritai Baltijos regiono šalims kaip tarptautinės politikos sandėrio objektui.	...atskleidžiamos Molotovo-Ribentropo slaptųjų protokolų priedais ir ištakos (1922–1932), nagrinėjama Lietuvos politika didžiųjų valstybių atžvilgiu ir mėginama atsakyti į klausimą, ar Lietuva pati neprisidėjo prie to, kad atsidūrė geopolitinių padalijimų taikinyje. Nagrinėjama problema reikšminga istorijos ir politikos mokslų krypties tyrimų raidai. [...] kūrinys aktualus Lietuvos politinės istorijos tyrimų požiūriu.

* Ekspertų kalba netaisyta.

Antrajai grupei priskirtos ekspertizės (93), **lituanistinį turinį publikacijose vertinančios kaip nepakankamą**, tačiau jų argumentai yra gana standartiniai: „*lituanistinė medžiaga šiame darbe panaudota tik kaip iliustracinė*“, „*Lietuvos ir Lenkijos valstybė šioje studijoje yra tik nedidelis dėmesio objektas*“, „*neatitinka lituanistinės krypties, nors kai kurie teiginiai ir siejami su lietuviška realybe*“, „*nevisiškai atitinka Lituanistikos bazės kūrimo tikslus, nors Lietuvos kontekstas yra paminėtas turinyje ir išvadoje*“, „*naudojami tam tikri faktai iš Lietuvos teisės ir Konstitucinio Teismo praktikos, tačiau tai turi pagalbinę reikšmę, iliustruoja teiginius, padeda atskleisti mintį, paryškinti ją*“, „*Straipsnis turi tik netiesioginį ryšį su lituanistikos tyrimo objektu*“, „*Lietuva šiame tyrime, nors ir užima svarbią vietą, nėra pagrindinis objektas*“.

Trečiajai grupei priskirtos ekspertizės (124), kuriose ekspertai **pažymėjo objekto neatitikimą, kai publikacija neatitiko LDB kaip mokslinės publikacijų duomenų bazės tikslų**: „*straipsnis neatitinka mokslo darbams keliamų lituanistikos reikalavimų ir pagal juos nėra vertintinas*“, „*neatitinka Lituanistikos duomenų bazės koncepcijos, kurioje akcentuojami moksliniai tyrimai*“, „*esė nėra lituanistikos žanras*“, „*šis darbas artimesnis spausdinamiems periodinių leidinių politinių apžvalgų skiltyje*“, „*Ekspertuojamas tekstas yra monografijos apžvalga*“. Taip pat šioje grupėje atsideria publikacijos, kuriose ekspertai **klaidingai pažymėjo objekto neatitiktį lituanistikos sampratai, manydami, kad publikacijai nesant reikiamo mokslinio lygmens, ji neatitinka ir lituanistikos sampratos**. Klaidingą lituanistikos objekto žymėjimą atskleidžia tų pačių ekspertizų komentaruose minimas neabejotinai lituanistinis publikacijos turinys: „*Straipsnyje akcentuojama liaudies teatro ir liaudies kultūros*

įtaka profesionalaus lietuvių teatro raidai", „pateikiamas žinomų faktų rinkinys, susijęs su Lietuvos Respublikos aneksija", „siekiama išryškinti svarbą Lietuvos valstybingumo dokumentams: Vasario 16-osios ir Kovo 11-osios aktams", „Ji yra apie lietuvių autoriaus indėlį į mokslo aruodą", „Straipsnyje yra lyginami tyrimo duomenys iš Lietuvos, Latvijos ir Norvegijos", „Straipsnis, bandantis apžvelgti pagoniškųjų papročių inkultūraciją į lietuvių liaudies krikščioniškų švenčių šventimą".

Dalis ekspertų vertinimų yra neklasifikuotini, nes juose **visai neminimas objekto neatitiktis lituanistikos sampratai faktas**, pavyzdžiui: „matome galimus plagiato požymius, todėl darbas nerekomenduotinas publikuoti Lituanistikos duomenų bazėje“, „šis straipsnis yra plagiatas (kas, kad nuo savęs paties), jo nerekomenduoju“, „šis tyrimas technologiškai pasenęs, todėl nėra vertas įtraukti į Lituanistikos duomenų bazę“.

Publikacijų neatitiktis mokslo kokybės reikalavimams prieštaringai įvertinta 193 ekspertų (iš 200 ekspertų, vertinusių 2012–2014 metais) 4 279 ekspertizėse. Daugelio jų prieštaringų sprendimų kiekis artimas tiriamojo laikotarpio vidurkiui – 11,2 proc. Tačiau 17 ekspertų prieštaringai vertino per 20 proc. publikacijų, o dviejų ekspertų prieštaringi sprendimai siekė 37–39 proc. Šių dviejų ekspertų sprendimų analizė atskleidė neįprastai kritinį požiūrį pagal visus vertinimo kriterijus. Iš 349 ekspertizių tik 3 publikacijos įvertintos daugiau nei 18 balų.

Neigiamai įvertintų, bet nelemiančių vertinimų komentaruose ekspertai pažymėjo, kad publikacijoje nebūta „nieko nauja“. Nenuoseklumo ar atsargumo vertinimuose pasitaikė retai. Pavyzdžiui, ekspertas X 6,8 naujumo balais (aukščiausias šio eksperto naujumo įvertinimas siekė 8,4 balų iš 10-ies) įvertino kūrinį, kuris, jo manymu, „yra vertingas tuo, jog suteikia nemažai informacijos apie šiuos menkai tyrinėtus Lietuvos istorijos įvykius. Straipsnio vertę didina jo pabaigoje pateikti archyviniai dokumentai“. Apskritai šis ekspertas, vertinęs net 184 publikacijas, maksimalių balų neskyrė nė vienai pagal *problemos, aktualumo, dėstymo ir naujumo* kriterijus, o aukščiausias *pagrįstumo* balas (5) buvo skirtas tik 2 publikacijoms.

Geriausi publikacijų įverčiai. Aukščiausias galimas publikacijos vertinimas – 35 balai. Toks balas galėjo būti gautas vertinant publikaciją maksimaliais balais pagal visus kriterijus ir dar pridėjant jai 5 papildomus balus. Aukščiausiais, t. y. 35, balais, publikacijas vertino 27 ekspertizės (8 ekspertai, 27 publikacijos). Visos ekspertizės buvo lemiančios, tačiau antrųjų ekspertizių įverčiai nebuvo tokie aukšti ir svyravo vos tarp 18,4 ir 29,7 balų.

Apskritai publikacijų, įvertintų aukščiausiais ir žemiausiais balais, analizė rodo gana prieštaringus ekspertų vertinimus. Tačiau tokių publikacijų bendras skaičius yra itin mažas.

2. LITUANISTIKOS KRYPČIŲ EKSPERTINIO VERTINIMO ANALIZĖ

Antroje studijos dalyje pateikiama dvidešimties humanitarinių ir socialinių mokslų krypčių ir / ar šakų 2012–2014 m. atliktų ekspertinių vertinimų analizė:

- Edukologija
- Ekonomika
- Etnologija
- Etnomuzikologija
- Filologija: Kalbotyra
- Filologija: Literatūrologija
- Filosofija
- Istorija: Archeologija
- Istorija iki 1914 m.
- Istorija po 1914 m.
- Komunikacija ir informacija
- Menotyra
- Muzikologija
- Politikos mokslai
- Psichologija
- Sociologija
- Teatrologija
- Teisė
- Teologija
- Vadyba ir administravimas

2.1. EDUKOLOGIJA

Sigitas Daukilas, *Aleksandro Stulginskio universitetas*

ĮVADAS

Lituanistinių tyrimų objektas yra Lietuvos visuomenė, kultūra, jos istorija. Jų tyrinėjimai vykdomi įvairiais kontekstais. Edukacinį lituanistinių tyrinėjimų kontekstą atskleidžia edukologijos mokslo tiriamieji darbai, kurie apima vaikų ir jaunimo (pedagogikos) bei suaugusiųjų (andragogikos) ugdymo(si) tyrimų tematiką. Edukologijos mokslo sistema grindžiama natūralistine, antropologine ir teistine žmogaus pažinimo, raidos ir vystymosi koncepcijomis, todėl, anot Leono Jovaišos (2007), joje dominuoja žmogaus natūralaus gyvenimo būdo (1), psichikos (2), kultūrinės aplinkos ir socializacijos (3) bei dvasios raiškos, kaitos ir vertybių internalizacijos (4) mokslo darbų struktūrinės dalys¹.

Mokslininkai, tyrinėjantys vaikų, paauglių bei suaugusiųjų natūralaus gyvenimo būdo ir jo pažinimo problemas (dietetikos struktūrinė dalis), didžiausią dėmesį skiria kūno kultūros, sveikos gyvensenos, karjeros, lyderystės, profesinės raiškos bei individo saviraiškos priemonių ugdymo(si) praktikai ir teorijai.

Ugdytinių psichikos raidos ir vystymo(si) struktūrinėje dalyje dominuoja moksliniai darbai, kuriais apibūdinami dėsningi psichiniai procesai, vykstantys individų pedagoginės sąveikos metu (psichopedijos struktūrinė dalis). Juos mokslininkai dažniausiai identifikuoja kaip įvairias psichines būsenas ar jų savybes, kurios yra veikdinamos (slopinamos) pedagoginės sąveikos metu. Edukologijos mokslo psichopedijos struktūrinės dalies moksliniai darbai glaudžiai susiję su pedagoginės psichologijos mokslo šaka, kurios tyrimų problematikoje daug dėmesio skiriama afektinei ir kognityvinei pasaulio pažinimo formoms.

Žmogaus kultūrinės aplinkos ir socializacijos mokslinių tyrimų struktūroje dominuoja didaktikos dalis. Jos tyrimų objektas susijęs su vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų mokymo bei mokymosi problemomis. Tiriant naudojamos žmonijos sukurtos kultūros praeities, mokslo, meno, technikos gėrybės, įvairios edukacinės technologijos ir komunikaciniai tinklai.

Žmogaus dvasingumo raiškos ir vertybių internalizacijos struktūrinės dalies moksliniams tyrimams būdinga vaikų, paauglių, taip pat ir suaugusiųjų vertybinio bei kritinio mąstymo ugdymo tematika. Vertybinio ugdymo mokslinių tyrimų tematika ypač aktuali vaikystės ir paauglystės amžiaus tarpsnių individams, ją tyrinėja hodegetikos mokslo šaka. Daug dėmesio skiriama dorinio ugdymo problematikai, kuri apima asmens pilietiškumo, kultūrinio identiteto, religijos, istorijos, meninės raiškos priemonių ugdymo(si) klausimus. Vertybinis ugdymas pastaruoju dešimtmečiu yra dominuojanti aktuali mokslinių tyrimų tematikos kryptis.

Edukologijos moksliniai tyrinėjimai grindžiami teorinių ir empirinių tyrimų metodikomis, kurios įgyvendinamos pasirenkant kiekybinio ir kokybinio tyrimo strategijas. Pastaruosius du dešimtmečius tiek tarptautiniu, tiek nacionaliniu lygmenimis pradėtos plačiau taikyti kokybinių tyrimų

¹ Leonas Jovaiša, *Enciklopedinis edukologijos žodynas* (Vilnius: Gimtasis žodis), p. 62.

metodikos. Jas pasitelkę mokslininkai siekia geriau pažinti, suvokti ir apibūdinti tyrinėjamus socialinius reiškinius. Vilma Žydžiūnaitė (2017) teigia, kad kokybinius tyrimus itin aktualu taikyti švietimo ir ugdymo, kultūros, sveikatos priežiūros srityse, nes jie „įgalina iš esmės pažinti, suvokti ir nuosekliai aprašyti realiose aplinkose vykstančias sąveikas, nustatyti šioms sąveikoms būdingus bruožus, atpažinti žmonių elgesio strategijas, išgyvenimus, patirtis ir kultūras“². Edukologijoje kokybinių tyrimų strategijos naudojamos tiriant individo, socialinių sąveikų raidos, kaitos, prasmės kontekstus, taip pat apibūdinant įvairių ugdymo paradigms ar koncepcijų pokyčius. Be to, pastaruoju metu ypač aktualios tampa tyrimo metodikų tarpkultūrinio validumo charakteristikos, kurios yra sąlygotos skirtingų šalių kultūrų, švietimo sistemų siekinių, modelių ir jų įgyvendinimo patirčių bei ypatumų aplinkybių.

2.1.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Edukologijos mokslo krypties lituanistikos darbų vertinimo rezultatų kiekybinė analizė atlikta nustatant mokslo darbų pasiskirstymą pagal žanrą, šakas, kalbą, taip pat pagal įvertintų mokslo kokybės kriterijų (mokslinės problemos apibūdinimo, jos aktualumo, pagrįstumo, išdėstymo, naujumo ir originalumo) balų vidurkius. Lietuviški klasikinės ar užsienio šalių filologijos, istorijos, filosofijos ar kultūros tyrinėjimai yra sudėtinė lituanistikos dalis, nes priklauso lietuviškajam moksliniam diskursui. Užsienio kalbomis rašančių mokslininkų darbai lituanistikai skiriami pagal tyrimo objektą.

2.1.1.1. Publikacijų pasiskirstymas pagal žanrą, šakas ir kalbą

Lituanistikos duomenų bazėje 2012–2014 m. paskelbtų 28 000 socialinių humanitarinių mokslų sričių darbų imtyje yra 2 763 (9,86 proc.) edukologijos mokslo krypties darbai. Tai bene didžiausios apimties mokslo darbų struktūrinė dalis. Panašios apimties darbų skaičius yra iš vadybos ir administravimo (2 774 vnt., 9,9 proc.) bei sociologijos (2 522 vnt., 9 proc.) mokslų krypčių. LDB 2012–2014 m. skelbtų edukologijos krypties darbų dinamika yra mažėjanti. 2012 m. paskelbta 1 617 vnt., 2013 m. – 320 vnt., 2014 m. – 283 vnt. edukologijos mokslo darbų.

Šios krypties darbų struktūroje vertinimo kriterijų arba tyrimo objekto neatitiko 551 darbas (20 proc.), o 845 publikacijas (30,45 proc.) vertino net trys ekspertai. Tai reiškia, kad net dėl trečdalio LDB esančių darbų ekspertams kilo įvairių neaiškumų ir prieštaravimų. Gana didelio papildomai vertinamų darbų skaičiaus faktas dažniausiai yra siejamas su mokslinio tyrimo rezultatų pagrįstumo kriterijumi. Neigiamai įvertintų mokslo darbų pagrįstumo išvestinis balas yra lygus tik 1,72 (iš galimų 5). Kokybinė blogiausiai įvertintų darbų analizė rodo, kad ekspertai dažniausiai abejoja dėl parengtų darbų tyrimo metodikų ir naudojamų priemonių validumo bei patikimumo charakteristikų (žr. 9, 10 lenteles).

Edukologijos mokslo darbų struktūroje dominuoja straipsnių žanro darbai (žr. 1 lentelę).

² Vilma Žydžiūnaitė ir Stanislav Sabaliauskas, *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studentams* (Vilnius: Vaga, 2017), p. 12.

1 lentelė. Edukologijos mokslo darbų pasiskirstymas pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų darbų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1.	Apžvalgos	4	3	1	1	0	25,0
2.	Biografijos	3	3	0	0	0	0,0
3.	Monografijos	50	44	6	6	0	12,0
4.	Pranešimai	46	27	19	19	0	41,3
5.	Recenzijos	16	14	2	2	0	12,5
6.	Šaltinių publikacijos	2	1	1	1	0	50,0
7.	Straipsniai	2 596	2 077	519	514	5	20,0
8.	Studijos	20	20	0	0	0	0,0
9.	Vadovėliai	16	13	3	3	0	18,8
10.	Žinynai	1	1	0	0	0	0,0
11.	Žodynai	3	3	0	0	0	0,0
Iš viso		2 757	2 206	551	546	5	20,0

Straipsnių dalis visų žanrų struktūroje sudaro 94,16 proc. Antroje pozicijoje – monografijos (1,81 proc.). Mažiausiai žanrų struktūroje yra žinynų (tik 1 vnt.).

Edukologijos mokslo krypties darbai LDB suskirstyti į 27 šakas. Kadangi pedagogikos ir didaktikos šaka yra didžiausia, o jos objektas tyrinėjamas gana plačiame kontekste, šioje šakoje yra 14 pošakių (anglų kalbos, aukštojo mokslo, dvasinio, filologinio, gamtamokslinio, ikimokyklinio, meninio, technologinio, matematinio, teisinio ugdymo, muzikos, profesinio rengimo, tikybės mokymo, užsienio kalbų). Edukologijos mokslo darbų pasiskirstymas pagal šakas parodytas 2 lentelėje.

2 lentelė. Edukologijos mokslo darbų pasiskirstymas pagal šakas

Nr.	Šakos kodas, pavadinimas	Vertintų publikacijų skaičius	
		Vnt.	Proc.
1.	S270 – Pedagogika ir didaktika	887	16,6
2.	S270.6 – Pedagogika ir didaktika: aukštasis mokslas	624	11,7
3.	S285 – Socialinė pedagogika	473	8,9
4.	S189 – Organizavimo mokslai	426	8,0
5.	S280 – Suaugusiųjų mokymas, tęstinis mokymas	338	6,3
6.	S272 – Mokytojų ugdymas	321	6,0
7.	S270.10 – Pedagogika ir didaktika: dvasinis ugdymas	292	5,5
8.	S270.13 – Pedagogika ir didaktika: profesinis rengimas	283	5,3
9.	S270.3 – Pedagogika ir didaktika: filologinis ugdymas	156	2,9
10.	S282 – Lyginamoji ir istorinė pedagogika	145	2,7
11.	S283 – Psichopedagogika	140	2,6
12.	S270.11 – Pedagogika ir didaktika: užsienio kalbos	134	2,5
13.	S271 – Specialioji didaktika	129	2,4
14.	S281 – Mokymas kompiuteriais	127	2,4
15.	S270.12 – Pedagogika ir didaktika: meninis ugdymas	112	2,1
16.	S270.4 – Pedagogika ir didaktika: ikimokyklinis ugdymas	100	1,9
17.	S274 – Mokslinių tyrimų metodologija	92	1,7
18.	S273 – Fizinis lavinimas, judesių mokymas, sportas	87	1,6
19.	S270.7 – Pedagogika ir didaktika: gamtamokslinis ugdymas	86	1,6
20.	S270.14 – Pedagogika ir didaktika: technologinis ugdymas	70	1,3
21.	S270.2 – Pedagogika ir didaktika: muzika	67	1,2
22.	S270.9 – Pedagogika ir didaktika: matematika	64	1,2
23.	S270.1 – Pedagogika ir didaktika: anglų kalba	63	1,2
24.	S270.5 – Pedagogika ir didaktika: tikybos mokymas	56	1,1
25.	S284 – Eksperimentinė pedagogika	28	0,5
26.	S270.8 – Pedagogika ir didaktika: teisinis ugdymas	26	0,5
27.	S286 – Ortopedagogika	2	0,04

Šakų struktūroje dominuoja pedagogikos ir didaktikos (16,6 proc.) bei aukštojo mokslo (11,7 proc.) šakų darbai. Taip pat gana daug socialinės pedagogikos (8,8 proc.), organizavimo mokslų (8,0 proc.), suaugusiųjų ir tęstinio mokymo (6,3 proc.) bei mokytojų ugdymo (6,0 proc.) tematikos darbų.

Per trejų metų laikotarpį (2012–2014) daugiausia edukologijos krypties darbų LDB skelbta 2012 m. – 2 053 darbai (74,5 proc.). 2013 m. LDB padidėjo 14 proc., 2014 m. – 11,5 proc. Darbų mažėjimo tendencijos priežastys įvairios: didinami reikalavimai mokslo darbų kokybei; sureikšmintas

tarptautiškumo kontekstas; tyrimo rezultatų validumo ir patikimumo aktualinimas; mokslinių tyrimų naujų metodologinių paradigms skatinimas siekiant mokslo kokybės.

Edukologijos mokslo darbų pasiskirstymas pagal kalbas parodytas 3 lentelėje.

3 lentelė. Edukologijos mokslo darbų pasiskirstymas pagal publikacijų kalbą

Nr.	Publikacijos kalba	Vertintos publikacijos	
		Vnt.	Proc.
1.	Anglų	481	17,50
2.	Lenkų	9	0,27
3.	Lietuvių	2 227	80,80
4.	Lotynų	1	0,03
5.	Rusų	23	0,80
6.	Vokiečių	16	0,60
Iš viso		2 757	100,00

Lietuvių kalba parengti darbai sudaro 80,8 proc., anglų – 17,4 proc., kitomis kalbomis – 1,8 proc. Pastarąjį laikotarpį anglų kalba rašančių ir LDB skelbiamų mokslo darbų skaičius mažėja: 2012 m. anglų kalba buvo parengti ir paskelbti 396 darbai (19,3 proc.), 2013 m. – 57 darbai (14,8 proc.), 2014 m. – 27 darbai (8,6 proc.). Analizė rodo, kad statistiškai reikšmingi skirtumai užsienio kalba rengiamų darbų skaičiaus kaitos atžvilgiu stebimi visais metais. Mažėjimo tendencija taip pat regima ir rusų kalba parengtų lituanistikai skirtų darbų skaičiaus atžvilgiu: 2012 m. rusų kalba parengtų darbų skaičius sudarė 0,98 proc., 2013 m. – 0,52 proc., 2014 m. – 0,31 proc. Skaičiaus didėjimo tendencija stebima tik vokiečių ir lenkų kalbomis parašytų darbų atžvilgiu: vokiečių 2012 m. – 0,58 proc., 2013 m. – 0,77 proc.; lenkų 2012 m. – 0,34 proc., 2013 m. – 0,78 proc.

2.1.1.2. Publikacijų pasiskirstymas pagal vertinimo balų vidurkius

Publikacijos buvo vertinamos pagal šiuos esminius mokslo kokybės kriterijus: mokslinės problemos ir jos aktualumo identifikavimas, jos tyrimo metodologinis pagrįstumas, problemos turinio atskleidimas ir naujumas. Pavienių mokslo darbų kokybės vertinimo kriterijų balo dydis – nuo 0 iki 5. Prioritetas vykdant kriterijais grįstą vertinimą buvo teikiamas turinio naujumui ir originalumui, todėl šių kriterijų vertinimo balas buvo dvigubinamas. Sprendimas mokslo publikaciją vertinti teigiamai buvo priimamas tuomet, kai vertinimo vidurkis buvo tarp 18 balų ir krypties medianos dydžio įskaitytinai.

Publikacijų pasiskirstymas pagal ekspertų vertinimo balų vidurkius kokybės grupėse parodytas 4 lentelėje.

4 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse (pagal 5 balų skalę)

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	<18	1 083	1,81	1,75	1,72	2,34	1,62
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	1 614	3,07	3,00	3,10	3,55	2,97
3	> mm (aukščiau nei mediana)	2 808	4,08	3,96	4,09	4,35	3,92

Vienos publikacijos ekspertinio vertinimo atvejų skaičius vertintų darbų lygių grupėse pasiskirstė taip: neigiamai įvertintoms publikacijoms (< 18 mm) pakako po dvi ekspertinio vertinimo išvadas, tuo tarpu reikalavimus atitinkantiems darbams (18–mm) reikėjo trijų ekspertizių. Neigiamai įvertintų publikacijų didžiausia dalis yra susijusi su žema mokslinės problemos atskleidimo ir dėstymo kokybės charakteristika. Kadangi šiam kriterijui skiriamas prioritetas, kitų kriterijų kontekste dėstymo kokybė įvertinta tik 1,17 balų (2,34). Gana žemu balu (1,72) pagal mokslinio *pagrįstumo* kriterijų, kuris rodo tyrimo rezultatų validumo lygį, įvertinti 1 083 darbai (39,3 proc.).

Atskiruose žanruose vertintų publikacijų balų vidurkių pasiskirstymas bendrai ir atskirose kokybės grupėse parodytas 5 lentelėje.

5 lentelė. Vertinimo balų vidurkių pasiskirstymas pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai										
			Apžvalgos	Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinynai	Žodynai
1.	< 18	546	1	0	6	19	2	1	514	0	3	0	0
2.	18–mm	539	1	0	2	10	6	0	517	0	3	0	0
3.	> mm	1 672	2	3	42	17	8	1	1 565	20	10	1	3
	Iš viso	2 757	4	3	50	46	16	2	2 596	20	16	1	3

Pagal žanrą geriausiai įvertintų mokslo darbų grupė pasiskirstė taip: visi biografijų žanro darbai įvertinti aukščiau nei mediana (100 proc.). Į šią vertinamų darbų grupę taip pat patenka 84 proc. monografijų ir 62,5 proc. vadovėlių. Šiek tiek daugiau nei pusė straipsnių žanro darbų (60,28 proc.) taip pat buvo įvertinti aukščiau nei medianos balų dydžio reikšmės.

Mažiausiu balu įvertinti pranešimų žanro darbai. Net 41,3 proc. šio žanro darbų neatitiko esminių mokslo kokybės vertinimo kriterijų. Kokybinė vertintų pranešimų žanro darbų analizė atskleidė, kad šiems darbams ekspertai daugiausia pretenzijų turi dėl mokslinės problemos atskleidimo gilumo, tyrimo metodų validumo ir moksliniams darbams būdingos struktūros reikalavimų laikymosi.

Balų vidurkių pasiskirstymas pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse parodytas 6 lentelėje.

6 lentelė. Balų vidurkių pasiskirstymas pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos					
			Anglų	Lenkų	Lietuvių	Lotynų	Rusų	Vokiečių
1.	< 18	546	52	3	477	0	10	4
2.	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	539	94	4	429	0	6	6
3.	> mm (aukščiau nei mediana)	1 672	335	2	1 321	1	7	6
Iš viso		2 757	481	9	2 227	1	23	16

Geriausiai (aukščiau nei mediana) ekspertų įvertinti darbai pagal kalbas pasiskirstė taip: anglų – 69,6 proc.; lietuvių – 59,3 proc.; vokiečių – 37,5 proc.; rusų – 30,4 proc. Mažiausiai į geriausių darbų grupę pateko lenkų kalba parengtų darbų (tik 2 darbai iš 9).

Didžiausia dalis darbų, kurie neatitinka kokybės kriterijų, yra rusų (43,5 proc.) ir lenkų (33,3 proc.) kalbomis parengtos publikacijos. Ketvirtadalis (25,1 proc.) vokiečių ir lietuvių (21,4 proc.) kalbomis parašytų darbų dažniausiai dėl tyrimo *pagrįstumo* ar tyrimo rezultatų *dėstymo* reikalavimų nesilaikymo taip pat neatitinka kokybės kriterijų. Geriausia situacija šia prasme yra anglų kalba parengtų darbų imtyje. Šioje darbų grupėje tik kas dešimtas darbas neatitinka kokybės reikalavimų.

Visų balų vidurkių pasiskirstymas pagal ekspertizės kriterijus parodytas 7 lentelėje. Jos duomenys rodo, kad visų 2 757 darbų galutiniam įvertinimui prireikė 5505 ekspertizių. Toks ekspertizių skaičius buvo būtinas dėl gana didelio prieštaringai įvertintų darbų, kurių buvo net 844 vnt., skaičiaus.

Geriausiai įvertintų darbų ekspertinėse išvadose aukščiausiu balu (7–10 balų intervale) buvo įvertintas tiriamo reiškinių *naujumo* kriterijus (2 548 atvejai (46,3 proc.) iš 5 505). Neigiamai įvertintų publikacijų grupėje *naujumo* kriterijus 7 ir daugiau balų buvo įvertintas tik 5 atvejais (iš 5 505). Šis faktas rodo, kad tiriamos mokslinės problemos *naujumo* kriterijus ekspertinio vertinimo metu buvo esminis veiksnys, priimant neigiamą sprendimą dėl publikacijos kokybės.

Edukologijos mokslo darbų vertinimo balų vidurkių pasiskirstymas pagal visus ekspertizės kriterijus parodytas 7 lentelėje.

Visų vertinimo kriterijų atžvilgiu ekspertai įžvelgė mažiausiai *dėstymo* struktūros ir stiliaus bei *naujumo* trūkumų. Net 37,1 proc. edukologijos mokslo darbų (2 042 vnt.) įvertinti aukštu tiriamos problemos *naujumo* parametru (8–10 balų). Daugiausia publikacijų turinyje identifikuota mokslinės problemos *pagrįstumo* ir problemos formulavimo trūkumų. Pagal šiuos kriterijus žemais balais įvertintų darbų skaičius yra: pagal mokslinės *problemos* formulavimą – 2 196 vnt. (39,9 proc.); pagal mokslinės problemos *pagrįstumą* – 2 151 vnt. (39,1 proc.).

7 lentelė. Vertinimo balų vidurkių pasiskirstymas pagal visus ekspertizės kriterijus

Grupės	5 505 ekspertizės pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																														
	Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas										
	Balų sk. (iki įskaitytinai)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje < 18	295	361	387	40	0	337	381	315	46	4	299	403	354	27	0	195	242	461	169	16	172	172	82	283	185	184	5	0	0	0
2	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	9	35	961	597	12	9	61	1 036	492	16	4	28	937	634	11	9	8	518	984	95	1	3	2	22	83	1 098	375	27	2	1
3	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	3	2	143	1 585	1 075	7	3	302	1 532	964	1	2	123	1 596	1 086	10	0	63	1 275	1 460	0	0	0	0	3	253	540	1 140	343	529
Iš viso		307	398	1 491	2 222	1 087	353	445	1 653	2 070	984	304	433	1 414	2 257	1 097	214	250	1 042	2 428	1 571	173	175	84	305	271	1 535	920	1 167	345	530

Prieštaringai įvertintų publikacijų skaičius ir jų pasiskirstymas pagal žanrus parodytas 8 lentelėje.

8 lentelė. Prieštaringai įvertintų publikacijų skaičius ir jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai										
			Apžvalgos	Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinynai	Žodynai
1	< 18	268	1	0	4	13	1	1	247	0	1	0	0
2	18–mm	190	1	0	1	4	2	0	179	0	3	0	0
3	> mm	386	1	0	5	7	4	1	363	2	3	0	0
Iš viso		844	3	0	10	24	7	2	789	2	7	0	0

Daugiausia prieštaringai vertintas darbų žanras yra straipsniai (789 atvejai iš 844). Ši dalis sudaro 93,5 proc. visų prieštaringai vertintų darbų. Kita dalis prieštaringai vertintų darbų imtyje apima pranešimų (3 proc.) ir monografijų žanrus (0,9 proc.). Į prieštaringai vertintų darbų imtį nepatenka žinynai, žodynai ir biografijos.

Dar išsamiau analizuojant mokslo darbų ekspertinių išvadų rezultatus, statistiškai reikšmingų skirtumų yra stebima ekspertų vertinimo komentarų imtyje (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. Mokslo darbų ekspertinių išvadų komentarų dydžių pasiskirstymas

Grupės	Balų vidurkiai	< 500	501–1 000	1 001–1 500	> 1 501
1.	< 18	675	361	36	11
2.	18–mm	1 076	499	32	7
3.	> mm	1 577	1 104	97	26
Iš viso		3 328	1 964	165	44

Net 60,5 proc. visų vertinimo išvadų apimtis yra nedidelė (iki 500 sp. ženklų), o kitos pagal dydį ekspertinio vertinimo išvados patenka į 1 000 sp. ženklų grupę. Tokio dydžio recenzijos sudaro 35,8 proc. Didelės apimties recenzijų dalis yra tik 0,8 proc. Ekspertinių išvadų komentarų dydžių pasiskirstymas pagal balų vidurkius taip pat parodė, kad teigiamai ir aukščiau nei mediana įvertintų darbų komentarų apimtis yra gerokai didesnė negu neigiamai įvertintų darbų. Pavyzdžiui, didesnės apimties (1 000–1 500 sp. ženklų) ekspertinių išvadų komentarai dominuoja teigiamai įvertintų darbų imtyje (net 79,2 proc.). Tuo tarpu neigiamai įvertintų darbų imtyje dominuoja mažos apimties recenzijos (95,6 proc.).

2.1.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Kokybinė ekspertizės rezultatų analizė atlikta taikant ekspertinio vertinimo išvadų turinio (*content*) analizės metodą. Analizuojant išvadų turinį, buvo nustatyti bendri geriausiai ir blogiausiai įvertintų publikacijų ypatumai, apibūdintos dominuojančios ekspertų vertinimo problemos. Taip pat atlikta žemiausiais ir aukščiausiais balais įvertintų publikacijų bei prieštarų vertintų publikacijų komentarų analizė.

Ekspertinių išvadų analizė atskleidė, kad mokslinės problemos identifikavimo, jos aktualumo, metodologinio pagrįstumo, naujumo ir originalumo kriterijų ekspertų išvadosse nemažai atvejų buvo siejama su tyrimo rezultatų validumo ir patikimumo kriterijais. Šis faktas rodo formalių vertinimo kriterijų išplėtimo prasmingumą, siekiant aukštesnės mokslo darbų kokybės.

Geriausiais ir blogiausiais įvertintų publikacijų bendriems ypatumams apibūdinti buvo taikytas kriterinės imties ekspertinių išvadų parinkimo būdas. Vadovaujantis juo, buvo atrinkta 11 geriausiai įvertintų darbų ekspertų išvadų (kodavimas nuo G1 iki G11), kurių turinio analizės rezultatai parodyti 10 lentelėje.

10 lentelė. Geriausių publikacijų kokybinio vertinimo rezultatų suvestinė

Kriterijus	Kriterijaus apibūdinimas	Ekspertų apibūdinti mokslo darbų kokybės požymiai pagal atskiras kriterijų grupes
Mokslinė problema	Mokslinės problemos formulavimas	„mokslinė problema formuluojama išsamiai ir pagrįstai, todėl galima teigti, kad problema gan aktuali ir reikšminga Lietuvos mokslui. Tyrimo problemiškas ir tikslingumas pagrįstas subalansuotai, G8“.
	Mastas, reikšmingumas mokslų krypties, šakos ar problemos raidai	„skirtas besidomintiems ugdymo mokslu ir praktika, jų terminija, G1“; „reikšminga ir tai, kad su nuoroda pateikiami terminai ir kiti pavadinimai, G1“; „puikiai parengtas straipsnis, G4“.
	Kritinė problemos ištirtumo analizė	„ontologinis tyrimo aspektas yra atskleistas. Tyrimo metodologija aiški, G8“.
Aktualumas	Aktualumas ir svarba Lietuvos visuomenei ir kultūros raidai	„reikšmingas ne tik edukologams, bet ir kitų mokslų atstovams, G1“; „autorius, parašęs daugybę darbų iš edukologijos ir psichologijos, padovanojo Lietuvai šį darbą, G2“; „aiškus ir praktiškas rezultatų panaudojimas, G3“; „vertingi empirinio tyrimo duomenys gali būti naudojami platesniame psichosocialiniame kontekste, ypač tobulinant ugdymo praktiką, G3“; „rezultatai aktualūs studentams, magistrantams ir doktorantams, besirengiantiems tapti ikimokyklinio ugdymo pedagogais bei pedagogais tyrėjais, G4“; „labai vertingas pedagogams mentoriams, ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovams, aukštųjų mokyklų, rengiančių ikimokyklinio ugdymo pedagogus, dėstytojams bei vadovams, G5“; „aktualus dabartinei Lietuvos mokyklai, G7“; „straipsnio turinys įdomus, atskleidžiantis, kaip buvo kuriamos mokomosios..., G9“; „publikacijos autoriai analizei pasirinko aktualią nūdienos temą: šeimai palankios..., G10“; „...jos dėka atskleidžiama, kaip visuomenėje vyko perėjimas nuo tradicinės (pozityvistinės) iki postmoderniosios (antipozityvistinės) laisvalaikio sampratų, G10“.
	Tarptautinis aktualumas	„perspektyvi tarptautiniu požiūriu, G8“; „silpniau vertinamas tik tyrimo tarptautinis aktualumas, nes Vakarų šalyse šie klausimai išanalizuoti jau senokai, G4“; „atskleidžiamas pažangaus Vakarų pedagogų patyrimo pritaikomumas..., G5“; „tyrimo tarptautinis aktualumas nedidelis, nes mes naudojames Vakarų valstybių patirtimi, o jiems mūsų patirtis nėra labai įdomi, G7“; „problema yra viena iš prioritetinių gairių šiandieninėje ES lyčių politikoje, tačiau šios problemos svarba ir jos pasekmės Lietuvoje dar nėra iki galo suvoktos, G10“.
	Perspektyvumas mokslo krypties ar šakos raidai	„tai kapitalinis darbas, kuriuo privalo remtis kiekvienas, rašantis bet kurį darbą iš edukologijos srities, G2“; „aktuali ir inovatyvi tema, G3“; „reikšmingas tiek istorinei ir lyginamajai edukologijai, tiek šiuolaikinei taikomajai ikimokyklinio ugdymo pedagogikai, G4“.

Kriterijus	Kriterijaus apibūdinimas	Ekspertų apibūdinti mokslo darbų kokybės požymiai pagal atskiras kriterijų grupes
Mokslo tyrimo pagrįstumas	Teorinis, metodologinis ir metodinis pagrįstumas	„straipsnis atitinka duomenų bazės „Lituanistika“ moksliniam straipsniui keliamus reikalavimus, G3“; „ypač vertingas tyrimas, kuriame derinamos kokybinė ir kiekybinė prieigos, G3“; „išsamus mokslinės problemos pagrindimas ir ištirtumo aprašymas, G3“; „atitinka moksliniams straipsniams keliamus reikalavimus, G6“; „pagal beveik visus kriterijus, išskyrus tyrimo tarptautinį aktualumą, straipsnis vertinamas labai gerai, G7“; „taikyti teorinės analizės ir apibendrinimo, anketinės apklausos, testavimo, statistinės duomenų analizės metodai, G8“; „pagal visus kriterijus straipsnis vertinamas labai gerai, išskyrus tyrimo tarptautinio aktualumo kriterijų, G11“.
	Empirinis ir tekstų interpretacinis pagrįstumas	G1–G11 – nevertina.
	Profesionalus naudojimas tarptautiniais ir mokslo laimėjimais bei naujais žiniomis	G1–G11 – nevertina.
	Apibendrinimų ar išvadų pagrįstumas	„pagal visus kriterijus darbas vertinamas labai gerai, G2“; „išvados pagrįstos ir atliepančios tyrimo rezultatus, G6“; „išvados atliepia temą ir tyrimo rezultatus, G8“.
Dėstymo ypatybės	Struktūros pagrįstumas	„Struktūra ir sandara logiška, G1“; „terminai pateikiami abėcėlės tvarka, G1“; „struktūra logiška, sudaranti prielaidas ją greitai ir prasmingai naudoti bei suprasti terminus kitomis kalbomis išleistose publikacijose, G1“; „nėra anotacijų lietuvių ir anglų kalbomis, G9“.
	Stiliaus tinkamumas ir aiškumas	„vartojant tarptautinį terminą, nurodoma jo kilmė, G1“; „...pateikiama informacija, padedanti atskleisti aiškinamos sąvokos esmę, G1“; „straipsnio pavadinimas, turinys ir išvados logiškai susiję, G10“; „tyrimo duomenų analizė išsami ir korektiška, tyrimo rezultatai pritaikomi tolesnei mokslo plėtrai, G11“.
Kūrinio turinio naujumas, originalumas	Temos formulavimas naujumo požiūriu	G1–G11 – nevertina.
	Teorinis ir metodologinis naujumo kontekstas	G1–G11 – nevertina.
	Empirinės informacijos ir mokslų interpretacijos naujumo kontekstas	„papildytas naujais terminais, mokslo faktais, G1“.
	Analizės ir įžvalgų, kurios yra reikšmingos tiriamam objektui suprasti, naujumo požiūriu	„atlikta vertinga šeimos ir vaiko laisvalaikio socialinio-kultūrinio diskurso istorinė rekonstrukcija, G10“.
	Apibendrintų išvadų ir indėlio į mokslo krypties ar šakos plėtrą požiūriu	G1–G11 – nevertina.
Kiti kriterijai	Validumas kaip metodologinė charakteristika, kuri argumentuoja, kad tyrimas atitinka jam išskeltus tikslus	„tyrimo rezultatai validūs, G6“.
	Patikimumas kaip metodologinė charakteristika, kuri argumentuoja matavimo tikslumo laipsnį	G1–G11 – nevertina.

Geriausiai įvertintų publikacijų vertinimo išvadų turinio analizė parodė, kad sprendimą dėl publikacijos tinkamumo ekspertai dažniausiai priima įvertinę aktualumo ir tyrimo pagrįstumo charakteristikas. Ekspertai mažai pastangų deda kritinio problemos ištirtumo lygiui, temos formulavimo naujumui ir empirinio bei tekstų interpretacinio pagrįstumo vertinimui atskleisti. Tokį faktą galima paaiškinti tuo, kad šios vertinimo charakteristikos yra gana imlios laiko prasme, todėl

ekspertai labiau linkę sprendimą priimti akivaizdžiai matomų ir aiškiai apibūdintų charakteristikų lygmeniu.

Tokiu pat būdu neigiamai įvertintų publikacijų apibūdinti ir pagal mokslo kokybės kriterijų charakteristikas suskirstyti požymiai pateikti 12 lentelėje. Joje vertintų išvadų kodai žymimi Ž1–Ž11 simboliais.

12 lentelė. Neigiamai įvertintų publikacijų kokybinio vertinimo rezultatų suvestinė

Kriterijus	Kriterijaus apibūdinimas	Ekspertų apibūdinti mokslo darbų kokybės požymiai pagal atskiras kriterijų grupes
Mokslinė problema	Mokslinės problemos formulavimas	„pasigendama mokslo tiriamojo darbo, aiškaus problemos suformulavimo ir mokslinių įžvalgų, Ž3“; „straipsnis yra apžvalginio pobūdžio, todėl neatitinka moksliniams straipsniams keliamų reikalavimų, Ž5“; „straipsnio turinys neatitinka pavadinimo, Ž6“; „susidaro įspūdis, kad šis proginis straipsnis yra skirtas visoms susikaupusioms šioje srityje problemoms išsakyti, Ž7“.
	Mastas, reikšmingumas mokslų krypties, šakos ar problemos raidai	„sunku apibrėžti straipsnio žanrą, Ž3“; „pasirinkta tema neatskleista, Ž11“.
	Kritinė problemos ištirtumo analizė	„pateikiama medžiaga nėra nauja, čia pateiktų terminų pavyzdžių randame ir žodynuose, ir vadovėliuose, Ž3“; „prisegant prie banalybių savo moralizatoriškus apibendrinimus ir nepagrįstus vertinimus, Ž10“; „mažai informatyvus, jame daug bendrųjų, visuotinai žinomų, net banalokų teiginių, pasikartojimų, Ž11“; „literatūra daugiausia sena, ribota, ne visada susijusi su nagrinėjama tema, Ž11“.
Aktualumas	Aktualumas ir svarba Lietuvos visuomenei ir kultūros raidai	(Ž1–Ž11) – ši metodologinė charakteristika nevertinama.
	Tarptautinis aktualumas	(Ž1–Ž11) – ši metodologinė charakteristika nevertinama.
	Perspektyvumas mokslo krypties ar šakos raidai	(Ž1–Ž11) – ši metodologinė charakteristika nevertinama.
Mokslo tyrimo pagrįstumas	Teorinis, metodologinis ir metodinis pagrįstumas	„tėra tik empirinio lygio ieškojimų pristatymas, Ž1“; „tyrimas grindžiamas asmeninėmis patirtimis, Ž1“; „neaiškiai aprašytas teorinis pagrindas formuluojamai problemai spręsti, nėra aišku, kokia pasirinkta vertybių skalė, Ž4“; „trūksta teorinio, metodinio bei metodologinio pagrindimo, Ž5“; „nėra empirinio tyrimo rezultatų, Ž5“; „tyrimas teoriškai, metodologiškai ir metodiškai nėra pagrįstas, Ž6“; „neaprašyta nei duomenų rinkimo procedūra, nei laikas, nei tikslas, nei imties charakteristika, nei vertinimo kriterijai, Ž7“; „moksliniu požiūriu stebėtinai analfabetiškas straipsnis, Ž10“; „rašomos banalybės, sureikšminant jas, Ž10“.
	Empirinis ir tekstų interpretacinis pagrįstumas	„rengdama šį projektą, įdėjo labai daug meilės, laiko ir darbo. Tačiau šis straipsnis netinka šiai duomenų bazei, nes neatitinka moksliniams straipsniams keliamų reikalavimų, Ž2“; „iš dalies būdinga kompiliacinė prieiga, Ž11“.
	Profesionalus naudojimas tarpautiniais ir mokslo laimėjimais bei naujaisiomis žiniomis	„panaudoti tik penki literatūros šaltiniai, Ž8“; „remiamasi vos keliais literatūros šaltiniais, straipsnis nepagrįstas išsamesnėmis teorinėmis prielaidomis, Ž3“; „empiriniai tyrimai atliekami nežinant kitokių būdų kaip apklausos, kas lemia jų spekuliatyvumą, Ž7“.
	Apibendrinimų ar išvadų pagrįstumas	„nei teorinio pagrindimo, teikiamos problemos ištirtumo, išvadų ir apibendrinimų nėra, Ž1“; „abejotinos tyrimo išvados, kurios nėra tinkamai pagrįstos, Ž4“; „išvados teigia seniai žinomus faktus, Ž6“; „keistai atrodo, kai išvados daromos ne iš tyrimo, o pateikiamos literatūros apžvalgos, Ž7“; „apibendrinimai parochialistiniai, negali pretenduoti į pakankamą teorinį lygį, Ž9“.

Kriterijus	Kriterijaus apibūdinimas	Ekspertų apibūdinti mokslo darbų kokybės požymiai pagal atskiras kriterijų grupes
Dėstymo ypatybės	Struktūros pagrįstumas	„straipsnis neatitinka moksliniams straipsniams keliamų reikalavimų nei turinio, nei struktūros atžvilgiais, Ž1“; „straipsnis fragmentiškas ir neatitinka moksliniams darbams keliamų reikalavimų, Ž7“; „neatitinka moksliniams straipsniams būdingo struktūros standarto: santrauka, įvadas ir problemos dėstymas, literatūros apžvalga, taikyta metodologija..., Ž7“; „struktūra neturi moksliniams darbams tinkamo įvado, išvadų, santraukos užsienio kalba, Ž11“.
	Stiliaus tinkamumas ir aiškumas	„logikos stoka visame tekste (kaip ir straipsnio pavadinime), Ž10“.
Kūrinio turinio naujumas, originalumas	Temos formulavimas naujumo požiūriu	(Ž1–Ž11) – ši metodologinė charakteristika nevertinama.
	Teorinis ir metodologinis naujumo kontekstas	(Ž1–Ž11) – ši metodologinė charakteristika nevertinama.
	Empirinės informacijos ir mokslų interpretacijos naujumo kontekstas	(Ž1–Ž11) – ši metodologinė charakteristika nevertinama.
	Analizės ir įžvalgų, kurios yra reikšmingos tiriamajam objektui suprasti naujumo požiūriu	(Ž1–Ž11) – ši metodologinė charakteristika nevertinama.
	Apibendrintų išvadų ir indėlio į mokslo krypties ar šakos plėtrą požiūriu...	(Ž1–Ž11) – ši metodologinė charakteristika nevertinama.
Kiti kriterijai	Validumas kaip metodologinė charakteristika, kuri argumentuoja, kad tyrimas atitinka jam išskeltus tikslus	„neaptikta validaus tyrimo požymių, Ž5“.
	Patikimumas kaip metodologinė charakteristika, kuri argumentuoja matavimo tikslumo laipsnį	(Ž1–Ž11) – ši metodologinė charakteristika nevertinama.

Neigiamai įvertintų publikacijų ekspertinių išvadų turinio analizė atskleidė, kad šios kategorijos darbų vertinimo išvados yra gana trumpos, grindžiamos vienu ar dviem esminiais kriterijais. Ekspertai vertinamo balo dydžio sprendimą dažniausiai priima įvertinę metodologinį ir teorinį pagrįstumą, dėl to į publikacijos naujumo ar aktualumo parametrus vertinimo metu daugiau nebesigilinama.

Žemiausiais ir aukščiausiais balais įvertintų publikacijų komentarų analizė parodė, kad edukologijos mokslo krypties vertintų darbų imtyje didžiausias skirtumas siekė 21,4 balų. Aukščiausiu balu (35) publikaciją vertinantys ekspertai dažniausiai pasikliaudavo darbo autoriaus autoritetu, gana lakoniškai apibūdindami kokybines charakteristikas. Tuo tarpu žemiausią balą skiriantys ekspertai daugiausia pretenzijų turėjo tarptautinio mokslinės problemos ištirtumo ir dėstymo pagrįstumo charakteristikoms. Taip pat būtina paminėti, kad vertinant mokslinio darbo kokybę dažnai nesilaikoma aiškios kriterijais pagrįsto vertinimo struktūros (ypač tai akivaizdu identifikuojant publikacijos mokslinės problemos formuluotės tinkamumą). Ekspertai taip pat dažnai nesigilina į taikomų tyrimo metodikų tarptautinio validumo bei patikimumo charakteristikas tais atvejais, kai mokslininkai taiko Lietuvos socialinėje erdvėje neadaptuotas užsienio autorių tyrimo metodikas.

APIBENDRINIMAS

Kiekybinė ekspertinių išvadų analizė parodė, kad edukologijos mokslo kryptyje dominuoja pedagogikos ir didaktikos mokslo šakos darbai. Pagal publikuojamų darbų skaičių šioje šakoje daugiausia yra aukštojo mokslo tyrimo rezultatų publikacijų. Taip pat gana aktualios yra socialinės pedagogikos, organizavimo mokslų, suaugusiųjų ir tęstinio mokymo bei mokytojų ugdymo tyrimų publikacijos. Mažiausiai populiarūs eksperimentinės pedagogikos, ortopedagogikos ir teisinio ugdymo mokslinių tyrimų tematika. Iš edukologijos mokslo krypties darbų vertinimo kriterijų arba tyrimo objekto neatitiko penktadalis ekspertų vertintų darbų, o kas trečią darbą teko vertinti trims ekspertams.

Ekspertinių išvadų analizė parodė, kad sprendimą dėl publikacijos tinkamumo LDB geriausiems darbams ekspertai dažniausiai priima įvertinę aktualumo ir mokslinio tyrimo pagrįstumo charakteristikas. Šios grupės darbų atžvilgiu ekspertai mažai dėmesio skyrė vertindami kritinio problemos ištirtumo lygį ir empirinį bei tekstų interpretacinį pagrįstumą. Šios vertinimo charakteristikos yra gana imlios laiko prasme, todėl galima daryti prielaidą, kad ekspertai, priimdami sprendimą, vadovavosi akivaizdžiai matomomis ir publikacijose apibūdintomis charakteristikomis. Neigiamai įvertintų publikacijų vertinimo išvadas ekspertai grindžia vienu ar dviem esminiais kriterijais: pirmiausia įvertinamas metodologinis ir teorinis pagrįstumas, vėliau, esant būtinybei, apibūdinami publikacijos naujumo ar aktualumo charakteristikų trūkumai. Dėl minėtų aplinkybių neigiamai įvertintų darbų ekspertinės išvados yra gana trumpos ir neišsamios. Ekspertinių išvadų turinio analizė taip pat atskleidė, kad didelė dalis ekspertų nesilaiko aiškos vertinimo struktūros. Taip pat pasigendama taikomų tyrimo metodikų tarptautinio validumo ir patikimumo charakteristikų apibūdinimo.

Gana dažnai pasitaiko, kad tas pats darbas ekspertų vertinamas labai kontroversiškai. Beveik kas penktos vertintos edukologijos mokslo krypties publikacijos balų vidurkių skirtumas viršija 6–7 balus. Didžiausias prieštarai vertinto darbo balų skirtumas yra net 21,4 balų. Šis faktas leidžia manyti, kad ekspertai mokslo kokybės vertinimo kriterijus interpretuoja savitai, o tokių publikacijų vertinimo išvadų komentarų turinys rodo išankstines kriterijais nepagrįstas vertintojų nuostatas. Tokios išankstinės nuostatos dažniausiai rodo ekspertų „priklausymą“ tam tikrai tyrėjų mokyklai. Be to, prieštarai vertinamų publikacijų recenzijose pasigendama daugiau vertinimo nuoseklumo. Tokių recenzijų komentarai yra labai abstraktūs ir sistemiškai nesusieti su vertinimo kriterijais. Taip pat pasitaiko ekspertinio vertinimo išvadų, kuriose akivaizdžiai remiamasi straipsnio autoriaus autoritetingumu, todėl ekspertinio vertinimo išvadų vertė yra abejotina.

Galima siūlyti:

- kad publikacijų vertintojai aiškiau identifikuotų vertinimo kriterijų nuoseklumą pagal jų svarbą mokslinio tyrimo kokybės parametrus;
- vertinimo balų dydžius parinkti atlikus išsamesnę kritinio problemos ištirtumo ir tyrimo rezultatų validumo vertinimą;
- į vertinimo kriterijų sistemą įtraukti ir aiškiai apibūdinti tiek tarptautinio, tiek nacionalinio lygmenų mokslininkų naudojamus tyrimo metodikų validumo ir patikimumo parametrus;
- prasminga būtų vertinimo išvadose parodyti publikacijos atitiktį lituanistinių tyrimų objektui, kryptčiai ar šakai, nes netiksliai grupuojant publikacijas pagal minimumus požymius neobjektyviai gali būti įvertinti ir kokybiški darbai.

2.2. EKONOMIKA

Valdonė Darškuvienė, *ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas*

ĮVADAS

Ekonomikos mokslo tyrimai Lietuvoje patyrė esminių pokyčių tiek turinio, tiek kiekybės ir kokybės prasme, ypač per pastaruosius du dešimtmečius. Išaugo ekonomikos tyrinėjimo sričių ir tematikos įvairovė, apimanti tiek makroekonominis, tiek mikroekonominis tyrimus, formavosi tarpdisciplininiai tyrimai, ypač ekonomikos ir politikos, ekonomikos ir sociologijos, ekonomikos ir psichologijos mokslų sandūroje. Plėtojantis ekonomikos mokslo Lietuvoje tyrimams, ekonomikos reiškiniai vis dažniau vertinami tarptautiniame kontekste, o tai padidina šių tyrinėjimų rezultatų validumą ir vertę. Moksliniuose darbuose taikomi įvairūs, vis sudėtingesni empirinių tyrimų metodai.

Ekonomikos mokslo publikacijų Lituanistikos duomenų bazėje ekspertavimo vertinimas atliktas remiantis ekonomikos mokslo klasifikatoriumi, pagal kurį ekonomikos mokslą sudaro 13 šakų: 1) S189 – Organizavimo mokslai, 2) S180 – Ekonomika. Ekonometrija. Ekonomikos teorija. Ekonomikos sistemos. Ekonomikos politika, 3) S188 – Plėtros ekonomika, 4) S196 – Socialinė ekonomika, 5) S185 – Komeracinė ir pramoninė ekonomika, 6) S181 – Finansų mokslas, 7) S184 – Ekonominis planavimas, 8) S186 – Tarptautiniai ekonominiai santykiai, 9) S187 – Žemės ūkio ekonomika, 10) S192 – Apskaita, 11) S195 – Bendradarbiavimo plėtra, 12) S183 – Ciklinė ekonomika, 13) S182 – Draudos mokslas. Pateikiama publikacijų ekspertavimo tiek apibendrinančių duomenų, tiek ir publikacijų pagal žanrus bei ekspertavimo rezultatų kiekybinė ir kokybinė analizė per šio tyrimo laikotarpį. Šioje apžvalgoje nėra analizuojami per tiriamąjį laikotarpį LDB įvykę struktūriniai publikacijų skaičiaus, žanrų, kalbos, kokybės pokyčiai.

2.2.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Ekonomikos mokslo krypties ekspertų vertintų publikacijų skaičius – 2 332 (1 lentelė), iš jų teigiamą įvertinimą gavo 85 proc. publikacijų. Absoliučią daugumą vertintų ekonomikos mokslo publikacijų (net 2 181, arba 93,52 proc.) pagal žanrą sudarė straipsniai ir tik pranešimai, monografijos bei apžvalgos viršijo 1 proc. vertintų publikacijų (atitinkamai 2,36 proc., 1,16 proc. ir 1,11 proc.). Visų kitų publikacijų dalis neviršijo 1 proc. Atitinkamai ir neigiamai įvertintų pagal žanrą publikacijų dalį sudarė straipsniai – 325, arba 14,9 proc., visų ekspertuotų straipsnių. Tarp neigiamai įvertintų ekonomikos mokslo publikacijų pagal žanrą procentine išraiška didžiausią dalį sudarė apžvalgos (net 8 iš 26, arba 30 proc.), taip pat recenzijos (2 iš 13, arba 15,4 proc.), pranešimai (7 iš 55, arba 12,7 proc.) ir monografijos (3 iš 27, arba 11,1 proc.). Pažymėtina, kad tik 3 publikacijos iš 346 neigiamai įvertintų publikacijų buvo vertintos kaip publikacijos, neatitinkančios LDB objekto. Absoliuti dauguma publikacijų gavo neigiamą įvertinimą dėl kriterijų ir tik trys straipsniai – dėl objekto.

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publika- cijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Apžvalgos	26	18	8	8	0	30,8
2	Monografijos	27	24	3	3	0	11,1
3	Pranešimai	55	48	7	7	0	12,7
4	Recenzijos	13	11	2	2	0	15,4
5	Straipsniai	2 181	1 856	325	322	3	14,9
6	Studijos	11	11	0	0	0	0,0
7	Vadovėliai	18	17	1	1	0	5,6
8	Žinyai	1	1	0	0	0	0,0
Iš viso		2 332	1 986	346	343	3	14,8

*Jei atmetos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmetoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmetoms dėl objekto.

2 lentelėje pateiktas publikacijų pasiskirstymas pagal žanrus atskirose kokybės grupėse. Publikacijų kokybės analizė rodo itin nevienodą jų kokybę pagal žanrus – dauguma teigiamai, aukščiau nei vidurkis (mediana (mm). Mediana – tai sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus; mm = 19,95) įvertintų publikacijų yra straipsniai, monografijos. Visos studijos ir žinyai įvertinti aukščiau nei mediana. Tačiau itin daug apžvalgų (15 iš 26), pranešimų (25 iš 55) bei recenzijų (5 iš 13) įvertinta kaip vidutinės (tarp 18 balų ir krypties medianos įskaitytinai) ir net žemesniais balais.

2 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai							
			Apžvalgos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinyai
1 < 18		343	8	3	7	2	322	0	1	0
2 18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)		727	15	3	25	5	675	0	4	0
3 > mm (aukščiau nei mediana)		1 262	3	21	23	6	1 184	11	13	1
Iš viso		2 332	26	27	55	13	2 181	11	18	1

Publikacijų analizė pagal ekonomikos mokslo šakas rodo (3 lentelė), kad daugumą jų ekspertai priskyre trims šakoms: S189 – Organizavimo mokslai (1 410, arba 20,7 proc.), S180 – Ekonomika. Ekonometrija. Ekonomikos teorija. Ekonomikos sistemos. Ekonomikos politika (1 345, arba 19,8 proc.) ir S188 – Plėtros ekonomika (922, arba 13,57 proc.). Gerokai mažesnė įvertintų publikacijų dalis pagal ekonomikos mokslo šakas priskirta Socialinei ekonomikai (9,01 proc.), Komercinei ir pramoninei

ekonomikai (7,39 proc.), Finansų mokslui (6,82 proc.), Ekonominiam planavimui (5,04 proc.), Tarptautiniams ekonominiams santykiams (4,9 proc.), Žemės ūkio ekonomikai (4,39 proc.), Apskaitai (3,47 proc.), Bendradarbiavimo plėtrai (2,72 proc.), Ciklinei ekonomikai (1,33 proc.), Draudos mokslui (0,80 proc.).

3 lentelė. Publikacijos pagal mokslo šakas

Nr.	Pagal šakas	Vertintų publikacijų skaičius	Publikacijų procentas pagal šakas
1	S189 – Organizavimo mokslai	1 410	20,76
2	S180 – Ekonomika. Ekonometrija. Ekonomikos teorija. Ekonomikos sistemos. Ekonomikos politika	1 345	19,80
3	S188 – Plėtros ekonomika	922	13,57
4	S196 – Socialinė ekonomika	612	9,01
5	S185 – Komeracinė ir pramoninė ekonomika	502	7,39
6	S181 – Finansų mokslas	463	6,82
7	S184 – Ekonominis planavimas	342	5,04
8	S186 – Tarptautiniai ekonominiai santykiai	333	4,90
9	S187 – Žemės ūkio ekonomika	298	4,39
10	S192 – Apskaita	236	3,47
11	S195 – Bendradarbiavimo plėtra	185	2,72
12	S183 – Ciklinė ekonomika	90	1,33
13	S182 – Draudos mokslas	54	0,80

Viena vertus, tai rodo pagrindines ekonomikos mokslo šakas, kuriose vykdomi moksliniai tyrimai ir publikuojami jų rezultatai. Kita vertus, diskutuotinas pats ekonomikos mokslo šakų klasifikatorius, pavyzdžiui, ekonomikos mokslui priskiriamos tokios tarpdiscipliniškumu pasižyminčios mokslo šakos kaip Apskaita (S149), Bendradarbiavimo plėtra (S195), Tarptautiniai ekonominiai santykiai (S186). Be to, šiuolaikiniame ekonomikos moksle yra išryškėjusios naujos sparčiai besiplėtojančios tyrimų kryptys, kurios turi būti išskirtos kaip savarankiškos mokslo šakos (pavyzdžiui, elgsenos ekonomika ir kt.).

4 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Vertintų publikacijų skaičius
1	Anglų	798
2	Lenkų	1
3	Lietuvių	1 503
4	Prancūzų	1
5	Rusų	27
6	Vokiečių	2
Iš viso		2 332

Kaip matyti 4 ir 5 lentelėse, daugiausia ekspertų įvertintų publikacijų yra lietuvių kalba (64,45 proc.), o antroje vietoje – publikacijos anglų kalba (34,22 proc.), tačiau jų yra dukart mažiau nei lietuvių kalba. Rusų, vokiečių ir lenkų kalbos yra itin retai vartojamos kaip mokslo kalbos ekonomikos mokslo publikacijose.

Analogiškas kalbų pasiskirstymas pastebimas ir skirtingose kokybės grupėse (žr. 5 lentelę). Vertinant pagal kokybę, daugiau kaip 50 proc. publikacijų visomis kalbomis įvertintos aukščiau nei mediana (1 262 iš 2 332). Aukščiau nei mediana įvertinta net 700 publikacijų lietuvių kalba iš bendro 1 262 publikacijų skaičiaus, o tai sudaro 55 proc. visų aukščiau nei mediana įvertintų publikacijų skaičiaus. Tačiau publikacijos lietuvių kalba dažniau vertintos ir žemiau nei mediana (275 iš 343, arba 80 proc. visų pirmos kokybės grupės publikacijų). Lyginant tarpusavyje publikacijų lietuvių ir anglų kalbomis kokybę, pažymėtina, kad pirmos kokybės grupės publikacijų lietuvių kalba yra daugiau (275 iš 1 503, arba 18,2 proc.) nei tokių publikacijų anglų kalba (62 iš 798, arba 7,7 proc.).

5 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos					
			Anglų	Lenkų	Lietuvių	Prancūzų	Rusų	Vokiečių
1	< 18	343	62	1	275	0	4	1
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	727	190	0	528	0	9	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 262	546	0	700	1	14	1
Iš viso		2 332	798	1	1 503	1	27	2

*mm = 19,95.

*Sprendimų lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimų lemiančių ekspertizių skaičiaus (mediana).

Analizuojant publikacijas pagal vertinimo kriterijus, pastebėta gana plati suteiktų balų sklaida. Ekspertai daugiausia balų teikė už *dėstymą*, taip pat už *problemiškumą* (6 lentelė).

6 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	682	2,13	1,87	2,05	2,71	1,93
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	1 909	3,11	3,10	3,10	3,41	2,91
3	> mm (aukščiau nei mediana)	2 072	4,00	3,85	3,99	4,24	3,66

Kita vertus, visose trijose publikacijų kokybės grupėse mažiausiai balų suteikta už *aktualumą* ir *naujumą*. Žemiausiais balais dviejose iš trijų grupių (antrojoje ir trečiojoje) vertintas *naujumas*, o šioms grupėms priskirtinas didžiausias publikacijų skaičius. Pažymėtina, kad nėra didelio skirtumo tarp ekspertizių skaičiaus, pagal kurį publikacijos priskirtos trečiajai ir antrajai kokybės grupėms. Gerokai mažiau ekspertizių priskyrė publikacijas žemiausiai (pirmajai) kokybės grupei (682 ekspertizės). Atitinkamai ir balų pasiskirstymas tarp trijų grupių publikacijų yra logiškas, tačiau rodo

7 lentelė. Balų pasiskirstymas

Grupės	4 663 ekspertizės pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																														
	Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas										
	Balų skaičius (iki įskaitytinai)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Ekspertizių skaičius publika- cijų grupėje < 18	106	180	357	39	0	164	226	272	20	0	100	215	343	23	1	63	130	278	197	14	43	79	45	187	158	167	3	0	0	0
2	Ekspertizių skaičius publi- kacijų grupėje 18–mm	6	21	1 108	768	6	5	43	1 090	764	7	1	8	1 241	655	4	2	10	957	828	112	0	2	1	12	159	1 535	190	10	0	0
3	Ekspertizių skaičius publi- kacijų grupėje > mm	1	3	85	1 278	705	1	1	229	1 340	501	0	0	115	1 236	721	0	1	70	1 039	962	0	0	0	2	9	373	425	952	202	109
Iš viso		113	204	1 550	2 085	711	170	270	1 591	2 124	508	101	223	1 699	1 914	726	65	141	1 305	2 064	1 088	43	81	46	201	326	2 075	618	962	202	109

nedidelę jų sklaidą. Kiek didesnė sklaida pastebėta vertinant publikacijų *naujumą* (tarp 3,66 ir 1,93 balų). Tai rodo, kad ekspertų nuomonės iš esmės labai nesiskiria.

Vertinant ekspertizių balų pasiskirstymą pagal atskiras publikacijų kokybės grupes (7 lentelė), pažymėtina, kad labiausiai išryškėjo naujumo stoka. Pirmosios ir antrosios grupių publikacijos, taikant *naujumo* kriterijų, iš viso negavo 9 ar 10 balų. Visų vertinimo kriterijų taikymo stoka labiausiai išryškėjo prasčiausiai įvertintų publikacijų grupėje, naujumo stoka itin ryški pirmojoje ir antrojoje publikacijų kokybės grupėse. Pažymėtina, kad vertinant naujumo požymiu pasireiškė didesnė ekspertų nuomonių sklaida. Tuo tarpu ekspertizėse kitų kriterijų atžvilgiu publikacijų vertinimai skyrėsi mažiau.

Prieštaringai vertintų publikacijų analizė (8 lentelė) rodo, kad šių publikacijų skaičius (700, arba 30 proc. visų publikacijų) netolygiai pasiskirstęs tarp skirtingos kokybės publikacijų grupių, t. y. prieštaringai vertinta 20 proc. trečiosios, 32 proc. pirmosios ir net 63 proc. antrosios kokybės grupių publikacijų.

8 lentelė. Prieštaringai vertintų publikacijų skaičius, jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai							
			Apžvalgos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinynai
1	< 18	219	3	1	5	2	208	0	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	233	5	1	11	2	213	0	1	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	248	0	2	5	2	234	1	4	0
Iš viso		700	8	4	21	6	655	1	5	0

Absoliuti dauguma prieštaringai vertintų publikacijų yra straipsniai, t. y. 655 iš 700 publikacijų. Nė vienas žinynas, tik viena studija įvertinta prieštaringai. Tačiau net 2 monografijos ir net 4 vadovėliai iš aukščiausios kokybės publikacijų buvo įvertintos prieštaringai. Tai rodo, kad ekspertai itin nevienareikšmiškai vertina ekonomikos mokslo publikacijas, o ypač mokslinius straipsnius.

Analizuojant ekonomikos mokslo publikacijų ekspertinį vertinimą, svarbus aspektas yra ekspertinio vertinimo komentarų apimtis. Kaip matyti 9 lentelėje, komentarų apimtis spaudos ženklų skaičiumi reikšmingai skiriasi, tiek tarpusavyje, tiek ir tarp publikacijų kokybės grupių.

9 lentelė. Komentarų dydis

Grupės	Balų vidurkiai	< 500	501–1 000	1 001–1 500	> 1501
1	< 18	381	255	38	6
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	1 458	434	13	2
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 459	570	39	3
Iš viso		3 298	1 004	345	11

Absoliuti dauguma komentarų yra gana trumpi, net 3 298 atvejais, ir tik itin nedaugeliu atvejų, nepriklausomai nuo publikacijų kokybės, ekspertai joms skyrė labai plačius komentarus (11 atvejų).

2.2.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Šioje ekonomikos mokslo publikacijų ekspertavimo analizės dalyje apžvelgiamas ekspertizėje taikomų kokybinių vertinimo kriterijų tinkamumas ir jų taikymo problemos. Taip pat analizuojamos geriausiai, prasčiausiai ir prieštaringai vertintų publikacijų ekspertavimo tendencijos.

2.2.2.1. Vertinimo kriterijų taikymas ekonomikos kryptyje

Atliktas tyrimas atskleidė, kad ekspertai itin dažnai vertino publikacijas akcentuodami jų tematikos ir tyrimų probleminius aspektus. *Problema* kaip vertinimo kriterijus ekspertų komentaruose minimas 2 934 kartus. Tačiau problema vertinama ir komentuojama itin skirtingai – ne tik moksliniu, bet ir praktiniu, publikacijos aktualumo aspektais. Problemos aktualumas ir reikšmingumas dažniausiai nėra detaliau komentuojamas, tačiau jis neabejotinai yra vienas iš svarbiausių kriterijų atliekamose ekonomikos mokslo publikacijų ekspertizėse. Kaip rodo balų pasiskirstymas 7 lentelėje, dauguma publikacijų pagal *problemos* kriterijų vertintos 4 balais (2 086 ekspertizės).

Tyrimo *aktualumas* komentaruose minimas 2 135 kartus. Tai rodo, kad ekspertų šis kriterijus yra laikomas vienu iš esminių, vertinant publikacijas. Nurodomas aktualumo mastas, tematikos, įžvalgų aktualumas, tačiau nėra išsamesnio aktualumo pobūdžio vertinimo. Tik nedidelėje ekspertinių komentarų dalyje šis kriterijus apibūdinamas detaliau. Taip pat pabrėžiami tie atvejai, kai straipsnis nėra aktualus. Atliekant ekspertizę, publikacijos aktualumas dažnai siejamas su jos vertingumu. Publikacijos vertingumas komentaruose minimas 240 kartų. Pabrėžiamas rezultatų, išvadų tam tikrai skaitytojų auditorijai vertingumas. Tačiau gerokai rečiau minimas metodinis ar metodologinis publikacijos vertingumas, tyrimų tarptautiškumas, su publikacijų vertingumu retai siejami lyginamieji tarptautiniai tyrimai. Kaip rodo balų pasiskirstymas 7 lentelėje, dauguma publikacijų pagal *aktualumo* kriterijų vertintos 4 balais (2 124 ekspertizės). Antrosios grupės publikacijos už aktualumą dažniausiai vertintos 4 balais (1 090 ekspertizės), o maksimaliu balu vertintos pačios geriausios publikacijos (501 ekspertizė). Pirmojoje (žemiausioje) kokybės grupėje nėra viena publikacija ekspertų neįvertinta maksimaliu balu pagal *naujumo* kriterijų. Antrosios kokybės grupės publikacijos dažniausiai vertintos 3 balais (1 092 ekspertizės), o pirmosios kokybės grupės publikacijos – 3 balais ir žemesniais.

Tyrimo *pagrįstumas* ekspertiniuose vertinimuose minimas daug rečiau nei aktualumas – 712 kartų. Dažniausiai pagrįstumas akcentuojamas vertinant tyrimo metodikas, jų pasirinkimą, tyrimo imtį. Tačiau dažnai teiginys *pagrįstumas* vartojamas be išsamesnio paaiškinimo, ypač neigiamuose publikacijų vertinimo komentaruose. Teigiama, kad tema, metodika arba išvados nėra pagrįstos arba pagrįstos menkai. Detalesnė analizė atskleidė, kad terminai *metodai*, *metodikos* ar *metodologija* minimi 1 545 atvejais. Metodų, metodikų ar metodologijų pasirinkimas, argumentavimas, tinkamas taikymas yra itin svarbus ekonomikos mokslo tyrimuose. Ekspertinių komentarų analizė rodo, kad ekspertai daugiau nei pusėje atvejų atsižvelgė į mokslinių publikacijų vertingumo aspektą ir minėjo ne tik teigiamus, bet ir neigiamus atvejus.

Vertinant *dėstymą* paaiškėjo, kad šis terminas vartotas retai (48 kartus). Tačiau komentaruose minima nuoseklumas, logiškumas, vientisumas, aiškumas. Taip pat minima konkretumas, analitinis pobūdis, ir ypač tinkama argumentacija. Ekspertizėse minimas „dėstymo eigos nuoseklumas“,

„minčių dėstymo aiškumas“, tačiau ir „medžiagos išdėstymo logikos trūkumai“, „minčių ir faktų dėstymo painumas“, „minčių dėstymo nenuoseklumas“. Komentarų analizė leidžia teigti, kad ekspertizėse į publikacijų turinio išdėstymą atsižvelgiama gerokai rečiau nei į kitus kriterijus. Kita vertus, dėstymo požiūriu ekspertai išreiškia ir itin kritiškas nuostatas. Kaip rodo balų pasiskirstymas 7 lentelėje, maksimalus balas (5) buvo suteiktas 1088 ekspertizėse. Didžiausias šiam kriterijui suteiktas balas – 4 (2064 ekspertizės). Dauguma antrosios kokybės grupės publikacijų gavo 3 ir 4 balus (atitinkamai 957 ir 828 ekspertizės), o dauguma pirmosios kokybės grupės publikacijų gavo 3 ir žemesnius balus.

Gerokai svarbesnis kriterijus yra *naujumas*, kuris minimas daugiau nei 1 000 komentarų. Tačiau tai rodo, kad vis dėlto į naujumą tiesiogiai atsižvelgiama mažiau nei pusėje komentarų. Dažnai pažymima nauja analizei naudota mokslinė literatūra. Kita vertus, pažymėtina, kad didelė dalis ekspertų publikacijų naujumą vertina itin kritiškai. Pabrėžiama, kad publikacijos neturi mokslinės vertės, neišsiskiria nauju teoriniu požiūriu, nėra taikomos naujos metodikos, išvados nepasižymi naujumu. Kaip rodo balų pasiskirstymas 7 lentelėje, pagal *naujumo* kriterijų dauguma publikacijų vertintos 6 balais (2 075 ekspertizės). Aukščiausiais balais įvertintos publikacijos už naujumą dažniausiai vertintos 8 balais (952 ekspertizės), o maksimaliu balu vertintos tik pačios geriausios publikacijos (109 ekspertizės). Pirmojoje ir antrojoje kokybės grupėse nė viena publikacija ekspertų neįvertinta maksimaliu balu pagal *naujumo* kriterijų. Tai rodo kritišką publikacijų naujumo vertinimą.

Ekspertizių analizė atskleidė, jog *papildomo balo skyrimas* ne visada yra pagrįstas. Komentaruose dažnai nurodomi publikacijų aktualumo, problemiško stokos ar dėstymo trūkumai, tačiau ekspertui išskirtinai įvertinus tam tikrą publikacijos aspektą, papildomi balai vis tiek skiriami. Papildomų balų skyrimas komentaruose niekaip tiesiogiai nepagrindžiamas. Pasitaiko atvejų, kai nurodoma, jog straipsnis kompiliacinio pobūdžio, nesutvarkyta jo struktūra, straipsnis aprašomasis ar informacinio pobūdžio, o jam skiriami papildomi 2 balai. Pavyzdžiui, papildomi 4 balai skirti publikacijai, vienam ekspertui pabrėžus jos atitiktį LDB koncepcijai, tačiau kito eksperto nuomone, straipsnyje yra esminių trūkumų (neatskleidžiama problema, nesutvarkyta struktūra, nėra naujumo požymių, straipsnis aprašomasis). Papildomi balai skiriami įvairioms publikacijoms, ir sunku nustatyti, kokiais kriterijais remiantis jie suteikti.

2.2.2.2. Aukščiausiais ir žemiausiais balais bei prieštaringai vertintų publikacijų komentarai

Ekspertavimo kokybės situaciją išsamiau atskleidžia aukščiausiais ir žemiausiais balais vertintųjų ekspertizių analizė.

20 aukščiausiais balais įvertintų publikacijų analizė rodo, kad šiame sąrašė yra 18 straipsnių, 1 vadovėlis ir 1 monografija. Kiek daugiau nei pusė publikacijų (11) yra lietuvių kalba ir 9 publikacijos – anglų kalba. Šie duomenys rodo, kad santykinai daugiau publikacijų anglų kalba įvertintos aukščiausiais balais. Be to, tarp aukščiausiais balais įvertintų publikacijų pateko santykinai didesnė vadovėlių ir monografijų nei straipsnių dalis.

Maksimaliu balu vertintos publikacijos gavo ekspertizių įvertinimus nuo 29 iki 35. Visoms aukščiausiais balais įvertintoms publikacijoms buvo skirti papildomi balai, net po 5 geriausiai vertintų publikacijų atveju. Analizė parodė, kad atotrūkis tarp vienos ekspertizės balų ir publikacijos balų po galutinio vertinimo yra nuo 4 iki 8 balų.

Galutinis pasirinktų publikacijų vertinimas iš esmės yra pagrįstas ir objektyvus, nors matomas didelis ekspertų nuomonių skirtumas. Monografijos ir vadovėlio komentaruose ekspertai akcentavo teigiamus turinio ir struktūros aspektus, o vertinant straipsnius buvo pabrėžiama tematikos aktualumas, tinkama publikacijos struktūra, tyrimo metodikos taikymo tikslingumas, tinkamas

argumentavimas, gautų tyrimų rezultatų vertingumas. Taip pat ekspertai argumentavo publikacijų tinkamumą LDB.

20 žemiausiais balais įvertintų publikacijų analizė rodo, jog šiame sąrašė yra 18 straipsnių, 1 vadovėlis ir 1 monografija. Daugiau kaip pusė publikacijų (10) yra lietuvių kalba, 8 publikacijos – anglų kalba ir 1 publikacija – rusų kalba. Šie duomenys rodo, kad santykinai daugiau publikacijų anglų kalba įvertinta žemiausiais balais. Taip pat tarp žemiausiais balais įvertintų publikacijų pateko ir santykinai didesnė dalis vadovėlių bei monografijų nei straipsnių.

Žemiausiais balais vertinusių ekspertizių analizė atskleidė gerokai prieštaringesnę situaciją nei tarp geriausiai balsais vertinusių publikacijų ekspertizių. Žemiausio vertinimo balai siekė vos 0,3–2,7 balų. Kaip parodė atotrūkio tarp ekspertizės balų ir publikacijos balo po galutinio įvertinimo aukščiausiais balais vertinusių ekspertizių analizė, po galutinio įvertinimo silpniausių publikacijų vertinimas pakilo gan svariai, nuo 1 iki 7 balų, nors ir toliau nesiekė pusės iš maksimaliai galimų 18 balų, skiriamų pirmos kokybės grupės publikacijoms. Vertindami šių publikacijų kokybę, ekspertai pažymėjo struktūros ir turinio neatitiktį formaliems atitinkamų publikacijų kategorijų reikalavimams, ypač straipsnių atveju. Pažymėtos dalykinės, redakcinio pobūdžio klaidos, publikacijų tekstų primityvumas, nurodyta, kad tekstai neatitinka moksliniams tekstams keliamų kriterijų. Galima daryti išvadą, jog publikavimas anglų kalba rodo kai kurių mokslininkų ambicijas, kurios nėra įgyvendinamos.

Prieštaringai vertintų publikacijų analizė atskleidė gana didelį šių publikacijų skaičių, t. y. 700, arba 30 proc. visų publikacijų. Prieštaringai vertintos visų trijų kokybės grupių publikacijos (20 proc. trečiosios, 32 proc. pirmosios ir net 63 proc. antrosios kokybės grupių publikacijų). Skyrėsi ekspertų suteikti balai, taip pat įžvalgos ir vertinimai, taikant pagrindinius publikacijų vertinimo kriterijus. Vieni ekspertai įžvelgė tik teigiamus aspektus, o kiti tas pačias publikacijos vertino itin neigiamai, kaip niekines. Toks kriterijų nesuderinamumas leidžia daryti prielaidą dėl nevienodo ekspertų atsakingumo, skubėjimo, galbūt net tendencingumo ar kvalifikacijos trūkumo.

APIBENDRINIMAS

Šioje apžvalgoje pateikti kiekybinės ir kokybinės ekspertizių analizės rezultatai leidžia daryti tokias išvadas ir apibendrinimus.

Pirmiausia pažymėtina, kad šioje apžvalgoje nebuvo analizuoti per tiriamąjį laikotarpį LDB įvykę struktūriniai publikacijų skaičiaus, žanrų, kalbos, kokybės pokyčiai. Šiame tyrime analizuotos tik ekspertų įvertintos 2012–2014 m. ekonomikos mokslo publikacijos dėl jų įtraukimo į LDB.

Atlikta analizė atskleidė, kad į LDB įtrauktos publikacijos koncentruojasi trijose mokslo šakose, t. y. per 60 proc. publikacijų priskiriama Organizavimo mokslams, itin plačiai šakai – Ekonomika, ekonometrija, ekonomikos teorija, ekonomikos sistemos, ekonomikos politika ir Plėtros ekonomikai. Tai aiškiai rodo, jog dvi klasifikatoriaus šakos yra per stambios, kad atskleistų vykdomų mokslinių tyrimų kryptis. Pažymėtina, kad šiuolaikiniame ekonomikos moksle yra išryškėjusios naujos sparčiai besiplėtojančios tyrimų kryptys, kurios gali būti išskirtos kaip savarankiškos (pavyzdžiui, elgsenos ekonomika ir kt.), tačiau šiame klasifikatoriuje nėra išskirtos.

Kiekybinė publikacijų žanrų analizė parodė, kad absoliuti dauguma jų – moksliniai straipsniai. Publikacijų kokybės analizė rodo itin nevienodą jų kokybę pagal žanrus – dauguma teigiamai, aukščiau nei vidurkis (mediana) įvertintų publikacijų apima straipsnius, monografijas, be to, visos studijos ir žinynai įvertinti tik aukščiau nei mediana. Tačiau itin daug apžvalgų, pranešimų ir recenzijų įvertinta kaip vidutinės (tarp 18 balų ir krypties medianos įskaitytinai) ir net žemiau.

Prieštaringai vertintų publikacijų analizė rodo, kad didelė jų dalis vertintos prieštaringai, be to, ši tendencija vyrauja visose trijose publikacijų kokybės grupėse. Tai rodo ekspertų vertinimo netolygumą.

Ekspertizėse taikomų vertinimo kriterijų analizė atskleidė, kad ekspertai dažniausiai atsižvelgia ir detaliau vertina publikacijas *aktualumo* ir *naujumą* nei kitais aspektais. Nors už publikacijų naujumą ekspertizėse dažniau suteikiami aukščiausi balai, tačiau taip pat jis dažniau minimas kritiškai, nurodant publikacijų naujumo trūkumus.

Kiekybinė ir kokybinė ekonomikos mokslo publikacijų analizė rodo, kad galėtų būti iš naujo įvertinti principai, pagal kuriuos publikacijos įtraukiamos į LDB. Ekonomikos mokslo srityje ypač svarbūs reiškiniai tyrimai globaliame / regioniniame kontekstuose. Tik taip galima įvertinti ekonominius reiškiniai ir procesus, vykstančius Lietuvoje. Svarstyti ir ekonomikos mokslo klasifikatorius, atsižvelgiant į tai, kad dinamiškai formuojasi naujos, ypač tarpdiscipliniškumu pasižyminčios ekonomikos mokslo šakos, į kurias įsitraukia ir Lietuvos mokslininkai ekonomistai. Tai leistų ateityje geriau įvertinti bendrą ekonomikos mokslo lygmenį ir jo struktūrinius pokyčius Lietuvoje.

2.3. ETNOLOGIJA

Laimutė Anglickienė, Vytauto Didžiojo universitetas

ĮVADAS

Etnologija – tai mokslas, tiriantis visuomenės, kultūros, žmonių gyvenimą ir socialines ypatybes, paremtas lyginamaisiais apibendrinimais¹. Etnologija vadinama gyventojų grupių tradicinės ir šiuolaikinės kultūros kasdienybės studijomis, dažniausiai pagrįstomis lauko tyrimų metodo duomenimis². Šis mokslas skirstomas į subdisciplinas: etnopsichologiją, etnomuzikologiją³, etnopedagogiką, liaudies mediciną, tautodailę ir kt.

Etnologijos (H07) mokslas Lietuvoje susideda iš dviejų atskirų šakų – etnologijos ir folkloristikos. Priklausomai nuo tyrimų pobūdžio, etnologijos mokslas turi sąsajų su kultūrinės antropologijos, istorijos, archeologijos, menotyros mokslais, folkloristikos mokslas – su filologijos mokslais.

Etnologijos mokslas Lietuvoje pastaruoju metu išgyvena krizę. Pagal 2016 12 01 Švietimo ir mokslo ministerijos parengtą naująjį studijų klasifikatorių, etnologijos I ir II pakopų studijos yra priskirtos humanitarinių mokslų srities Kultūros studijų krypčiai. Šis studijų krypčių perklasifikavimas naikina etnologijos krypties tapatybę ir labai apsunkina jaunų žmonių sudominimo etnologija impulsą.

Etnologai ir folkloristai šiuo metu išsibarstę ir dirba keliose aukštosiose mokyklose (VDU, LMTA, KU, VU, ASU ir kt.) ir dviejuose mokslo institute: Lietuvos istorijos institute veikia Etnologijos ir antropologijos skyrius, kuriame buriasi etnologai, o Lietuvių literatūros ir tautosakos institute yra keli skyriai, kuriuose dirba folkloristai.

Pagal 2015 m. patvirtintą „Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programą“, etnologų publikacijos dažniausiai atitinka šią lituanistinę mokslinių tyrimų tematiką:

„10.3. Lietuvos kultūros paveldo tyrimai (priešistorė, krikščionybės įtaka Lietuvos kultūrai, filosofinės, mokslinės, politinės ir teisinės minties raida, kultūrinė atmintis ir tapatumas, Lietuvos kultūros paveldas iššievijoje);

10.4. etniškumo tyrimai;

10.5. Lietuvos visuomenės raidos tyrimai (sociokultūriniai pokyčiai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, naujųjų ir naujausiųjų laikų transformacijos, urbanizacija ir urbanizuota visuomenė Lietuvoje, bendruomeniškumo ir socialinės sąveikos diachroniniai ir sinchroniniai tyrimai)“⁴.

¹ Vida Savoniakaitė, „Etnologija“, in Lietuvos etnologijos ir antropologijos enciklopedija (Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2011), p. 126.

² Vytis Čiubrinskas, „Etnologija“, in Visuotinė lietuvių enciklopedija. T. 5 (Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004), p. 641.

³ Ši kryptis LDB išskirta atskirai H320 kodu, bet ją ateityje vertėtų sujungti su etnologija.

⁴ Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programos patvirtinimo“, 2015 m. gegužės 11 d. Nr. V-519, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e3366320f89711e4927fda1d051299fb>.

2.3.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Ekspertiškai vertintų publikacijų pasiskirstymas pagal žanrą / publikacijos rūšį. Lituanistinės duomenų bazės publikacijų analizė atskleidė, kad pagal vertinamų publikacijų žanrą dominuoja straipsniai (1 063), sudarantys 86 proc. visų publikacijų, recenzijos (56, arba 4,5 proc.), šaltinių publikacijos (50, arba 4 proc.), monografijos (36, arba 3 proc.), kitų žanrų publikacijų vertinti buvo pateikta tik po keletą (žr. 1 ir 2 lenteles).

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Bibliografijos	2	0	2	2	0	100,0
2	Biografijos	8	4	4	4	0	50,0
3	Katalogai	1	1	0	0	0	0,0
4	Monografijos	36	33	3	3	0	8,3
5	Pranešimai	9	5	4	4	0	44,4
6	Recenzijos	56	41	15	14	1	26,8
7	Šaltinių publikacijos	50	41	9	9	0	18,0
8	Straipsniai	1 063	872	191	184	7	18,0
9	Studijos	5	4	1	1	0	20,0
10	Vadovėliai	2	2	0	0	0	0,0
11	Žinynai	2	2	0	0	0	0,0
Iš viso		1 234	1 005	229	221	8	18,6

*Jei atmetos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmetoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmetoms dėl objekto.

2 lentelė. Etnologijos krypties publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai										
			Bibliografijos	Biografijos	Katalogai	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinynai
1	< 18	221	2	4	0	3	4	14	9	184	1	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	300	0	2	0	5	2	18	21	250	0	1	1
3	> 20,30 mm (aukščiau nei mediana)	713	0	2	1	28	3	24	20	629	4	1	1
Iš viso		1 234	2	8	1	36	9	56	50	1 063	5	2	2

*mm = 20,30 – sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus (mediana).

Tinkamomis pripažintos 81,4 proc. ekspertuotų publikacijų, netinkamomis – 18,6 proc. Netinkamomis dėl *kriterijų* įvertintos 184 publikacijos (96,5 proc.), netinkamomis dėl *objekto* – 8 (3,5 proc.).

Neigiamai buvo įvertintos abi bibliografijos žanrai ir pusė iš 8 biografijos žanrai (50 proc.) priskirtų publikacijų. Gan daug buvo neigiamai įvertintų pranešimų (4 iš 9, arba 44,4 proc.). Gausesnė vertinamų publikacijų skaičiais žanrai taip pat sulaukė griežto ekspertų įvertinimo: neigiamai įvertinta 26,8 proc. recenzijų, 18,0 proc. straipsnių ir šaltinių publikacijų.

Aukščiausiais balais įvertinta dauguma recenzuotų etnologijos krypties monografių, kurių tik 3 (8,3 proc.) iš 36 sulaukė neigiamo vertinimo, o 77,8 proc. buvo įvertinta aukščiau nei mediana (*mm = 20,30). Daugiau negu pusė (~60 proc.) straipsnių taip pat buvo įvertinta aukštesniais nei mediana balais.

Ekspertiškai įvertintų publikacijų pasiskirstymas pagal šakas ir kalbas. Vertintos 1 234 etnologijos krypties publikacijos yra pasiskirsčiusios į kelias mokslo šakas, iš kurių dominuoja dvi: 1) *Etnologija. Kultūros antropologija* (S220), kuriai priskirtos 944 publikacijos, ir 2) *Folkloras* (H400), kuriai ekspertai priskyrė 510 vertintų publikacijų. Nemažai publikacijų priskirta ir mokslo šakai *Vietovių ir regionų istorija, istorinė geografija nuo viduramžių* (H280) – 346 publikacijos, kiek mažiau – *Priešistorėi* (H341) – 38 publikacijos, *Archeologijai* (H340) – 36, *Onomastikai* (H370) – 27. Taigi daugelis ekspertų tą pačią publikaciją priskyrė kelioms šakoms. Kiekybiškai ir ypač kokybiškai palyginti skirtingų šakų publikacijas yra gana keblu ir sudėtinga, ypač dėl vienos aplinkybės: daugelis publikacijų priskirtos *Etnologijos. Kultūros antropologijos* (S220) šakai, kuri net ir pagal kodą yra priskiriama socialiniams mokslams (jie kode žymimi raide S). Lietuvoje pagal iki šiol galiojantį mokslo klasifikatorių šio mokslo šakos priskiriamos skirtingoms mokslo sritims: etnologija priskiriama prie humanitarinių mokslų, o kultūros (arba socialinė) antropologija – prie socialinių mokslų. Kol Lietuvoje pagal mokslo, studijų ar dar kitus požymius kuriami klasifikatoriai nebus suderinti tarpusavyje, ši problema nebus išspręsta. Greitesniam sprendimui, norint išspręsti šią dviprasmišką situaciją, Lituanistikos duomenų bazės rengėjams būtų galima pasiūlyti esamas mokslo šakas detalizuoti rengėjų pasiūlytu būdu, t. y. į atskiras grupes išskirti *Etnologiją* ir *Kultūros antropologiją*.

Lietuvių kalba yra parašyta 83,1 proc. visų vertintų publikacijų (žr. 3 lentelę). Kitos kalbos, kuriomis dažniau buvo publikuoti straipsniai, yra anglų (9,2 proc.), rusų (3,8 proc.) ir lenkų (2,1 proc.). Kitomis kalbomis parašytų ir ekspertų vertintų publikacijų skaičius yra labai nedidelis (iš viso ~1,6 proc.).

3 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius
1	Anglų	114
2	Latvių	5
3	Lenkų	26
4	Lietuvių	1 026
5	Prancūzų	1
6	Rusų	48
7	Vokiečių	14
	Iš viso	1 234

Ekspertiškai vertintų publikacijų pasiskirstymas pagal balų vidurkius. Etnologijos krypties vertintų publikacijų kokybę tiksliau pamatuoti leidžia vertinimo mediana, t. y. sprendimą lemiančių eksper-

tizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus. Bendras LDB kokybiškos publikacijos slenkstis buvo 18 balų, o etnologijos krypties mediana siekė 20,30 balų.

Pagal vertinimo kriterijus, visose publikacijų kokybės grupėse aukščiausi balai buvo skirti už *dėstymą* (mediana svyruoja nuo 2,95 iki 4,28 balų), mažiausiai balų surinko *naujumo* kriterijus (mediana svyruoja nuo 1,88 iki 3,86 balų) (žr. 4 lentelę). Nekokybiškose, t. y. gavusiose mažiau nei 18 balų, publikacijose, be *naujumo*, akcentuotas ir *pagrįstumo* trūkumas, tuo tarpu kokybiškose publikacijose, t. y. gavusiose daugiau kaip 18 balų (2, 3 grupės), *pagrįstumo* kriterijus yra geriausiai įvertintas po *dėstymo*.

4 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse (pagal 5 balų skalę)

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	430	2,07	2,14	1,97	2,95	1,88
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	793	3,03	3,04	3,12	3,66	2,85
3	> 20,30 mm (aukščiau nei mediana)	1 150	3,99	3,83	4,07	4,28	3,86

4 lentelėje pateikti atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai trijose kokybės grupėse. Į pirmąją kokybės grupę pateko 430 ekspertizių (18,12 proc.), kurių balų vidurkiai buvo žemesni nei 18 balų. Tad žemesnės kokybės etnologijos krypties darbų dalis yra gana didelė, beveik penktadalyje ekspertizių publikacijos vertintos žemiau nustatytos pereinančiosios 18 balų ribos. Į antrąją kokybės grupę pateko 793 ekspertiniai vertinimai (33,42 proc.), kurių balų vidurkiai buvo nuo 18 balų (įskaitytinai) iki etnologijos krypties medianos – 20,30 balų. Balų vidurkis antrojoje kokybės grupėje pagal išskirtus keturis vertinimo kriterijus: *problema*, *aktualumas*, *pagrįstumas*, *naujumas* yra beveik vienu balu aukštesnis nei pirmojoje kokybės grupėje, kiek mažesnis skirtumas buvo tik *dėstymo* kriterijaus atveju. Trečiąją kokybės grupę sudaro 1 150 publikacijų ekspertizių (48,46 proc. visų ekspertizių), kurių vertinimo balas yra aukštesnis už medianą, t. y. daugiau negu 20,30 balų.

Vertinant etnologijos krypties publikacijas pagal atskiras kalbas (žr. 5 lentelę), matyti, kad dominuoja lietuvių kalba – tokios publikacijos sudarė 83,14 proc. visų vertintųjų. Tačiau pažymėtina, kad kokybiniai anglų ir rusų kalbomis parašytų publikacijų rodikliai buvo šiek tiek aukštesni nei lietuvių kalba skelbtų darbų. Tarp neigiamai įvertintų yra 10,4 proc. anglų kalba ir 14,6 proc. rusų kalba parašytų publikacijų, tuo tarpu lietuvių ir lenkų kalbomis parašytų publikacijų neigiamai buvo įvertinta 19 proc.

5 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos						
			Anglų	Latvių	Lenkų	Lietuvių	Prancūzų	Rusų	Vokiečių
1	< 18	221	12	1	5	195	0	7	1
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	300	26	2	7	253	0	11	1
3	> 20,30 mm (aukščiau nei mediana)	713	76	2	14	578	1	30	12
Iš viso		1 234	114	5	26	1 026	1	48	14

Prieštaringai įvertinta 27,6 proc. publikacijų. Ekspertams sunkiau sekėsi vertinti pranešimo, recenzijos, straipsnio ir šaltinio žanrams priskirtas publikacijas (žr. 6 lentelę). Prieštaringai vertinta net 77,7 proc. pranešimų, 42,85 proc. recenzijų, 26,8 proc. straipsnių ir 22 proc. šaltinių publikacijų.

Prieštaringiausiai vertintos mažiau nei 18 balų gavusios publikacijos: daugiau nei pusę iš jų reikėjo vertinti papildomai (134 iš 221 publikacijų, arba 60,6 proc.). Antrojoje ir trečiojoje kokybės grupėse absoliutūs prieštaringai vertintų publikacijų skaičiai taip pat yra nemaži, tačiau proporcijų prasme jie sudaro mažesnę dalį visų atitinkamos grupės publikacijų (76 iš 300, arba 25,3 proc., publikacijų antrojoje grupėje; 131 iš 713, arba 18,4 proc., publikacijų trečiojoje grupėje).

6 lentelė. Prieštaringai vertintų publikacijų skaičius, jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės			Balų vidurkiai		Publikacijų skaičius		Žanrai							
							Bibliografijos	Biografijos	Katalogai	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai
1	< 18		134	2	2	0	2	3	8	5	111	1	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)		76	0	0	0	3	1	4	4	64	0	0	0
3	> 20,30 mm (aukščiau nei mediana)		131	0	2	0	2	3	12	2	110	0	0	0
Iš viso			341	2	4	0	7	7	24	11	285	1	0	0

Komentarų apimtys neigiamai ir geriausiai vertintoms publikacijoms skirtumų nepastebėta (žr. 7 lentelę). Didžioji dalis – 1 625, arba 62,92 proc., visų komentarų buvo iki 500 spaudos ženklų, (pagal reikalavimus komentarams, minimalus spaudos ženklų skaičius turėjo būti ne mažiau kaip 300, o maksimalus – 2000. Ilgesni komentarai (daugiau nei 1 500 ženklų) sudaro tik 0,69 proc. visų komentarų.

Skirtumų galima pastebėti vertinant ne komentarų kiekybinę vertę (komentarų apimtį), o jų turinį. Atkreiptinas dėmesys, kad kai kurie vertintojai yra linkę rašyti labai trumpus, šabloniškus komentarus, apibūdinančius tuos pačius publikacijų kriterijus. Ilgesni komentarai yra tų vertintojų, kurie nors trumpai nusako publikacijos turinį.

7 lentelė. Komentarų dydis

Grupės	Balų vidurkiai	< 500	501–1 000	1 001–1 500	> 1 501
1	< 18	328	91	17	4
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	568	255	17	2
3	> 20,30 mm (aukščiau nei mediana)	729	401	42	11
Iš viso		1 625	656	167	17

2.3.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Šioje analizės dalyje siekiama apžvelgti ekspertuojant taikomų vertinimo kriterijų tinkamumą ir jų taikymo etnologijos krypties publikacijoms problemas. Taip pat siekiama nustatyti, kas būdinga geriausioms, prasčiausioms ir prieštaringai vertintoms publikacijoms.

2.3.2.1. Vertinimo kriterijų tinkamumas ir jų taikymo problemos

Ekspertai dažnai nusprendžia, kad publikacija neatitinka *lituanistikos* apibrėžimo, ir tekstą (problemą, kūrinio aktualumą, mokslo tyrimo pagrįstumą, kūrinio dėstymo ypatybes ir kitus ekspertuojamus kriterijus) vertina žemais balais, matyt, norėdami, kad publikacija garantuotai nepatektų į LDB (mažiau nei 18 balų surinkusi publikacija į bazę nepatenka), nors komentuose pažymi, kad publikacija aktuali, įdomi, naudinga, patraukliai parašyta. Gal būtų galima pasiūlyti ekspertams įrašyti papildomą pastabą, kad pagal tematiką lituanistikai nepriskiriama publikacija automatiškai jau nebepatenka į bazę, dėl to dirbtinai jos vertė nebebus menkinama.

Kartais publikacijoms ne visai motyvuotai skiriama papildomų balų, nes ekspertų komentarai aukštais balais įvertintoms publikacijoms nėra labai puikūs arba netgi ganėtinai neigiami, pavyzdžiui⁵:

„Nors autorė naudoja archyviniais šaltiniais, publikacija yra daugiau kraštotyrinio pobūdžio ir neatitinka moksliniams darbams keliamų reikalavimų bei kriterijų. Ją galima būtų prilyginti faktologiniam duomenų rinkiniui, iš kurio, deja, padaryti pamatuotą išvadą ar lyginimų neįmanoma, tad mokslinė publikacijos vertė yra menka“ (publikacija eksperto nepriskirta LDB, ji gavo 17,8 balo, tačiau jai paskirti 4 papildomi balai).

„Ši kraštotyrinės-istorinės-religijotyrinės tematikos monografija yra kompiliacinio pobūdžio, mokslo neįrodytais faktais grindžiamas kūrinys. Moksliniu požiūriu jis neatitinka esminių mokslinio kriterijų, bet yra įdomus skaitinys jaunimui, skatinantis pradėti rimčiau ir giliau domėtis savo krašto istorija, senaisiais tikėjimais bei etnine kultūra ir lyginti visa tai su kitų kultūrų apraiškomis. Netinka duomenų bazei „Lituanistika“.“ (Bendras publikacijos įvertinimas yra 14,3 balų, tačiau ekspertas publikacijai skyrė 5 papildomus balus.)

2.3.2.2. Bendri geriausių publikacijų ypatumai

Peržiūrėjus 20 ekspertų geriausiai įvertintų Etnologijos (07H) krypties publikacijų (vertinant dviejų ekspertų vidurkį), nustebino, kad grynai etnologinės ar folklorinės tematikos publikacijų šiame sąraše yra labai nedaug. Daugelis jų yra tarpdisciplininio pobūdžio ir ekspertų buvo pažymėtos prie mokslo šakos *Etnologija. Kultūros antropologija* (S220).

Kaip minėta, etnologijos kryptyje kyla problema dėl mokslo šakų suskirstymo. Didžioji dalis publikacijų priskiriama šakai *Etnologija. Kultūros antropologija* (S220), kuriai priskiriamos dviejų skirtingų mokslo sričių – humanitarinių ir socialinių mokslų – publikacijos (net ir pati mokslo šaka pagal raidę S yra labiau identifikuojama kaip socialinių mokslų šaka). Aiškesnio publikacijų priskyrimo problemą padėtų išspręsti kitoks publikacijų klasifikavimo būdas (ši problema jau buvo aptarta anksčiau).

⁵ Cituojamų komentarų kalba netaisyta.

Tarp geriausiai įvertintų publikacijų yra daug etninio tapatumo klausimus analizuojančių straipsnių, kurių autoriai – ne tik etnologai, bet ir kultūros antropologai, sociologai, filosofai, kultūrologai ir kitų humanitarinių bei socialinių mokslų sričių mokslininkai.

Tarp geriausiųjų pateko ir kelios baltų mitologijos problematiką analizuojančios publikacijos – ši tematika etnologijos kryptyje turbūt yra pati kontroversiškiausia, nes analogiškai nemažai šios tematikos straipsnių pateko ir tarp neigiamai vertintų straipsnių.

Peržiūrėjus pagal tematiką grynai etnologinės krypties geriausiai ekspertų įvertintas publikacijas, kokias nors kiekybines ar kokybines vertinimo tendencijas išskirti sunku: labai aukštais balais įvertintos ir monografijos, ir straipsniai. Publikacijų tematika taip pat yra įvairi: gerai vertinti ir siauresnius, ir platesnius tiek dvasinės (papročių, folkloro), tiek materialinės kultūros reiškinius analizuojantys straipsniai. Būtų galima spėti, kad kartais šis vertinimas būna labai subjektyvus ir priklauso nuo konkrečių ekspertų mokslinių interesų, požiūrio ir netgi asmeninių simpatijų.

Geriau buvo įvertintos monografijos, studijos ar didesnės apimties straipsniai – tai nenuostabu, nes trumpame straipsnyje koncentruotai išdėstyti mintis humanitarams dažnai yra per sunku. Daugelis labai gerus abiejų ekspertų balus gavusių straipsnių buvo publikuoti regionuose leidžiamuose žurnaluose.

2.3.2.3. Neigiamai įvertintų publikacijų ypatumai

Pagal tematiką yra daug neigiamai įvertintų kraštotyrinio pobūdžio straipsnių, taip pat biografinių straipsnių, kuriuose tik aprašoma žymių kraštotyrininkų veikla.

Labai daug netinkamais pripažintų etnologijos krypties straipsnių publikuota lokalinėse kraštotyros srities monografijose, kuriose paprastai publikuojama net po keliasdešimt straipsnių. Paprastai būna vertinamas ne visas leidinys *in corpore*, bet kiekvienas straipsnis, taigi vieno leidinio atmetamų straipsnių skaičius gali būti labai didelis. Pavyzdžiui, vertinamuoju laikotarpiu (2012 01 01 – 2014 12 31) buvo įvertintos 86 publikacijos, išleistos 2001 m. Iš jų 31 (36 proc.) buvo įvertintos neigiamai, o iš šių net 11 straipsnių buvo publikuota lokalinėje monografijoje „Raguva“, 7 – „Veliuona“, 6 – „Lygumai. Stačiūnai“. 2003 m. iš 92 ekspertuotų publikacijų 12 buvo įvertinta kaip netinkamos, iš jų 7 spausdintos lokalinėje monografijoje „Seredžius“. Daugelis ekspertų, vertindami šias lokalių monografijų publikacijas, pabrėžia, kad nors pats straipsnių objektas yra lituanistinis (dažnai rašoma apie tiriamoje vietovėje svarbius istorijos, kultūros objektus, aprašomi vietiniai papročiai ar paplitęs folkloras, kultūrinė vietinių draugijų veikla), publikacijos yra aprašomojo pobūdžio, todėl neatitinka mokslinėms publikacijoms keliamų reikalavimų (jose nėra moksliniams straipsniams privalomo instrumentarijaus: tyrimo tikslų, uždavinių, metodų, šaltinių ir literatūros aprašymo, išvadų). Šių lokalių monografijų paskirų straipsnių autoriai dažnai yra vietos entuziastai kraštotyrininkai, mokytojai, kultūros darbuotojai, neturintys didelės patirties rašyti straipsnius. Pažymėtina, kad net ir į LDB įtrauktos minėtų lokalių monografijų publikacijos, parengtos etnologų ir folkloristų profesionalų, taip pat dažniau būna ekspertuojamos papildomai trečio eksperto, nes pirmųjų dviejų nuomonės būna skirtingos.

Tarp neigiamai įvertintųjų dažnai pasitaiko mitologinės tematikos publikacijų. Šios temos ir akademinėse diskusijose (konferencijose, seminaruose) sulaukia prieštaringo etnologų ir folkloristų vertinimo.

Neigiamai vertinami mokslo populiarinimo, publicistinio turinio ir stiliaus straipsniai, neanalitinės, tik aprašomojo pobūdžio recenzijos. Ekspertai dažnai kaip netinkamus atmeta mokslinių žurnalų įvadininius straipsnius, nes jie neatitinka mokslinėms publikacijoms taikomų reikalavimų (nėra mokslinio straipsnio struktūros: įvado, dėstymo, išvadų ir t. t.), daugelis tokių straipsnių yra

parengti pagal šablonišką ir nusistovėjusią schemą: trumpai pristatoma žurnalo tematika, jos pasirinkimo kriterijai ir visi žurnale publikuojamų autorių straipsniai.

2.3.2.4. Ekspertų vertinimo problemos: anonimiško trijų aukščiausiais ir trijų žemiausiais balais publikacijas vertinusių ekspertų vertinimo analizė

Kontroversiškiausiai etnologijos krypties darbus vertina du ekspertai: HXXX1 ir HXXX2. Jie abu yra dominuojantys tiek tarp itin mažus balus parašiusių ekspertų (vertinant 50 publikacijų nuo galo), tiek tarp geriausiai vertinančių ekspertų.

Tarp geriausiai vertinančių ekspertų galima būtų paminėti ir trečiąjį ekspertą – HXXX3, kurio dvi ekspertizės yra patekusios tarp trijų aukščiausiais vertinamų publikacijų (skirti 33,5 ir 32,1 balai). Ekspertas HXXX1 yra pateikęs dvi iš trijų žemiausiais balais įvertintų publikacijų ekspertizes (skirti 1 ir 1,7 balai).

Eksperto HXXX2 komentarai yra labai lakoniški ir standartiniai visuose komentaruose, tiek teigiamai, tiek neigiamai vertintose publikacijose, pavyzdžiui:

„Tai reikšmingas darbas, gvildenantis aukštaičių etninio regioninio tapatumo problemas. Aiški tyrimo problema, labai geras jos ištirtumas, naudojami gausūs duomenys, jie analizuojami. Straipsnis struktūruotas, aiškus apibendrinimas, gera santrauka anglų kalba, lietuviškos santraukos nėra. Bazėn trauktinas.“

„Tai kalendorinių švenčių kraštotyrinis aprašas, netenkinantis mokslinės publikacijos reikalavimų. Nesuformuluota problema, neapibrėžtas jos ištirtumas, duomenys tik aprašinėjami, vyrauja pasakojamasis pobūdis. Darbas nestruktūruotas, nepateikiamos išvados, nėra santraukų anglų ir lietuvių kalbomis. Bazėn netrauktinas.“

Ekspertas HXXX1 savo komentaruose pateikia įvairesnę argumentaciją, vertina straipsnį ne tik pagal jo moksliskumą, bet stengiasi nors kiek pakomentuoti ir jo turinį bei reikšmę.

2.3.2.5. Komentarų žemiausiais ir aukščiausiais balais įvertintoms publikacijoms analizė

Dauguma aukščiausiais balais įvertintų publikacijų pagal komentarus neatrodo labai išsamios: ekspertų skirti balai ir komentarai nelabai tarpusavyje koreliuoja. Jų pastabos yra gana lakoniškos, dažniau nusako publikacijos turinį ir tik labai trumpai įvertina tyrimų objektą bei publikacijos kokybę. Tačiau specialūs reikalavimai komentarams ekspertavimo anketoje tapo privalomi tik nuo 2013 m., todėl labai griežtai šių komentarų vertinti ir nereikėtų.

Geriausiai etnologijos kryptyje įvertintas straipsnis, kurio dviejų ekspertų (beje, pagal kodavimo sistemą matyti, kad ekspertai yra socialinių mokslų atstovai) vertinimo vidurkis yra 30 balų, tikrai nustebina labai formaliais komentarais:

Ekspertas Sxx1 (33,5 balo): *„Pastaba: straipsnis stokoja santraukų lietuvių ir anglų kalbomis. Tinkamumas. Straipsnyje atskleidžiamas fenomenologinis tyrimas: rezultatai susiję su posovietinių laikų patirties išgyvenimu. Tai vientisas sąmonės srauto – naratyvo aprašymas, kurio metu išryškintas išgyvenamo reiškinių identitetas ir pats išgyvenimas. Straipsnyje dėmesys telkiamas tiek į Lietuvos kontekstą, tiek ir į kitų posovietinių šalių kontekstus.“*

Ekspertas Sxx2 (26,5 balo): „Galima pasakyti keletą pastabų dėl struktūros, empirinės informacijos sisteminimo, kategorizavimo, tikslesnio tyrimo dalyko apibrėžimo; bet tai nereikšmingi pastebėjimai. Apskritai puikus, geras, profesionaliai parengtas straipsnis. Autorius drąsiai, nemoralizuodamas aiškina tam tikrus nepatogius ir nepatrauklius posovietinio gyvenimo aspektus, tekstas reikšmingas tiek akademinio požiūriu, tiek socialiniu bei politiniu požiūriu.“

Antra geriausiai įvertinta publikacija, kurios vertinimo vidurkis yra 29,25 balų, ekspertų pakomentuota plačiau, ne tik nusakant pagrindinę publikacijos idėją, bet ir atskleidžiant jos vertę šiuolaikiniam mokslui.

Ekspertas Hxx1 (28,5 balų): „Lyginamųjų civilizacijų studijų metodu atskleista Kavolio civilizacijos samprata, jos pamatiniai elementai, be kurių bendruomeninės struktūros ir simbolinės sistemos negalėtų būti laikomos civilizacijomis. Analizuojant Kavolio specifinių kultūrų simbolikas ir tų simbolių pagrindus plačiuose bei neišvengiamuose sąmonės civilizacinių architektūrų rėmuose, išryškėja įvairūs kultūros kūrimosi būdai. Tirdamas įvairias kultūrų plotmes: menus, mokslus, literatūras, teorijas, taip pat ir mitologijas, Kavolis atranda dabarties problemas mūsų gyvenamajame pasaulyje.“

Ekspertas Hxx2 (30 balų): „Publikacijoje supažindinama su Kavolio įnašu į lyginamųjų civilizacijų teoriją ir atskleidžiamas jo idėjų branduolys. Autorius ne tik tyrinėja Kavolio mintis, bet ir pats suaktualina bei papildo savo įžvalgomis apie pasaulio raidą ir krizės simptomus. Šis tarpdisciplininis straipsnis – reikšmingas indėlis į filosofijos, kultūros ir idėjų istoriją.“

Trečiojo geriausiai įvertinto straipsnio, kurio balų vidurkis 28,95, komentaruose ekspertai ne tik pristato publikacijos turinį, bet ir pateikia trumpus komentarus:

Ekspertas Hxx3 (28,5 balų): „Darbas yra skirtas sudėtingam baltų mitologijos ir kultūros klausimui – velionio išlydėjimo papročiai. Įdomus ir sudėtingas akademinis tyrimas remiasi P. Orozijos kronikos „Historiae adversum paganos“ Wulfstano intarpu, „Sūduvių knygele“ bei įvairiais ide. tautų rašytiniais šaltiniais, kuriuose yra pateikiamos atsisveikinimo su mirusiuoju apeigos. Autorius naudoja vidinę ir tipologinę įvairių ide. tautų nekrokulto analizę. Tyrimas atliktas kvalifikuotai ir kruopščiai. Jis parodo aukštą autoriaus profesinę kvalifikaciją bei plačią erudiciją.“

Ekspertas Hxx4 (29,4 balų): „Puikiai parengtoje studijoje atlikus lyginamąją tekstų analizę verifikuojami V a. kronikininko Pauliaus Orozijos ir XVI a. baltų mitologijos šaltinio „Sūduvių knygelė“ laidojimo apeigų aprašymai, kurie traktuotini kaip autentiški, atspindintys baltišką papročių sistemos buvimą. Studija – novatoriška ir originali. Joje plačiame lyginamajame kontekste, pasitelkus modernius tyrimo metodus, pateikiama nauja vakarų baltų kultūros šaltiniuose aptinkamų kai kurių nekrokulto tradicijų ir vieningo indoeuropiečių genčių laidojimo mitologemų interpretacija. Santraukos lietuvių kalba nėra – tik anotacija.“

Beje, reikia pažymėti, kad nė vienas iš geriausiai įvertintų publikacijų autorių savęs turbūt nepavadinėtų etnologu.

Apžvelgus paskirų ekspertų ekspertizes, absoliučiai aukščiausią vertinimą (33,5 balų) yra gavusi folkloristė, kuri vieno eksperto yra įvertinta už inovatyvumą. Tačiau reikia pripažinti, kad minėtas straipsnis gali būti ir prieštarai vertinamos publikacijos pavyzdys, nes antrasis ekspertas publikacijai skyrė tik 18,7 balų ir labai šabloniškai nusakė jos vertę: „Šis straipsnis yra ne tik aprašomojo bei informatyvinio pobūdžio, bet pasižymi ir aiškia moksline-analitine jo samprata. Jis atitinka ir lituanistikos apibrėžimą, ir moksliniams straipsniams keliamus reikalavimus. Yra nustatyta tyrimo metodologija, tikslai, uždaviniai, pateikta santrauka, mokslinės išvados ir kitos mokslinės publikacijos sudėtinės dalys. Tinka duomenų bazei „Lituanistika“.“

Kaip bus įvertinta publikacija (teigiamai ar neigiamai), labai priklauso ir nuo konkretaus vertintojo. Aukščiausią įvertinimą minėtai folklorinei publikacijai skyrė ekspertas, kuris tarp etnologijos krypties publikacijų yra pateikęs du iš trijų pačių geriausių vertinimų, nes jis nevengė skirti jam patikusioms publikacijoms ir papildomų balų, kurie publikacijas iškelia į aukštesnes pozicijas.

Ekspertai savo komentaruose aiškiai apibrėžė, už ką trijų žemiausiais balais įvertintų publikacijų autoriai yra „nubausti“ – pirmiausia dėl publikacijos nemoksliskumo. Dvi iš trijų žemiausius balus gavusių publikacijų buvo vertintos gan kategoriškai vertinusio eksperto HXXX1.

Apskritai apžvelgus dviejų ar trijų ekspertų žemiausiais balais įvertintas publikacijas, matyti, kad tai yra lokalinės monografijos publikuoti straipsniai, kurie neatitinka moksliniams straipsniams keliamų reikalavimų (nors jų autoriai, rašydami šiuos straipsnius, net ir neturėjo pretenzijų tokių straipsnių rašyti).

2.3.2.6. Prieštarinčiai vertintų publikacijų komentarų analizė

Trijų ekspertų dažniausiai prireikė kraštotyrinio pobūdžio publikacijoms, kurių objektas plačiąja prasme yra lituanistinis, tačiau jos yra aprašomojo, informatyvinio pobūdžio, be aiškos mokslinės-analitinės sampratos, parengtos ne pagal mokslinių publikacijų kriterijus.

Gan paradoksalu, tačiau kai kurios publikacijos vieno iš ekspertų įvertintos vos 0,5–4 balais, o kito recenzento – 15–20 balų. Kartais ir teigiamai vertinęs recenzentas komentare mini darbo trūkumus, tačiau jie nėra taip kategoriškai aptariami kaip itin neigiamai vertinusio recenzento.

Kai kurios publikacijos vertintos tikrai labai prieštarinčiai, pvz., viena publikacija abiejų ekspertų buvo nepriskirta LDB, tačiau jos įverčiai kardinaliai skiriasi: vienas ekspertas jai buvo skyres tik 0,5 balo (tai pats žemiausias etnologijos krypties publikacijai skirtas balas), antras – net 27,7 balų. Galima spėti, kad šią mitologinės tematikos publikaciją ekspertavo skirtingoms pasaulėžiūroms atstovaujantys ekspertai.

Dar viena prieštarinčiai vertinta publikacija, vieno eksperto priskirta mokslo šaltinių publikacijoms, pasiūlyta įtraukti į LDB ir įvertinta teigiamai (20,4 balų). Kitas ekspertas ją priskyrė straipsnių žanrui ir įvertino kaip netinkamą LDB, skyres itin žemą – 4 balų – įvertį. Trečio eksperto vertinimas buvo lemiamas: jis nutarė publikacijos nepriskirti LDB, nors ją vertino ne tokiais žemais balais (skyres 16 balų).

APIBENDRINIMAS

Ekspertinio vertinimo tyrimas atskleidė, kad iš etnologijos krypties publikacijų geriausiai buvo vertintos monografijos. Jose neabejotinai geriausiai buvo ištirti pasirinkti kultūros reiškiniai, todėl šis žanras gavo mažiausiai neigiamų vertinimų tiek dėl objekto, tiek dėl turinio kokybės.

Dėl kai kurių publikacijų žanro ekspertai abejojo, todėl ta pati publikacija galėjo būti priskirta skirtingiems žanrams.

Ekspertams sunku vertinti mokslo populiarinimo ar publicistinio žanro publikacijas, nes pagal šiuo metu nustatytus vertinimo kriterijus joms yra taikomi tie patys mokslinio straipsnio kriterijai (pvz., metodologijos ir empirinės medžiagos pagrįstumas, ištirtumo analizė, išvadų pateikimas ir pan.). Kai kuriais atvejais tokia publikacija tikrai svarbi mokslo minties raidai, diskusinio pobūdžio klausimų aptarimui, mokslo populiarinimo sklaidai, tačiau formaliai žiūrint ji netenkina mokslinio straipsnio reikalavimų. Tada vertintojas susiduria su žanro dilema ir būtinybe nuspręsti, kas svarbiau: ar mokslinio tyrimo solidumas pagal visus reikalavimus, ar publikacijos indėlis į mokslinės minties sklaidą? Šią problemą būtų galima spręsti dviem būdais: arba šiuos publicistinius ir mokslo populiarinimo tekstus atskirti nuo mokslo straipsnių, išskiriant juos kaip atskirą žanrą su skirtingais vertinimo kriterijais (tai neprieštarautų bendrai LDB koncepcijai, nes ir šiuo metu

skirtingų žanrų publikacijos vertinamos pagal skirtingus kriterijus), arba atrenkant publikacijas vertinti, bent jau etnologijos srityje, nevertinti kraštotyrinių leidinių (kurie ir išsiskyrė mokslo populiarinimo ar publicistinio žanro straipsnių gausa). Dar viena siūloma išeitis: straipsnių rinkinių leidėjų būtų galima paprašyti atrinkti vertinimui tik mokslo straipsnius (daugelis žurnalų ar net straipsnių rinkinių turi aiškiai išskirtas tokias leidinių dalis). Dėl to atkristų didelė dalis netinkamų, aprašomojo pobūdžio, grynai publicistinių straipsnių, nebūtų eikvojamos ekspertavimo lėšos.

Kartais matyti, kad publikacijas ekspertai vertina gana subjektyviai, kadangi Lietuva yra per daug maža, tos pačios srities mokslininkai vienas kitą puikiai pažįsta, taigi anonimiškai vertinant kolegų publikacijas yra tikimybė, kad ekspertai negatyviau vertintų kai kurių kolegų darbus.

Kai kurie komentarai yra ypač abstraktūs ir neinformatyvūs, ne visada aišku, už ką skiriami tiek labai aukšti, tiek ir labai žemi balai. Papildomų balų skyrimas turėtų būti motyvuotesnis, siūlytina, kad papildomas maksimalus balas būtų ne 5, o 3 balai.

2.4. ETNOMUZIKOLOGIJA

Daiva Vyčinenė, Lietuvos muzikos ir teatro akademija

ĮVADAS

Pats Etnomuzikologijos pavadinimas (etno- + muzikologija) rodo šią mokslo šaką esant tarpdalykinę. Plačiąja prasme etnomuzikologija, dar vadinama *muzikine folkloristika*, *muzikos etnologija*, *muzikos antropologija*, *lyginamąja muzikologija*, apibūdinama kaip holistinis muzikos ir jos kultūrinių kontekstų tyrimas. Derindama folkloro, kultūros antropologijos, lingvistikos, psichologijos, muzikos teorijos ir istorijos, kultūros studijų, taip pat kitų humanitarinių ir socialinių mokslų teorijas ir metodus, etnomuzikologija perėmė platų šių disciplinų požiūrį. Naujausi lietuvių etnomuzikologų tyrimai aprėpia etninės muzikos paveldo, raidos ir dabarties aspektus, atskleidžia regioninių muzikinių tradicijų savitumus ir pokyčius, formuoja naują tradicinio muzikanto sampratą, kuria muzikinio mąstymo filogenezės ir ontogenezės teorijas, išryškina psichoakustinius dainavimo dėsningumus, kelia naujas etnogenezės hipotezes (baltų ir slavų, baltų ir finougrių ir kt.), nagrinėja lietuvių chorinės ir šiuolaikinės populiariosios muzikos (roko, hip-hopo ir kt.) ištakas ir sankirtas su folkloru, analizuoja etninės muzikos apraiškas šiuolaikinių lietuvių kompozitorių kūryboje.

2.4.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Ekspertiškai įvertintų publikacijų pasiskirstymas pagal žanrą / publikacijos rūšį. Lituanistikos duomenų bazės publikacijų analizė atskleidė, kad daugiausia į vertinamų publikacijų aprėptį patenka mokslo straipsnių (iš 173 publikacijų 153; žr. 1 lentelę). Antras dažniausiai publikuojamas žanras yra monografijos (8), nedaug nuo jų atsilieka recenzijos (7). Mažiausiai yra biografijų (1) ir šaltinių publikacijų (4). Daugiausia neigiamų vertinimų sulaukė recenzijos (42,9 proc.) ir šaltinių publikacijos (50 proc.), trečioje vietoje – straipsniai (11,8 proc.). Visi neigiami vertinimai (išskyrus 1 straipsnį) yra dėl *kriterijų*, bet ne dėl *objekto*. Atkreiptinas dėmesys, kad visos monografijos (8) įvertintos teigiamai.

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Biografijos	1	0	1	1	0	100,0
2	Monografijos	8	8	0	0	0	0,0
3	Recenzijos	7	4	3	3	0	42,9
4	Šaltinių publikacijos	4	2	2	2	0	50,0
5	Straipsniai	153	135	18	17	1	11,8
Iš viso		173	149	24	23	1	13,9

* Jei atmetos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmetoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmetoms dėl objekto.

Ekspertiškai įvertintų publikacijų pasiskirstymas pagal šakas ir kalbas. Visos 173 (100 proc.) 2012–2014 m. vertintos etnomuzikologijos publikacijos pagal mokslo šakas priskirtos Muzikologijos (H320) krypčiai. Greta muzikologijos nenurodomos jokios kitos gretimos šakos (Etnomuzikologija, Etnologija ir kt.). Tai nėra objektyvu, nes publikacija dažnai yra artimesnė etnologijai, muzikos antropologijai ir kitoms šakoms nei muzikologijai, be to, ir pats etnomuzikologijos tyrimo objektas dažniausiai labai skiriasi nuo muzikologijos objekto.

Etnomuzikologijos srityje yra dar daug neištirtų temų, svarbių tiek gilesnei lietuvių etninės kultūros sampratai, tiek ir tolesnei jos plėtrai (ypač gyvajai vietinei ar regioninei tradicijai palaikyti), todėl labai svarbu tyrimų rezultatus skelbti visų pirma gimtąja kalba. Publikacijos lietuvių kalba ir yra vyraujančios (145). Be abejo, tiek lietuvių etnomuzikologijos mokslo sklaidai, tiek ir lyginamiesiems tyrimams yra nepaprastai svarbios ir publikacijos kitomis kalbomis. Vyraujanti publikacijų užsienio kalba – anglų (19 publikacijų). Vis dėlto publikacijų anglų kalba net septynis kartus mažiau nei lietuvių kalba. Dar mažiau publikacijų yra rusų kalba, o vokiečių ir lenkų kalbos vartojamos itin retai (vos po 2 publikacijas).

2 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius	Įvertintų publikacijų procentas
1	Anglų	19	10,9
2	Lenkų	2	1,1
3	Lietuvių	145	83,8
4	Rusų	5	2,8
5	Vokiečių	2	1,1
Iš viso		173	100,0

Atkreiptinas dėmesys (žr. 3 lentelę), kad visos publikacijos anglų, rusų, vokiečių ir lenkų kalbomis įvertintos teigiamai, o lietuvių kalba 23 publikacijų (13,2 proc.) balų vidurkis yra < 18.

3 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos				
			Anglų	Lenkų	Lietuvių	Rusų	Vokiečių
1	< 18	23	0	0	23	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	55	7	0	47	1	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	95	12	2	75	4	2
Iš viso		173	19	2	145	5	2

*mm = 20,97 – sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus (mediana).

Ekspertiškai įvertintų publikacijų pasiskirstymas pagal balų vidurkius. Visos publikacijos buvo vertintos pagal penkis kriterijus: *problema*, *aktualumas*, *pagrįstumas*, *dėstymas* ir *naujumas*, tačiau jų skalės skyrėsi. Tik keturi iš jų (*problema*, *aktualumas*, *pagrįstumas* ir *dėstymas*) buvo vertinti pagal 5 balų skalę, o *naujumas* – pagal 10 balų skalę.

Ekspertai aukščiausiais balais įvertino *dėstymo* stilių (mediana svyruoja nuo 2,77 iki 4,51 balų), o mažiausiai balų gavo *aktualumas* (mediana nuo 2,29 iki 3,88). *Aktualumo* balus šiek tiek lenkia *naujumas*, kuris, perskaičius vertinimus pagal 5 balų skalę, įvertintas nuo vos nuo 1,98 iki 4,03 balų. Labai panašūs ir *pagrįstumo* žemiausi balai (1,86), tačiau viršutinė riba yra gana aukšta (4,32), priartėjanti prie *dėstymo* įvertinimo. *Problemos* iškėlimas įvertintas palyginti neaukštais balais (mediana svyruoja nuo 2,17 iki 4,11 balų).

4 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (nejtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas*
1	< 18	42	2,17	2,29	1,86	2,77	3,95 (1,98)
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	136	3,08	3,01	3,31	3,52	6,03 (3,02)
3	> mm (aukščiau nei mediana)	153	4,11	3,88	4,32	4,51	8,05 (4,03)

* Perskaičiuota skliausteliuose iš 10 į 5 balų skalę.

4 lentelėje pateikti atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai trijose kokybės grupėse. Į pirmąją kokybės grupę pateko 42 ekspertizės (12,6 proc.), kurių balų vidurkiai < 18 balų. Taigi žemos kokybės etnomuzikologijos publikacijų dalis nėra aukšta. Į antrąją kokybės grupę pateko 136 ekspertiniai vertinimai (41,08 proc.), kurių balų vidurkiai buvo nuo 18 balų (įskaitytinai) iki krypties medianos – 20,97 balų. Trečiąją kokybės grupę sudaro 153 publikacijų ekspertizės (46,2 proc.), kurių vertinimo balai yra aukštesni už medianą. Balų vidurkis nuo antrosios kokybės grupės balų vidurkio skiriasi ~ 1 balą (išskyrus *aktualumo* kriterijų, kurio balas trečiojoje grupėje yra mažesnis, nesiekia 4, t. y. 3,88 proc.).

5 lentelė rodo etnomuzikologijos krypties publikacijų skaičių pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės vertinimo grupėse. Iš visų (173) įvertintų etnomuzikologijos publikacijų 23 (13,2 proc.) buvo įvertintos mažiau nei 18 balų, t. y. neigiamai; didžiąją jų dalį sudarė moksliniai straipsniai, jų yra 17 (9,8 proc.), 3 recenzijos (1,7 proc.), 2 šaltinių publikacijos (1,1 proc.) ir 1 biografija.

Vidutinius (18–mm balų įskaitytinai) įvertinimus surinko 55 publikacijos (31,7 proc.), iš kurių didžiąją dalį sudaro moksliniai straipsniai – net 50, po 2 balus surinko recenzijos ir monografijos, 1 balą gavo šaltinių publikacija.

Aukščiausius vertinimo balus (> mm) surinko daugiau nei pusė įvertintų etnomuzikologijos publikacijų (iš 173 publikacijų 95, arba 54,9 proc.). Tarp aukščiausiais balais įvertintų publikacijų yra 86 moksliniai straipsniai, 6 monografijos, 2 recenzijos ir 1 šaltinių publikacija. Daugiausia aukščiausiai įvertintų darbų grupėje buvo mokslo monografių – net 6 (iš 8) gavo aukštesnius vertinimus nei krypties mediana (20,97).

5 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai				
			Biografijos	Monografijos	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai
1	< 18	23	1	0	3	2	17
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	55	0	2	2	1	50
3	> mm (aukščiau nei mediana)	95	0	6	2	1	86
Iš viso		173	1	8	7	4	153

6 lentelė atskleidžia publikacijos kalbos ir jos kokybės santykį. Iš visų 173 publikacijų net 145 (83,8 proc.) paskelbtos lietuvių kalba. Iš jų 23 (15,8 proc.) buvo įvertintos neigiamai, 47 (32,48 proc.) – kaip atitinkančios vidurkį ir 75 (51,78 proc.) – aukščiau nei mediana. Iš 173 publikacijų tik 28 (16,18 proc.) yra užsienio kalba, iš jų didžiąją dalį užima publikacijos anglų kalba (19, arba 67,8 8 proc.). 7 (36,8 proc.) publikacijos anglų kalba įvertintos balais nuo 18–mm; 12 (63,1 proc.) publikacijų įvertinta aukščiau nei mediana. Tai rodo, kad etnomuzikologijos publikacijų, paskelbtų anglų kalba, kokybiniai rodikliai bendrai yra šiek tiek aukštesni nei lietuvių kalba paskelbtų darbų (pvz., lietuvių kalba 18–mm balais yra 55 (31,7 proc.), o aukščiau vidurkio įvertinti 95 darbai, t. y. 54, 9 proc.). Dėmesį traukia faktas, kad nė viena publikacija užsienio kalba nėra įvertinta neigiamai.

6 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos				
			Anglų	Lenkų	Lietuvių	Rusų	Vokiečių
1	< 18	23	0	0	23	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	55	7	0	47	1	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	95	12	2	75	4	2
Iš viso		173	19	2	145	5	2

Balų pasiskirstymas pagal vertinimo sritis / kriterijus. 2012–2014 m. etnomuzikologijos publikacijų ekspertinis vertinimas pagal *problemą, aktualumą, pagrįstumą, dėstymo* ir *naujumą* kriterijus trijose balų grupėse pateikiamas 7 lentelėje. Ekspertizių skaičius pirmojoje publikacijų grupėje, kurioje mokslo darbai surinko mažiau negu 18 balų, rodo, kad publikacijos neatitinka iškeltų kriterijų. Pirmojoje grupėje esančios publikacijos dažniausiai surinko po 2 ir 3 balus, vertinant jas pagal keliamą *problemą, aktualumą* ir *pagrįstumą*. Vertinant pagal *dėstymo* kriterijų, surinko po 3 ir 4 balus. Vertinant pagal *naujumą* kriterijų (pagal 10 balų skalę), surinko po 4 ir 6 balus.

Ekspertizių skaičius antrojoje publikacijų grupėje, kurioje jos surinko nuo 18 iki 20,97 balų įskaitytinai, publikacijos įvertintos po 3 arba 4 balus (pagal 5 balų skalę), vertinant publikacijose keliamą *problemą, jų aktualumą, pagrįstumą* ir *dėstymą*. Šioje grupėje pagal *naujumą* kriterijų publikacijos įvertintos 6 ir 7 balais (pagal 10 balų skalę).

Ekspertizių skaičius trečiojoje grupėje, kurioje publikacijos surinko daugiau nei mediana balų skaičių, t. y. daugiau kaip 20,97 balų, didžioji dauguma publikacijų buvo įvertintos 4 ir 5 balais (pagal 5 balų skalę), vertinant publikacijose keliamą *problemą, jų aktualumą, pagrįstumą* ir *dėstymą*. Šioje grupėje publikacijos pagal *naujumą* kriterijų (pagal 10 balų skalę) gavo net 8 (59 publikacijos), 9 (30 publikacijų) ir 10 (37 publikacijos) balų.

7 lentelė. Balų pasiskirstymas

Grupės		331 ekspertizė pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
		Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
		Balų skaičius (iki įskaitytinai)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje < 18	5	16	18	3	0	5	8	25	4	0	8	17	17	0	0	3	5	26	6	2	3	5	2	12	8	9	3	0	0	0
2	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	3	5	84	40	4	1	11	69	52	3	0	3	31	100	2	0	0	76	39	21	0	1	0	9	9	52	52	13	0	0
3	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	1	1	8	77	66	0	1	29	70	53	0	0	5	56	92	0	0	6	48	99	0	0	0	1	1	14	11	59	30	37
	Iš viso	9	22	110	120	70	6	20	123	126	56	8	20	53	156	94	3	5	108	93	122	3	6	2	22	18	75	66	72	30	37

8 lentelė rodo, kad iš 173 publikacijų 28 buvo įvertintos prieštarinčiai. Visose trijose grupėse pagal vertinimo balus (publikacijos įvertintos iki 18 balų, nuo 18 iki 20,97 balų įskaitytinai ir nuo 20,97 balų) didžiąją dalį prieštarinčiai įvertintų publikacijų sudarė straipsniai, t. y. iš 28 prieštarinčiai įvertintų publikacijų 24 (arba 85,7 proc.) yra mokslo straipsniai. Prieštarinčiai buvo įvertintos 2 šaltinių publikacijos ir 2 recenzijos. Pažymėtina, kad monografijos ir biografijos prieštarinčių vertinimų nesulaukė.

8 lentelė. Prieštarinčiai vertintų publikacijų skaičius ir jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai				
			Biografijos	Monografijos	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai
1	< 18	6	0	0	0	1	5
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	7	0	0	1	0	6
3	> mm (aukščiau nei mediana)	15	0	0	1	1	13
Iš viso		28	0	0	2	2	24

Ekspertų komentarų apimtis. Iš viso 2012–2014 m. buvo parašyti 346 komentarai, iš kurių didžioji dalis – 279 (arba 80,6 proc.) buvo iki 500 spaudos ženklų (pagal reikalavimus minimalus spaudos ženklų skaičius turėjo būti ne mažiau kaip 300, o maksimalus – 2 000 spaudos ženklų). Komentarų nuo 501 iki 1 000 spaudos ženklų buvo 56 (arba 16,1 proc.), likusios dvi komentarų grupės siekė vos 3,17 proc., t. y. komentarų nuo 1 001 iki 1 500 spaudos ženklų buvo 9, o komentarų, kurie buvo ilgesni ne 1 501 spaudos ženklas, buvo tik 2. Komentarai, surinkę mažiau negu 18 vertintojų balų, sudarė 13,2 proc. (46 komentarai) visų etnomuzikologijos komentarų. Atitinkamai 18–20,97 ir > 20,97 balų buvo įvertinta 140 (40,46 proc.) ir 160 (46,24 proc.) etnomuzikologijos komentarų. Taigi visais atvejais vyraavo komentarai iki 500 spaudos ženklų.

2.4.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Šioje analizės dalyje apžvelgiamas ekspertizėje taikomų vertinimo kriterijų tinkamumas ir jų taikymo problemos etnomuzikologijos krypties publikacijoms. Taip pat siekiama nustatyti, kas būdinga geriausiai, prasčiausiai ir prieštarinčiai vertintoms publikacijoms.

2.4.2.1. Vertinimo kriterijų taikymas etnomuzikologijos krypties publikacijoms

Problema kaip vertinimo kriterijus ekspertų komentaruose minima 118 kartų (kartais daugiau nei kartą toje pačioje recenzijoje; kartais sinonimiškai vartojant sąvokas *problema* ir *problematika*). Pažymėtina, kad ji būtinai minima kai kurių ekspertų komentaruose, tačiau kitose recenzijose iš viso neaptinkama. Daugelyje komentarų tik aptakiai konstatuojama, kad problema suformuluota tinkamai arba patenkinamai, jos mastas plačiau nevertinamas, dažniausiai komentuojama mokslinė problema – apie praktines problemas užsimenama retai. Problemos aktualumas ir reikšmingumas

dažniausiai nedetalizuojami. Daugelis ekspertų problemos suformulavimą vertina > 3 balais, pasitaiko ir aukštesnių vertinimų – > 4, retkarčiais skiriami 5 balai. Ekspertų požiūris į problemos apibrėžtumą skiriasi pagal jų pačių specializaciją, t. y. vertinamo dalyko išmanymą, vienos ar kitos problemos suvokimą. Tai atsispindi, pavyzdžiui, vienos iš publikacijų vertinimuose: viename jų skirta 4,7 balų, kitoje – vos 1.

Tyrimo (tematikos) aktualumas komentaruose minimas 19 kartų. Tai rodo, kad ekspertai šio vertinimo kriterijaus nelaiko labai reikšmingu. Vis dėlto kai kuriose ekspertizėse nurodomas publikacijos aktualumas:

- 1) publikacijos aktualumas etnomuzikologijos, muzikinės folkloristikos ir kt. mokslams: „ypač aktualus nūdienos etnomuzikologijos moksle“; „medžiaga yra aktuali nūdienos kultūrinės antropologijos ir muzikologijos mokslams“; problematika yra „aktuali etnologijos mokslo tyrimams“; vertinami nauji tyrimo metodai, „kas yra šiandien nauja ir aktualu žengiant į mokslą III tūkstantmetyje“ ir pan.
- 2) aktualumas tarptautiniu mastu lyginamiesiems tyrimams: darbas bazėn trauktinas „dėl aktualumo lyginamiesiems folkloro tyrimams“; straipsnis parašytas „anglų kalba, todėl jo aktualumas neabejotinas“; „aktuali santrauka lenkų kalba“; publikacija „sukuria prielaidas įvairiapusiškiems lyginamiesiems tyrimams, ypač aktualiems nūdienos etnomuzikologijos moksle“; „problematika yra aktuali <...> siekiama svarstyti etnogenezės klausimus“; „aktualus tarptautiniu aspektu: informuoja tarptautinę mokslininkų bendruomenę...“ ir pan.
- 3) aktualumas Lietuvos, regioniniams, lokaliniais tyrimams: „problematika yra aktuali lokalinių kultūros formų pažinimui, kartu ir kultūrinės tapatybės saugojimui bei sklaidai“; problematika yra aktuali, gvildenanti „Suvalkijos regiono etnomuzikinį savitumą“; „tyrimas aktualus Lietuvos kultūrai pažinti“; straipsnis „aktualus tautinėje aplinkoje“ ir pan.
- 4) darbas aktualus, nepaisant kai kurių trūkumų: „straipsnis yra aktualus, bet visų pirma aprašomojo, informatyvinio pobūdžio“; problematika „aktuali, nors įvairiais aspektais tyrinėta daugelio Lietuvos etnomuzikologų“.
- 5) aktualus dėl menko temos (problematikos) ištirtumo, naujų tematikų, tyrimo perspektyvumo: „tema aktuali ir mažai tyrinėta“; „problematika aktuali, gvildenanti menkai ištirtą muzikos instrumentą...“; aktualios yra „novatoriškos tematikos straipsnyje“; bazėn trauktinas „dėl aktualumo ir tyrimo perspektyvumo“.
- 6) praktinis aktualumas šių dienų žmogui: „problematika yra aktuali, ypač šiuolaikiniais žmonėms suvokiant...“; „problematika yra aktuali, gvildenanti šiuolaikinius organizuoto etninės kultūros gavinimo klausimus“.

Esama atvejų, kai aktualumas tik paminimas kaip vertinimo kriterijus: „ši mokslo studija yra aktualus ir atitinkantis mokslinių monografijų reikalavimus leidinys“; „straipsnis aktualus ir tinkamai parengtas“; „aktualus, lakoniškas straipsnis“ ir pan.

Publikacijos aktualumas kartais vertinamas ir nurodant jos vertę. Apie 15 komentarų minimas tyrimo vertingumas, kuris nurodomas gana įvairiai. Dalis komentarų konkrečiai įvardija, kuo publikacija vertinga, pvz., turinio požiūriu, dėl pateikiamos medžiagos naujumo, gausių faktų ir įžvalgų, plačios aprėpties duomenų, keletą kartų iškeliamą didelę iliustracijų (schemų, paveikslų, nuotraukų) vertę.

Publikuojamų tyrimų aktualumas ir svarba gali būti ir nacionalinio, ir tarptautinio lygmens, o pastaruoju metu mokslo politika ypač pabrėžia tarptautiškumo svarbą. Tačiau ekspertų vertinimuose vos viena kita recenzija užsimena apie vertinamų publikacijų aktualumą užsienio tyrėjams.

Reikšminis žodis *tarptautin** recenzijose pavartotas vos 15 kartų, neretai tiesiog konstatuojant jo aktualumą tarptautiniu mastu: „darbas aktualus tarptautiniu aspektu“; „straipsnis įdomus tarptautiniame kontekste“ ir pan. Vos viename komentare paminima, kad straipsnis tarptautiškas dėl

problematikos, kituose komentaruose teigiama, kad straipsniui tarptautiškumo suteikia: a) naudojama kitų tautų medžiaga, literatūra ir šaltiniai („medžiaga yra tarptautiška, nes pristato kitų tautų muzikinius pavyzdžius“; autorius cituoja „tarptautinės informatyvios medžiagos, kas yra sveikintina“; „tyrimas straipsnyje pateikiamas gana išsamiai, panaudojant tarptautinius šaltinius ir literatūrą“), b) faktas, kad straipsnis parašytas užsienio kalba („straipsnis pateikiamas anglų kalba, kas suteikia jam tarptautinį pripažinimą“), c) išsami santrauka anglų arba lietuvių k. („plati savo turiniu santrauka anglų kalba suteikia straipsniui tarptautiškumo aspektą“; „lietuvių kalba išsami Santrauka straipsniui suteikia tarptautiškumo“). Kartais tarptautinio konteksto nebuvimas tampa vienu iš recenzijos neigiamo vertinimo parametrų („nėra išsamiai pristatomas recenzuojamos monografijos reikšmingumas tarptautiniame kontekste“), kitu atveju, atvirkščiai, tarptautinio konteksto nebuvimas nėra kliūtis teigiamam vertinimui („straipsnyje tarptautiškumo nebuvimas nesumenkina publikacijos reikšmingumo“). Reikšminis žodis užsien* pavartotas vos 4 kartus, bet tais atvejais kalbama ne apie tarptautinę tyrimo svarbą, o apie užsienio tyrėjų darbus, kuriais remtasi.

Svarbiu publikacijų tarptautiškumo bruožu tampa ekspertų išskirtas lyginamasis jų aspektas (jis pabrėžiamas 6 ekspertizėse), sukuriantis „prielaidas įvairiapusiškiems lyginamiesiems tyrimams, ypač aktualiems nūdienos etnomuzikologijos moksle“. Viena iš publikacijų, nepaisant kai kurių trūkumų, eksperto manymu, bazėn trauktina dėl jos „aktualumo lyginamiesiems folkloro tyrimams“.

Tyrimo pagrįstumas paprastai aptariamas atsižvelgiant į metodus, taikytus renkant ir analizuojant duomenis. Tačiau metodai minimi ne visuose komentaruose – viso labo ~ 100 kartų (kartais daugiau nei kartą tame pačiame komentare), t. y. tik trečdalyje ekspertizių. Kai kuriuose komentaruose tik teigiama, kad publikacijoje yra apibrėžta tyrimo metodologija („yra nustatyta tyrimo metodologija, tikslai, uždaviniai, pateikta santrauka“; „yra objektas, tyrimo tikslas, tyrimo metodologija parodoma“), retesniais atvejais konstatuojamas metodų (metodologijos) naujumas, tinkamumas konkrečiam tyrimui, patikimumas („teorinė ir metodologinė medžiaga aktuali ir nauja“; „pasirinktas tyrimo metodas leidžia universaliai plotme tirti ir lyginti“; „tinkamai pasirinktos teorinės ir metodologinės priemonės“; „tyrimas teoriškai ir metodiškai pagrįstas“). Kai kuriuose komentaruose yra nurodyta metodologijos apibrėžtumo stoka, toliau vis dėlto priduriant, kad „straipsnyje vyrauja mokslinės analizės pradai ir pateikiamos mokslinės išvados“, taigi bazėn trauktinas. Keliais atvejais metodologijos stoka pripažįstama kaip publikacijos vertę menkinantis bruožas („nėra nustatyta tyrimo metodologija, tikslai, uždaviniai“; „galėjo būti labiau išryškinti darbo struktūriniai elementai, aptarta metodologija“) arba pati metodologija įvertinta kaip netinkama („statistinio metodo (apskaičiuojant procentais) taikymas netinkamas dėl per mažo analizuojamų melodijų kiekio“).

Naujumas minimas per 50 komentarų. Kaip rodo ekspertų komentarai, naujumas siejamas su tema, tyrimo lauku, objektu, problematika, gausia ir informatyvia iki šiol nepublikuota (netyrinėta) medžiaga, originalia autoriaus koncepcija, interpretacija, metodologija, technologija. Vieninteliu atveju papildomas eksperto balas (1) „ pridėtas dėl temos naujumo“ (nors naujumo skiltyje publikacija įvertinta 6,8 balų).

Balų pasiskirstymas 4 lentelėje rodo, kad dauguma publikacijų pagal šį kriterijų vertintos 8, antroje vietoje – 10, trečioje – 9 balais. Antrojoje kokybės grupėje (18–mm) nė viena ekspertizė nevertino publikacijos naujumo aukščiausiais balais (10 ir 9), čia vyrauja 6–7 balų vertinimas (skirta po tiek pat balų).

Vertinant dėstymą minima struktūra (struktūravimas), nuoseklumas, išsamumas, mokslinio stiliaus laikymasis, logiškumas, vientisumas, aiškumas ir tikslumas. Minimas ir tyrimo profesionalumas (arba jo stoka). Kreipiamas dėmesys į visas struktūrines dalis, bet, ko gero, daugiausia atsižvelgiama į publikacijos įvadinę dalį, išvadas ir anotacijas. Atkreiptinas dėmesys, kad geriausiai įvertintų publikacijų skiltyje (> mm) nėra nė vieno maksimalaus balo, dauguma jų įvertintos 5 balais.

Straipsniuose kartais kritikuojamas neprobleminis dėstymo pobūdis. Dėstymo stilius kartais kritikuojamas dėl to, jog yra pernelyg artimas publicistikai („nepristatant mokslinio tyrimo apibendrinimo

straipsnis tampa publicistiniu“; „neatitinka moksliniam tyrimui keliamų reikalavimų, nes neišvengia publicistinio stiliaus“).

Gana dažnai vartojama *atitikties* sąvoka. Dažniausiai pabrėžiama, kad straipsnis (monografija, recenzija) *„atitinka ir lituanistikos apibrėžimą, ir mokslinei publikacijai keliamus reikalavimus“*. Tačiau esama ir tokių publikacijų, kurios atitinka lituanistikos apibrėžimą, tačiau neatitinka mokslinėms publikacijoms keliamų analitinio pobūdžio reikalavimų. Kai kurie sudėtingesni atvejai sulaukia ir išsamesnių ekspertų komentarų. Pavyzdžiui, pažymima, kad *„publikacijos forma ir turinys neatitinka formaliųjų moksliniam straipsniui keliamų reikalavimų“*, tačiau, anot eksperto, *„tai sietina su leidinio, kuriame publikuojamas šis straipsnis, koncepcija“* (beje, ekspertas skiria šiai publikacijai papildomą balą (1), bendras vertinimas – 18 balų). Kitu atveju teigiama, kad *„straipsnis yra aktualus, bet <...> be aiškos mokslinės-analitinės jo sampratos; jis atitinka lituanistikos apibrėžimą, bet neatitinka moksliniams straipsniams keliamų reikalavimų“*. Nepaisant to, ekspertas skiria jam 2 papildomus balus (nors bendras vertinimas neigiamas (16,3)). Dar vienu atveju ekspertas „pakoreguoja“ publikacijos žanrą, teigdamas, kad *„leidinys pagal savo apimtį neatitinka mokslinei monografijai keliamo dešimties ir daugiau lankų apimties reikalavimo, todėl įvardytas kaip studija“*.

Ekspertizų analizė atskleidė, jog *papildomo balo skyrimas* ne visada yra pagrįstas (beje, papildomų balų iš viso skirta labai nedaug – tik 10 recenzijų). Komentarai kartais nurodo svarbius trūkumus (pvz., *„stilius ir struktūra padirka. Sunku tikėtis, jog toks straipsnis taps naujas ir aktualus tarptautinėje erdvėje“*), tačiau papildomai balai vis tiek skiriami niekaip to nepagrindžiant. Pasitaiko atvejų, kai kritika yra labai stipri, tačiau ir tai netrukdo skirti papildomų balų. Pavyzdžiui, teigiama, kad *„Nėra nustatyta tyrimo metodologija, hipotezė, tyrimo tikslas, uždaviniai. Nepateikta santrauka, nėra raktažodžių ir kitų mokslinės publikacijos sudėtinių dalių. Netinka duomenų bazėi „Lituanistika“, tačiau skirtas 1 balas (bendras balas 17,8); kitas komentaras konstatuoja, kad publikacija „neatitinka mokslinėms publikacijoms keliamų analitinio pobūdžio reikalavimų. Duomenų bazėi „Lituanistika“ tokią publikaciją netinka“* (skirti 2 papildomi balai; bendras balas 17,5). Niekaip nepakomentuojama ir daugiausia papildomų balų (5) sulaukusi ekspertizė. Apskritai galima konstatuoti, kad papildomų balų skyrimas visiškai neaiškus ir beveik visais atvejais nemotyvuotas.

Pažymėtina, kad vertinimas pagal nustatytus kriterijus (*problema, kūrinio aktualumas, mokslo tyrimo pagrįstumas, mokslinio sisteminimo pagrįstumas, kūrinio dėstymo ypatybės, turinio naujumas, originalumas*) kartais yra pernelyg formalus. Esama nemažai ekspertizų, kurių komentaruose yra išvardijama atitiktis visiems kriterijams, tačiau galutinis vertinimas neaukštas – 18–22 balai. Tai verčia manyti, kad ekspertas, nebūdamas konkrečios (labai specifinės) srities specialistas, dažnai pasikliauja paties autoriaus anotacija apie problemos ištirtumą, temos aktualumą, naujumą ir pan., įvertindamas visas sudėtines dalis aukštais balais. Galima pastebėti, kad tokia tendencija būdinga gerai žinomų, pripažintų mokslininkų darbų ekspertizėms.

2.4.2.2. Aukščiausiais ir žemiausiais balais bei prieštaringai vertintų publikacijų komentarai

Aukščiausių balų sulaukė straipsnis, skirtas lietuvių etninės muzikos tyrimui ir puoselėjimui Jungtinėje Amerikos Valstijose apžvelgti. Itin aukštai įvertintas jo tarptautiškumas. Aukštai įvertinti keli straipsniai, skirti Dainų šventės ištakoms, prasmėms ir jų simboliškai atskleisti. Straipsniai svarbūs sėkmingu naujų Dainų šventės aspektų išryškinimu, į šventės ištakas žvelgiant iš istorijos ir kitų kultūrų perspektyvos. Dainų šventėms tapus UNESCO globojamu nematerialiosios kultūros paveldo objektu, joms skirti moksliniai tyrimai laikytini ypač aktualiais.

Aktuali šių dienų etnomuzikologų tyrimams yra istorinė retrospektyva, kurios svarbia dalimi tampa XIX a. pab. – XX a. pr. terminija. Net 2 (etno)muzikinei terminijai skirti straipsniai sulaukė labai

aukštų ekspertizės vertinimų. (Re)aktualizuojamas ir XX a. pradžios muzikų, kompozitorių, etnologų indėlis į etnomuzikologijos mokslą.

Geriausios publikacijos išsiskiria nauja, aktualia tematika, sėkmingu problemos formulavimu, detaliu jos ištirtumo atskleidimu, geru turinio struktūravimu, mokslinio aparato naudojimu. Pažymėtinas ryškus tarptautinis tyrimų aspektas, lietuvių etninės muzikos reiškinius lyginant su kaimyninių tautų bei Lietuvos tautinių mažumų etnine muzika; istorinės šiandieninės kultūrinės situacijos prieigos; Lietuvos regioninių ypatumų išryškinimas su etnomuzikinių reiškinių pagalba; naujų tyrimo metodų taikymo perspektyvos; tarpdalykiškumas; etninės / bažnytinės, etninės / chorinės muzikos tyrimų lygiagretės.

Ryškėjantys **tyrimų prioritetai tematikos aspektu:**

Pastebimai pagausėjusios tradicinei instrumentinei muzikai skirtos publikacijos (XX a. viduryje ir pabaigoje dominavo vokalinės muzikos tyrimai), dalis jų yra sulaukusios itin aukštų ekspertų vertinimų. Peržiūrimos ir koreguojamos ankstesnės muzikos instrumentų klasifikacijos, analizuojami muzikos instrumentai, į kuriuos anksčiau nebuvo atkreiptas etnoinstrumentologų dėmesys arba patys muzikos instrumentai laikyti „nelietuviškais“.

Palyginti daug publikacijų yra skirta regioniškumo klausimui: atskirų Lietuvos regionų muzikos ypatumams išryškinti, kelių regionų etninės muzikos panašumams ir skirtumams atskleisti. Prie regioninių tyrimų gausos svariai prisidėjo visų etninės muzikos sričių (vokalinės, instrumentinės ir choreografinės) tyrėjai. Juos iš dalies suaktyvino XXI a. pradžioje vykdyti (LMT paremti) stambūs tarpinstituciniai (LMTA, KU, LLTI ir kt.) projektai. Šios krypties tyrimai tęsiami ir toliau – juos paskatino Etnografinių regionų metai (2015 m.).

Dalyje publikacijų atkreiptas dėmesys į etninės muzikos svarbą muzikinės pedagogikos srityje, jos taikymo perspektyvas bendroje švietimo sistemoje.

Gerokai išaugo tyrinėtojų dėmesys Lietuvos tautinių mažumų – karaimų, žydų, lenkų, rusų (sentikių) – etninei muzikai. Tiesa, kai kurios publikacijos kol kas laikytinos labiau apžvalginiais straipsniais nei išsamiomis studijomis.

Ypač daug dėmesio ir aukštų vertinimo balų sulaukė lyginamieji lietuvių ir lenkų folkloro tyrimai. Ne mažiau svarbūs ir kiti lyginamieji tyrimai (baltarusių-lietuvių, latvių-rusų-lietuvių, ukrainiečių-baltarusių-lietuvių ir kt.), atskleidžiantys etnomuzikologų dar neišnaudotas etnogenezės tyrimų perspektyvas.

Pastaruoju metu suintensyvėjo tarpdisciplininiai tyrimai, aprėpiantys etnomuzikologijos, muzikos antropologijos, muzikos akustikos, muzikos psichologijos ir kt. mokslų problematiką. Taikant akustinius tyrimo metodus, išryškinami nauji etninės muzikos aspektai: dermės (darnos), temperacijos, fonetikos (ryšys su kalbos dialektais, artikuliacija ir pan.). Tiesa, kai kurios šių tarpdisciplininių publikacijų buvo ekspertų įvertintos kaip perdėm techniškos, nutolusios nuo lituanistikos krypties.

Tyrinėtojų akiratį patraukia ne tik etninė, bet ir profesionalioji, populiarioji (roko) muzika: šios muzikos kryptys arba supriešinamos, arba analizuojamos greta, ieškant sąlyčio taškų, aptariant ištakas ir t. t.

Vis daugiau dėmesio skiriama liaudiškai religinei muzikai, jos ištakoms atskleisti, tiriamos įvairios liaudiškojo pamaldumo apraiškos. Ieškoma sąsajų tarp bažnytinės (liuteronų giesmės) ir etninės muzikos.

Įvairūs lietuvių etninės muzikos reiškiniai vis intensyviau tiriami tarptautiniame, visų pirma kaimyninių tautų, kontekste, įžvelgiant net tik tipologinį panašumą, bet ir etnogenetinius ryšius.

Į etninės muzikos tyrinėtojų akiratį pateko ir išstobulinti muzikos instrumentai, jų raidos problematika, stilizuotos kapelos, taip pat naujos šiuolaikinio folkloro formos, įvairūs folklorizavęsi reiškiniai.

Tarp etnomuzikologinių publikacijų gana gausiai atsirado ir straipsnių, skirtų Lietuvos miestelių ir kaimų bažnyčių varpams bei vargonams. Šių bažnytinių muzikos instrumentų tyrimai Lietuvoje (dėl buvusios sovietinės okupacijos) pradėti palyginti neseniai.

Dauguma **neigiamai** įvertintų publikacijų visiškai atitinka lituanistikos apibrėžimą, tačiau neatitinka moksliniams straipsniams keliamų reikalavimų (nėra nustatyta tyrimo metodologija, tyrimo tikslas, uždaviniai, nėra pagrindinių žodžių, išvadų ir kitų mokslinės publikacijos sudėtinių dalių). Daugiausia tai kraštotyrinės tematikos straipsniai ir nedidelės apimties aprašomojo, informatyvaus pobūdžio straipsneliai, išties ir nepretenduojantys į mokslo publikacijas. Neigiamai įvertintos ir kai kurios recenzijos, kuriose pasigesta išsamesnių kritinių įžvalgų bei leidinio kokybės įvertinimo.

Prieštaringai vertintų publikacijų komentarai stebina kraštutiniu nuomonių išsiskyrimu. Ypač skirtingai vertinamos kai kurios tarpdisciplininės publikacijos. Pvz., neigiamai įvertinusio publikaciją eksperto nuomone, straipsnis neturi nieko bendra su lituanistine tematika, todėl jis yra nerekomenduojamas įtraukti į LDB. Dar ekspertas pažymi, kad „*tyrimas nepagrįstas kritine problemos išsirtumo analize, nėra aptarta metodologija, nesuformuotas darbo tikslas ir uždaviniai*“. Kito eksperto manymu, straipsnis „*pasižymi aiškia mokslinė-analitine samprata, atitinka ir lituanistikos apibrėžimą, ir realius moksliniams straipsniams keliamus reikalavimus*“.

Kai kuriais atvejais galima pastebėti, kad „išankstinio“ teigiamo vertinimo sulaukia pripažintas mokslininkas, ekspertui teigiant, kad tai „*aktualus, lakoniškas patyrusio mokslininko straipsnis*“. Eksperto komentaras aprašomasis, remiamasi paties autoriaus citatomis, publikacija įvertinta aukštu balu. Objektyviai vertinančio eksperto nuomone, „*ambicingas tyrimo tikslas publikacijoje pasiektas (atskleistas, išeksponuotas) tik maža dalele, nes priešingai, nei kalbama įvade (panaudotas milžiniškas šaltinių masyvas), dėstymas tėra paviršutinė duomenų apžvalga*“. Anot eksperto, „*tyrimo pabaigoje žinome iš esmės tiek pat, kiek ir pradėdami tyrimą*“. Palyginus visas tris ekspertizes, galima teigti, kad pirmieji du ekspertai visiškai pasikliauja žinomo mokslininko autoritetu, net nebandydami vertinti pačios publikacijos. Jų ekspertizės – tai paties autoriaus minčių perpasakojimas, savotiška straipsnio anotacija be jokių kritinių įžvalgų.

Kartais išanalizavus visas tris prieštaringai vertintų publikacijų ekspertizes galima susidaryti vaizdą, kad straipsnis iš tiesų tik sąlyginai atitinka mokslo straipsniams keliamus reikalavimus. Daugeliu atvejų 2 ekspertizės iš 3 būna gana aptakios, leidžiančios abejotinos vertės publikacijoms patekti į LDB. Pavyzdžiui, vienas iš ekspertų komentuoja tik patį tyrinėjimo objektą, vertinimo formaliojo aspektu iš viso nėra. Antrojo eksperto nuomone, „*straipsnis su išlygomis tinka duomenų bazei*“. Nors formaliai nėra nustatyta tyrimo metodologija, tikslai, uždaviniai, nėra anotacijos ir reikšminių žodžių, tačiau straipsnyje, eksperto teigimu, „*vyrauja mokslinės analizės pradai ir pateikiamos mokslinės išvados*“. Trečiasis ekspertas negaili objektyvios kritikos, pabrėždamas, kad publikacijoje „*kelios mokslo sritys yra paliestos prabėgomis, nė vienai iš jų <...> straipsnis nėra nei tikrai naujas, nei reikšmingas dėl iš esmės naujų jame pateiktų faktų*“. Vis dėlto vieno iš ekspertų neigiamas vertinimas situacijos nekeičia – publikacija patenka tarp įvertintųjų teigiamai.

APIBENDRINIMAS

Apžvelgus visų Etnomuzikologijos krypties priskirtų publikacijų (173) ekspertizes, galima prieiti prie išvados, kad vertinimo *objektyvumas* yra viena didžiausių ekspertavimo problemų. Ryškiausias nuomonių išsiskyrimas, be abejo, pastebimas vertinant publikacijas, sulaukusias 3 ekspertizių.

Nors paprastai publikaciją neigiamai įvertinusi ekspertizė būna dalykiškiausia ir objektyviausia, vis dėlto, ar ji pateks į LDB, lemia likusios dvi teigiamos ekspertizės. Taigi, atsakingai, dalykiškai atlikta ekspertizė yra nuvertinama.

Kai kurių ekspertų atsakingumas kelia abejonių. Tai verčia suabejoti ir daugelio atliktų ekspertizių **kokybe bei patikimumu**. Dalis ekspertų naudojami tam tikrais komentarų teksto šablonais, nesigilindami į kiekvienos atskiros publikacijos specifiką:

(1) *„Šis straipsnis yra ne tik aprašomojo bei informatyvinio pobūdžio, bet pasižymi ir aiškia mokslinė-analitinė jo samprata. Jis atitinka ir lituanistikos apibrėžimą, ir moksliniams straipsniams keliamus reikalavimus. Yra nustatyta tyrimo metodologija, tikslai, uždaviniai, pateikta santrauka, raktažodžiai, mokslinės išvados ir kitos mokslinės publikacijos sudėtinės dalys. Tinka duomenų bazei „Lituanistika“.“*

Kiti komentaruose nevengia liaupsių, pvz., vertinant kai kurias publikacijas net po 4 kartus pavartojamas žodis „puikus“ („puikiai“). Dar labiau stebina tai, kad kai kurių publikacijų komentaro „puikus“ atitikmuo balų skalėje yra vos > 18 balų.

Ekspertavimo objektyvumas, patikimumas ir kokybė labai nukenčia dėl Lietuvoje vis dar gajaus **ke-liaklupsčiavimo prieš autoritetus** – pripažintus mokslininkus, nevertinant konkrečios publikacijos. Atrodytų, kad lankstymosi autoritetams neturėtų būti – juk publikacijos vertinamos anonimiškai. Vis dėlto dalis ekspertų vertina visų pirma autoriaus statusą tyrimų srityje, bet ne paties tyrimo ir publikacijos kokybę.

Pažymėtina, kad gana dažnai ekspertas tarsi **nepasitiki savo nuomone**. Eksperto nuomonės dvilypumą, taip pat galbūt ir dvejonę dėl publikacijos kokybės bei tinkamumo LDB, mūsų manymu, atskleidžia savotiška priešprieša tarp teigiamų komentarų ir gana žemo galutinio vertinimo balo: < 18–21 (22) (kaip žinoma, 18 yra pakankamas publikacijos vertinimo lygmuo, pereinamasis balas). Susidaro įspūdis, kad ekspertas, apsiginklavęs komentarais apie publikacijos atitiktį formaliesiems reikalavimams, vis dėlto nėra visiškai tikras dėl publikacijos tinkamumo LDB, taigi apsidraudžia palyginti neaukštu vertinimo balu.

Kai kurios ekspertizės verčia manyti, kad dalį publikacijų galbūt ekspertavo ne etnomuzikologai, bet muzikologai. Reikėtų pabrėžti, kad takoskyra tarp šių dviejų mokslo sričių yra didžiulė – skiriasi ir tyrimo objektas, ir problematika, ir terminija, ir metodologija. Todėl nenuostabu, kad kai kuriose ekspertizėse neįžvelgiami etnomuzikologijos mokslui aktualūs dalykai, neįvertinamas publikacijos indėlis plačiame pasauliniame etnomuzikologinių tyrimų kontekste, nepastebimos ir nepakomentuojamos Europoje ar pasaulyje perspektyvios tyrimų kryptys ir pan. Pasitenkinama formaliųjų aspektų išskyrimu. Kita vertus, pastebima ir pačių ekspertų etnomuzikologų pernelyg siaura specializacija, kartais gana ribotas mąstymas. Visa tai trukdo objektyviai vertinti publikacijas, nustatyti mokslinę vertę ir apibrėžti jų vietą lituanistinių tyrimų erdvėje.

Atkreiptinas dėmesys, kad ekspertuojant darbus dažnai neatsižvelgiama į leidinio, kuriame publikuojamas straipsnis, pobūdį (tai natūralu, nes ekspertas neprivalo to žinoti). Kai kuriuose Lietuvos ir užsienio leidiniuose, kuriuose publikuojami rimti mokslo straipsniai, nėra formalaus reikalavimo nurodyti tyrimo objektą, tikslus, uždavinius, pagrindinius žodžius, pateikti išvadas ir kita¹. Tereikia tik santraukos. Mokslo straipsniai, neturintys minėtų mokslinės publikacijos sudėtinųjų dalių, ekspertuojant yra pakomentuojami kaip straipsniai, kuriuose „vyrauja mokslinės analizės pradai“ arba kurie „sąlygiškai“ ar „su tam tikromis išlygomis“ tinka Lituanistikos duomenų bazei. Tai nėra teisinga šių solidžių mokslo straipsnių autorių (paklūstančių reikalavimams) atžvilgiu.

Kaip išaiškėjo iš ekspertų komentarų, ekspertams gana dažnai būna neaišku, kokio pobūdžio yra publikacija: ar mokslo straipsnis, ar šaltinio publikacija ir pan. (nurodoma, kad iš prikabinoto PDF

¹ Pavyzdžiui, Ardian Ahmedaja, ed., *European Voices II: Cultural Listening and Local Discourse in Multipart Singing Traditions in Europe* (Wien: Böhlau Verlag, 2011), http://www.boehlaue-verlag.com/download/162808/978-3-205-78737-2_OpenAccess.pdf.

dokumento nematyti, kokiai leidinio (žurnalo) skilčiai publikacija skirtina). Dėl šios priežasties kartais pasitaiko klaidingų ekspertų komentarų, pavyzdžiui, atsakingai parengtą šaltinio publikaciją vertinant kaip „mokslo straipsniui keliamus reikalavimus tik iš dalies atitinkančią“ mokslo publikaciją.

Palyginti nedaug vertinta publikacijų užsienio kalbomis (tikėtina, kad tiek pačių publikacijų, tiek ir jų ekspertizių yra daugiau). Tai labai svarbus lituanistikos baras, kurį būtinai reikėtų suintensyvinti, turint galvoje ir lietuvių, ir užsienio šalių lituanistinius tyrimus.

Tarp etnomuzikologijos sričiai priskirtų publikacijų (173) yra patekę nemažai (~ 50, arba ~ 29 proc.) publikacijų, kurios, mūsų manymu, etnomuzikologijai skirtinos tik sąlygiškai. Visų pirma tai pasakytina apie publikacijas, susijusias su stilizuotais liaudies muzikos instrumentais, stilizuotomis kaimo kapelomis ir jų raiška. Pavadinimas *liaudies* (tiek kalbant apie modifikuotus arba išstobulintus muzikos instrumentus, tiek ir apie pseudokaimo kapelas), kuris publikacijose (ypač jų anotacijose) kartais pakeičiamas *etniniu*, *tradiciniu* ir pan., yra klaidinantis, nes tai nebeturi nieko bendra su turiniu – etnine (liaudies) muzika. Suprantama, kad tokio pobūdžio straipsniai „svetimi“ ir muzikologams. Dalis publikacijų, kuriose tyrinėjamos bažnytinio giedojimo tradicijos, mūsų nuomone, artimesnės muzikologijai nei etnomuzikologijai. Pasitaiko ir kitų – dar tolimesnių sričių (menotyras, filosofijos, filologijos ir kt.) – publikacijų, kurios etnomuzikologijai priskirtos, matyt, dėl tam tikrų reikšminių žodžių. Toks priskyrimas tėra sąlygiškas, dažnai reikalaujantis ne tiek etnomuzikologo, kiek kitos srities specialisto įdėmaus žvilgsnio ir vertinimo.

Sudėtingiausia atsakyti į klausimą, **kaip reikėtų tobulinti ekspertinį vertinimą**. Manytume, visų pirma, būtinai reikėtų derinti dalykinį vertinimą su formaliuoju vertinimu pagal tam tikrus kriterijus. Apžvelgtos ekspertizės rodo, kad apsiribojimas tik vienu iš šių vertinimų nepasiteisina. Tai matyti ir iš neatitikimo tarp komentarų ir vertinimo balais.

Reikėtų išspręsti ir aukščiau aptartą netinkamo klasifikavimo problemą, publikacijai nustatant: pagrindinę ir gretutines mokslo šakas (iki 2), pagrindinę ir gretutinę mokslo kryptis (iki 2), arba galbūt atsisakant tiesioginės mokslo šakų sąsajos su mokslo kryptimis.

2.5. FILOLOGIJA: KALBOTYRA

Jūratė Ruzaitė, Vytauto Didžiojo universitetas

ĮVADAS

Pagal 2015 m. patvirtintą „Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programą“, lietuvių kalbotyros prioritetinėmis sritimis nurodomi lietuvių kalbos paveldo, raidos ir dabarties tyrimai (baltų kalbų tyrimai, lietuvių kalbos ir raštijos istorija, dabartinės kalbos vartosenos ir kitimas, kalbinės nuostatos, kalbos vartojimas tradicinėse ir naujosiose medijose bei skaitmeninėse terpėse). Tad labiausiai skatinamos lingvistinių tyrimų sritys apima kalbos sinchroninius ir diachroninius tyrimus, ypač akcentuojant lyginamąją bei istorinę kalbotyrą bei tam tikros krypties sociolingvistinius tyrimus. Šioje programoje numatoma, jog bus skatinamos rengti įvairaus pobūdžio mokslinės publikacijos: mokslo straipsniai, monografijos, studijos, sintetiniai ir sudaryti mokslo darbai, taip pat šaltinių publikacijos bei specializuotos duomenų bazės.

2.5.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Lietuvos duomenų bazės publikacijų analizė atskleidė, kad daugiausia į vertinamų publikacijų apimtį patenka mokslo straipsnių (žr. 1 ir 2 lenteles). Antras dažniausiai publikuojamas žanras yra recenzijos, o trečioje vietoje – monografijos. Negausiosios yra pranešimų ir biografijų kategorijos; pastarojoje vertinta vos viena publikacija.

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Biografijos	1	1	0	0	0	0,0
2	Monografijos	48	44	4	4	0	8,3
3	Pranešimai	4	3	1	1	0	25,0
4	Recenzijos	73	70	3	3	0	4,1
5	Šaltinių publikacijos	21	19	2	2	0	9,5
6	Straipsniai	1 475	1 333	142	133	9	9,6
7	Studijos	9	9	0	0	0	0,0
8	Vadovėliai	11	11	0	0	0	0,0
9	Žodynai	13	12	1	1	0	7,7
Iš viso		1 655	1 502	153	144	9	9,2

* Jei atmetos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmetoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmetoms dėl objekto.

Daugiausia neigiamų įvertinimų sulaukė pranešimai (25 proc.), straipsniai (9,6 proc.) ir šaltinių publikacijos (9,5 proc.). Kiekybinė komentarų analizė rodo, kad gerokai daugiau publikacijų įvertinta neigiamai dėl kriterijų nei dėl objekto.

2 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai								
			Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žodynai
1	< 18	144	0	4	1	3	2	133	0	0	1
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	624	1	6	2	35	6	563	3	3	5
3	> mm (aukščiau nei mediana)	887	0	38	1	35	13	779	6	8	7
Iš viso		1 655	1	48	4	73	21	1 475	9	11	13

* mm = 22,13 – sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus (mediana).

Publikacijų pasiskirstymas pagal mokslo šakas rodo, kad daugiausia jų ekspertai priskyrė plačiausiai – kalbotyros – kryptį, o iš siauresnių ir konkretesnių kryptų gausiausia šaka yra Sociolingvistika. Svetimų kalbų mokymas. Taikomoji kalbotyra. Panašus yra leksikografinių ir leksikologinių darbų skaičius, o pagal tiriamus kalbos lygmenis šaka Gramatika. Semantika. Semiotika. Sintaksė yra ketvirtoje vietoje. Itin akivaizdu, jog neurolingvistikos tyrimai yra ženkliai retesni nei bet kokie kiti tyrimai (vertintos vos 4 publikacijos). Beje, vertinant informaciją 2 lentelėje, svarbu atsižvelgti į tai, kad vertinimo anketoje galima žymėti daugiau nei vieną šaką, tad pateikti skaičiai rodo, kiek straipsnių galima priskirti tam tikrai šakai, bet tai nereiškia, kad straipsnis priklauso tik šiai šakai.

Šaką išskirti, kai ją sudaro net trys ar keturios svarbios kalbotyros kryptys, nėra pakankamai informatyvu, o ir kiekybiškai lyginti daugialypes ir vienialypes šakas yra gana keblu. Kad mokslo šakos taptų tolygesnės, o ateities kiekybiniai tyrimai tiksliau atskleistų įdirbį kiekvienoje srityje, siūloma esamas šakas detalizuoti (skirstyti į smulkesnes). Vertėtų sociolingvistiką, taikomąją kalbotyrą ir kalbų mokymą išskirti į atskiras šakas, taip pat kaip į savarankiškas šakas išskirti semiotiką bei semantiką ir atsieti jas nuo sintaksės ir gramatikos.

Kaip matyti 3 ir 4 lentelėse, daugiausia įvertinta publikacijų, parašytų lietuvių kalba, antroje vietoje – publikacijos anglų kalba, tačiau jų yra keturiskart mažiau nei lietuvių k. Rusų, vokiečių ir lenkų kaip mokslo kalbos yra vartojamos dar rečiau publikuojant kalbotyros tyrimus. Panašus kalbų pasiskirstymas matyti ir skirtingose kokybės grupėse (žr. 4 lentelę).

Vertinimo kriterijų atžvilgiu ekspertai įžvelgė mažiausiai struktūros ir stiliaus trūkumų – dėstymo vertinimo vidurkis yra aukščiausias visose trijose kokybės grupėse (žr. 5 ir 6 lenteles). Žemiausiais balais visose trijose kokybės grupėse ekspertai publikacijas įvertino pagal naujumo kriterijų. Įdomu pažymėti vertinimo nuoseklumą prasčiausiai įvertintų publikacijų grupėje – čia matome žemiausius balus pagal visus kriterijus.

3 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius	Įvertintų publikacijų procentas
1	Anglų	277	16,74
2	Baltarusių	5	0,30
3	Latvių	35	2,11
4	Lenkų	94	5,68
5	Lietuvių	1 086	65,62
6	Prancūzų	1	0,06
7	Rusų	106	6,40
8	Vokiečių	51	3,08
Iš viso		1 655	100,00

4 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos							
			Anglų	Baltarusių	Latvių	Lenkų	Lietuvių	Prancūzų	Rusų	Vokiečių
1	< 18	144	15	1	4	2	110	0	10	2
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	624	120	4	23	45	378	0	36	18
3	> mm (aukščiau nei mediana)	887	142	0	8	47	598	1	60	31
Iš viso		1 655	277	5	35	94	1 086	1	106	51

5 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse [pagal 5 balų skalę]

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	286	2,28	2,07	2,07	3,00	1,79
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	1 297	3,25	3,13	3,32	3,73	3,04
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 682	4,32	4,15	4,41	4,51	4,07

6 lentelė. Balų pasiskirstymas

3 265 ekspertizės pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																															
Grupės	Balų sk. (iki įskaitytinai)	Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje < 18	31	92	126	36	1	45	115	104	20	2	43	100	123	20	0	22	28	117	94	25	28	25	34	90	61	47	1	0	0	0
2	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	10	22	536	690	39	3	52	688	519	35	1	18	488	729	61	3	7	316	736	235	1	1	1	37	100	621	383	151	2	0
3	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	0	0	15	648	1019	0	2	80	783	817	0	0	14	520	1148	3	0	11	525	1143	0	0	0	2	6	64	136	717	365	392
Iš viso		41	114	677	1374	1059	48	169	872	1322	854	44	118	625	1269	1209	28	35	444	1355	1403	29	26	35	129	167	732	520	868	367	392

Kaip matyti 7 lentelėje, prieštarigamiausiai vertintos pereinamojo balo neperkopusios publikacijos: beveik pusei jų reikėjo papildomo eksperto vertinimo (69 iš 144 publikacijų, arba 47,9 proc.). Antrojoje ir trečiojoje kokybės grupėse absoliutūs skaičiai yra dar aukštesni, tačiau proporcijų prasme jie sudaro mažesnę dalį visų atitinkamos grupės publikacijų (128 iš 624, arba 20,5 proc., publikacijų antrojoje grupėje; 102 iš 887, arba 11,5 proc., publikacijų trečiojoje grupėje).

7 lentelė. Prieštarigai vertintų publikacijų skaičius ir jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai								
			Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žodynai
1	< 18	69	0	2	0	2	2	63	0	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	128	0	0	0	11	1	114	1	1	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	102	0	1	1	7	0	92	0	0	1
	Iš viso	299	0	3	1	20	3	269	1	1	1

2.5.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Šioje analizės dalyje siekiama apžvelgti ekspertizei taikomų vertinimo kriterijų tinkamumą ir jų taikymo problemas kalbotyros krypties atveju. Taip pat siekiama nustatyti, kas būdinga geriausiai, prasčiausiai ir prieštarigai vertintoms publikacijoms.

2.5.2.1. Vertinimo kriterijų taikymas kalbotyros krypties publikacijoms

Problema kaip vertinimo kriterijus ekspertų komentaruose minima 1 248 kartus (kartais daugiau nei kartą toje pačioje ekspertizėje). Tačiau ji minima ne visose ekspertizėse – tai komentuojama tik mažiau nei pusė straipsnių vertinusių ekspertų. Komentaruose gan aptakiai įvardijama, kad problema yra aktuali ir reikšminga, vertinamas jos mastas; dažniausiai tai yra mokslinė problema, o apie praktines problemas užsimenama gerokai rečiau. Problemos aktualumas ir reikšmingumas dažniausiai nedetalizuojamas.

Tyrimo aktualumas komentaruose minimas 783 kartus. Tai rodo, kad tik nedidelėje komentarų dalyje ekspertai šį kriterijų mini eksplicitiškai. Paprastai nurodoma, ar publikacija yra aktuali Lietuvos ir tarptautiniu mastu, pavyzdžiui:

- 1) „*Straipsnis atitinka LDB keliamus reikalavimus, yra aktualus Lietuvos visuomenei bei kultūrai, tačiau mažiau reikšmingas tarptautiniu mastu.*“
- 2) „*Tiriama problema aktuali ir reikšminga Lietuvos visuomenei bei tarptautiniu mastu.*“

Rečiau, bet kartais minimas ir praktinis aktualumas arba jo stoka:

3) „Temos praktinis aktualumas nepagrįstas.“

4) „Darbas aktualus ir mūsų šalies, ir tarptautiniu mastu: juo įvairiais tikslais (mokymosi, gretinimo, skirtumų tyrinėjimo ar kt.) gali naudotis ir lietuviškai, ir angliškai skaitantys žmonės.“

Yra atvejų, kai už temos aktualumą skiriamas papildomas balas („Pati tema aktuali, todėl pridedamas papildomas balas.“); nors bendras vertinimas šiuo atveju yra gan vidutiniškas, aktualumas eksper- to požiūriu yra ypatingos svarbos.

Publikacijos aktualumas vertinamas ir pabrėžiant jos vertę. Apie 300 komentarų minimas tyrimo vertingumas, kuris nurodomas itin įvairiai, bet dažniausiai pažymimas galimas poveikis akademi- niu ir neakademiniu lygmenimis, įvardijant tyrimų sritį, kur toks poveikis tikėtinas. Yra nemažai ko- mentarų, kuriuose vertė nusakoma itin abstrakčiai („Straipsnis vertingas ir bus naudingas.“), tačiau itin naudingi tie komentarai, kurie konkrečiai įvardija, kuo publikacija vertinga, pvz., tarptautinės sklaidos aspektu, turinio požiūriu, dėl plačios aprėpties duomenų, išvadų ir apibendrinamų, patei- kiamos medžiagos naujumo, terminų analizės, literatūros apžvalgos, pateikiamų rekomendacijų, tarpdiscipliniškumo, pritaikomumo formuojant kalbos politiką. Dažnai kaip vertingas privalumas išskiriamas tyrimo lyginamasis aspektas (pvz., „atskleidžia lietuvių ir vokiečių mąstymo skirtumus“). Kaip vertingas aspektas minimas ir prieinamumas plačiajai visuomenei („vertingas tuo, kad para- šytas plačiai visuomenei prieinama kalba“). Kartais komentaras apie tyrimo vertę pateikiamas itin išsamiai ir konkrečiai, kaip 5 pavyzdyje, kur aiškiai apibrėžiami pagrindiniai rezultatų taikymo laukai:

5) „...vertingas, ypač terminologijai, – jis padės susidaryti medicinos terminologijos vaizdą nuo pat iš- takų iki šių dienų (pavyzdžiui, remiantis šio tyrimo duomenimis galima lyginti anų laikų ir šiandie- nos medicinos terminus pagal kilmę, lyginti, kurių neliko ir pan., vertinga faktinė medžiaga...“

Publikuojamų tyrimų aktualumas ir svarba gali būti ir nacionalinio, ir tarptautinio lygmenų, o pasta- ruoju metu mokslo politika ypač pabrėžia tarptautiškumo svarbą. Tačiau ekspertų vertinimuose vos viena kita ekspertizė užsimena apie vertinamų publikacijų aktualumą užsienio tyrėjams, paprastai formuluojant išvadą, kad publikacija referuotina LDB, kad būtų prieinama užsienio tyrėjams.

Reikšminis žodis *tarptautin** ekspertizėse pavartotas daugiau nei 300 kartų, iš kurių 27 kartus su neiginiu: *ne tarptautin** (pvz., „Tinkamos struktūros, moksliniu stiliumi parašytas straipsnis veikiau įdomesnis lietuvių, o ne tarptautinei visuomenei.“). *Užsien** pavartotas beveik 400 kartų, bet tais atvejais kalbama ne apie tarptautinę tyrimo svarbą, o apie užsienio tyrėjų darbus, kuriais remtasi, taip pat apie užsienio kalbos mokymą(si).

Tyrimo pagrįstumas paprastai aptariamas atsižvelgiant į metodus, taikytus renkant ir analizuojant duomenis. Tačiau metodai minimi ne visuose komentaruose – jie minimi 1 249 kartus (neretai daugiau nei kartą tame pačiame komentare). Tai rodo, jog daugiau nei pusė komentarų apie meto- dus tiesiogiai neužsimena. Įdomu ir, ko gero, netikėta, kad 70 blogiausiai (nulių) mokslinio pagrįs- tumo ir metodų atžvilgiu įvertintų straipsnių ekspertizėse pagal šį kriterijų tiesiogiai nevertinami, t. y. pateiktame komentare apie metodą neužsimenama. Tačiau tais atvejais, kai rekomenduojama publikacijos netraukti į LDB, metodas komentare yra aptariamas.

Naujumas minimas daugiau nei 1 500 komentarų. Balų pasiskirstymas 7 lentelėje rodo, kad daug- ma publikacijų vertintos 8 ir – kiek mažiau – 6 balais pagal šį kriterijų. Aukščiausiais balais įvertin- tos publikacijos dažniausiai vertintos 8 balais už naujumą (1 035 ekspertizės), o maksimaliu balu vertintos tik pačios geriausios publikacijos (614 ekspertizių). Antroje kokybės grupėje (18–mm) nė vienoje ekspertizėje publikacijos naujumas nevertintas maksimaliu balu, tuo tarpu pagal kitus kriterijus maksimalių įverčių šioje grupėje yra, nors tokie balai akivaizdžiai mažesni nei aukščiau- sius įvertinimus gavusių publikacijų grupėje.

Vertinant *dėstymą* dažniausiai minimas nuoseklumas, struktūra, mokslinio stiliaus laikymasis, vien- tisumas, logiškumas. Aiškumas, konkretumas ir tikslumas taip pat išskiriami kaip svarbūs dėsty- mo

privalumai. Ekspertizėse daroma skirtis tarp analitinio ir neanalitinio dėstymo, pabrėžiant analitinio dėstymo svarbą, taip pat kritikuojamas neprobleminis dėstymo pobūdis. Kartais stilius kritikuojamas dėl to, kad yra pernelyg artimas publicistikai („*Stiliaus ir turinio dėstymo požiūriu galima prilyginti nebent prastai publicistikai.*“). Kaip privalumai kartais minimi įdomumas ir įžvalgumas, o argumentavimas laikomas tinkamu, jei yra paremtas pakankama empirine medžiaga. Kreipiamas dėmesys į visas struktūrines dalis, bet, ko gero, daugiausia atsižvelgiama į rezultatų aptarimą ir išvadas.

Vertinant turinį ir dėstymą, pasitaiko lietuviška akademinio rašymo tradicija paremtų vertinimų, kai siūloma vengti anglosaksiškajam akademiniam stiliui būdingų ypatumų:

- 6) „*Nemanau, kad reikėtų užsienio tyrėjų (Black'o, Lakoff'o) darbais remtis išvadų skyrelyje – straipsnio pabaigoje išvados turėtų būti rašomos tos, kurios gautos atlikus konkretų tyrimą.*“

Šioje ekspertizėje kritikuojamos nuorodos į kitus autorius išvadose yra įprasta konvencija anglosaksiškuose kalbotyros darbuose, kur paprastai tikimasi, kad atliekamo tyrimo rezultatai bus interpretuojami platesniame ankstesnių tyrimų kontekste. Tad vertintojams būtų svarbu apibrėžti, kuria kultūrine tradicija jie turi vadovautis, o dar svarbiau skatinti toleranciją kultūrinių tradicijų įvairovei. Tai ypač aktualu turint omenyje, jog kai kurios vertinamos publikacijos yra skelbtos tarptautiniuose leidiniuose.

Ekspertizių analizė atskleidė, jog **papildomo balo skyrimas** ne visada yra pagrįstas. Komentaras kartais nurodo svarbius trūkumus, tokius kaip senstelėję šaltiniai, nepaaiškinti metodai, neaiškūs duomenų atrankos kriterijai, tačiau papildomai balai vis tiek skiriami niekaip to nepagrindžiant. Pasitaiko atvejų, kai kritika yra tokia stipri kaip 7 pavyzdyje, tačiau tai netrukdo skirti papildomų balų:

- 7) „*Straipsnis neatitinka lituanistikos apibrėžimo, nes jame, remiantis esama mokslinė pasauline literatūra, kritiškai apžvelgiami ir klasifikuojami įvairūs EKMI analizės mokslinio tyrimo metodai anglosaksų šalyse bei Prancūzijoje. Pateikiama sisteminė mokslo tiriamųjų darbų apžvalga elektroninio kalbų mokymo kontekste. Su lituanistika straipsnis yra susijęs tik lietuvių kalboje vartojamos interakcijos sampratos aptarimu.*“¹

Tais atvejais, kai paaiškinama, kodėl pridedamas papildomas balas, jis skiriamas už vertingą empirinę medžiagą, temos formuluotę, naujumą, praktinį naudingumą, išliekamąjį tyrimo ar duomenų vertę, tiriamojo objekto sudėtingumą ir kompleksiskumą.

Sunku apibrėžti, ar papildomi balai dažniau skiriami tam tikros temos tyrimams. Jie skiriami labai didelės įvairovės publikacijoms: terminologijos darbams, leksikologiniams tyrimams, istoriografiniams straipsniams ir monografijoms. Papildomais balais vertinta ir diachroninė būdvardžių darybos analizė, eksperimentinė fonetika, dialektologija, žanrų analizė, vertimo studijos, funkcinė gramatika, kalbų mokymo tyrimai, kalbų tipologija, kalbos norminimo tyrimas.

2.5.2.2. Aukščiausiais ir žemiausiais balais bei prieštaringai vertintų publikacijų komentarai

Dvi pačiais aukščiausiais balais įvertintos publikacijos (paskelbtos rusų kalba) yra skirtos baltistikos istoriniams, diachroniniams tyrimams. Apskritai didelė dalis aukščiausiais balais vertintų publikacijų yra skirtos kalbos raidos tyrimams, istoriniams, tipologiniams baltų kalbų aspektams. Tai atitinka ir „Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programos“ prioritetus. Ekspertų komentaruose pabrėžiamas mokslinis tokių studijų solidumas, pasižymintis analitiškumu,

¹ Cituojamų ekspertizių kalba netaisyta.

duomenų analizės kruopštumu, empirinės medžiagos gausa, nepriekaištingais tyrimo metodais. Minimas ir šių tyrimų perspektyvumas bei svarba tyrimų srityje, išliekamoji jų vertė, naudotos mokslinės literatūros gausa ir įvairovė. Kaip privalumas išryškintas ir autoriaus teksto diskusinis pobūdis.

Žemiausiais balais įvertintų publikacijų komentaruose išryškėja, kad tokie darbai (monografijos ir straipsniai) neatitinka moksliniams darbams keliamų reikalavimų pagal visus pagrindinius kriterijus: stinga ir teorinio išmanymo, ir metodologinio pagrįstumo, remiamasi netinkama empirine medžiaga arba jos iš viso nėra, pateikiamos tendencingos, silpnos ar klaidingos duomenų interpretacijos. Pažymima, jog tokiais atvejais stilius ir kalba taip pat neatitinka mokslo darbų standarto. Kartais net ir pats tyrimo objektas, kaip teigiama komentaruose, nėra tinkamai apibrėžtas.

Ne visos itin žemo galutinio įvertinimo sulaukusios publikacijos buvo vieningai vertintos abiejų ekspertų. Didžiąją dalį prieštarų vertintų publikacijų sudaro straipsniai, kaip matyti anksčiau pateiktoje 7 lentelėje, tačiau tai yra apskritai gausiausia publikacijų kategorija.

Gan paradoksalu, kad kai kurios publikacijos vieno eksperto įvertintos vos aukštesniu nei 0 ar 3 balais, o kito eksperto – aukštesniu nei 20 balų įverčiu. Sunku paaiškinti tokį kardinalų nuomonių skirtumą, nes kartais ir teigiamai vertinęs ekspertas komentare mini darbo trūkumą, nors jie ir nėra taip kategoriškai aptariami kaip neigiamai vertinusio eksperto.

Prieštarų vertinimus pateikia ne tik skirtingi ekspertai, bet ir to paties eksperto komentare kartais matyti akivaizdi priešara vertinant publikacijos kokybę ir pateikiant galutinę išvadą:

- 8) *„Straipsnyje atkreipiamas dėmesys į pastaruoju metu pasidariusią aktualią problemą: trūksta norinčių tapti rusų kalbos vertėjais. Teigiama, kad daug daroma klaidų viešojoje vartosenoje, pateikiami keli tokie pavyzdžiai. Vis dėlto straipsnyje nėra gilesnės analizės, pasiūlymų, kaip keisti susidariusią situaciją. Šis straipsnis labai apžvalginis, nepasakantis nieko nauja. Galėtų būti referuojamas „Lituanistikos“ duomenų bazėje.“*

Nors komentare įvardijami svarbūs trūkumai (nepakankamas analitiškumas, naujumo stoka), vis dėlto siūloma tokį straipsnį įtraukti į LDB.

APIBENDRINIMAS

Kalbotyros krypties publikacijų ekspertinio vertinimo tyrimas parodė, kad prasčiausiai vertintos publikacijos labiausiai skiriasi nuo aukštais ir aukščiausiais balais vertintųjų pagal *pagrįstumo* kriterijų. Pereinamuoju balu vertintos publikacijos kritiškiausiai vertintos pagal *naujumo* ir *aktualumo* kriterijus. Tai gali rodyti, jog autoriai, kurdami tekstą, nepakankamai argumentuoja ir atskleidžia šiuos aspektus, taip pat galbūt autoriai nelinkę ieškoti naujesnių tyrimo nišų, teorijų ar metodų ir apsiriboja konservatyvesniais bei labiau nusistovėjusiais kalbotyros tyrimų aspektais. Minties dėstymas, samprotavimo eiga sulaukė mažiausiai ekspertų kritikos. Pats teksto konstravimas dažniausiai yra priimtinas, tačiau, ko gero, labiausiai pasigendama minties naujumo, neordinarių tyrimo aspektų, taip pat ir galimo poveikio pagrindimo, tiriamos problemos išryškavimo.

Sunkumų dėl vertinimo kriterijų kyla, kai publikacijos žanras yra ne toks „akademiniš“ (pvz., mokslo populiarinimo ar publicistinis), tačiau jam taikomi tie patys mokslinio straipsnio kriterijai (pvz., metodologijos ir empirinės medžiagos pagrįstumas, ištirtumo analizė ir pan.). Kai kuriais atvejais tokia publikacija svarbi mokslo minties sklaidai, diskusinio pobūdžio klausimų aptarimui, interaktyvumui mokslinėje erdvėje skatinti, tačiau empirijos atžvilgiu ji netenkina mokslinio straipsnio reikalavimų. Tad ekspertas susiduria su žanro dilema ir būtinybe nuspręsti, kas svarbiau: ar mokslinio tyrimo solidumas pagal visus parametrus, ar indėlis į mokslinės minties sklaidą. Vis dėlto reikia pripažinti, kad mokslo populiarinimas yra ne kiek ne menkesnės svarbos nei akademinis

bendruomenei skirti mokslo straipsniai, todėl siūloma publicistinius ar mokslo populiarinimo tekstus išskirti į atskirą kategoriją ir jiems taikyti kitus kriterijus, kad ši dilema būtų išspręsta.

Nors dėstymo atžvilgiu publikacijos vertintos gan palankiai, nereikėtų šio kriterijaus pernelyg supaprastinti. Dėstymo kriterijus kelia svarbių klausimų dėl skirtingų kultūrinių akademinių tradicijų: kuria tradicija reikėtų remtis vertinant publikacijas, lietuviškąją, anglosaksiškąją ar turėtų būti priimtina visa egzistuojanti įvairovė? Priimant įvairovę kaip normą, atsiranda rizika taikyti principą „tinka bet kas“. Vertinant iš vienos kultūros žiūros taško, neišvengiama skirtis tarp vertintojų. Kaip minėta, kartais ekspertai neigiamai vertina tai, kas yra tapę anglosaksiškosios akademinės tradicijos norma, tačiau dar nėra visuotinai perimta lietuviškame akademiname diskurse (pvz., rezultatų aptarimas išvados, remiantis kitais autoriais).

Aukščiausiais ir žemiausiais balais publikacijos dažniausiai vertintos gan nuosekliai be didesnių skirtumų tarp skirtingų ekspertų. Tačiau kontroversiškai atrodo tie atvejai, kai prieštaringai vertintos publikacijos skiriasi apie 20 balų, o abiejų vertintojų komentaruose išsakoma nemažai kritikos. Visiška vienovė neįmanoma, tačiau drastiški skirtumai implikuoja, kad vertintojai kartais per lanksčiai taiko vertinimo kriterijus, o komentarų turinys ne visada pakankamai glaudžiai susijęs su skiriamais balais. Galbūt aiškesnis kriterijų ir balų susiejimas galėtų suteikti vertinimui nuoseklumo; ekspertams galėtų būtų pateikiamos gairės, apibrėžiančios, kokius privalumus ir trūkumus atskleidžia skirtingi balai pagal skirtingus kriterijus.

Kai kurie komentarai pasižymi ypatingu abstraktumu ir yra neinformatyvūs, juose įvardijami trūkumai bei privalumai pateikiami pernelyg apibendrintai, tad jų vertė yra abejotina:

- 9) *„Tiriama problema aktuali ir reikšminga Lietuvos visuomenei bei tarptautiniu mastu. Profesionaliai ir tinkamai naudojamosi srities tarptautiniais mokslo ir empiriniais duomenimis. Kūrinyje pateikiama empirinė informacija, detali jos analizė bei įžvalgos. Publikacija atitinka lituanistikos apibrėžimą ir verta būti referuojama duomenų bazėje.“*

Toks vertinimas galėtų tikt bet kuriai publikacijai (net ir ne kalbotyros srities) – jis visiškai neišryškina vertinamo straipsnio specifikos ir nepagrindžia pateikiamos apibendrinamosios išvados.

Taip pat labai abejotina, ar verta remtis straipsnio autoriaus autoritetingu ir žinomumu, ką daro kai kurie ekspertai, taip neišvengdami tam tikro tendencingumo ir subjektyvumo. Ekspertizėse turėtų būti atsižvelgiama į paties tyrimo ir publikacijos kokybę, o ne į autoriaus statusą tyrimų srityje.

2.6. FILOLOGIJA: LITERATŪROLOGIJA

Dalia Satkauskytė, *Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas*

ĮVADAS

Pagal 2015 m. patvirtintą „Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programą“, prioritetinėmis literatūrologijos krypties tyrimų sritimis laikomi lietuvių literatūros istorijos, šiuolaikinės lietuvių literatūros procesų, teorinių ir metodologinių problemų tyrimai. Šios sritys iš esmės gali apimti visą lietuvių literatūros tyrimų spektrą, įskaitant programoje atskirai nepaminėtus tyrimus (pvz., komparatyvistiką), tyrimo rezultatų skelbimą įvairių žanrų mokslinėse publikacijose: mokslo straipsniuose, monografijose, studijose, sintetiniuose ir sudarytuose mokslo darbuose bei šaltinių publikacijose. Programoje atskirai neminimos mokslinės recenzijos, kurios sudaro nemažą literatūrologijos krypties publikacijų, referuojamų Lituanistikos duomenų bazėje, dalį (žr. poskyrį *Kiekybinė ekspertizės analizė*) ir yra labai svarbios mokslinei komunikacijai, atliktų tyrimų bei dabartinio literatūros proceso kritinei refleksijai, visuomenės edukacijai. Recenzijos žanro svarbą literatūrologijos tyrimams rodo ir srities klasifikacijoje bent 5 šakose minima literatūros kritika, kuri publikacijų vertinimuose vis dėlto pasirodo kaip mažiau mokslinė veikla ir vertinama žemesniais balais, o kartais, pavyzdžiui, atliekant mokslo institucijų ekspertinį vertinimą, laikoma nemoksline veikla (būtent dėl tokios vertinimo praktikos literatūrologai vengia rašyti aktualius literatūros kritikos darbus ir juos publikuoti periodiniuose kultūros leidiniuose).

Programa implikuoja, kad skatintinais laikomi lituanistikos tarptautiškumą didinantys bei tarpdalykiniai tyrimai – tokių tyrimų prioritetas atsiskleidžia ir vertinant literatūrologijos krypties mokslo publikacijas.

2.6.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

LDB publikacijų analizė parodė, jog tarp vertintų publikacijų daugiausia esama mokslo straipsnių (žr. 1 ir 2 lenteles), antra vieta tektų recenzijoms, trečia – monografijoms. Tik viena publikacija mažiau yra įvertintų šaltinių publikacijų. Bene menkiausiai LDB reprezentuojami žanrai yra vadovėliai ir žinynai (po vieną) bei apžvalgos (2), negausu ir vertintų biografijų (9).

Visos literatūrologijos krypties monografijos įvertintos teigiamai, taip pat ir vienintelis recenzuotas žinynas bei dvi apžvalgos. Tarp neigiamai įvertintų publikacijų procentine išraiška dominuoja vadovėlio žanras (100 proc.), tačiau šis rezultatas nėra reprezentatyvus, kadangi buvo vertinta tik viena šio žanro publikacija. Daugiausia neigiamų vertinimų sulaukė biografijos (3 iš 9, arba 33,3 proc.), recenzijos (20,9 proc.) ir pranešimai (20,3 proc.), kiek mažiau – straipsniai (10,0 proc.), o mažiausiai – studijos (4,9 proc.) ir šaltinių leidimai (5,9 proc.). Dėl objekto į duomenų bazę neįtrauktos tik 5 publikacijos (visi straipsniai), kitos publikacijos atmestos dėl kriterijų (t. y. vertinimo balais suma yra mažesnė nei 18).

Krypties vertinimo mediana (sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus) yra 21,41 balų. Aukščiau nei mediana įvertinta 1 546 ekspertizės, tarp pereinamojo balo (18) ir medianos – 1 965 ekspertizės. Tarp patenkančių į vertinimo grupę nuo pereinamojo balo iki medianos vyrauja šaltinių publikacijos, pranešimai ir recenzijos, o tarp patenkančių į vertinimo grupę aukščiau nei mediana vyrauja monografijos ir straipsniai (žr. 2 lentelę). Pranešimų ir, kaip minėta, ypač recenzijų žemesnio vertinimo atvejis (šie žanrai dominuoja ir tarp neigiamai įvertintų publikacijų) gali liudyti, kad moksliniu požiūriu jie laikomi ne tokie reprezentatyvūs arba kai kurie kriterijai (ypač *dėstymo*) jiems taikomi formaliai (žr. poskyrį *Kokybinė ekspertizės analizė*). Šaltinių atvejis kiek kitoks – tik 3 šio žanro publikacijos vertintos neigiamai, tačiau gana daug jų vertinta žemiau nei mediana. Tai, viena vertus, gali liudyti ir specifinius žanro vertinimo aspektus (šiam žanrui atskirai taikomi *šaltinio publikacijos parengimo* ir *šaltinio publikacijos parengimo sudėtingumo* kriterijai, tačiau pagrįstai netaikomi kūrinio *dėstymo* ypatybių ir Turinio *naujumo*, *originalumo* kriterijai), kita vertus, – ir tam tikras bendresnes šaltinių rengimo problemas, kurias reikėtų analizuoti atskirai.

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Apžvalgos	2	2	0	0	0	0,0
2	Biografijos	9	6	3	3	0	33,3
3	Monografijos	52	52	0	0	0	0
4	Pranešimai	59	47	12	12	0	20,3
5	Recenzijos	278	220	58	58	0	20,09
6	Šaltinių publikacijos	51	48	3	3	0	5,9
7	Straipsniai	1 539	1 385	154	149	5	10,0
8	Studijos	22	21	1	1	0	4,5
9	Vadovėliai	1	0	1	1	0	100,0
10	Žinyai	1	1	0	0	0	0,0
Iš viso		2 014	1 782	232	227	5	11,5

*Jei atmetos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmetoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmetoms dėl objekto.

2 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai									
			Apžvalgos	Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinyai
1	< 18	227	1	3	0	12	58	3	149	1	1	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	680	0	3	8	28	96	20	521	4	0	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 107	2	3	44	19	124	28	869	17	0	1
Iš viso		2 014	2	9	52	59	278	51	1 539	22	1	1

Publikacijų pasiskirstymas pagal mokslo šakas rodo, jog daugiausia jų ekspertai priskyrė plačiausiai ir bendriausiai kryptims – Bendroji ir lyginamoji literatūra. Literatūros teorija, istorija ir kritika; pažymėtina, kad į šią grupę dažniausiai patenka ir literatūros teorijos ar komparatyvistikos tyrimai, neišskirti į atskiras šakas. Iš konkrečių šakų gausiausi yra šiuolaikinio ir sovietinio laikotarpių literatūros tyrimai (į šias grupes kartais patenka ir minėti literatūros teorijos ar komparatyvistikos tyrimai, priklausomai nuo tyrimo objekto istorinės lokacijos), kiek mažiau tyrinėjamos sritys yra tekstologija ir XIX a. pirmosios pusės literatūros istorija.

Daugiausia publikacijų esama lietuvių kalba (žr. 3 lentelę). Antroje vietoje – publikacijos anglų kalba, tačiau jų yra daugiau nei dešimt kartų mažiau negu lietuvių kalba (6,26 proc.), beveik tiek pat (6,11 proc.) publikacijų pateikta lenkų kalba, dar šiek tiek mažiau – rusų kalba (5,51 proc.). Publikacijų kitomis kalbomis skaičius labai nedidelis.

3 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius
1	Anglų	126
2	Baltarusių	28
3	Bulgarų	1
4	Latvių	2
5	Lenkų	123
6	Lietuvių	1 561
7	Lotynų	1
8	Prancūzų	10
9	Rusų	111
10	Ukrainiečių	2
11	Vokiečių	49
Iš viso		2 014

Vertindami pagal kriterijus, ekspertai aukščiausiai vertino *dėstymą* – šio kriterijaus vertinimų vidurkis aukščiausias visose trijose kokybės grupėse (žr. 4 lentelę). *Pagrįstumo* ir *naujumo* labiausiai pasigesta prasčiausiai įvertintų publikacijų grupėje, *naujumo* ir *aktualumo* labiausiai reikalauja geresnėmis pripažintose publikacijose – antroje ir trečioje kokybės grupėse.

4 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizų skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (nejtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	446	2,21	1,97	2,14	2,86	2,07
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	1 546	3,19	3,00	3,27	3,65	3,10
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 965	4,10	3,90	4,19	4,39	4,00

*mm = 21,41 – *sprendimą lemiančių ekspertizų balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizų skaičiaus (mediana)*.

5 lentelė. Publikacijų skaičius ir balų pasiskirstymas pagal vertinimo sritis / kriterijus

Grupės	3 957 ekspertizės pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																														
	Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas										
	Balų skaičius (iki įskaitytinai)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje < 18	49	144	218	35	0	77	181	173	15	0	50	140	239	17	0	24	68	212	125	17	26	30	32	123	75	140	20	0	0	0
2	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	3	44	678	806	15	5	85	892	551	13	0	25	576	915	30	3	4	405	946	188	1	0	0	9	60	727	592	152	5	0
3	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	2	2	78	1 028	855	0	7	220	1 131	607	1	0	40	929	995	1	1	23	800	1 140	0	0	0	0	0	54	218	926	458	309
Iš viso		54	190	974	1 869	870	82	273	1 285	1 697	620	51	165	855	1 861	1 025	28	73	640	1 871	1 345	27	30	32	132	135	921	830	1 078	463	309

2012–2014 m. literatūrologijos publikacijų ekspertinis vertinimas pagal kriterijus trijose balų grupėse apibendrinamas 5 lentelėje. Pirmojoje publikacijų grupėje, kurioje mokslo darbai surinko mažiau negu 18 balų, šios publikacijos ir publikacijos, neatitinkančios kriterijų, gavo dažniausiai 2 ir 3 balus, vertinant jas pagal mokslinės *problemos*, jos *aktualumo* ir *pagrįstumo* kriterijus, ir 3–4 balus – pagal *dėstymo* kriterijų, pagal *naujumo* kriterijų (pagal 10 balų skalę) jos dažniausiai vertintos 4 ir 6 balais.

Ekspertizių skaičius antrojoje publikacijų grupėje (nuo 18 iki 21,41 balų (krypties medianos) įskaitytinai) didžioji dauguma publikacijų surinko 3 arba 4 balus (pagal 5 balų skalę), vertinant publikacijose keliamą *problemą*, jos *aktualumo*, *pagrįstumo* ir *dėstymo* kriterijus; pagal *naujumo* kriterijų (pagal 10 balų skalę) jos dažniausiai vertintos 6 ir 7 balais.

Trečiosios grupės (aukščiau nei mediana) publikacijos pagal *problemos*, *aktualumo*, *pagrįstumo* ir *dėstymo* kriterijus dažniausiai vertintos 4–5 balais (pagal 5 balų skalę), o pagal *naujumo* kriterijų (pagal 10 balų skalę) dažniausiai vertintos 8 balais (626 publikacijos) ir kiek mažiau – 9 ir 10 balų (atitinkamai 458 ir 309 publikacijos).

Prieštaringiausiai vertinamas žanras yra recenzijos (žr. 6 lentelę) – iš 278 šio žanro publikacijų net 80, t. y. beveik 29 proc. (plg. monografijų 13,5 proc., straipsnių 18,2 proc.), vertinta prieštaringai. Plačiau apie recenzijų vertinimo problemas žr. poskyryje *Kokybinė analizė* ir Išvados.

6 lentelė. Prieštaringai vertintų publikacijų skaičius ir jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai									
			Apžvalgos	Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinynai
1	< 18	109	0	2	0	4	33	3	66	1	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	151	0	0	1	5	29	5	110	1	0	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	131	0	0	6	1	18	2	104	4	0	0
Iš viso		395	0	2	7	10	80	10	280	6	0	0

2.6.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

2.6.2.1. Vertinimo kriterijų tinkamumas ir jų taikymo problemos literatūrologijos publikacijoms

Pagrindiniai vertinimo kriterijai, numatyti LDB literatūrologijos krypties mokslinėms publikacijoms (straipsniams recenzuojamuose leidiniuose, mokslinėms monografijoms ar studijoms; šaltinių publikacijoms pagrįstai taikoma kitokia kriterijų sistema), iš esmės yra tinkami, jais naudojamosi ne tik vertinant balais, bet ir recenzijose. Tiesa, visi kriterijai recenzijose minimi nedažnai, dažniausiai

geriausiai ar prasčiausiai vertintų publikacijų recenzijose. Dažniausiai akcentuojami stipriausi arba silpniausi publikacijos bruožai, išskiriant vieną du kriterijus (geriausiai vertintų publikacijų atveju – *naujumą ir aktualumą*, prasčiausiai vertintų – *problemos ir pagrįstumo* arba *naujumo trūkumą*).

Tačiau pažymėtina, kad ekspertai gana dažnai publikacijas vertina neatsižvelgdami į jos žanrą, nors numatyti kriterijai, išskyrus gal tik 10 (Mokslo tyrimo pagrįstumas. Mokslinio sisteminimo pagrįstumas) ir iš dalies 12 (Turinio naujumas, originalumas), neimplikuoja visiems publikacijų tipams standartizuotos kiekvieno kriterijaus sampratos. Pavyzdžiui, iš mokslinės recenzijos arba net recenzijos kultūros leidinyje reikalaujama tokios pat struktūros kaip iš mokslinio straipsnio recenzuojamame leidinyje (tyrimo metodologijos pristatymo ar mokslinių išvadų, pastarųjų pasigendama bene dažniausiai). Tiesa, dalis recenzentų vertina lanksčiau ir net atvirai pripažįsta („*Vertinti balais pagal nurodytus kriterijus šiuo atveju buvo itin keblu, nes teksto žanras yra recenzija*“) arba tiesiogiai išsako pasiūlymą („*Siūloma ateityje diversifikuoti kriterijus, pagal kuriuos vertintini moksliniai straipsniai, šaltinių publikacijos ir recenzijos.*“¹). Dėl panašių priežasčių daugelis publikacijų kultūriniuose, profesiniuose leidiniuose vertinama žemesniais balais, argumentuojant, kad jose pateiktas tyrimas neišsamus, netinkamos struktūros ar nepristatantis tyrimo metodologijos, nepateikiantis išsamios ankstesnių tyrimų apžvalgos, reikšminių žodžių ar struktūriškai išskirtų išvadų. Reikia pripažinti, kad tik dalis recenzentų geba tokio tipo publikacijas vertinti neformaliai, atsižvelgdami į jų adresatą, atpažinti laisvesnėje struktūroje formuluojamą mokslinę problemą, aktualumą; kiek dažniau kaip teigiama ypatybė fiksuojamas galimas poveikis adresatui (pvz., mokiniais, mokytojams ar plačiajai visuomenei), dažnai pabrėžiamas vertintojo atlaidumas tokio tipo publikacijoms.

2.6.2.2. Geriausių publikacijų bendri ypatumai

Geriausiai įvertintos publikacijos, kurios pasižymi šiais pagrindiniais bruožais: 1) naujos, reikšmingos mokslinės problemos iškėlimas ir tikslus jos formulavimas; 2) mokslinės problemos tyrimas, objekto aptarimas tarptautiniame kontekste; 3) metodologinis naujumas, tikslingas metodologijos panaudojimas (savitikslis, demonstracinis modernių metodologinių įrankių naudojimas, atvirkščiai, laikomas neigiamu bruožu); 4) nusistovėjusių nuomonių argumentuotas revizavimas, mokslinės diskusijos skatinimas; 5) naujos empirinės medžiagos pateikimas ar netyrinėto / mažai tyrinėto objekto, šaltinio analizė (pažymėtina, kad vien tik naujos empirikos pateikimas nėra laikomas itin teigiamu dalyku); 6) panašaus pobūdžio tyrimų konteksto Lietuvoje ir pasaulyje išmanymas (publikacijoje jis gali būti pateiktas kaip atskira struktūrinė dalis arba gali būti inkorporuotas į patį tyrimą – kaip papildymo ar mokslinės diskusijos objektas); 7) mokslinei publikacijai tinkama struktūra ir stilistika. Kaip matome, geriausios publikacijos apibūdinamos naudojantis duomenų bazės siūlomais vertinimo kriterijais, tačiau jie konkretizuojami, taip pat netiesiogiai įvedami nauji kriterijai, tokie kaip metodologinis tikslingumas.

Visi šie bruožai neretai apibendrinami kaip tyrimo perspektyvumas, naujų tyrimo galimybių atvėrimas ir mokslinis aktualumas.

Atskira geriausiai vertinamų publikacijų savybių grupė, nelemiančia, bet darančia įtaką galutiniam publikacijos vertimui, galima laikyti tam tikrus publikacijos struktūros ir raiškos bruožus: 1) aiški, logiška struktūra (tiesiogiai nenurodant mokslinei publikacijai būdingos struktūros, struktūrinių dalių buvimo); 2) gera, sklandi kalbinė raiška, stilius (geriausių publikacijų atveju neretai pabrėžiamas stilias „puikumas“).

¹ Recenzijų kalba netaisyta.

Taip pat pažymėtina, kad tarptautinės publikacijos, kai kurios užsienio tyrėjų publikacijos lietuvių literatūros tema arba publikacijos, kurių tyrimo objektas gali pritraukti tarptautinį dėmesį (pvz., Rūtos Šepetys romano „Tarp pilkų debesų“ recenzija ar analizė), gavo papildomų balų.

2.6.2.3. Neigiamai (tiek dėl temos, tiek dėl teksto kokybės) vertintų publikacijų ypatumai

Bene pagrindinės recenzuojamų tekstų savybės, dėl kurių skiriami žemi vertinimo balai, yra šios:

- 1) naujumo trūkumas, tiek teminiu, tiek metodologiniu ar probleminiu požiūriu (vienas pagrindinių diskvalifikuojančių verdiktų yra „*straipsniu nieko naujo nepasakyta*“);
- 2) tyrimo problemos nesuformulavimas arba suformuluota problema triviali, nesudaranti prielaidų kokybiškam ir inovaciniam tyrimui;
- 3) tyrimo metodologijos neadekvatumas ar metodologinis nenuoseklumas, savitiksliškumas, nepakankama metodo pasirinkimo motyvacija, tyrimo objektas – tik metodo iliustracija;
- 4) dominuojantis referavimas ar, konkrečių kūrinių analizės atveju, siužeto, turinio atpasakojimas, interpretacinis paviršutiniškumas;
- 5) nepakankamas empirinių duomenų, faktų išmanymas (tačiau grynai empirinis aprašymas, kaip minėta, nelydimas duomenų analizės, vertinamas neigiamai);
- 5) neapibrėžti duomenų atrankos kriterijai;
- 7) nepakankamas tyrimo objekto konteksto išmanymas, faktinės klaidos;
- 8) neapibrėžtos sąvokos arba jos vartojamos netiksliai;
- 9) mokslinei publikacijai netinkama struktūra (dažniausiai – neaptarti ankstesni tyrimai, nepristatyta metodologija, nesuformuluotos išvados arba jos per menkos).

Atskirą, nors labai nedidelę, grupę sudarytų neigiamai dėl tyrimo objekto vertintos publikacijos, nors pati publikacijos kokybė vertinama gana gerai – tai atvejai, kai publikacijos tyrimo objektas laikomas nelituanistiniu (pvz.: „*Straipsnyje įdomiai aptarta paribio kultūra, daugiau dėmesio skiriant teoriniams jos aspektams. Autorius bendrais bruožais aptaria paribio literatūrą, kurtą buvusios Abiejų Tautų Respublikos rytiniuose regionuose, iškelia aksiologinį jos savitumą ir bendrąsias poetikos ypatybes. Iš teksto bei išnašų matyti, kad jo siekiama kalbėti ir apie senojoje Lietuvoje, Vilniuje ir kai kur kitur lenkiškai sukurtus kūrinius, tačiau jie nesudaro šio tyrimo objekto, yra pavyzdžiai teoriniams svarstymams. Kaip tokie pastarieji nesudaro lituanistikos objekto*“ – bendras vertinimo balas 21, bet straipsnis laikomas neatitinkančiu kriterijų 5 ir 6 – Tinkamumo LDB ir Atitikties LDB sampratai, nors kiti du recenzentai publikaciją įvertino kaip tinkamą pagal abu šiuos kriterijus).

Kita neigiamų ypatumų grupė, panašiai kaip ir teigiamų ypatumų atveju, yra susijusi su publikacijos raiška: 1) neaiški, suvelta struktūra; 2) bloga kalbinė struktūra, stilius.

2.6.2.4. Ekspertų vertinimo problemos

Dalis vertinimo problemų, kaip minėta pirmame *kokybinės analizės* poskyryje, kyla dėl to, kad vertinimo kriterijai (ypač *kūrinio dėstymo ypatybės*) taikomi perdėm formaliai, neatsižvelgiant į tai, kad priklausomai nuo publikacijos žanro, adresato (jis skirtingas, pavyzdžiui, mokslinio žurnalo ir kultūrinio leidinio atveju) gali skirtis publikacijos struktūra, stilistika, mokslinės problemos formulavimo būdas. Dažniausiai formaliai reikalaujama ankstesnių tyrimų apžvalgos, metodologijos pristatymo, atskirai ar net atskira struktūriniu dalimi suformuluotų išvadų ar reikšminių žodžių, nors šių struktūrinių dalių buvimas pats savaime nėra mokslinio tyrimo kokybės įrodymas.

Kai kuriais atvejais ekspertai neatsižvelgia į tyrimo pobūdį, metodologiją, tikslus bei uždavinius ir, pavyzdžiui, iš tekstinės analizės (semiotinės, naratologinės, tekstologinės ar pan.) reikalauja tyrimo metodologijai ir tikslams nereikšmingų dalykų – tarpdalykiškumo, kontekstų apžvalgos ar pan., o iš istorinio tyrimo – tekstinės analizės.

Problemiški yra ir tarpdisciplininio pobūdžio tyrimų vertinimai. Paprastai gretimos disciplinos (pvz., filosofijos ar istorijos) recenzentai tokius tyrimus vertina griežčiau nei literatūrologai – kartais visiškai pagrįstai, pavyzdžiui, dėl netikslaus filosofinių sąvokų vartojimo, iliustratyvaus filosofinės teorijos, metodologijos taikymo, kartais – abejotina (pvz., vertinant semiotinę teksto analizę, reikalaujama pristatyti šaltinius, nors vienas iš pagrindinių semiotinės analizės principų yra vadina-
moji *imanentinė* analizė – šiuo atveju galima būtų diskutuoti su metodu, bet ne su straipsnio auto-
rumi, kuris nuosekliai laikosi pasirinktos metodologijos ir analizuoja literatūrinius aspektus).

Pasitaiko subjektyvių argumentų (pvz., „manęs neįtikino“) , *ad hominem* argumentų ar net neetiškų formuluočių. Neetiška formuluo-
tė straipsnio autoriaus atžvilgiu: „*Tai yra absoliučiai apologetinis straipsnis. Nelabai aišku, kokiai mokslo krypčiai ir šakai jis priskirtinas, nes normaliai žiūrint – tai ne mokslinis straipsnis, o religinio neofito pasvaičiojimai* [išskirta mano – D. S.] *Vytauto Bubnio gyvenimo ir kūrybos temomis. Nežinau, kokiam skaitytojui jis galėtų būti naudingas, tačiau mokslinėje bazėje jo tikrai neturi būti.*“ Neetiškas vertinimas tyrimo objekto atžvilgiu: „*Gražinos Cieškaitės poezija problemiška bent jau dėl dviejų priežasčių: 1) pati poezija yra gana sudėtinga, prasibrauti prie jos esmės nėra lengva; 2) ne visada norisi brautis, nes vis dėlto eilėraščiuose jaučiamas jų autorės liquistumas.* [Publikacijos autorius] *sąžiningas ir detalai išanalizavo vieną G. Cieškaitės eilėraščių. Norintiems eiti į poetės kūrybos pasaulį tai geras pavyzdys.*“ Šioje recenzijoje dominuoja nemoksliniai vertinimo kriterijai (nei tyrimo objekto sudėtingumas, nei analizuojamo kūrinio autoriaus psichologinės savybės neturėtų būti vertinimo išeities taškai).

Pagrindinės vertinimo problemos yra šios: 1) formalus vertinimas neatsižvelgiant į publikacijos žanrą, adresatą; 2) vertinimas neatsižvelgiant į publikacijos metodologinius principus, išsikeltus tikslus, uždavinius ir jų realizavimą; 3) vertinimas, grįstas subjektyviais įspūdžiais ar atviru asmeniškumu; 4) vertinimas (publikacijos autoriaus ar tyrimo objekto) *ad hominem* ir neetiškas vertinimas; 5) nepakankama vertinimo argumentacija (pvz., neaukštais balais vertintos publikacijos recenzijoje nematyti tokio vertinimo motyvacijos ir atvirkščiai – aukštais balais vertintos publikacijos recenzijoje nemažai kritinių pastabų); 6) pernelyg aukšti, nerelevantiški moksliskumo reikalavimai (pvz., pabrėžiama, kad aukščiausias balas neskiriamas, nes publikacijos autorius analizuoja tekstą kitų, o ne savo sukurta metodologija, nors pagal visus kitus kriterijus publikacija vertinama labai gerai) arba pernelyg žemi moksliskumo reikalavimai (pripažįstama, kad analizė prasta, interpretacija nevykusi, bet duodamas papildomas balas dėl to, kad pristatomas retai analizuojamas ar iš viso neanalizuojamas objektas).

2.6.2.5. Komentariai žemiausiai vertintoms publikacijoms

Publikacija gali būti žemais balais vertinta dėl nemoksliniu laikomo žanro, nors pačios publikacijos vertė kitais aspektais neabejojama ir tekstas publikuojamas aukšto lygio kultūros leidinyje. Pavyzdžiui, dvi skirtingos apimties recenzijos pateikia tą patį verdiktą: publikacija nėra mokslinė. Viena iš recenzijų tik konstatuoja patį faktą: „*literatūrinė esė nėra mokslinis straipsnis, tad tekstas negali būti vertinamas moksliniais kriterijais*“. Kitas verdiktas yra toks pat, tik išsamiau argumentuotas: „*...neabejotinai įdomus, bet paremtas vien įspūdžiais, emocijomis, vaizduotės žaismu, sąmonės srautu, publicistika. Net tada, kai autorės tekste atsiranda filosofų vardai, jie atsiranda kaip emocinio santykio palydovai, o ne kaip analizės objektas; tekste visai nėra analitinio santykio su nagrinėjamu objektu. Todėl straipsnio net negalima laikyti moksline eseistika. Taigi straipsnis kaip neatitinkantis mokslo darbams keliamų reikalavimų nereferuotinas LDB.*“ Tačiau recenzentas straipsnį laiko puikiu nemokslinės eseistikos pavyzdžiu ir atkreipia dėmesį į vertinimo problemas: „*Dėl to, kad straipsnis visai nemokslinis, daugelio grafų negalėjau užpildyti – tarkime, stilius puikus, bet tai nemokslinis stilius. Tekstas originalus, bet ne moksline prasme, o publicistine ar eseistine, ir t. t. Jei tai būtų kito, nemokslinio, žanro ekspertavimas, neabejoju, kad autorės darbas pelnytų aukščiausius įvertinimus.*“

Kitu atveju labai žemai dviejų recenzentų vertintas tekstas (4,7 ir 7,6 balų) vertinamas kaip neturintis nei mokslinės, nei publicistinės vertės. Abu recenzentai publikaciją vertina kone identiškai. Tekstas neatitinka jokių kokybinių kriterijų, „savo kalba bei mąstymo struktūra panašus į šizofreniškus tekstus“ (2 recenzentas; kyla klausimas, ar šis komentaras neperžengia etiškumo ribos) arba kai kuriais aspektais laikytinas postmodernia provokacija ar subtiliu įžeidimu skaitytojui (1 recenzentas). Pažymėtina, kad didžioji dauguma recenzuojamo autoriaus publikacijų vertintos neigiamai.

Trečias pavyzdys galėtų būti neigiamai abiejų recenzentų (9,6 ir 13 balų) vertinta mokomoji knyga aukštajai mokyklai (tai vienintelė tokio žanro ekspertuota publikacija). Nors pats žanras gali būti laikomas moksliniu, publikacija atmetama dėl menkos mokslinės vertės. 1 recenzento požiūriu, tai ne analitinis, o pristatomojo pobūdžio leidinys, nepretenduojantis „į analizės objektyvumą“ (šį vertinimo kriterijų laikytume problemišku – humanitarinių mokslų publikacijų, ypač skirtų šiuolaikinei literatūrai, vertinimo atveju labiau tiktų kalbėti apie analizės argumentaciją, o ne apie objektyvumą). 2 recenzentas, kaip ir pirmasis, pažymi, kad knygoje per mažai autorinio teksto, pateikia tikslesnių publikacijos kokybės abejoti verčiančių argumentų („Rašytojų apibūdinimas gana tikslus, bet labai neišsamus, pateikiantis schematiškiausią suvokimą. Esama ir faktinių klaidų.“). Pažymėtina, kad šio recenzento išskirtos publikacijos savybės priklauso prie bendrųjų neigiamai vertintų publikacijų ypatumų.

2.6.2.6. Komentarai geriausiai vertintoms publikacijoms

Bene geriausiai įvertinta (34,2 ir 25,1 balų) literatūrologinė publikacija abiejose recenzijose pristatoma beveik identiškai: kaip itin perspektyvus tyrimas ar perspektyvios įžvalgos. Pabrėžiamas metodologinis inovatyvumas, lietuvių literatūros istorijai aktualių problemų svarstymas naujausių literatūros teorijų kontekste. Tikėtina, kad prie aukšto publikacijos vertinimo prisidėjo ir publikacijos orientacija į tarptautinį kontekstą ir galbūt auditoriją (tai anglų kalba Lietuvos moksliniame leidinyje publikuotas straipsnis).

Semiotinių etiudų straipsnių rinkinio vertinimo amplitudė gana plati (32,5 ir 21,5 balų), tačiau abi recenzijos šį veikalą laiko išskirtiniu dėl metodologinio nuoseklumo, tarpdalykiškumo, aktualių tekstų pasirinkimo, metodologiškai užtikrintos argumentacijos, taip pat ir gebėjimo analizę pateikti intriguojančiai bei sklandžiai. Kaip matome, tai beveik tipiški gerai vertinamos publikacijos ypatumai. Pažymėtina, kad žemesniais balais vertinęs recenzentas straipsnių rinkinį laiko vientisu veikalu, galimu vertinti ir kaip monografiją.

Kaip trečią atvejį išskirtume jau pripažintomis ir klasikinėmis tapusias žinomų literatūros tyrinėtojų, tarp jų ir dirbusių ar dirbančių Vakarų mokslo tyrimo įstaigose, publikacijas ar jų vertimus į lietuvių kalbą. Ne visada jos vertinamos aukščiausiais balais (pasitaiko, kad autoritetingų autorių publikacijos vertinamos ir neigiamai – ar dėl objekto neatitikties LDB, ar dėl nemokslinės, esistinės stilistikos). Tačiau tais atvejais, kai jos vertinamos aukščiausiais balais, pabrėžiama, kad publikacija neprarado aktualumo, yra vertinga metodologine branda, lietuviškos problematikos ir tarptautinių kontekstų sąsajomis.

2.6.2.7. Prieštaringai vertintų publikacijų problemos

1 atvejis. Publikacijos prieštaringai vertinamos dėl tyrimo objekto. Pvz., straipsnis, skirtas autobiografijos sampratai amerikiečių literatūrologo darbuose, kokybės požiūriu vertinamas gerai (20,9, 23,2 ir 25,2 balų), visais trimis atvejais aukščiausiai vertinamas kūrinio naujumas ir originalumas, aktualumas ir gana aukštai – mokslinio tyrimo ir sisteminimo pagrįstumas bei kūrinio dėstymo

ypatybės (skirtumas nuo 0,3 iki 1,6 balų). Tačiau vienas ekspertų vertina publikaciją kaip dėl objekto neatitinkančią nei lituanistikos, nei LDB sampratos („*Vis dėlto straipsnis nepriskirtinas lituanistikos sričiai: neminimas joks su Lietuva susijęs intelektualinis ar literatūrinis kontekstas, išskyrus epizodiškai paminėtą A. J. Greimą.*“). Kiti du ekspertai teigia, kad šis straipsnis tinka LDB („*Straipsnis įtrauktinas į duomenų bazę kaip atitinkantis lituanistikos sąvoką.*“), arba laiko jį vertingu tolesniems lituanistiniams tyrimams („*Atlikta analizė yra reikšminga lietuvių literatūros moksle, svarbi tolesniems autobiografinių tyrimams.*“). Kaip matome, tam tikras vertinimo konfliktas šiuo atveju kilo dėl kiek skirtingai traktuojamos pačios lituanistikos sampratos.

2 atvejis. *Tarpdisciplininio pobūdžio (objekto, metodo ar teorinės prieigos požiūriu) publikacijos.* Tokias atvejais dažniausiai (bet ne visada) teigiamai vertina pagrindinės mokslo krypties ekspertas, o neigiamai – kitos srities ekspertas. Štai semiotinis tyrimas dviejų ekspertų vertinamas teigiamai, vienas iš vertinimų labai aukštas (29,4 balų) ir argumentuotas, pabrėžiamas analizės profesionalumas, auštai vertinamos išvados, laiško (tai publikacijos tyrimo objektas) funkcionavimo šiuolaikinėje literatūroje analizė, straipsnio struktūra ir mokslinės problemos formulavimas. Neigiamai vertinantis ekspertas (bendras vertinamas 5,6 balų) publikacijai taiko istorinio, empirinio ir kontekstinio vertinimo kriterijus, tai yra kriterijus, iš dalies neatitinkančius publikacijoje iškeltų tikslų ir uždavinių (analizuoti istorines ir literatūrines [išskirta mano – D. S.] laiškų reikšmes, funkcionuojančias kaip intertekstai ir šiuolaikinėje lietuvių literatūroje). Priekaištaujama, kad analizuojamas lietuviškas vertimas, o ne originalas, kad autoriui stinga viduramžių istorijos žinių, kad kai kurie teiginiai nekorektiški, tarp jų ir teiginys, kad šiuolaikinėje visuomenėje istorinis tekstas funkcionuoja kaip literatūrinis (literatūrologijos požiūriu tai visiškai korektiškas teiginys). Šiuo atveju vertinimo konfliktas kyla dėl tyrimo objekto – skirtingų mokslo krypčių atstovai jo tyrimo prielaidas suprantą visiškai skirtingai.

3 atvejis. *Prieštaringas vertinimas dėl tyrimo mokslinės vertės, mokslinio tyrimo ir pačios moksliškumo sampratos.* Dažniausiai šiuo atveju prieštaringai vertinamos eseistinės ar poetizuotos stilistikos, atvirai asmeninę poziciją ar patirtį išsakančios publikacijos, kurių struktūra formaliai neatitinka mokslinės publikacijos reikalavimų. Štai publikacija apie anoniminę partizanų kūrybą vertinama žemiau nei pereinamasis balas (17,4) būtent dėl šių priežasčių: „*Straipsnis neturi teorinės ar metodologinės dalies, pagrįstas autentiškais atsiminimais apie savo patirtį rengiant pokario partizanų poezijos antologiją. Stilius ne mokslinis, o publicistinis, artimas žurnalistikai. Straipsnis turi išliekamosios vertės, tačiau neatitinka mokslinių straipsnių kriterijų.*“ Kiti du recenzentai pažymi šias struktūrines teksto ypatybes, tačiau straipsnį vertina gana aukštai (26,2 ir 26,9 balų). Tai, ką pirmas recenzentas laiko nepakankamu moksliškumu, kitas recenzentas iškelia kaip straipsnio vertę („*Aukščiausia profesinė kvalifikacija pasižymintis straipsnis, atskleidžiantis lietuvių partizaninės poezijos atribucijos problematiką. Būtina pažymėti individualų straipsnio autoriaus stilių ir dėstymą, visiškai nebūdingą daugumai lituanistinės mokslinės produkcijos. Šalia viso kito tai laikytina dideliu teksto privalumu.*“).

4 atvejis. *Prieštaringas vertinimas, kai recenzentai skirtingai išmano teorijas ar metodologijas, kuriomis remiamasi recenzuojamoje publikacijoje.* Pavyzdžiui, viena ir ta pati publikacija vertinama teigiamai (21,6 balų) dėl lyginamosios analizės ir taikyto intertekstualumo metodo ir neigiamai (15,3 balų) dėl nepakankamo tos pačios teorijos išmanymo, referatui būdingo aprašymo, savamoksliškos, nekokybiškos intertekstinės analizės.

APIBENDRINIMAS

Įvade minėta, kad skatintinais laikomi lituanistikos tarptautiškumą didinantys bei tarpdalykiniai tyrimai ir kad tokių tyrimų prioritetą matyti ir vertinant literatūrologijos krypties mokslo publikacijas. Tačiau tokie prioritetai, į kuriuos orientuojasi literatūrologai, netiesiogiai numatydami būsimą

vertinimą, turi ir ne visai teigiamų pasekmių – labai sumažėjo kai kurių specializuotų (pvz., poetikos) tyrimų, o kai kurie iš jų (pvz., eilėdaros) Lietuvoje beveik visiškai nebeatliekami.

Bene prieštariniausiai, dideliu balų skirtumu (pasitaiko, kad vertinimas svyruoja nuo aukščiausių iki žemiausių balų) vertinamos tarpdalykinio pobūdžio publikacijos, tikėtina, kad žemesniais balais dažniausiai vertina gretimos mokslo šakos ar krypties recenzentas, kai kuriais atvejais taikydamas literatūrologiniam tyrimui netinkamus vertinimo kriterijus. Tačiau, kita vertus, tokie recenzantai neretai fiksuoja ir aktualiais laikomų ar tiesiog madingų tarpdalykinių tyrimų problemas: menką gretimos tyrimų srities išmanymą, netikslų ar iliustratyvų sąvokų vartojimą, kuriantį tarpdalykiškumo iliuziją. Po trečio recenzento vertinimo vis dėlto daugelis tokių publikacijų pripažįstamos tinkamomis referuoti LDB.

Kai kurias vertinimo problemas ir siūlymus, kaip jas spręsti, tiesiogiai ar netiesiogiai suformuluoja patys ekspertai. Bene svarbiausias būtų siūlymas bent iš dalies diferencijuoti vertinimo kriterijus pagal publikacijos žanrą (mokslinės recenzijos, straipsniai ir recenzijos kultūros leidiniuose neturėtų būti vertinami pagal formaliuosius publikacijos struktūros kriterijus). Tačiau pažymėtina, kad iš LDB kokybinio vertinimo kriterijų problemą dažniausiai kelia tik du (10 kriterijaus 2 dalis *Mokslinio sisteminimo pagrįstumas* ir 11 kriterijus *Kūrinio dėstymo ypatybės*). Nors duomenų bazė nesiūlo unifikuotos mokslinės publikacijos struktūros ar sisteminimo pateikimo sampratos, nemaža dalis ekspertų jas taiko, atskaitos tašku laikydami straipsnio moksliniame žurnale ar monografijos struktūrą. Kitas šios problemos sprendimo būdas galėtų būti šių vertinimo kriterijų taikymo, atsižvelgiant į publikacijos žanrą, išaiškinimas ar išaiškinimo papildymas (pvz., atmintinėje ekspertams).

Neetiškai vertinančių ekspertų (ypač, jei tokie vertinimai yra sistemingi) ateityje reikėtų nebekviesti dalyvauti vertinimo procedūroje.

Verta pagalvoti, ar nebūtų galima be papildomo recenzavimo į duomenų bazę įtraukti klasikinius tapusių tyrimų, jau seniai funkcionuojančių mokslinėje apyvartoje jų pakartotinio publikavimo atveju. Toks atvejis būtų, pavyzdžiui, LDB ekspertavimui pateiktas Algirdo Juliaus Greimo straipsnis „Ašara ir poezija. Vienos Marcelijaus Martinaičio poemos analizė“, publikuotas auštųjų mokyklų studentams skirtame leidinyje „XX amžiaus literatūros teorijos. Konceptualioji kritika“ (2010). Straipsnis pirmą kartą publikuotas „Metmenų“ žurnale 1980 m., vėliau dar bent du kartus publikuotas Lietuvoje.

2.7. FILOSOFIJA

Tomas Sodeika, Vilniaus universitetas

ĮVADAS

2015 m. patvirtintoje „Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programoje“, kaip viena iš pagrindinių lituanistinių mokslinių tyrimų tematikų yra minima ir filosofinės minties raida. Lituanistikos duomenų bazės sukūrimas, palaikymas ir plėtra neabejotinai įsikomponuoja į šią tematiką.

2.7.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Pagal žanrą filosofijos krypties publikacijos pasiskirsto labai netolygiai (žr. 1 lentelę). Iš 800 publikacijų, teiktų LDB, 687 publikacijos yra *mokslo straipsniai*. Tai sudaro 86 proc. šios krypties publikacijų. Gerokai mažiau yra monografijų ir recenzijų (44 ir atitinkamai 42). Tuo tarpu biografijos, pranešimai, studijos, šaltinių publikacijos ir vadovėliai sudaro palyginti nedidelę dalį.

Neigiamai įvertintų straipsnių ir recenzijų santykinis kiekis yra beveik vienodas (straipsnių – 24,6 proc., recenzijų – 26,2 proc.). Vis dėlto vertinant recenzijas santykinai daugiau jų buvo atmesta dėl kriterijų, tuo tarpu vertinant straipsnius – dėl objekto.

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Biografijos	2	1	1	1	0	50,0
2	Monografijos	44	40	4	3	1	9,1
3	Pranešimai	7	4	3	3	0	42,9
4	Recenzijos	41	30	11	9	2	26,8
5	Straipsniai	683	514	169	119	50	24,7
6	Studijos	8	7	1	1	0	12,5
7	Šaltinių publikacijos	6	6	0	0	0	0,0
8	Vadovėliai	4	3	1	1	0	25,0
Iš viso:		795	605	190	137	53	23,9

* Jei atmestos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmestoms dėl kriterijų, jei > 18, – atmestoms dėl objekto.

Publikacijų skaičiaus pasiskirstymas pagal mokslo šakas taip pat ganėtinai netolygus. Indeksu H120 pažymėti mokslo šakai priskirtos publikacijos sudaro beveik pusę LDB pateiktų filosofijos krypties

publikacijų. Kiek menčiau (bet taip pat gana gausiai) atstovaujamos tokios šakos kaip filosofinė antropologija (H125) ir filosofijos istorija, mąstymo istorija (H130) bei moralės mokslai (H155).

Kaip matyti 2 lentelėje, daugiausia publikacijų yra lietuvių kalba, antroje vietoje – publikacijos anglų kalba, tačiau jų yra beveik 8 kartus mažiau nei lietuvių kalba. Dar rečiau vartojamos lenkų ir rusų kalbos, o vokiškai LDB pateikta tik viena publikacija. Panašiai pagal kalbas pasiskirsto publikacijos ir skirtingose kokybės grupėse (žr. 3 lentelę).

2 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius	Įvertintų publikacijų procentas
1	Lietuvių	681	85,66
2	Anglų	89	11,19
3	Vokiečių	1	0,13
4	Lenkų	16	2,01
5	Rusų	8	1,01
	Iš viso	795	100,00

3 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos				
			lietuvių	anglų	lenkų	vokiečių	rusų
1	< 18	137	118	14	3	0	2
2	18–22,76 (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	210	188	16	5	0	1
3	> 22,76 (aukščiau nei mediana)	448	375	59	8	1	5
	Iš viso:	795	681	89	16	1	8

*mm = 21,16 – *sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus (mediana)*.

4 lentelėje pateikti atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai trijose įvertintų publikacijų kokybės grupėse. Pirmąją grupę sudaro 282 ekspertizės (18 proc.), kurių vertinimo balų vidurkiai nesiekia 18 balų, todėl publikacijos nepateko į LDB. Taigi nekokybiškų publikacijų dalis nėra didelė. Į antrąją grupę pateko 503 ekspertizės (32 proc.), kurių vertinimo balų vidurkiai buvo nuo 18 balų (įskaitytinai) iki filosofijos mokslo krypties medianos – 21,16 balų (t. y. sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus). Trečiojoje grupėje yra 796 ekspertizės (arba 50 proc. visų ekspertizių), kurių vertinimo balai yra aukštesni nei mediana.

4 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse (pagal 5 balų skalę)

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	282	2,31	2,02	2,15	2,61	2,08
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	503	3,13	2,98	3,23	3,50	3,02
3	> mm (aukščiau nei mediana)	796	4,20	3,99	4,23	4,41	4,04

5 lentelė. Balų pasiskirstymas pagal kriterijus

Grupės	Balų skaičius (iki įskaitytinai)	1 581 ekspertizė pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
		Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje < 18	25	86	152	19	0	49	97	125	10	1	33	82	160	7	0	18	66	154	37	7	23	19	13	70	53	98	6	0	0	0
2	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	2	14	265	217	5	3	36	286	175	3	1	7	237	250	8	4	7	187	264	41	0	1	1	13	27	278	153	30	0	0
3	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	1	1	13	397	384	0	9	73	421	293	0	0	13	380	403	1	1	12	322	460	0	0	0	2	1	28	104	345	144	172
Iš viso		28	101	430	633	389	52	142	484	606	297	34	89	410	637	411	23	74	353	623	508	23	20	14	85	81	404	263	375	144	172

Palyginus atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkius kiekvienoje kokybės grupėje (žr. 4 ir 5 lenteles), nesunku pastebėti, kad jų reikšmės skiriasi nedaug, tačiau būtų galima išskirti *aktualumo* ir *naujumo* kriterijus, kurių publikacijose labiausiai pasigedo ekspertai. Tuo tarpu *dėstymo* kokybė įvertinta geriausiai visose kokybinėse grupėse.

Filosofijos publikacijų ekspertinio vertinimo balų pasiskirstymas pagal vertinimo sritis / kriterijus – *problemos*, *aktualumo*, *pagrįstumo*, *dėstymo* (šie kriterijai vertinti pagal penkiabalę skalę) ir *naujumo* (vertintas pagal dešimtbalę skalę) – trijose publikacijų kokybinės grupės pateikiamas 5 lentelėje. Pirmojoje grupėje matyti, kad beveik pagal visus kriterijus publikacijoms dažniausiai skirti 1–3 balai, *naujumui* 1–6 balai. Didžioji dalis antrosios grupės publikacijų surinko 3 arba 4 balus; *naujumas* – 5–7 balus, na o trečiojoje grupėje publikacijos pagal minėtus kriterijus buvo vertintos 4–5 balais, o *naujumo* kriterijus – 6 ir 7 balais.

Analizuojant prieštarinčiai vertintų publikacijų statistiką (žr. 6 lentelę), krenta į akis, kad daugiausia šiai kategorijai priklausančių tekstų yra publikacijos, priskiriamos mokslo straipsnių žanrui (beveik 86 proc.). Kitas ne mažiau į akis krentantis ypatumas yra tai, kad trečiasis ekspertas, vertindamas pirmųjų dviejų ekspertų prieštarinčiai įvertintą publikaciją, tą publikaciją dažniau įvertina ne neigiamai, o teigiamai.

6 lentelė. Prieštarinčiai vertintų publikacijų skaičius ir jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai							
			Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Straipsniai	Studijos	Šaltinių publikacijos	Vadovėliai
1	< 18	68	1	2	3	6	56	0	0	0
2	18–22,76 (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	61	0	1	0	4	55	0	0	1
3	> 22,76 (aukščiau nei mediana)	133	0	9	1	4	117	1	1	0
Iš viso:		262	1	12	4	14	228	1	1	1

2.7.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Lituanistikos duomenų bazėje filosofijos kryptiai atstovaujančios publikacijos neblogai atskleidžia filosofinės lituanistikos situaciją.

2.7.2.1. Vertinimo kriterijų taikymas filosofijos krypties publikacijoms

Išnagrinėjus ekspertų vertinimus aiškėja, kad taikydami standartinius vertinimo kriterijus (*problema*, *aktualumas*, *pagrįstumas*, *dėstymas*, *naujumas*) ekspertai komentaruose iš esmės apsiriboja vien konstatavimu, kad publikacija tą ar kitą kriterijų tenkina arba atitinkamai – jo netenkina. Suprantama, trumpuose komentaruose keblu išsamiau paaiškinti, kuo vertinamoji publikacija yra

aktuali, nauja, pagrįsta etc. Kita vertus, pasikliaujant ekspertų kompetencija, tokius komentarus galima laikyti pakankamais.

Vis dėlto atrodo, kad atranką atliekantiems ekspertams nėra visiškai aišku, kokius tekstus laikyti filosofiniais. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad beveik niekas iš filosofijos krypties pateiktus tekstus vertusių ekspertų net nesuabejojo dėl vertinamo teksto priskyrimo būtent filosofijos krypties. Reikia pripažinti, kad nemaža dalis (apie 10 proc.) publikacijų filosofijos rubrikai priskirti neteisingai.

Išanalizavus filosofijos krypties atstovaujančius tekstus, aiškėja, kad nepakankamas kriterijų apibrėžtumas pasireiškia ir sprendžiant klausimą dėl teksto kvalifikavimo kaip *lituanistinio*. Problema nekyla tik tuomet, kai su lietuviška tematika (Lietuvos filosofija, Lietuvos kultūra, lietuviškomis realijomis, lietuvių kalba ar pan.) yra tiesiogiai susijusi vertinamo teksto tema. Kai tokios tiesioginės sąsajos su lituanistine tema nėra, klausimas dėl teksto įtraukimo į LDB tampa problemiškas. Tokių problemiškų, bet vis dėlto į LDB patekusių publikacijų yra apie 10 proc. Motyvai, paskatinę ekspertus rekomenduoti įtraukti šiuos tekstus į LDB, kartais skamba kurioziškai. Štai bene ryškiausias pavyzdys:

„Straipsnis griežtąja prasme netenkina lituanistikos apibrėžimo ir kriterijaus, tačiau tikėtina, kad ateityje <...> teiginius ir įžvalgas bus galima pritaikyti Lietuvos socialiniams ir kultūros mokslams, ypač jų savivokai. Taigi potencialiai tekstas gali padaryti poveikį lituanistiniams tyrimams, todėl verta jį įtraukti į Lituanistikos duomenų bazę.“

Ne mažiau kurioziškai skamba ir kai kurių kitų ekspertų, rekomendavusių įtraukti į LDB publikacijas, akivaizdžiai nesusijusias su lituanistine tematika, komentarai. Štai keletas pavyzdžių:

„Ryškus atlikto tyrimo nuopelnas lituanistikai: aktualūs tarptautiniai terminologiniai išsireiškimai (kalba netaisyta – T. S.) pateikti lietuviškų sąvokų formomis bei lituanizuotomis frazėmis.“; „Griežtąja prasme, straipsnis neatitinka lituanistikos objekto. Tačiau straipsnis „dalyvauja“ ne tik tarptautiniame, bet ir vietiniame polilogе apie Kanto ir Deleuze'o sąsajas.“; „Lituanistikai įdomu bus susipažinti su autorės svarstymais, skirtais [paanalizuoti] kelių terminų turinio kaitą skirtingų kalbų vertimuose.“; „Nuobodulys – universali sąvoka, reikšminga visose kultūrose, tarp jų ir Lietuvoje. Darbe galime sekti, kaip apie nuobodulį samprotauja Lietuvos filosofė.“

Toliau ekspertai taiko ir tokius argumentus:

„Autorė teisingai pažymi, kad I. Kantas nepakankamai žinomas Lietuvoje kaip pedagogas, tačiau jo ugdymo filosofija užsienyje jau nagrinėta nemažai. Autorės nuopelnai šioje srityje yra labiau matomi Lietuvos mastu.“; „Mokslinis straipsnis atitinka lituanistikos reikalavimus, yra įdomus, aktualus filosofijos, literatūros, edukologijos tyrinėtojams, studentams, dėstytojams, mokytojams praktikams.“

Kai kurie ekspertai suvokia darą tam tikrą nuolaidą vertinamiems tekstams ir atvirai šitai prisipažįsta. Tipiški „pasiaiškinimai“ yra tokie:

„...iš bėdos rašinį galima spekuliatyviai pritempti prie lituanistikos“; „su išlygomis jį galima referuoti ir LBD“; „vienintelė sąsaja su lituanistika yra Lietuvos filosofas, Platono tyrinėtojas, N. Kardelio citavimas. Todėl su didžiulėmis išlygomis siūlau straipsnį referuoti LBD.“; „atitikimą lituanistikai palaiko tik kelių nagrinėtų ir cituotų autorių pavardės“; „Vakaruose šis straipsnis vargu ar atrodytų naujas, bet Lietuvoje jis išties aktualus“; „Kadangi išvadose autorius nurodo savo atliktos analizės pritaikomumą ir Lietuvai, straipsnis referuotinas LBD“; „...minimalus kiekis lituanistinės medžiagos (dgs. E. Nekrašo darbų įtraukimas)“; „produktyviai vartojama jau aprobuota lietuviška filosofinė, kultūrologinė terminija.“

Vis dėlto toks „minimalizmas“ dar nėra riba, nes nemažai ekspertų, vertindami su lituanistine problematika nesusijusius tekstus, apskritai nenurodo jokio motyvo, dėl kurio tie tekstai turėtų būti įtraukti į LDB.

2.7.2.2. Aukščiausiais ir žemiausiais balais bei prieštaringai vertintų publikacijų komentarai

Aukščiausi balai. Aukščiausiais balais įvertintų publikacijų vertinimus ekspertai dažniausiai komentuoja bendromis frazėmis: „*aukštas mokslinis lygis*“, „*prieinamumas ne tik specialistams, bet ir visiems besidomintiems*“ ir pan. Tipiškas pavyzdys: „*Problema formuluojama aiškiai ir tinkamai. Struktūra vientisa, mintys dėstomos nuosekliai. Profesionaliai naudojamosi naujausia literatūra.*“

Kartais ekspertai savo vertinimus bando grįsti vardydami vertinamos publikacijos autoriaus „gerąsias savybes“ (nuodugnumą, įsigilinimą į nagrinėjamą problemą, erudiciją etc.). Štai vienas iš tokio komentaro pavyzdžių: „*...autorius kiekvienos problemos imasi iš pat „šaknų“, surenka visą įmanomą literatūrą ir ją ne tik perskaito, bet ir permąsto*“; „*kiekvienas jo straipsnis gali būti publikuojamas bet kuriame tarptautiniame žurnale*“. Be abejo, kiekvienas, kuris žino šios publikacijos autorių, su tokiu vertinimu nedvejodamas sutiks. Vis dėlto ekspertui nederėtų pamiršti, kad šiuo atveju vertinamos ne tiek publikacijos autoriaus gerosios savybės, kiek pačios publikacijos kokybė.

Pasitaiko atvejų, kai aukščiausiais balais įvertinę publikaciją ekspertai savąjį vertinimą grindžia visiškai priešingais motyvais. Pavyzdžiui, vienas ekspertas publikacijos privalumu laiko tai, kad joje „*jaučiamas ir subjektyvus autoriaus požiūris į kai kuriuos politinius įvykius bei minėtų politikų mintis*“, tuo tarpu kitas tą pačią publikaciją vertinęs ekspertas skiria papildomų balų už autoriaus „*sugebėjimą išlikti objektyviu*“. Kyla klausimas: kokiais kriterijais (subjektyviais ar objektyviais) čia rėmėsi patys ekspertai?

Krenta į akis, kad ypatingą pagarbą ekspertai jaučia publikacijoms anglų kalba. Paprastai komentuojant šio pobūdžio publikacijų vertinimą apsiribojama konstatuojant „*gerą anglų kalbos kokybę*“ arba apibūdinant publikaciją kaip „*puikų nuoseklus, pagrįstas, argumentuoto mokslinio kūrinio pavyzdį*“, kuris „*patraukia skaitytojo dėmesį itin vertinga altruizmo raidos ir moderniųjų altruizmo koncepcijų analize bei autoriaus įžvalgomis, kurios pagrįstos tyrimais Lietuvoje, Vakarų Europoje bei JAV*“.

Nors dauguma ekspertų savus publikacijų vertinimus pateikia nepaprastai lakoniška forma, vis dėlto esama ir atvejų, kai eksperto vertinimo komentaras yra labai išsamus ir atrodo kaip publikacijos santrauka, apimtimi gerokai pranokstanti santrauką, kurią pateikia patys autoriai. Vieną iš tokių išsamių komentarų ekspertas baigia konstatuodamas, jog „*straipsnis originalus, vertingas teoriniu, metodologiniu, praktiniu požiūriais*“, ir priduria, kad jis „*tinkamas referuoti LDB*“. Tokį išsamų komentarą būtų galima laikyti pavyzdiniu, jei ne viena aplinkybė. Reikalas tas, kad taip aukštai įvertintos publikacijos priskyrimas filosofijos kryptčiai yra daugiau nei abejotinas.

Esama atvejų, kai ekspertai tarsi jaučia, kad publikacija vargiai laikytina lituanistine, ir vis dėlto rekomenduoja ją įtraukti į LDB. Tokiais atvejais pakankamu publikacijos *lituanistiškumo* požymiu laikoma tai, kad joje paminėtas tas ar kitas su Lietuva susijęs asmuo (pavyzdžiui, „*yra paminėtas Levas Karsavinas*“). Kai kada, pripažinus, jog publikacijoje „*esama tik nedidelių ekskursų į Lietuvos kultūros istoriją ir filosofiją*“, autoritetingu tonu pareiškama, kad „*straipsnis vertingas teoriniu ir istoriografiniu tyrimu, atskleidžiančiu kultūros istorijos raidą ir santykius su kitomis mokslo šakomis*“, ir todėl turi būti įtrauktas į LDB.

Žemiausi balai. Žemiausiais balais (0,3) įvertinti du tekstai, pretendavę patekti į LDB. Vertindamas pirmąjį iš šių tekstų, ekspertas pasigenda „*pagrįstos problemos; originalumo, pagrįstos metodologijos; autentiškų įžvalgų*“, t. y. iš esmės kelia reikalavimus, kurie keltini mokslo straipsniui ar monografijai, ir visiškai neatsižvelgia į tai, kad vertinama publikacija yra recenzija. Vertindamas kitą publikaciją, tas pats ekspertas pripažįsta, kad „*straipsnyje pateikiama analizė struktūruota, lengvai suprantama*“, tačiau sykiu konstatuoja paviršutiniškumą, problemos pagrįstumo stoką ir tai, kad „*straipsnyje skleidžiamos žinios yra žinomos; naujumu nepasižymi nei turinys, nei metodologija*“ ir kad „*nesilaikoma mokslo darbams keliamų reikalavimų*“.

Panašiai atrodo ir ekspertų, vertinusių trečią pagal žemiausių vertinimo balų reitingą publikaciją. Ekspertas, skyręs 5,8 balų, prikiša neatitikimą tarp straipsnio temos, tikslo ir uždavinių. Jis pažymi, kad iškėlusios sau tikslą tirti etikos normų reikšmę pasitikėjimui valstybės tarnautojais straipsnio „*autorės empiriniame tyrime stengiasi išsiaiškinti akademinės visuomenės požiūrį į valstybės tarnautojų (politikų) politinės etikos vertybes*“. Kitas tą pačią publikaciją vertinęs ekspertas įžvelgia šiuos esminius trūkumus: publikacija „*neturi mokslinio straipsnio bruožų*“, nes „*pateikiama medžiaga yra referuojamo pobūdžio, o empirinė informacija ir tekstų interpretacijos paviršutiniškos*“.

Į žemiausiais balais įvertintų publikacijų grupę pateko publikacija, kurią vertinę ekspertai visiškai pagrįstai pažymėjo, kad su lituanistika ją sieja tik tai, kad tekstas parašytas lietuviškai, tuo tarpu turinio požiūriu su lituanistika visiškai nesusijęs. Tenka be išlygų pritarti ekspertui, skyrusio šiai publikacijai 1 balą, pastabai, kad „*darbas yra iš klasikinės filologijos ir filosofijos srities, savaime svarbus ir vertingas*“, tačiau „*tiesiogiai nepriskirtinas lituanistikai*“. Kitas šią publikaciją vertinęs ekspertas skyrė 6 balus, o komentare teigė, kad „*kokybinio vertinimo taškai yra sąlygiški*“.

Šis atvejis verčia rimtai pamąstyti apie tai, kad siūlant įtraukti tą ar kitą tekstą į LDB derėtų elgtis atsakingiau. Juk akivaizdu, kad šis straipsnis neatitinka LDB sampratos.

Prieštarigai vertintos publikacijos. Iš filosofijos krypties priskirtų tekstų prieštarigiausiai vertintos publikacijos balai pasiskirstė taip: 0,3, 18,3 ir 12,3. Keistokai atrodo eksperto, skyrusio šiai publikacijai 18,3 balų, komentaras, kuriame galima įžvelgti tam tikrų prieštaravimų: ekspertas pažymi, kad „*analizė nėra itin gili, tačiau labai aktuali šiuolaikinėje Europoje ir ypač Lietuvoje, nors pagrindiniai teiginiai žinomi ir analizė atlikta seniai – 2003 m.*“. Šiuo požiūriu nuoseklesnis yra ekspertas, skyręs publikacijai 0,3 balo ir savo siūlomą vertinimą motyvavęs tuo, kad „*analizė yra paviršutiniška, darbo problema nepakankamai pagrįsta*“ ir kad „*naujumu nepasižymi nei turinys, nei metodologija*“. Tokiam vertinimui iš dalies pritaria ir trečiasis publikaciją vertinęs ekspertas, kurio nuomone, straipsnis „*parašytas neproblemiškai, primena paskaitų konspektą, gana monotonišką*“.

Gana ženkliai išsiskyrė ir kitą publikaciją vertinusių ekspertų siūlomi balai: 18,5, 2,6 ir 17,3. Ekspertas, skyręs šiai publikacijai 18,5 balų, svarbiu jos privalumu laiko tai, kad „*straipsnis puikiai prisideda prie vizualinės komunikacijos tyrimų viešinimo*“. Kaip privalumus jis vardija ir straipsnio tarpdiscipliniškumą, jo „*indėlį šios mokslų šakos vystymui*“ bei tinkamą vizualizaciją: „*pateikiamos iliustracijos, skaitytojui aišku, kas yra aptariama toliau tekste*“. Vieninteliu trūkumu ekspertas laiko „*išsamesnių nuorodų į literatūrą*“ stygių. Gal ir galima būtų sutikti su tokiu vertinimu, vis dėlto reikia pripažinti, kad ekspertas visiškai ignoruoja tai, jog straipsnis visiškai nesusijęs su lituanistine tematika. Į pastarąją aplinkybę atkreipė dėmesį kitas ekspertas, šiai publikacijai skyręs tik 2,6 balų ir nurodęs, kad „*tekstas netrauktinas į Lituanistikos duomenų bazę, nes neatitinka jos objekto apibrėžimo*“. Perskaičius patį straipsnį, tenka sutikti su šio eksperto nuomone, kad „*didelę teksto dalį sudaro instrukcija, kaip, naudojantis konkrečia programa, sukurti logotipą. Taip pat tekstas neturi originalaus tyrimo požymių, įžvalgos nėra naujos. Sąsajos tarp teorinio įvado ir logotipo kūrimo instrukcijos – nepakankamos*“. Tad dar sunkiau suprasti trečiojo šią publikaciją vertinusio eksperto poziciją, kurią galima būtų laikyti prieštariga. Panašiai kaip ir antrasis ekspertas jis pripažįsta, kad straipsnis „*neturi probleminio įdirbio bei lituanistinės problematikos aspekto*“, tačiau publikacijai skiria palyginti aukštą balą – 17,3. Toks gana aukštas vertinimas vargiai koreliuoja su komentaru, kuris skamba taip: „*Tekstas yra parengtas kaip informatyvi bei klasifikuojanti mokymo priemonė tiems, kam reikia išmanyti apie logotipus, emblemas, prekės ženklus ir t. t. bei jų vizualųjį konstravimą kompiuteriniu dizainu.*“

Panašų neatitikimą tarp skirtų balų ir vertinimo komentaro aptinkame eksperto, skyrusio jo vertintai publikacijai 16,9 balų, tačiau komentare pabrėžusio, kad publikacija „*nėra analitinio pobūdžio*“, „*mokslinio tyrimo pagrindumas teoriniu ir metodologiniu požiūriais diskutuotinas; struktūra ir stilius tobultini*“. Nuoseklesnis atrodo kitas tą pačią publikaciją vertinęs ekspertas, suteikęs jai tik 0,3 balo. Komentuodamas savo vertinimą, šis ekspertas teigia, kad darbas „*yra gana primityvus ir moksliniu požiūriu neprasmingas*“.

Gana prastai buvo įvertinta ir kita publikacija – jai buvo skirta 3,9 balų. Turinio požiūriu šis straipsnis LDB sampratą atitinka. Galbūt kaip tik dėl to vertinusių jį ekspertų nuomonės išsiskyrė. Ekspertas, skyręs 19,5 balų, tokį palyginti aukštą įvertinimą motyvuoja tuo, jog „*straipsnis labai aktualus šiuolaikinėje visuomenėje*“. Jo nuomone, „*būtent tai, kad straipsnis išlaiko savo pridėtinę vertę laiko tėkmėje, ir yra jo stiprybė*“. Tuo tarpu eksperto, skyrusio 2,8 balų, nuomone, „*straipsniui trūksta šiuolaikiškos mokslinės idėjos ir argumentacijos*“, išvados „*itin deklaratyvios ir nepagrįstos*“. Straipsnį jis apibūdina kaip „*labiau bažnytinį nei mokslinį*“. Trečiojo eksperto (jis skyrė 5 balus) pateikiamas straipsnio apibūdinimas dar kritiškesnis. Anot jo, „*straipsnis – neoriginalių, moksliniu požiūriu abejotinų, eklektiškai sujungtų pasvarstymų apie dvasingumą kratinys*“. Šis ekspertas prikiša straipsnio autorei nepagrįstą nesuinteresuotumo ir dvasingumo sutapatinimą.

APIBENDRINIMAS

Atkreiptinas dėmesys, kad į *geriausiai* įvertintų filosofijos krypties publikacijų dešimtuką pateko net dvi publikacijos, kurių priskyrimas filosofijos kryptčiai yra labiau nei abejotinas. Vertinę šias publikacijas ekspertai sutelkia dėmesį vien į tokius kriterijus kaip *problema, aktualumas, pagrįstumas, dėstymas* ir *naujumas*, visiškai pamiršdami iškelti klausimą, ar pagal visus šiuos kriterijus teigiamai įvertinta publikacija priklauso filosofijos kryptčiai.

Žinoma, pats klausimas, „kas yra filosofija?“, gali (o, ko gero, ir turi) būti traktuojamas kaip *filosofinis* klausimas. Toks autoreferentinis filosofinio diskurso pobūdis gerokai apsunkina objektyvų jo identifikavimą. Apžvelgus visą Vakarų filosofijos istoriją, kyla mintis, kad filosofiniam diskursui būdingas tam tikras autodekonstruktyvumas – filosofijos raida yra nuolatinė paradigmos kaita, kai nuolatos keičiasi tiek apmąstomų temų pobūdis, tiek paties to apmąstymo būdas. Tad reikia pripažinti, kad nėra aiškių kriterijų, kuriais remiantis tą ar kitą tekstą galima būtų kvalifikuoti (arba diskvalifikuoti) kaip filosofinį. Čia daug kas priklauso ne tik nuo subjektyvių recenzento preferencijų, bet ir nuo to, kokią filosofijos sampratą tas ar kitas recenzentas laiko „sava“. Vis dėlto kaip išeitį galima būtų pasiūlyti taikyti „artimesnės alternatyvos“ principą – „nefilosofiniais“ teksta laikyti tuos tekstus, kuriuos galima priskirti kitoms mokslo kryptims.

Suprantama, komentuodami siūlomus mokslinių publikacijų vertinimus, ekspertai atsiduria ganėtinai keblioje padėtyje – juk komentaro tekstas negali būti labai didelės apimties. Vis dėlto, užuot apsiribojus tokiomis visiškai abstrakčiomis ir todėl nieko nesakančiomis frazėmis (pavyzdžiui, „*trūksta šiuolaikiškos mokslinės idėjos ir argumentacijos*“; „*naujumu nepasižymi nei turinys, nei metodologija*“; „*nesilaikoma mokslo darbams keliamų reikalavimų*“ ir pan.), derėtų nurodyti konkrečius vertinamo teksto trūkumus ir / ar privalumus.

2.8. ISTORIJA: ARCHEOLOGIJA IR PRIEŠISTORĖ

Rasa Banytė-Rowell, *Lietuvos istorijos institutas*

ĮVADAS

Archeologija, kaip istorijos mokslo šaka, trumpai apibūdinama kaip žmonijos praeities tyrimas, pasitelkiant materialias veiklos liekanas, kurias paliko po savęs žmonės. Taigi įvairiais tyrimų metodais sukuriamas pasakojimas, kurį daugeliu atvejų galima vadinti priešistorė, o kai pasitelkiami žinomi laikotarpio rašytiniai šaltiniai – protoistorija. Archeologijos (H340) ir Priešistorės (H341) analizių sritys buvo sujungtos, nes jos abi Lietuvos istorijos kryptyje gerokai viena kitą dengia. Priešistorė – tai ta žmonijos istorijos dalis, kuriai atkurti neturime istorinių šaltinių. Priešistorės epocha skirtinguose pasaulio regionuose ir kultūrose baigėsi labai nevienodu laiku. Lietuvoje ji truko iš esmės iki viduramžių, nes antikiniai rašytiniai šaltiniai apie baltus pateikė tik labai negausių ir netikslių žinių. Archeologija yra platesnė sąvoka, nes apima ir istorinių laikų objektų – miestų, pilių, senųjų kaimaviečių, dvarviečių, senkapių – archeologiją. Taigi šių istorijos mokslo šakų, vertinant statistiškai, atskirti neverta, nes ne visi ekspertai laikėsi nuoseklumo greta archeologijos šakos pasirinkti ir priešistorę, kai buvo vertinamos publikacijos, kurios abi galėtų būti priskirtos tiek archeologijai, tiek priešistorėi. Dėl šios priežasties ateityje ekspertavimo anketose šakas H340 ir H341 galima būtų sujungti į vieną.

2.8.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Iš viso vertintos 243 publikacijos. Publikacijos priskirtos 7 žanrams: apžvalgos, katalogai, monografijos, pranešimai, recenzijos, šaltinių publikacijos, straipsniai, studijos, žinynai. Iš jų vyrauja straipsniai (206, arba 84,8 proc.), toliau monografijos (12, arba 4,9 proc.), recenzijos (9, arba 3,7 proc.). Likusių žanrų publikacijos siekia nuo 1 iki 5 (1 lentelė).

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Apžvalgos	1	1	0	0	0	0,0
2	Katalogai	1	1	0	0	0	0,0
3	Monografijos	12	10	2	2	0	16,7
4	Pranešimai	5	0	5	5	0	100,0
5	Recenzijos	9	5	4	3	1	44,4
6	Šaltinių publikacijos	3	3	0	0	0	0,0
7	Straipsniai	206	176	30	30	0	14,6
8	Studijos	4	4	0	0	0	0,0
9	Žinyai	2	2	0	0	0	0,0
Iš viso		243	202	41	40	1	16,9

* Jei atmetos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmetoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmetoms dėl objekto.

2 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės			Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai								
					Apžvalgos	Katalogai	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Žinyai
1	< 18			40	0	0	2	5	3	0	30	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)			56	1	0	1	0	2	1	51	0	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)			147	0	1	9	0	4	2	125	4	2
Iš viso				243	1	1	12	5	9	3	206	4	2

*mm 19,55 – sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus (mediana).

Iš 243 publikacijų teigiamai buvo įvertintos 202 (83,1 proc.), o neigiamai – 41 (16,9 proc.). Daugiausia neigiamų vertinimų būta dėl kriterijų (40) ir tik vienas dėl objekto. Pažymėtina, kad labiausiai liuanistikos srities ir moksliskumo kriterijus atitiko straipsniai – jų neigiamai įvertinta tik 14,6 proc., ir monografijos (neigiamai įvertinta 16,7 proc. darbų) (2 lentelė). Tuo tarpu pranešimų žanro darbai visi buvo įvertinti neigiamai (5, arba 100 proc.). Netinkamo lygio ir objekto buvo nemaža dalis recenzijų – 44,4 proc. Kitų žanrų publikacijos buvo visos įvertintos teigiamai. Šie duomenys liudija, kad pranešimų žanro tekstai mokslinė prasme stokojo išsamesnių tyrimų, o jų teiginiai buvo nepakankamai pagrįsti. Nemaža dalis neigiamai įvertintų recenzijų liudija, kad kritinė ir gili, bet nebūtinai įžaidžianti ar tuščiai panegiriška, darbų analizė Lietuvos archeologijoje dar yra siekiamybė.

Geriausiai įvertintos publikacijos daugiausia priklausė straipsnių žanrui (125, arba 61,9 proc. visų straipsnių ir 51,4 proc. bendro publikacijų skaičiaus) (2 lentelė). Geriausių darbų grupei buvo priskirta didžioji dalis monografijų (iš 12 aukščiau nei mediana įvertintos 9, arba 75 proc.). Į tą pačią kategoriją pateko vienas recenzuotas katalogas, 4 recenzijos (iš 9 ekspertuotų), 2 šaltinių publikacijos (iš 3 ekspertuotų). Tik geriausiai įvertintos visos studijos (4), žinynai (2).

Reikia pažymėti, kad ekspertai publikacijas vertino gana kritiškai – balų vidurkis (mediana) yra lygus 19,55, t. y. nelabai aukštesnis nei pereinamasis balas. Įdomu, kad anglų kalba parašytų publikacijų mediana yra aukštesnė (21,44), o žemiausiais balais vertinti darbai, išskyrus vieną, visi pateko į Lituanistikos duomenų bazę, nes jų balai svyravo nuo 18 iki 19,4. Galbūt ši statistika rodo, kad skelbdami tekstus anglų kalba mokslininkai atsakingiau žvelgia į savo tyrimų pateikimą tarptautiniam skaitytojui. Pabrėžtina, kad didžioji vertintų darbų dalis buvo parašyta lietuvių kalba (185), maždaug 5 kartus mažiau – anglų k. (36) ir jau daug mažiau kitomis kalbomis – rusų k. (15), lenkų k. (3), vokiečių k. (2), latvių k. (1), prancūzų k. (1) (3 lentelė).

3 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius
1	Anglų	36
2	Latvių	1
3	Lenkų	3
4	Lietuvių	185
5	Prancūzų	1
6	Rusų	15
7	Vokiečių	2
Iš viso		243

Kaip minėta, atsiskleidė tam tikri vertinimo dėsningumai, susiję su publikacijų kalbomis (4 lentelė). Didžiausias nuosimtis atmestų publikacijų yra lietuvių kalba. Tokios publikacijos sudarė 5,6 proc. visų darbų lietuvių kalba, tačiau tarp neigiamai įvertintų publikacijų visomis kalbomis – 82,5 proc. (iš 40 neigiamai įvertintų – 33). Būdinga, kad iš anglų kalba rašytų publikacijų buvo atmesta tik viena (iš 36 – 1, arba 2,8 proc.). Iš 3 publikacijų lenkų kalba buvo atmestas 1 straipsnis.

4 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos						
			Anglų	Latvių	Lenkų	Lietuvių	Prancūzų	Rusų	Vokiečių
1	< 18	40	1	0	1	33	0	5	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	56	8	0	0	47	0	1	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	147	27	1	2	105	1	9	2
Iš viso		243	36	1	3	185	1	15	2

Didelė neigiamai įvertintų publikacijų dalis buvo rašyta rusų kalba (iš 9 – 5, arba 55,5 proc.). Tarp jų yra lietuvių kultūrologo straipsnis, blogai parengtas rusų archeologo tekstas ir baltarusių darbai, kurių koncepcija ir gautos išvados buvo nepriimtinos ekspertams. Taigi negalima būtų teigti, kad publikacijos rusų kalba savaime skatino neigiamą ekspertų požiūrį. Pavienės publikacijos latvių, prancūzų ir vokiečių kalbomis gavo geriausius vertinimus. Geriausiai įvertintos publikacijos tarp rašytųjų lietuvių kalba sudarė 56,7 proc. (105 iš 185). Iš anglų kalba publikuotų darbų geriausi sudarė 75 proc. (27 iš 36).

5 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse (pagal 5 balų skalę)

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	78	1,98	1,78	1,72	2,51	1,51
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	154	2,96	2,88	3,06	3,40	2,85
3	> mm (aukščiau nei mediana)	243	3,79	3,65	3,89	4,13	3,67

Balų vidurkis buvo panašus pagal *problemos*, *aktualumo* ir *pagrįstumo* kriterijus kiekvienoje balų vidurkių grupėje (5 ir 6 lentelės). Publikacijos, įvertintos žemiau nei 18 balų, pasižymėjo tuo, kad *problemos*, *aktualumo* ir *pagrįstumo* kriterijai vertinti balais, nesiekiančiais 2. *Dėstymas* šioje grupėje buvo vertintas kiek geriau – 2,51, o *naujumas* siekė 1,51 balų. Vidurinėje balų grupėje (tarp 18 ir 19,55 balų) *problema*, *aktualumas* ir *pagrįstumas* buvo vertinti maždaug balu aukščiau (artimu 3 balams) nei pirmojoje grupėje. *Dėstymas* pasiekė vidutinį (3,44 balų) lygį, o *naujumas* – 2,85 balų. Darbai, gavę aukštesnį nei mediana vertinimą pagal *problemos*, *aktualumo*, *pagrįstumo* kriterijus, pakilo beveik vienu balu (3,78; 3,65; 3,89). *Dėstymas* įvertintas 4,23 balų, o *naujumas* – 3,67 balų). Taigi reikia pripažinti, kad balų vidurkio atotrūkis pagal kriterijus atskirose publikacijų grupėse yra ryškiausias pagal mokslinio darbo naujumą, nors ekspertai šiuo aspektu dosniai nedalijo balų, artimų 10¹. Mažiau nei 18 balų suteikusiose 78 ekspertizėse aukščiausias balas pagal *naujumą* buvo 6, bet jį skyrė tik 12 publikacijų (15,4 proc.). Balais nuo 1 iki 5 pasiskirstė panašus ekspertizių skaičius. Publikacijų, įvertintų tarp 18 ir 19,55 (medianos), grupėje būdinga, kad pagal naujumo kriterijų nėra vertinimų žemiausiais (1–2) ir aukščiausiais (9–10) balais. Iš 154 šios grupės ekspertizių didžiausia dalis (92 ekspertizės, arba 59,7 proc.) pagal *naujumą* paskyrė 6 balus, t. y. kiek aukščiau nei vidutinis vertinimas (iš 10 galimų balų). 7 balai buvo paskirti 29 (18,8 proc.) ir 8 balai – tik 3 (1,9 proc.). Publikacijų, įvertintų aukščiau nei mediana, grupėje būdingas ryškus vertinimo pagal *naujumą* postūmis aukšty. 1–3 balais nebuvo įvertinta nė viena publikacija. 4–5 balais buvo vertintos pavienės publikacijos (atsiranda po vieną šiais balais vertinusių ekspertizę (0,43 proc.) iš 243 šios grupės ekspertizių). 6 balais (gana vidutiniškai pagal *naujumo* kriterijų) įvertinta 25 publikacijos (10,3 proc.). Gausiausiai skirti 7 balai (69 ekspertizės, arba 28,4 proc.) ir 8 balai (101 ekspertizė, arba 41,6 proc.). Šioje ekspertizių grupėje atsiranda ir vertinimų aukščiausiais balais (9 ir 10) pagal *naujumo* kriterijų (12,3 proc. ir 6,6 proc.).

¹ Pastaba: ekspertizėse *naujumas* buvo vertinamas pagal 10 balų skalę, dėl to toliau pateikiami komentarai aptaria balus tarp 1 ir 10, nors 6 lentelėje dėl aiškumo *naujumo* kriterijus perskaiciuotas pagal 5 balų skalę.

6 lentelė. Balų pasiskirstymas pagal kriterijus

Grupės		475 ekspertizės pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
		Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
		Balų skaičius (iki įskaitytinai)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje < 18	18	20	33	7	0	26	19	31	1	1	23	30	21	4	0	13	14	36	14	1	13	16	7	18	12	12	0	0	0	0
2	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	1	5	102	45	1	3	8	102	41	0	0	7	91	53	3	1	3	68	69	13	0	0	1	9	20	92	29	3	0	0
3	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	1	2	32	146	62	0	1	44	158	40	0	0	17	156	70	0	0	24	123	96	0	0	0	1	1	25	69	101	30	16
Iš viso		20	27	167	198	63	29	28	177	200	41	23	37	129	213	73	14	17	128	206	110	13	16	8	28	33	129	98	104	30	16

Atkreiptinas dėmesys, kad neigiamai įvertintų publikacijų buvo daugiau nei galutinai neigiamai įvertintų (iš 475 ekspertizių žemiau nei 18 balų nurodė 78 ekspertizės) (5 lentelė). Vis dėlto procentine išraiška neigiamai įvertintų publikacijų nuošimtis (16,9 proc.) artimas neigiamų ekspertizių nuošimčiui (16,4 proc.). Šiek tiek daugiau nei pusė ekspertizių pateikė vertinimus aukščiau nei mediana (iš 475 – 243, arba 51,1 proc.), vidutiniškai (tarp 18 balų ir 19,55 balų (medianos)) įvertino 154 ekspertizės (32,4 proc.). Reikia pažymėti, kad tik viena publikacija (recenzija) buvo neigiamai įvertinta dėl *objekto*. Visos kitos neigiamai įvertintos publikacijos buvo atmestos dėl neatitinkančių kriterijų – netinkamos teksto kokybės.

Tam tikrų abejonių vertinimo objektyvumu kelia didelis nuošimtis prieštarinčiai vertinamų publikacijų (7 lentelė). Tokių buvo 26,6 proc. Tarp jų vyrauja straipsniai (81,25 proc.). Prieštarinčių nuomonių sulaukė ir kai kurios monografijos (6,25 proc. visų prieštarinčiai vertintų publikacijų), taip pat kelios recenzijos (7,8 proc.). Kitų žanrų, kurie nebuvo gausiai atstovaujami, publikacijų šie nuošimčiai dar mažesni. Būdinga tai, kad mažiausiai prieštarinčių vertinimų sulaukė vidutiniškai įvertintos publikacijos (11 iš 64, arba 17,2 proc.) – tai yra statistiškai dėsninga. Iš neigiamai įvertintųjų skirtingų nuomonių sulaukė 20 publikacijų (31,25 proc. visų prieštarinčiai vertintų publikacijų). Iš teigiamai įvertintų publikacijų net 33 buvo įvertintos prieštarinčiai. Tai sudarė 51,6 proc. visų prieštarinčiai vertintų publikacijų ir net 22,4 proc. visų teigiamai įvertintų publikacijų. Taigi beveik ketvirtadalis teigiamai įvertintų publikacijų sulaukė priešingos nuomonės.

7 lentelė. Prieštarinčiai vertintų publikacijų skaičius, jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai								
			Apžvalgos	Katalogai	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Žinyrai
1	< 18	20	0	0	2	1	2	0	15	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	11	0	0	0	0	2	0	9	0	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	33	0	0	2	0	1	0	28	0	2
Iš viso		64	0	0	4	1	5	0	52	0	2

Ekspertizių komentarų apimties atžvilgiu vyraavo gana trumpi komentarai (< 500 spaudos ženklų) (8 lentelė). Tokių buvo 324 (68,2 proc.) iš 475 komentarų. Kitą reikšmingesnę nuošimtį sudarė komentarai nuo 501 iki 1 000 ženklų (117, arba 24,6 proc.). Dar ilgesnių komentarų skaičius buvo ženkliai mažesnis: 1 001–1 500 spaudos ženklų – 39, arba 8,2 proc.; > 1 501 spaudos ženklų – 5, arba 1,0 proc. Būdinga, kad pirmosios grupės komentarai pagal balų vidurkius pasiskirstė taip: trumpiausieji komentarai buvo parašyti 57,7 proc. neigiamą vertinimą gavusioms publikacijoms, 73,4 proc. – vidutinišką, 68,3 proc. – geriausią. 501–1 000 spaudos ženklų komentarai buvo skirti 32,1 proc. neigiamą vertinimą gavusioms publikacijoms, 29,2 proc. – vidutinišką, 29,6 proc. – geriausią. 1 001–1 500 spaudos ženklų komentarai buvo parašyti 6,4 proc. neigiamą vertinimą gavusioms publikacijoms, 1,9 proc. – vidutinišką, 2,4 proc. – geriausią. > 1501 spaudos ženklų komentarai buvo skirti 3,8 proc. neigiamą vertinimą gavusioms publikacijoms, 0 proc. – vidutinišką, 0,82 proc. – geriausią. Ši statistika byloja, kad daugiausia trumpiausių vertinimų parašyta vidutinei publikacijų grupei. Turbūt yra geras rodiklis, kad neigiami vertinimai sudaro mažiausią trumpų komentarų nuošimtį, nors jis galėtų būti dar mažesnis. Būdinga, kad nors dvi ilgiausių komentarų grupės yra negausios, tačiau procentiškai panašiai jais buvo komentuojamos tiek teigiamai,

tiek neigiamai įvertintos publikacijos. Iš tiesų, mokslinių darbų atmetimą reikia argumentuoti kuo plačiau.

8 lentelė. Komentarų dydis

Grupės	Balų vidurkiai	< 500	501–1 000	1 001–1 500	> 1 501
1 < 18		45	25	5	3
2 18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)		113	45	3	0
3 > mm (aukščiau nei mediana)		166	72	6	2
Iš viso		324	117	39	5

Anonimiškas trijų aukščiausiais ir trijų žemiausiais balais vertinusių ekspertų išskyrimas ir jų bendrų balų pasiskirstymas

Įvairiapusiškiausius vertinimus pateikęs ekspertas Nr. 1 ypač aukštais balais įvertino tris darbus, patekusius į aukščiausiai įvertintų publikacijų dvidešimtuką. Šiame sąraše jis paskyrė balus 29,7; 29,4; 28,7. Šios publikacijos tikrai buvo įvertintos objektyviai, nes po galutinio įvertinimo jų balai buvo tarp 23 ir 28. Iš viso šis ekspertas atliko 32 ekspertizes, iš kurių 22 vertinimai buvo < 18, o 10 publikacijų buvo įvertintos > 18 balų. Eksperto teigiamų vertinimų vidurkis yra gana aukštas – 22,8 balų, o neigiamų (iki 18 balų) gana žemas – 7,35 balų. Bendras ekspertizių balų vidurkis – 18,05. Galima daryti prielaidą, kad ekspertas nėra linkęs ieškoti priekabių vertindamas gero mokslinio lygio publikacijas, bet netoleruoja nepakankamo lygio darbų.

Ekspertas Nr. 2 dviem darbams iš geriausiųjų sąrašo pateikė savo vertinimą 29,4 ir 27,4 balų. Jis atliko 8 ekspertizes, iš kurių 7 publikacijas įvertino teigiamai (> 18 balų), o vieną neigiamai (15,2 balų). Teigiamų vertinimų balų vidurkis yra 24,8. Bendras balų vidurkis – 23,6 balų. Galima spėti, kad šis ekspertas yra linkęs vertinti darbus teigiamai, tačiau nėra tolerantiškas netinkamoms publikacijoms.

Ekspertas Nr. 3, kurio vertintos dvi publikacijos pateko į geriausiųjų dvidešimtuką, joms suteikė 27,7 ir 27,2 balų. Šis ekspertas atliko 43 ekspertizes, iš kurių 41 darbą vertino > 18 balų, o du darbus žemiau šios ribos. Bendras teigiamai vertintų publikacijų balų vidurkis – 23,05, o neigiamai vertintų – 10,2. Bendras šio eksperto skirtų balų vidurkis – 22,5.

Tarp labai neigiamus vertinimus skyrusių ekspertų paminėtinas ekspertas Nr. 4, suteikęs net keturis tokius vertinimus blogiausių vertinimų dvidešimtuose. Šis ekspertas yra atlikęs iš viso 94 ekspertizes (iš jų skyrė 71 teigiamą ir 23 neigiamus vertinimus). Bendras teigiamai įvertintų publikacijų balų vidurkis – 20,06, neigiamai įvertintų – 11,4 balų. Bendras šio eksperto skirtų balų vidurkis – 17,9. Šis skaičius liudija eksperto skepticizmą, kuris gali būti šiek tiek ir neobjektyvus. Galbūt neigiamai vertinant balai yra smarkiai sumažinami, nors tai jau neturi reikšmės, jei jie nesiekia pereinančio 18 balo.

Eksperto Nr. 5 vertinimai nulėmė dviejų publikacijų atsiradimą neigiamiausiai vertintų publikacijų dešimtuose. Šis ekspertas vertino nedaug archeologijai ir priešistorei priskirtų publikacijų. Jis įvertino 5 publikacijas – vieną teigiamai (18,6 balų) ir 4 neigiamai (vidutinis šių vertinimų balas 4,4). Bendras šių vertinimų balų vidurkis gana žemas – 11,5, tačiau pati ekspertizių imtis yra per maža statistiniams apibendrinimams. Visas neigiamus vertinimus gavusias publikacijas sudarė straipsniai lokalsios istorijos leidinyje. Anot eksperto, dėl mokslinio tyrimo nebuvimo šie tekstai neskirtini LDB.

Trečias žemiausiais neigiamais balais vertinęs ekspertas Nr. 6 buvo pasirinktas kaip turėjęs drąsos neigiamai įvertinti pseudomokslinį veikalą, deja, Lietuvos mokslo visuomenėje sulaukusį netgi garbingų atsiliepimų. Šis ekspertas atliko 22 ekspertizes, iš jų 18-ai publikacijų skyrė teigiamą vertinimą ir 4-ioms – neigiamą. Bendras teigiamai įvertintų publikacijų balų vidurkis – 21,6, neigiamai – 10,45 balų. Bendras šio eksperto skirtų balų vidurkis – 19,6 balų. Šie duomenys rodo, kad publikacijos, kurios buvo tinkamos LDB, vertintos nesiekiant jų sumenkinti, nes bendras teigiamų publikacijų balas yra aukščiau nei mediana (19,55), o šio eksperto vertinimų vidurkis artimas medianai.

Šie teigiamiausius ir neigiamiausius vertinimus pateikusių ekspertų balų statistikos pavyzdžiai rodo, kad nors teigiamiausių ekspertizių autoriai buvo linkę skirti aukštesnius balus, vis dėlto tai nėra taisyklė. Pavyzdžiui, tas pats ekspertas Nr. 1 skirtingus darbus vertino ir labai pozityviai, ir labai neigiamai. Jo suteiktų balų vidurkis 18,05 buvo netgi žemesnis už eksperto Nr. 7, pasižymėjusio žemu kai kurių darbų vertinimu. Taigi galima daryti prielaidą, kad vertinimas buvo nulemtas mokslinio darbų lygio, o ne ekspertų subjektyvumo.

2.8.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Vertinimo kriterijų tinkamumas archeologijos mokslui ir priešistorėi yra panašus kaip istorijos mokslui, apskritai humanitarinei sričiai. Pasirinkti kriterijai yra geri. Vis dėlto verta šiek tiek suabejoti dėl aktualumo. Gal jis gali būti matuojamas tam tikromis mokslo madomis archeologijos srityje ar tuo, kad tema anksčiau buvo menkliau tyrinėta, nes neabejotinai visapusiška žemės sluoksniuose „įrašyta“ priešistorė / istorija yra verta būti rekonstruojama. Žinoma, tam tikri tyrimai tam tikru laiku gali būti aktualesni, pavyzdžiui, Piliakalnių metų įprasminimo atveju ir panašiais.

Geriausią publikacijų bendri ypatumai. Išanalizavus aukščiausią įvertintų publikacijų ypatumus, reikia pripažinti, kad ekspertai dažnai akcentuota skirtingus privalumus, tačiau juos galima apibendrinti tokiomis grupėmis / teiginiais: aiški problema (*problemos formulavimas*); publikacijos autorius pristato naują medžiagą, pirmą kartą iškeliama problema / atskleidžiama tema; darbas svarbus, nes tai naujas įnašas į istoriografiją / tematiką; formuluojamos naujos hipotezės, nauji klausimai; darbas novatoriškas (*naujumas*); sklandi kalba, teiginiai argumentuoti; gera struktūra, aiškos, pagrįstos išvados, nuoseklus dėstymas (*tinkamas dėstymas*); medžiaga analizuojama įvairių mokslų, naujų metodologijų, tarpdisciplininame kontekste (*tarpdiscipliniškumas*); atitinka moksliniams darbams keliamus reikalavimus; platus bibliografijos ir šaltinių sąrašas (*tyrimo pagrįstumas*)².

Teigiamų vertinimų objektyvumo aspektą rodo tai, kad trys darbai iš geriausiųjų buvo parašyti vieno autoriaus. Visais atvejais tuos darbus vertino skirtingi ekspertai ir priėjo panašias išvadas.

Neigiamai vertintų publikacijų ypatumai. Žemiausiais balais įvertintas publikacijas galima suskirstyti į kelias grupes: I. Recenzijos, kurios nepateikia recenzuojamo veikalo analitinio, probleminio vertinimo, o tik perpasakoja veikalo turinį. II. Kraštotyrimo pobūdžio publikacijos, kuriose nepateikti nauji moksliniai tyrimai, pasitenkinama tik faktografija, ankstesnių tyrimų santrauka. III. „Mokslinės fantastikos“ kūriniai, kuriuose sukaupti įvairūs faktai, šaltinių, dažnai nepatikimų, duomenys dirbtinai pritraukiami niekuo rimčiau nepagrįstoms išvadoms iliustruoti. IV. Į nuvertintų darbų grupę gali patekti ir darbai, kuriuose pristatomos naujos mokslinės koncepcijos, kurios dėl subjektyvių priežasčių žeidžia tam tikrų ekspertų tautinį identitetą. V. Straipsniai, kurių

² Pastaba: 1) į geriausiais balais įvertintų publikacijų sąrašą pateko viena ekspertizė, kurioje vertinimas balais buvo 27,4, tačiau ekspertas komentaruose nurodė tik darbo trūkumus, o ne privalumus; 2) recenzija, patekusi į geriausiais balais vertinamų publikacijų sąrašą taip pat yra tarp prieštaringai vertintų publikacijų.

pavadinimai labai ambicingi, bet iš tiesų apsiribojama nedidelės apimties šaltinių / archeologinės medžiagos publikavimu su menka analitine dalimi.

Paminėtini publikacijų trūkumai, nulėmę neigiamą vertinimą. *Recenzijų* atveju tai per trumpa apimtis, įvairiapusio vertinimo, išsamios mokslinės diskusijos trūkumas; be tvirtesnių argumentų ar nuorodų į mokslinę literatūrą pateikta polemika; trūksta analitiškumo. *Straipsnių* ir *monografijos* trūkumai: nesuformuluota problema; tekstas nestruktūruotas, mintys padrikos; nepateiktos išvados; nepaisoma moksliniams tekstams keliamų reikalavimų; aprašomas tik pats archeologinių radinių konservavimo procesas, nepalyginant jų su panašiais radiniais ir darbais; nenurodoma jokia literatūra arba ji negausi; pseudoistorinės publikacijos, pseudomokslinis veikalas; aprašomojo pobūdžio duomenų apibendrinimas, darbas kompiliacinis; publikacija tendencinga, remiasi išankstinėmis nuostatomis; nagrinėjama tematika nesusijusi su lituanistika; darbas priskirtinas mokslo populiarinimo sričiai.

Papildomo balo skyrimo atvejų apžvalga. Tyrinėjant papildomo balo suteikimo atvejus, sąlygiškai ekspertizės buvo suskirstytos į tris grupes: I – skirtas 1 papildomas balas, II – skirti 2 papildomi balai; III – skirta nuo 3 iki 5 papildomų balų. 1 balas pridėtas 28 ekspertizėse. Penkiais atvejais galiausiai bendras įvertinimas buvo žemesnis nei 18 balų, taigi pridėtinis balas nepadėjo publikacijai patekti į LDB. Kitais atvejais, t. y. didžiąja ekspertizių dalimi, pridėtas 1 papildomas balas užtikrino publikacijos vietą LDB. Galutinis balas, kuris svyruoja tarp 18 ir 19 balų, pridėjus 1 papildomą balą, gautas 18 atvejų iš 28. Tik trimis atvejais 1 papildomas balas pridėtas aukščiausiais balais įvertintoms publikacijoms. Jų galutiniai balai buvo 27,6; 26,7; 26. Papildomų balų skyrimo priežasties ekspertai neaiškino, bet pats šis sprendimas komentaruose rodo vertinimo pozityvumą. Iš viso tik penkių ekspertizių komentaruose paaiškinama, kodėl suteikiamas papildomas balas. Tai apima publikacijas, kurios surinko žemesnius balus.

Papildomi 2 balai buvo pridėti vertinant 21 publikaciją. Dviem atvejais jie nepadėjo pakelti galutinių balų (17,4; 17,1), tačiau dvi publikacijos nepateko į LDB. Pridėjus 2 balus, bendras galutinis balas liko svyruoti tarp 18 ir 20 net 17-os ekspertizių atvejais. Aukštais balais įvertintoms publikacijoms papildomų balų buvo skirta tik dviem atvejais (galutiniai balai 27,9; 27,5). Paaiškinimai dėl papildomų balų skyrimo buvo įtraukti tik į penkis komentarus. Pažymėtina, kad šie darbai gavo galutinius balus, svyruojančius tarp 18,2 ir 18,7.

Papildomi 3–5 balai buvo suteikti dešimčia atvejų. Tik vienu atveju papildomas „bonusas“ skirtas gerai įvertintam darbui, kuris gavo galutinius 32,6 balų. Visais kitais atvejais toks ženklus balų pridėjimas leido subalansuoti vertinimus taip, kad publikacija būtų įtraukta į LDB, tačiau galutiniai balai liko tarp 18,1 ir 18,8. Penkiais atvejais iš dešimties ekspertai jautė būtinybę aukštų papildomų balų skyrimą paaiškinti.

Ekspertų, kurie komentaruose paminėjo papildomų balų skyrimo argumentus, būdingi teiginiai: „susisteminti duomenys; skelbiami išblaškyti radiniai; trauktina dėl LDB reikšmingumo; straipsnis informatyvus, naudingas kultūros istoriografijai; pateikta įvairių faktų, kurių dalis mažai žinoma; šiaip atitinka moksliniams darbams keliamus reikalavimus; papildo x medžiagos trūkumą; svarbi problema; pirmoji išsami publikacija analizuojama tema iš šio regiono; gali prisidėti prie lituanistikos sklaidos; duomenys iki šiol beveik nepublikuoti spaudoje; reikšmė mokslui, vertinga informacija; minimi netyrinėti archeologijos paminklai; sintezė yra viena pirmųjų bandymų parašyti x istoriją“. Šie teiginiai skatina kelti du klausimus: 1) jei darbai buvo vertingi, kodėl jie gavo žemus balus; 2) jei darbai buvo žemo mokslinio lygio, ar verta ieškoti bet kokių privalumų, kad jie patektų į LDB. Juk privalumų galima rasti visada, pvz., įdomi, novatoriška tema, – ir nesvarbu, kad ji publikacijoje visai neiširta arba iširta nepakankamai.

Apibendrinant papildomo balo skyrimo atvejų apžvalgą, reikia pažymėti, kad papildomo balo skyrimo galimybe dažniausiai pasinaudojama, dėl įvairių priežasčių siekiant įtraukti į LDB silpnesnius darbus, bet tik retais atvejais stiprūs darbai „apdovanojami“ papildomu balu.

Žemiausiais ir aukščiausiais balais vertintų publikacijų komentarų analizė. Pirmiausia pasirinksi-
me aukščiausius balus dvidešimtuko sąraše gavusią publikaciją. Reikia pabrėžti, kad ši publikacija
tik iš dalies priskirtina archeologijos ir priešistorės sritims. Ji visų pirma buvo priskirta Menotyros
krypčiai (03H). Tai senovės kolekcionavimo ir muziejininkystės istorija Lietuvoje. Abu ekspertai
pateikė gana trumpus komentarus, pabrėždami, kad autorė gerai įveda į egzotikos sąvoką. Akcen-
tuojama rekonstrukcinio darbo apie eksponatų rinkinius Vilniuje ir apie vieną ekspediciją užfiksa-
vusių fotografijų rinkinį svarba. Tai nauja medžiaga, kuri pateikta sklandžiai, argumentuotai. Taigi
šis darbas yra vertingas, tikrai mokslinis, tik jo atsiradimas sąrašo viršuje prie archeologinių darbų
yra šiek tiek atsitiktinis.

Verta atkreipti dėmesį į komentarus, skirtus straipsniui apie tarpdisciplininius tyrinėjimus viename
Vakarų Lietuvos piliakalnyje ir gyvenvietėje. Ekspertai pabrėžė, kad tai plati mokslinė studija, atlik-
ta taikant įvairių mokslų metodus, jos struktūra yra aiški, argumentacija pagrįsta, išvados aiškos.
Abu komentarai nėra ilgi, tačiau rodo pagarbą autorių kolektyvui, kuris įdėjo daug darbo, kad at-
skleistų pusantro tūkstančio metų apgyvendinimo ir gyvenimo sąlygų kaitą.

Kiek netikėtas eksperto komentaras straipsniui apie seniausią vieno miestelio praeitį. Ši publikaci-
ja gavo 27,4 balų. Ekspertas kažkodėl pabrėžė, kad tai jau trečią kartą skelbiamas straipsnis, bet
trauktinas į LDB, nes ankstesnieji nepateko. Ekspertas nenurodė nei darbo privalumų, nei trūkumų.
Kita vertus, toks sprendimas buvo geras, nes antrasis ekspertas, nors suteikė mažiau balų, pabrė-
žė, kad tai tikrai mokslinius reikalavimus atitinkantis darbas, kuris įdomus ne tik archeologams.

Kaip neatitinkanti lituanistikos apibrėžimo, žemais balais buvo įvertinta publikacija, skirta unikalaus
vyro kapo įkapių konservavimo procesui atskleisti. Straipsnio ekspertas teisingai pažymėjo, kad tai
yra tame pačiame leidinio tome spausdinto archeologinio analitinio straipsnio priedas. Jei jis būtų
sujungtas su minimu straipsniu, visi duomenys patektų į reikalingas „informacijos“ lentynėles. Tai
profesionalių restauratorių darbą atskleidžiantis straipsnis, tačiau pats savaime netinkantis nei
lituanistikos laukui, nei mokslinio tyrimo lygmeniui.

Prie menkai balais įvertintų darbų priskiriamas straipsnelis apie šveicarų / prancūzų kilmės moks-
lininką. Tekstas yra kompiliacinio pobūdžio, nestruktūruotas, tačiau turi ir mokslinio darbo požiū-
mių – su literatūros sąrašu, autentiška pavardžių rašyba. Eksperto teiginys, kad darbas nepriklauso
lituanistikos tyrimų laukui, yra nepagrįstas – straipsnio herojus buvo vienas iš Lietuvos archeo-
logijos pradininkų, vienu didikų, šio mokslininko darbdavių, rūmų projektuotojas. Deja, straips-
nelyje tas aspektas nurodytas labai probrėkšniais, dėl to vertinimas 4,2 ir 17,4 balų laikytinas
objektyviu.

Prieštaringai vertinusių komentarų analizė. Pirmas pavyzdys – prieštaringi vertinimai kilo iš skir-
tingai pasirinkto atskaitos taško. Pavyzdžiui, 1917 m. publikuotų piliakalnio tyrinėjimų (1911 m.)
medžiaga, išversta iš lenkų į lietuvių kalbą. Du ekspertai, įvertinę darbą teigiamai, nors neaukštais
balais, šį tekstą vertino kaip straipsnio autoriaus laikotarpio pasiekimą, nors ir su trūkumais. Tuo
tarpu ekspertas, vertinęs 2,7 balais, pabrėžė, kad tai tik vertimas seniai pasirodžiusio straipsnio,
kuris ir taip prieinamas profesionalams. Darbas būtų buvęs daug kokybiškesnis, jei būtų pridėti jo
duomenis šiandieninėje mokslo šviesoje vertinę komentarai.

Kitas pavyzdys iš prieštaringų vertinimų yra susijęs su straipsniu, skirtu vienam priešistorinių kapų
tipui (11,3; 19,5; 18,2 balų). Pažymėtina, kad teigiami (aukštesni nei 18 balų) vertinimai nurodo
panašius trūkumus kaip ir neigiamas, bet pastarasis labiau išplėtotas. Teigiamuose komentaruose
įrašyti šie teiginiai: „Darbe pasigedau didesnės argumentacijos autoriaus išsakytai pozicijai...“;
„straipsniui stinga platesnio archeologinio konteksto ir naujausios literatūros, susijusios su tokiais
kapais, apžvalgos“. Neigiamame komentare apibendrinama: „Tyrimų objektas <...> iš esmės neturi
tvirtesnio teorinio užnugario (pagrindo) kaip tik publikacijos autoriaus išankstinę nuostatą.“ Šie pa-
vyzdžiai liudija, kad kartais prieštaringų vertinimų turinys yra panašus, tačiau skiriasi ekspertų
sprendimas, kokius skirti vertinimo balus.

Prieštaringų vertinimų sulaukė straipsnis apie vieno miestelio apylinkių proistorę (13,9; 18,9; 26 balai). Teigiamai vertinę ekspertai pažymi, kad darbas yra išsamus, pabrėžia lokalios vietovės raidą archeologiniais duomenimis, analizuoja materialinę kultūrą. Tuo tarpu neigiamai vertinęs ekspertas tekstą apibūdina kaip prastai struktūruotą katalogą su abejotinomis išvadomis.

Tas pats publikacijos pobūdis vienam ekspertui gali būti privalumas, o kitam – trūkumas. Pavyzdys yra enciklopedinio leidinio vertinimas nuo 9,7 iki 24,4 balų. Neigiamai vertinusiame ekspertui į akis krito polemikos, unikalios analizės arba konceptualumo trūkumas, o teigiamai vertinusiame – tai, kad atrinkti patys svarbiausi istoriniai faktai, socialiniai judėjimai, suteikiamas istorinių žinių pamatas plačiajai skaitytojų auditorijai.

Įdomus atvejis, kai skirtingai darbą vertinę ekspertai priešpriešino straipsnio *novatoriškumo* ir *mokslinės analizės* kriterijus. 24,6 balais publikaciją įvertinęs ekspertas pabrėžė darbo tematikos, tyrimo objekto naujumą Lietuvos archeologijoje, o 10,7 balais įvertinęs ekspertas pasigedo analitinio mokslinio tyrimo, pažymėjo, kad archeologinio fenomeno klasifikacijoje einama užsienio tyrinėtojų pėdomis.

APIBENDRINIMAS

Kiekybinė vertinimų analizė liudija, kad ekspertai siekė objektyvumo. Žvelgiant į ekspertizes iš arčiau, vertinant kokybiniais kriterijais, kyla tam tikrų būgštavimų dėl visuotinio vertinimų tolygumo. Čia pateiksime keletą įžvalgų.

Viename lygmenyje yra vertinamos skirtingų įdirbių publikacijos – nuo straipsnių apie vietovių archeologiją (kurie pagirtini dėl įvairių pirminių išsklaidytų ir iš dalies neskelbtų šaltinių / radinių surankiojimo įvairiuose muziejuose, bet stokoja platesnės interpretacijos) iki įvairiapusiškai analitiškų, lyginamųjų darbų, kurių vertę gali suprasti tik aptariamojo laikotarpio specialistas. Ekspertams, kurie yra kiek kitų priešistorės laikotarpių specialistai, šiuos darbus lengva sumaišyti su pseudomoksliniais, o rimtas ir pagrįstas tyrimų išvadas – su iš piršto laužtais, bet patraukliais kultūrinės situacijos priešistorėje ar viduramžiais apibendrinimais. Nors vis dėlto nemoksliški darbai turi savybę kaip ylos išlįsti iš maišo.

Kai kurie komentarai primena trumpas santraukas, bet juose net neužsimenama apie vertinimų pagrindimą. Kartais kritiškesnis tos pačios publikacijos vertinimas komentare pateikiamas šalia aukštesnio balo, ir atvirkščiai – nurodantis daugiau privalumų yra greta žemesnio balo. Pasitaiko labai nedaug 18 balų viršijančių skaičiumi įvertintų publikacijų, kurios komentare apibūdinamos kaip labai vertingos, svarbios jose pristatoma / analizuojama medžiaga. Galima daryti prielaidą, kad dalis ekspertų laikosi labai skirtingų „kokybės kartelių“ – vieni yra linkę skirti aukštesnius, kiti – žemesnius balus.

Kartais publikacija įtraukiama į LDB dėl įdomaus ir vertingo tyrimų objekto / radinio, kuris skelbiamas pirmą kartą, nors pats mokslinis tyrimas yra įvertintas kaip silpnas. Kartais kaip teigiamo vertinimo argumentas pasitelkiama publikacijų anglų kalba, esą nors Lietuvos skaitytojui tai nėra nauja medžiaga, bet verta būti LDB dėl sklaidos tarptautiniu mastu.

Pasitaikė, galima sakyti, priešingas atvejis, kai siauros specializacijos straipsnis nuvertintas dėl nesinaudojimo naujausiomis žiniomis, publikacijomis, bet nebuvo atsižvelgta, kad straipsnyje pristatyti tyrimai yra bene vienintelio šios srities specialisto Lietuvoje, kuris gali daryti tokias archeologinės medžiagos analizes. Jau vien jo pasirengimas moksliniam tyrimui buvo įvairių tarptautinių įdirbių įsisavinimas, o skelbiama vieno objekto analizė, kuri leidinyje yra kaip pridėtinė prie kito straipsnio, iš esmės negali būti traktuojama kaip savarankiškas mokslinis darbas.

Žanrų spektrą verta būtų papildyti kraštotyrimėmis / mokslo sklaidos publikacijomis. Daugumos ekspertų tokie darbai (daugiausia straipsniai) buvo nuvertinti dėl nepakankamo mokslinio aparato. Tačiau dažnai dėl to autoriai nėra kalti, mat leidinio redaktoriai yra linkę neapkrauti teksto nuorodomis. Vis dėlto parašyti gerą mokslo populiarinimo straipsnį, kuris būtų suprantamas ir plačiai skaitytojų auditorijai, ir pagrįstas rimtų tyrimų rezultatais, nėra taip lengva. Toks darbas turėtų būti vertinamas kaip atskira publikacijų kategorija.

Papildomo balo skyrimas komentaruose turėtų būti argumentuojamas visais atvejais, idant netaptų dažnu „gelbėjimo ratu“ nepakankamo mokslinio lygio publikacijoms. Reikėtų tiksliau reglamentuoti papildomų balų skyrimo galimybes rekomendacijose ekspertams.

2.9. ISTORIJA IKI 1914 METŲ

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, *Lietuvos istorijos institutas*

ĮVADAS

2015 m. patvirtintoje „Valstybinėje lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programoje“ prioritetinėmis istorijos mokslo sritimis nurodomi Lietuvos visuomenės raidos tyrimai (sociokultūriniai pokyčiai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, naujųjų ir naujausiųjų laikų transformacijos, urbanizacija, bendruomeniškumo ir socialinės sąveikos diachroniniai ir sinchroniniai tyrimai) bei Lietuvos valstybės raidos tyrimai (Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija, naujausiųjų laikų Lietuvos politinės ir teisinės sistemos raida). Socialinių ir kultūrinių tapatumų, jų raidos ir būklės tyrimų prioritetą iškelia ir 2016 m. patvirtinta nacionalinė mokslo programa „Modernybė Lietuvoje“, siekianti į Lietuvos modernėjimą pažvelgti kaip į socialinį kultūrinį pokytį, neatskiriamą nuo platesnio istorinio Europos konteksto. Taigi labiausiai skatintinos istorijos krypties (iki 1914 m.) tyrimų sritys apima sociopolitinę ir teisinę Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriją bei Lietuvos visuomenės modernizacijos procesus, analizuojamus per socialinio bei kultūrinio tapatumo prizmę.

2.9.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

2.9.1.1. Publikacijų pasiskirstymas pagal žanrą / publikacijos rūšį

LDB publikacijų analizė parodė, jog daugiausia į vertinamų publikacijų aprėptį pateko mokslo straipsnių, kurie sudarė 78,7 proc. visų vertintų publikacijų (žr. 1 ir 2 lenteles). Antroje vietoje yra recenzijos, bet jų dalis vertintoje produkcijoje siekė tik 7,9 proc. (163 pozicijos iš viso). Monografijos sudarė 4,5 proc., mokslo šaltinių publikacijos – 4 proc. visų vertintų istorijos iki 1914 m. publikacijų. Nedidelę publikacijų dalį sudarė apžvalgos ir vadovėliai (vos po 0,15 proc. visų vertintų publikacijų) bei katalogai (0,24 proc.). Vienintelė vertinimui pateikta bibliografija ekspertų buvo įvertinta neigiamai. Taip pat neigiamai įvertintos visos ekspertizei pateiktos apžvalgos ir net 81,1 proc. visų pranešimų. Gerokai daugiau publikacijų neigiamai įvertinta dėl kriterijų (367 publikacijos) nei dėl objekto (21 publikacija).

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Apžvalgos	3	0	3	3	0	100,0
2	Bibliografijos	1	0	1	1	0	100,0
3	Biografijos	20	11	9	9	0	45,0
4	Katalogai	5	5	0	0	0	0,0
5	Monografijos	93	82	11	10	1	11,8
6	Pranešimai	33	6	27	27	0	81,8
7	Recenzijos	163	123	40	39	1	24,5
8	Šaltinių publikacijos	84	77	7	7	0	8,3
9	Straipsniai	1 618	1 335	283	264	19	17,5
10	Studijos	24	18	6	6	0	25,0
11	Vadovėliai	3	3	0	0	0	0,0
12	Žemėlapiai	1	1	0	0	0	0,0
13	Žinynai	8	7	1	1	0	12,5
Iš viso		2 056	1 668	388	367	21	18,9

* Jei atmestos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmestoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmestoms dėl objekto.

2 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai												
			Apžvalgos	Bibliografijos	Biografijos	Katalogai	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žemėlapiai	Žinynai
1	< 18	367	3	1	9	0	10	27	39	7	264	6	0	0	1
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	467	0	0	6	0	14	4	47	25	362	6	0	0	3
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 222	0	0	5	5	69	2	77	52	992	12	3	1	4
Iš viso		2 056	3	1	20	5	93	33	163	84	1 618	24	3	1	8

2.9.1.2. Publikacijų pasiskirstymas pagal šakas ir kalbas

Lituanistikos duomenų bazėje Istorijos iki 1914 m. publikacijų grupei priskirtos visos istorijos šakos, įvardytos 2011 m. patvirtintoje mokslo krypčių ir šakų klasifikacijoje, išskyrus Naujausiųjų laikų istoriją (nuo 1914 m.) ir Archeologiją. Istorijos mokslo krypties publikacijos apima 17-os

skirtingų šakų mokslo produkciją ir labai dažnai pasižymi tarpšakiniu ir tarpdalykiniu pobūdžiu. Įvertinę 2 056 publikacijas (žr. 1 lentelę), ekspertai priskyrė jas 12-ai mokslo šakų: Naujųjų amžių istorija (iki 1800 m.); Naujausiųjų laikų istorija (nuo 1800 iki 1914 m.); Vietovių ir regionų istorija, istorinė geografija; Viduramžių istorija; Politinė istorija; Socialinė ir ekonominė istorija; Teisės istorija; Genealogija ir heraldika; Numizmatika ir sigilografija; Senovės istorija; Egiptologija ir Kolonijų istorija. Kaip atskira Istorijos mokslo krypties šaka nebuvo išskirta tik Paleografija, knygotyra ir epigrafija (H110). LDB šios šakos publikacijos priskirtos Komunikacijos ir informacijos mokslo kryptčiai.

Publikacijų pasiskirstymas pagal mokslo šakas rodo, kad daugiausia mokslo darbų priskirta Naujųjų amžių istorijai (1 125 publikacijos) ir Naujausiųjų laikų istorijai (991 publikacija). Viduramžių istorijos tyrimams priskirti darbai (642) aprėptimi nusileidžia vietovių ir regionų istorijai priskirtiems darbams (723). Politinei istorijai priskirtų publikacijų aprėptis (384 publikacijos) panaši kaip ir socialinės ir ekonominės istorijos (306 publikacijos). Pagalbiniais istorijos mokslams priskiriamos publikacijos (genealogijos ir heraldikos bei numizmatikos ir sigilografijos darbai) sudaro 5,8 proc. įvertintų publikacijų. Atsižvelgiant į mokslo krypties prioritetus akivaizdu, jog mažiausiai lituanistinių publikacijų skirta kolonijų istorijai (1 publikacija) ir egiptologijai (3 publikacijos). Besidengiantys kiekybiniai duomenys rodo, kad labai dažnai ta pati publikacija priskiriama kelioms mokslo šakoms.

Publikacijų pasiskirstymas pagal kalbas (žr. 3 ir 4 lenteles) rodo, jog Istorijos iki 1914 m. tyrimuose dominuoja lietuvių kalba parašyti darbai (68,24 proc. visų įvertintų publikacijų). Antrąją vietą užima lituanistinės publikacijos lenkų kalba (12,84 proc. publikacijų). Publikacijos anglų kalba sudaro tik 8,27 proc. visų publikacijų ir yra trečioje pozicijoje. Įvertintų publikacijų anglų kalba yra aštuonis su puse karto mažiau nei publikacijų lietuvių kalba. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir XIX a. Lietuvos istorijos problemos taip pat analizuojamos darbuose, publikuojamuose baltarusių, rusų, ukrainiečių, latvių kalbomis. Bendra publikacijų šiomis kalbomis aprėptis prilygsta publikacijų anglų kalba skaičiui, o tai rodo, kad Istorijos iki 1914 m. krypties lituanistiniai darbai daugiausia publikuojami nacionalinėmis buvusios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tautų kalbomis.

3 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius	Įvertintų publikacijų procentas
1	Anglų	170	8,27
2	Baltarusių	45	2,19
3	Bulgarų	1	0,05
4	Italų	1	0,05
5	Latvių	2	0,10
6	Lenkų	264	12,84
7	Lietuvių	1 403	68,24
8	Prancūzų	3	0,15
9	Rusų	99	4,82
10	Ukrainiečių	6	0,29
11	Vokiečių	62	3,02
Iš viso		2 056	100,00

4 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos										
			Anglų	Baltarusių	Bulgarų	Italų	Latvių	Lenkų	Lietuvių	Prancūzų	Rusų	Ukrainiečių	Vokiečių
1	< 18	367	10	16	0	0	0	42	272	0	19	1	7
2	18–mm* (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	467	18	11	0	0	0	62	334	2	19	3	18
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 222	142	18	1	1	2	160	797	1	61	2	37
Iš viso		2 056	170	45	1	1	2	264	1 403	3	99	6	62

*mm = 20,27 – *sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus (mediana)*.

2.9.1.3. Balų pasiskirstymas pagal vertinimo sritis / kriterijus

Istorijos iki 1914 m. krypties vertintų publikacijų kokybę pamatuoti leidžia vertinimų mediana, t. y. sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus. Bendras LDB kokybiškos publikacijos slenkstis buvo 18 balų, o Istorijos iki 1914 m. mediana siekė 20,27 balų. Visos publikacijos buvo vertintos pagal penkis kriterijus: 1) problemos formulavimas, 2) aktualumas, 3) pagrįstumas, 4) dėstymas, 5) naujumas, tačiau kriterijų skalės skyrėsi. Mokslo kūrinio problema, jo aktualumas, pagrįstumas ir dėstymas buvo vertinti 5 balų skale, naujumas – 10 balų skale.

Atskirų vertinimo kriterijų atžvilgiu Istorijos krypties darbuose aukščiausias vertinimų vidurkis visose trijose kokybės grupėse (žr. 5 ir 6 lenteles) ekspertų priskirtas *dėstymui*. Antroje vietoje pagal kriterijaus balų vidurkį teigiamai įvertintose publikacijose yra *pagrįstumas*, trečioje – *problemos iškėlimas* ir kūrinio *aktualumas*. Tai rodo, kad ekspertai įžvelgė mažiausiai mokslo darbų struktūros ir stiliaus trūkumų.

5 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	724	1,93	1,81	1,88	2,66	1,56
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	1 194	2,95	2,95	3,13	3,49	2,86
3	> mm (aukščiau nei mediana)	2 059	4,05	3,92	4,14	4,30	3,85

6 lentelėje pateikiamas Istorijos iki 1914 m. publikacijų ekspertinis vertinimas pagal *problemos, aktualumo, pagrįstumo, dėstymo* ir *naujumą* kriterijus trijose balų grupėse. Ekspertizių skaičius pirmojoje publikacijų grupėje, kurioje mokslo darbai surinko mažiau negu 18 balų, rodo, kad keliamos

6 lentelė. Balų pasiskirstymas pagal vertinimo kriterijus

Grupės		3 977 ekspertizės pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
		Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
		Balų skaičius (iki įskaitytinai)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ekspertizių skaičius publi- kacijų grupėje < 18	163	234	291	35	1	218	203	271	29	3	180	210	304	30	0	78	120	325	176	25	129	123	69	157	102	138	6	0	0	0
2	Ekspertizių skaičius publi- kacijų grupėje 18–mm	11	79	747	354	3	15	93	685	391	10	1	31	661	471	30	6	18	491	549	130	0	5	7	58	136	714	219	53	2	0
3	Ekspertizių skaičius publi- kacijų grupėje > mm	2	5	107	1 086	859	3	7	196	1 202	651	0	1	72	1 016	970	0	6	68	947	1 038	1	0	0	2	14	186	366	832	391	267
Iš viso		176	318	1 145	1 475	863	236	303	1 152	1 622	664	181	242	1 037	1 517	1 000	84	144	884	1 672	1 193	130	128	76	217	252	1 038	591	885	393	267

problemos, aktualumo, pagrįstumo ir dėstymo kriterijų neatitikusios publikacijos dažniausiai surinkdavo po 2 ir 3 balus.

Antrojoje publikacijų grupėje, į kurią pateko publikacijos, įvertintos nuo 18 iki 20,27 balų įskaitytinai, atliktų ekspertizių skaičius rodo, jog didžioji dauguma publikacijų pagal penkiabalę skalę surinko 3 arba 4 balus, vertinant mokslo darbuose keliamą *problemą*, kūrinio *aktualumą*, *pagrįstumą* ir *dėstymą*. Pagal *naujumo* kriterijų šios grupės publikacijos 10 balų skale dažniausiai vertintos 6 ir 7 balais (933 ekspertiniai vertinimai).

Ekspertizių skaičius trečiojoje grupėje, kurioje publikacijos surinko daugiau negu 20,27 balų, rodo, kad didžioji dauguma publikacijų pagal jose keliamą *problemą*, kūrinio *aktualumą*, *pagrįstumą* ir *dėstymą*, buvo įvertintos 4 ir 5 balais (5 balų skale). Pagal *naujumo* kriterijų (10 balų skale) šios grupės publikacijos vertintos 8, 9 ir 10 balų (1 490 ekspertinių vertinimų).

2.9.1.4. Prieštaringai vertintų publikacijų skaičius ir jų pasiskirstymas

Iš 2 056 publikacijų, priskirtų Istorijos iki 1914 m. krypties, prieštaringai vertinta net 501, t. y. ketvirtadalis 2012–2014 m. vertintų publikacijų (žr. 7 lentelę). Publikacijų pasiskirstymas pagal žanrus rodo, kad daugiausia prieštaringai vertinta straipsnių (77,2 proc.). Antrąją, tačiau gerokai mažesnę, prieštaringai vertintų publikacijų grupę sudaro recenzijos (11,7 proc.). Monografijų ir šaltinių publikacijų prieštaringai vertinta labai nedaug – vos po 3 proc. visų prieštaringai vertintų publikacijų.

7 lentelė. Prieštaringai vertintų publikacijų skaičius, jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai												
			Apžvalgos	Bibliografijos	Biografijos	Katalogai	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žemėlapiai	Žinynai
1	< 18	134	0	1	2	0	5	1	13	4	105	3	0	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	146	0	0	2	0	5	2	27	3	106	1	0	0	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	221	0	0	2	0	5	1	19	9	176	5	1	1	2
	Iš viso	501	0	1	6	0	15	4	59	16	387	9	1	1	2

7 lentelė rodo, kad kontroversiškai vertintos tiek aukščiausią balų vidurkį surinkusios, tiek ir mažiau nei 18 balų įvertintos publikacijos. Tokio vertinimo priežastis ir kylančias ekspertinio vertinimo problemas atskleidžia kokybinė 2012–2014 m. atliktos ekspertizės analizė.

2.9.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Šioje analizės dalyje apžvelgiamas ekspertizei taikomų vertinimo kriterijų tinkamumas ir jų taikymo istorijos krypties publikacijoms problemos. Taip pat siekiama nustatyti geriausių publikacijų bendrus ypatumus, teigiamai įvertintose publikacijose ryškėjančius tyrimų prioritetus tematikos aspektu, aptarti, kas būdinga geriausiai, prasčiausiai ir prieštaringai vertintoms publikacijoms, išryškinti ekspertų vertinimo problemas.

2.9.2.1. Vertinimo kriterijų tinkamumas ir jų taikymo problemos

LDB publikacijų vertinimo kriterijai – problemos formulavimas, aktualumas, mokslo tyrimo pagrindimas, publikacijos dėstymo ypatybės, turinio naujumas, originalumas bei galimybė pagal eksperto nuožiūrą skirti papildomų balų – yra pakankami ir tinkami Istorijos krypties publikacijoms vertinti, tačiau ne visi ekspertai šiuos kriterijus vienodai supranta ir interpretuoja. Tyrimas atskleidė, kad dalis ekspertų neįsigilina į LDB dokumentus arba sąmoningai nekreipia dėmesio į „Ekspertinio vertinimo gairėse“ nurodytas balų reikšmes. Todėl pasitaiko, kad minimalus arba maksimalus balas skiriamas nepamatuotai ar netgi įvedami papildomi – publikacijos tarptautiškumo ar „publikacijos svarbos Lietuvos visuomenės istorinei atminčiai puoselėti“ – kriterijai, kuriuos ekspertai pateikia komentarų skiltyje. Nevienodą LDB vertinimo kriterijų interpretavimą rodo publikacijai skirtų įverčių ir pateiktų komentarų adekvatumo problema, išsamiau aptarta šios apžvalgos 2.5 poskyryje.

Komentarų skiltis gana dažnai pildoma neatsižvelgiant į „Ekspertinio vertinimo gairėse“ pateiktas rekomendacijas. Naudojamos abstrakčios, apie konkretų tekstą mažai ką sakančios pastabos, nepaaiškinama, kodėl publikacija įvertinta būtent tokiais balais, netikslingai komentuojamos santraukos ypatybės. Ypač reti atvejai, kai vertindami publikacijas ekspertai skiria papildomų balų (papildomi balai skirti tik maždaug penktadaliui Istorijos krypties iki 1914 m. publikacijų), tačiau ir skirdami papildomus balus ekspertai neretai tokio sprendimo komentare nepaaiškina.

Daug sudėtingesnė problema yra ne vertinimo kriterijų tinkamumas, bet publikacijos priskyrimas konkrečiam žanrui. Neretai ekspertai užpildo žanro požįriu netinkamą anketą. Pvz., knygos anotacijai taikoma anketa Nr. 5 (katalogai, žinynai, bibliografijos). Toks pasirinkimas gali būti paaiškintas ekspertų siekiu, kad akivaizdžiai analitinės recenzijos kriterijų neatitinkantis kūrinys būtų referuojamas LDB. Pasitaiko atvejų, kai katalogų žanrui priskiriamas dviejų ekspertų teigiamai įvertintas vadovėlis. Komentarų skiltyje kūrinys įvardytas kaip mokomoji knyga, tačiau pasirinkta ne anketa Nr. 3, o anketa Nr. 5. Darytina prielaida, kad galimai dėl klaidingo priskyrimo pagal kūrinio žanrą LDB iš istorijos krypties darbų, apimančių laikotarpį iki 1914 m., yra vos 2 vadovėliai (vienas įvertintas teigiamai, kitas – prieštaringai ir į bazę neįtrauktas).

2.9.2.2. Geriausių publikacijų bendri ypatumai ir teigiamai įvertintose publikacijose ryškėjantys tyrimų prioritetai tematikos aspektu

Tarp LDB automatiškai išskirtų 20-ies aukščiausiais balais įvertintų Istorijos krypties (iki 1914 m.) mokslo darbų dominuoja pozityvistinė metodologija grįsti tyrimai, kuriuose į istorinę apyvertą įtraukiami nauji archyviniai šaltiniai arba pateikiama nauja istorinių įvykių, reiškinių ar procesų interpretacija. Aukščiausiais įverčiais taip pat vertinti darbai, kuriuose reiškiamas novatoriškas požiūris į konkretų reiškinį arba problemą ir kuriuose remiamasi gausia istoriografija bei šaltiniais, nevengiama kontroversijų ir įsitvirtinusių stereotipų revizijos. Tyrimų prioritetai – vėlyvųjų

viduramžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau – LDK) istorija ir kultūra (17 iš 20 geriausių publikacijų). Tematikos aspektu geriausiais balais įvertinti darbai, skirti politinei LDK istorijai (9 publikacijos), publikacijos, skirtos LDK dailės ir architektūros istorijai (3), LDK raštijai (3 publikacijos), tautinių mažumų istorijai (1) ir didikų giminių istorijai, analizuojamai per šeimos istorijos prizmę (1 publikacija).

Tarp 20-ies aukščiausiais balais įvertintų darbų dominuoja lietuvių mokslininkai (13), septyni – užsienio tyrėjai (trys iš jų – Didžiosios Britanijos mokslininkai, trys – lenkų, vienas – baltarusių). Žanrinio požiūriu aukščiausiais balais įvertintos 4 monografijos, 14 mokslinių straipsnių ir 1 apžvalga bei 1 recenzija.

Tyrimų prioritetus istorijos mokslo (iki 1914 m.) kryptyje galima išskirti tik sąlygiškai, nes analizuotos 2012–2014 m. ekspertuotos publikacijos, kurios buvo paskelbtos gerokai anksčiau (2000–2012 m.). Istorijos mokslo tyrimų prioritetai keičiasi. Pirmaisiais XXI a. metais paskelbta labai daug kokybiškų darbų, skirtų Lietuvos politinei istorijai, parlamentarizmui, teisės istorijai, plėtota žydų istorijos tematika, sustiprėjo ir pradėjo plėstis heraldikos ir genealogijos tyrimai, o XXI a. 2-ajame dešimtmetyje ženkliai išaugo socialinės ir kultūros istorijos tyrimų laukas, išsiplėtė Bažnyčios istorijos tyrimai, padaugėjo didikų giminių istorijai skirtų fundamentalių darbų, lyčių ir šeimos istorijos tyrimų, pradėta tirti kasdienybės istorija. Vis dėlto ir toliau labai mažą mokslo publikacijų dalį sudaro ekonominės istorijos, ūkio raidos problemoms skirti darbai. Šioje srityje pirmauja LDK laikotarpį tiriantys Baltarusijos mokslininkai.

LDK ir XIX a. Lietuvos istorijos tyrimai yra tarptautiniai. Šią problematiką tyrinėja Lietuvos, Lenkijos, Baltarusijos, Ukrainos, Rusijos ir kitų šalių mokslininkai, todėl kalbos atžvilgiu dominuoja publikacijos, paskelbtos ne anglų, o buvusios LDK tautų kalbomis (lietuvių, lenkų, baltarusių, ukrainiečių, rusų).

2.9.2.3. Neigiamai (tiek dėl temos, tiek dėl teksto kokybės) vertintų publikacijų ypatumai

Neigiamai dažniausiai vertinta: 1) mokslo populiarinimo ir proginio pobūdžio publikacijos, populiariai parašytos istorinės apžvalgos, be istoriografinės aptarties, gilesnių įžvalgų ar apibendrinimo; 2) kompiliacinės publikacijos, kuriose nepateikta jokių naujų duomenų ar naujų įžvalgų; darbai, neturintys mokslinio naujumo elementų, nepasižymintys originaliu tyrimu; 3) LDB kriterijų neatitinkantys kraštotyrimai ir lokalinei istorijai skirti darbai; 4) mokslo duomenimis nepagrįstos, ideologiškai angažuotos publikacijos, istoriografinių, geopolitinių, ideologinių anachronizmų turintys darbai; 5) pakartotinės publikacijos: tų pačių autorių tekstai, didžia dalimi atkartojantys anksčiau skelbtas išvadas; 6) mokslo darbų anotacijos, pateiktos ekspertizei kaip mokslo analitinės recenzijos. Po ekspertinio vertinimo konstatuota, kad didžioji dalis pateiktų recenzijų neatitinka LDB kriterijų ir laikomos į bazę netrauktinomis anotacijomis.

Kiekybiškai daugiausia neigiamai įvertinta LDB pateiktų lokalinės istorijos publikacijų (šios publikacijos sudaro pusę žemiausiais balais vertintų publikacijų dvidešimtuko). Tokia situacija susiklostė dėl to, kad Lietuvai atgavus nepriklausomybę kilo lokalinių istorijų rašymo bumas, kiekvienas miestelis arba kaimas siekė parašyti savo istoriją. Tačiau didelė dalis lokalinės istorijos darbų neatitinka mokslo bazės kriterijų. Tai publikacijos, kuriose dominuoja neprofesionaliai, be jokios kritinės atrankos surinkta medžiaga, atkartojami jau seniai paneigti ir kritiškai vertinami teiginiai, ekspertų nuomone, „tik toliau tęsiantys jau „išsivadėjusių“ istorijos stereotipų gyvavimą“.

Išskirtini šie pagrindiniai neigiamai vertintų publikacijų ypatumai: 1) naudojama pasenusi literatūra arba nesinaudota platesniu istoriografiniu įdirbiu (ypač vertinant užsienio autorių publikacijas nurodoma, kad nesiremiama nei lietuvių, nei baltarusių istoriografija, operuojama tik lenkiška

literatūra ir pan.); 2) nepateikta naujų šaltinių ar naujos interpretacijos; dėstomos vadovėlinės tiesos; nors faktai ir teisingi, tačiau stinga gilesnių įžvalgų, apibendrinimų; dėstomi teiginiai neparemti nei šaltiniais, nei istoriografija; 3) nėra kritiško požiūrio į naudotus šaltinius; 4) netinkama mokslo kūrinio struktūra: nėra aiškos įvadinės ir baigiamosios dalies, nėra jokių apibendrinimų; 5) rašymo stilius painus, klaidus, netinkamas akademiniam tekstui; kalba taisytina; nekorektiškai vartojamos sąvokos ir terminai; 6) pasitaikantys pakartotinių publikacijų (to nenurodant) atvejai.

2.9.2.4. Ekspertų vertinimo problemos: anonimiška trijų aukščiausiais ir trijų žemiausiais balais vertinusių ekspertų vertinimo analizė

Aukščiausiais balais vertinę ekspertai linkę nepaisyti tam tikrų, kartais akivaizdžių, publikacijos trūkumų ir balus skirti neadekvačiai kūrinio vertei. Labai dažnai komentaruose apsiribojama abstrakčiomis frazėmis, neįvertinant mokslo kūrinio specifikos, pvz.: *„aiški problema, labai nuodugniai įvertintas jos ištirtumas, naudojami gausūs įvairių mokslo krypčių duomenys, jų pagrindu peržiūrimos nusistovėjusios ir keliamos naujos versijos“* ir pan.

Daugiausia neigiamų vertinimų pateikę istorijos srities ekspertai iš kitų išsiskyrė ypač aukštų *moksliskumo ir tarptautiskumo* kriterijų taikymu. Šie ekspertai taip pat labai daug dėmesio teikė *naujumo* kriterijui, gilesnėms įžvalgoms bei refleksijoms, vertindami procesus ir nurodydami jų priežastis. Vertinant atsižvelgta į tai, ar suformuluota problema, ar nagrinėtas ir įvertintas jos ištirtumo lygis istoriografijoje, ar daryti apibendrinimai ir išvados, ar medžiaga interpretuota. Neigiamai vertinti antrine dalyko literatūra paremti tekstai, kuriuose neįvesta naujų empirinių duomenų, taip pat kūriniai, kartojantys istoriografijos klišes, nerodantys autoriaus tarptautinio problemos ištirtumo pažinimo ir neturintys savarankiškos mokslinės pažintinės vertės. Neigiamai vertintų publikacijų komentaruose taip pat akcentuotas darbo pagrįstumo trūkumas, istorinių procesų suvokimo adekvatumo problemos.

Vertinant istorijos mokslo krypčiai priskirtas publikacijas pastebėta, kad LDK laikotarpiui skirti kultūros, literatūros, dailės, architektūros istorijos darbai įvertinti gerokai aukštesniais balais nei to paties laikotarpio politinės ar socialinės istorijos publikacijos. Apžvelgus aukščiausiais balais įvertintas monografijas, galima daryti prielaidą, kad ekspertai menotyrininkai ar literatūros istorikai vertino aukštesniais balais nei ekspertai istorikai.

2.9.2.5. Komentarų žemiausiais ir aukščiausiais balais įvertintose publikacijose analizė

Žemiausiais balais įvertinti tie darbai, kurie ne tik dalykine (mokslinė) prasme neatitiko kriterijų, bet ir kėlė klausimų dėl mokslinės etikos laikymosi ar nešališkumo. Tiek žemiausiais, tiek ir aukščiausiais balais vertinę ekspertai neretai komentarus parengdavo kaip „mini recenzijas“, kuriose nurodydavo autoriaus padarytas dalykines ir (ar) metodines-metodologines klaidas. Vertindami istorijos krypties publikacijas, ekspertai taip pat atkreipė dėmesį į politinį ar ideologinį dalies vertintų darbų tendencingumą, nacionalistines tendencijas istorijos moksle, ypač ryškėjančias LDK istorijai skirtuose kai kurių baltarusių ir lenkų mokslininkų darbuose. Nacionalistinių idėjų skatinimas šiuolaikinėje istoriografijoje nėra toleruotinas, todėl tokio turinio publikacijos nerekomenduotos referuoti LDB.

Neigiamai vertintų darbų komentaruose taip pat paliesta mokslinės etikos problema, ypač vertinant mokslo darbų recenzijas.

Atliekant LDB vertinimų analizę, išryškėjo skirtų balų ir komentarų adekvatumo problema. Išskirtinos dvi ekspertų grupės: ekspertai, skyrę minimalius balus geroms publikacijoms, ir ekspertai, aukštai vertinę kitų ekspertų kartais net ne mokslo darbais įvardytas publikacijas. Pvz., įvertinus publikaciją net 22,9 balais, komentare rašoma, kad darbas „*neprofesionalus, su dalykinėmis klaidomis ir nepakankamu istoriografijos išmanymu*“, jam „*galima prikišti tam tikrą paviršutiniškumą, lietuvių istorikų naujesnių tyrimų nežinojimą ar jų ignoravimą <...>, kai kuriuos chronologinius bei dalykinius netikslumus*“. Tuo tarpu žemus balus nuosekliai skyrę ekspertai, darbą įvertinę minimaliu balu 18, komentaruose pažymi, jog „*autorius gerai pažįsta istorinius šaltinius ir bibliografiją nagrinėjama tema, profesionaliai jais naudojasi. Mokslinis teksto aparatas daugiau negu pakankamas*“, arba konstatuoja, kad „*straipsnyje išsamiai ir argumentuotai aptariamas svarbus elementas <...>. Tyrimo išvados argumentuotos, naudojamosi Lietuvos Metrikos ir kitų publikuotų diplomatinių sutarčių medžiaga, pasitelkta visa literatūra šia tema*“. Komentarų ir publikacijai skirtų balų adekvatumo problema rodo, kad ekspertai skirtingai suvokia LDB vertinimo kriterijus ir skirtingai juos taiko.

2.9.2.6. Prieštarinagai vertintų publikacijų komentarų analizė (iki 5 atvejų)

1 atvejis. Prieštarinagai vertinti darbai dėl taikytos metodologinės prieigos pagrįstumo / priimtumo. Nemenką dalį prieštarinagai vertintų darbų sudaro kūriniai, kurių autorių taikyta tyrimų prieiga ir metodologija ekspertui (ekspertams) buvo nepriimtina ar laikyta apskritai netinkama (ydinga) pasirinktam tyrimui atlikti.

2 atvejis. Lokalinės istorijos problematikai skirtų darbų vertinimas. Lokalinės istorijos darbai sudaro gana didelę prieštarinagai įvertintų darbų dalį. Tokia situacija yra dėl to, kad ekspertai taiko skirtingas strategijas, vertindami lokalinės tematikos darbus. Viena dalis ekspertų pažymi, kad „*lokalinių leidinių atsiradimas yra reikšmingas ir svarbus reiškinys, kai šiandien, „išsivaikščiojant“ Lietuvos periferijai, nunyksta ištisi istorinės atminties klodai*“, ir akcentuoja, kad lokalinės istorijos darbai – „*tai lietuviškojo kaimo enciklopedija, parašyta su meile, prisimenant kiekvieną svarbesnę istorijos faktą, išvardijant žmones ir vietas. Be abejo, tokių dalykų neišmatuosi nei tarptautiškumo, nei naujumo ar aktualumo matais. Lituanistikos duomenų bazė kaip tik ir yra ta vieta, kur gali būti sudėtas Lietuvos kaimų ir miestelių metraštis*“ (kalba netaisyta). Todėl ši grupė ekspertų lokalinės istorijos darbams skiria papildomų balų ar juos vertina aukštesniais įverčiais. Kiti ekspertai, laikydamiesi moksliskumo kriterijaus, lokalinės istorijos darbus vertina neigiamai, pažymėdami, jog „*nepaisant to, kad sukaupia labai gausi ir įvairialypė informacija, stinga gilesnio susistemavimo ir kritinio santykio su minimais šaltiniais*“, taip pat kritikuoja tyrimo objektą, pabrėždami menką tarptautiškumą ir svarbą tik „*vietinei bendruomenei savo istorijai pažinti*“.

Tačiau reikia pažymėti, kad ypač griežtas vietovių istorijai skirtų darbų vertinimas kartais būna nulemtas nepakankamos eksperto kvalifikacijos, neatsižvelgiant, jog „*prioritetą iki šiol atiduodami didesnių teritorijų ar sisteminių įvykių visumos analizei, mes dažnai neįvertiname lokalinių įvykių reikšmės krašto istorinės visumos raidai. Vakarų istoriografija, jau ilgą laiką tirdama regionų ir lokalinių vietovių istoriją, vykusiai išnaudoja čia suregistruotus istorinių įvykių artefaktus bendrajai krašto istorijai pažinti, todėl tokios aukšto mokslinio lygio publikacijos yra labai reikalingos ir Lietuvos istorijai geriau pažinti*“.

Konstatuotina, kad lokalinės istorijos darbai yra labai nevienalyčiai ir jų kokybė priklauso nuo lokalinių leidinių sudarytojų profesionalumo bei atsakomybės. Problema yra ir lokalinės istorijos rinkiniai, sudaryti iš skirtingų autorių parašytų tekstų, iš kurių dalis straipsnių yra mokslo kūriniai ir gali būti įtraukiami į LDB. Tokiems darbams išskirti ir įvertinti reikia papildomos ekspertizės, atsižvelgiant į ekspertų komentaruose išsakytas rekomendacijas (pvz., pateikta rekomendacija,

kad „teikiant tokio pobūdžio darbus duomenų bazei, derėtų įtraukti ne visą knygą, o tik mokslinius straipsnius“).

3 atvejis. Prieštaringai vertinami darbai dėl naujumo ir aktualumo kriterijų taikymo. Prieštaringai vertinamos monografijos ir šaltinių publikacijos, jei ekspertai turi skirtingą požiūrį į vertinimo kriterijus: aktualumą, šaltinio parengimo kokybę, sudėtingumą ir šaltinio naujumą bei originalumą. Pvz., į lietuvių kalbą išversta 1930 m. paskelbta knyga buvo įvertinta prieštaringai, nes vienas iš ekspertų knygos vertimą priskyrė šaltinių žanrui ir vertino publikaciją neigiamai dėl naujumo ir originalumo stokos. Tačiau antrasis ir trečiasis ekspertai kūrinį vertino kaip monografiją ir konstatavo, kad ši knyga „iki šiol neprarado mokslinės vertės“, už naujumą skirdami po 6 ir 8 balus. Šis atvejis taip pat rodo ekspertų kompetencijos stoką, nes 1930 m. parašyto kūrinio įtraukimas į LDB kaip mokslo monografijos (ne šaltinių publikacijos) neatitinka šios bazės koncepcijos.

4 atvejis. Šališkumas vertinant, kai ekspertas mokslo šaltinio publikaciją nuvertina todėl, kad ji jam atrodo „per menkos apimties“, arba ne mokslo kūrinį sąmoningai įvertina teigiamai dėl to, kad jis būtų referuojamas LDB („darbas nėra mokslinis, tačiau dėl informatyvumo trauktinas į duomenų bazę“). Taip pat nustatyta ekspertų, kurie tendencingai skyrė neigiamus įverčius darbams, kuriuos patys komentavo kaip „profesionaliai ir išsamiai“ parengtus.

APIBENDRINIMAS

Didžioji dalis mokslo publikacijų įvertinta kompetentingai ir objektyviai. LDB vertinimo kriterijai yra pakankami Istorijos mokslo darbams vertinti. Nustatytos ekspertinio vertinimo klaidos yra tipinės ir sudaro nedidelę dalį visų vertinimų.

Problemos, taikant šiuos kriterijus, daugiausia yra susijusios su ekspertų moksline kvalifikacija ir jų pasirengimu atlikti vertinimą. Konstatuotina, kad ne visi ekspertai, prieš pradėdami darbą, išsamiai susipažino su LDB dokumentais.

Išryškėjusi komentarų ir publikacijai skirtų balų adekvatumo problema rodo, kad ekspertai skirtingai suvokia LDB vertinimo kriterijus.

Iš ekspertinio darbo trūkumų išskirtina pasitaikanti kompetencijos stoka, tendencingas vertinimas, žemas kompiuterinio raštingumo lygis ir šališkumas.

Ekspertai gana dažnai pastabose pateikia siūlymus dėl neigiamai įvertintų publikacijų išskaidymo į savarankiškas dalis ir pakartotinio išskirtos dalies vertinimo. Tačiau LDB neturi numatyto veikimo mechanizmo, galinčio iš komentarų gausos išrinkti ekspertų rekomendacijas. Todėl tikslinga papildyti ekspertinio vertinimo anketą ir įvesti joje skiltį, skirtą rekomendacijoms LDB darbuotojams. Šioje skiltyje galima būtų nurodyti klaidas, atsiradusias dėl neteisingai priskirtos mokslo šakos, ar kitus taisytinus bei tikslintinus dalykus.

Rekomendacijos: 1) nuolat atlikti ekspertų kompetencijos ir ekspertinio darbo patikrą; 2) siekti, kad publikacijos vertinti būtų priskiriamos ne tik tos pačios mokslo krypties, bet ir šakos specialistams; 3) rengti ekspertų mokymus ar parengti detalesnius metodinius nurodymus dėl LDB vertinimo kriterijų.

2.10. ISTORIJA PO 1914 METŲ

Rasa Čepaitienė, *Lietuvos istorijos institutas*

ĮVADAS

Pagal 2011 m. Lietuvos mokslo tarybos parengtą humanitarinių mokslų klasifikatoriaus projektą, išskiriamos tokios istorijos (05H) šakos, susijusios su Istorijos po 1914 m. kryptimi: Istorijos teorija ir metodologija; Atminties tyrimai; Archyvistika; Paveldotyra, Naujausiųjų laikų (šiuolaikinė) istorija; Lietuvos istorija; Europos istorija; Regionų istorija; Visuotinė (globalioji) istorija; Politinė istorija; Socialinė istorija; Kultūros istorija; Ekonominė istorija; Bažnyčios istorija; Karo istorija; Meno istorija; Idėjų istorija; Mokslo ir technikos istorija; Medicinos istorija; Teisės istorija; Lyčių studijos; Mažumų istorija; Istorinė antropologija; Istorinė geografija; Miesto studijos; Paveldo teorija ir metodologija; Paveldosaugos studijos; Tekstologija; Muziejininkystė. Šiandien istorijos studijos, be abejonės, yra tarpdisciplininės ir daugiaaspektės, aktyviai taikančios ne tik tradicinius, iš XIX a. paveldėtus tuomet suformuotus mokslinio istorijos tyrinėjimo – istorizmo – metodus, bet ir daugybę naujų įvairialypių tarpdisciplininių interpretacinių priešių bei metodų. Istorijos tyrinėjimai natūraliai labiausiai sąveikauja su gretimų humanitarinių ir socialinių mokslų disciplinomis – ypač su kultūrine ir socialine antropologija, sociologija, politologija, menotyra ir kita.

Lietuvos istorijos tyrimuose prioritetinėmis sritimis šiandien laikomi visuomenės raidos tyrimai – sociokultūriniai pokyčiai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, naujųjų ir naujausiųjų laikų transformacijos, modernizacija ir urbanizacija. Labiausiai skatinamos istorinių tyrimų temos, įtraukiančios ir periodą po 1914 m., yra: bendruomeniškumo ir socialinės sąveikos istoriniai ir sinchroniniai tyrimai, lietuvių sąmoningumo istorija, kultūrinės atminties ir tapatumų sąveikos tyrimai, naujausiųjų laikų Lietuvos politinės ir teisinės sistemos transformacijos; migracija ir diaspora; modernizacijos procesai Lietuvos visuomenėje nuo Apšvietos iki šių laikų, urbanizacija ir urbanizuota visuomenė.

Taip pat istorija po 1914 m. yra kryptis, neišardomai susijusi su dabarties sociokultūrinėmis aktualijomis. Todėl šio laikotarpio tyrimai ne visuomet išvengia dabarties politinių-ideologinių įtakų, o tai apsunkina objektyvumo ir nešališkumo siekį. Tačiau šis laikotarpis istorikams tyrinėti yra parankus dėl šaltinių ir įvairialypių liudijimų gausos, kas, nepaisant kai kurių išimčių (dalis politinio, diplomatinio pobūdžio dokumentų tebėlieka įslaptinti ir istorikams neprieinami), leidžia jiems lengviau nei kolegoms, nagrinėjantiems ankstesnius praeities laikotarpius, susidaryti įvairiapusiškesnį jos vaizdinį.

2.10.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Šioje dalyje pateikiami ir analizuojami apibendrinti Lituanistikos duomenų bazėje esančių publikacijų atliktų ekspertizių kiekybiniai duomenys.

Istorijos po 1914 metų krypties publikacijų kiekybinė analizė atskleidė, kad daugiausia į 2012–2014 m. vertintų publikacijų aprėptį pateko mokslo straipsnių (žr. 1 ir 2 lenteles). Antras dažniausiai publikuojamas žanras yra recenzijos, o trečioje vietoje – monografijos. Gerokai mažiau yra pranešimų, šaltinių publikacijų, biografijų. Mažiausiai yra studijų, žodynų, katalogų, apžvalgų, vadovėlių ir bibliografijų kategorijai priskiriamų publikacijų. Šioje kryptyje statistiškai dominuoja analitiniai tekstai, tuo tarpu techninio pobūdžio publikacijų (katalogų, bibliografijų) yra gerokai mažiau.

Daugiausia neigiamų vertinimų sulaukė bibliografijos (100 proc.), pranešimai (73 proc.) ir biografijos (55,3 proc.). Daugiau neigiamai įvertinta publikacijų dėl kriterijų, nei dėl objekto.

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Įvertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Apžvalgos	4	2	2	2	0	50,0
2	Bibliografijos	2	0	2	2	0	100,0
3	Biografijos	38	17	21	21	0	55,3
4	Katalogai	6	6	0	0	0	0,0
5	Monografijos	108	95	13	13	0	12,0
6	Pranešimai	74	20	54	54	0	73,0
7	Recenzijos	202	135	67	66	1	33,2
8	Šaltinių publikacijos	66	54	12	12	0	18,2
9	Straipsniai	2 150	1 701	449	436	13	20,9
10	Studijos	26	15	11	10	1	42,3
11	Vadovėliai	5	5	0	0	0	0,0
12	Žinyrai	11	10	1	1	0	9,1
Iš viso		2 692	2 060	632	617	15	23,5

* Jei atmetos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmetoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmetoms dėl objekto.

Į LDB nepakliuvo 23,5 proc. visų Istorijos po 1914 m. ekspertuotų publikacijų. Publikacijų dalis nuo 18 iki krypties medianos (20,1) balų įskaitytinai sudaro 13,9 proc. publikacijų.

2 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrą bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai											
			Apžvalgos	Bibliografijos	Biografijos	Katalogai	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinynai
1	< 18	617	2	2	21	0	13	54	66	12	436	10	0	1
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	373	1	0	4	0	10	7	37	15	295	2	0	2
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 702	1	0	13	6	85	13	99	39	1 419	14	5	8
Iš viso		2 692	4	2	38	6	108	74	202	66	2 150	26	5	11

mm = 20,1 – sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus (vidurkis).

Pagal mokslo šakas aiškiai dominuoja Naujausiųjų laikų istorijai (nuo 1914 m.) priskirti tekstai (žr. 3 lentelę). Tai yra gana neinformatyvu, nes čia pateko įvairiausios tematikos istoriniai bei tarpdisciplininiai tyrimai. Taip pat gana reikšmingą dalį sudaro ir Politinei istorijai priskirtos publikacijos, dalis kurių priskirta ir Naujausiųjų laikų istorijos po 1914 m. (H250) šakai. Gerokai mažiau publikacijų, priskirtų Socialinei ir ekonominei istorijai, Istorijos teorijai bei Teisės istorijai. Statistiniai duomenys rodytų, kad dėl skirtingų kiekybinių proporcijų šias šakas sudėtinga tarpusavyje lyginti, kadangi viena iš jų – Naujausiųjų laikų istorija po 1914 metų – kiekybiškai akivaizdžiai dominuoja. Svarbu atsižvelgti į tai, kad vertinimo anketoje galima žymėti daugiau nei vieną šaką, tad pateikti skaičiai rodo, jog dalis publikacijų buvo priskirta dviem ar daugiau šakų.

Apskaičiavus visų nagrinėjamos krypties publikacijų vertinimo medianą, paaiškėjo, kad ji ne itin viršija minimalų pereinamojo balo (18) skaičių – 20,1. Ji taip pat artima vidurkiui – 19,12. Tai reiškia, kad vertinimų pasiskirstymas yra gana tolygus, tarp jų nėra didelės atskirties.

3 lentelė. Publikacijos pagal mokslo šakas

Nr.	Pagal šakas	Vertintų publikacijų skaičius
1	H250 – Naujausiųjų laikų istorija (nuo 1914 m.)	2 225
2	H271 – Politinė istorija	746
3	H270 – Socialinė ir ekonominė istorija	250
4	H200 – Istorijos teorija	114
5	H300 – Teisės istorija	71

Kalbant apie publikacijų pasiskirstymą pagal kalbas (žr. 4 lentelę), ryškiai vyrauja tekstai lietuvių kalba (77,04 proc.). Šių dienų *lingua franca* – anglų kalba – publikuoti tekstai sudaro tik dešimtadalį visų publikacijų skaičiaus (10,03 proc.). Publikacijos regiono šalių, su kuriomis esama daugiausia bendrų istorinių siužetų, kalbomis sudaro atitinkamai 6,80 proc. (lenkų), 3,34 proc. (vokiečių) ir tik 2,53 proc. (rusų). Kitomis kalbomis parašytų tekstų pasitaiko labai mažai (tai veikiausiai rodytų atsitiktinį, o ne iš anksto planuotą ir strategiškai į tų šalių akademines bendruomenes orientuotą jų pobūdį). Kadangi anglakalbių ir kitomis regiono kalbomis parengtų publikacijų esama tik 22,96 proc. viso jų skaičiaus, ryškus istorinių tyrimų lietuvių kalba dominavimas reikštų, kad jie vis dar daugiausia yra skirti vidaus auditorijai.

4 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius	Įvertintų publikacijų procentas
1	Anglų	270	10,03
2	Baltarusių	5	0,19
3	Bulgarų	1	0,04
4	Lenkų	183	6,80
5	Lietuvių	2 074	77,04
6	Rusų	68	2,53
7	Ukrainiečių	1	0,04
8	Vokiečių	90	3,34
Iš viso		2 692	100

Panašus kalbų pasiskirstymas pastebimas ir skirtingose kokybės grupėse (žr. 5 lentelę). Nors publikacijų anglų kalba dalis procentais iš viso jų skaičiaus 5 lentelėje einant į apačią didėja, sunku pasakyti, ar tie tekstai išties pasižymi aukštesne kokybe, ar ekspertai *a priori* palankiau žiūri į anglų kalba publikuotus tekstus vien dėl jų didesnio tarptautinio prieinamumo.

5 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos							
			Anglų	Baltarusių	Bulgarų	Lenkų	Lietuvių	Rusų	Ukrainiečių	Vokiečių
1	< 18	617	36	1	0	30	524	11	0	15
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	373	32	1	0	22	300	7	0	11
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 702	202	3	1	131	1 250	50	1	64
Iš viso		2 692	270	5	1	183	2 074	68	1	90

Pagal vertinimo kriterijų pasirinkimą galima konstatuoti, kad ekspertai mažiausiai atsižvelgė, bet geriausiai vertino *dėstymo* kriterijų. Tą rodytų mažiausia skaida (skirtumas tarp didžiausio ir mažiausio įverčio) lyginant visas tris kokybės grupes (žr. 6 ir 7 lenteles). Ekspertai labiausiai atsižvelgė, pirma, į *problemą*, antra, į *pagrįstumą* ir, trečia, į *naujumą*. *Aktualumo* kriterijaus mažesnę reikšmę ekspertų vertinime galima paaiškinti tuo, kad istoriniuose tyrimuose ne visuomet tyrimo problemą pavyksta tiesiogiai susieti su dabarties aktualijomis (nors, akivaizdu, Istorijos po 1914 m. aktualumas gali būti suprantamas ir daug plačiau).

6 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse (pagal 5 balų skalę)

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizų skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	1 198	1,74	1,79	1,83	2,72	1,60
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	1 318	2,86	2,93	3,06	3,47	2,81
3	> mm (aukščiau nei mediana)	2 744	3,81	3,72	3,87	4,16	3,60

7 lentelė. Balų pasiskirstymas pagal kriterijus

Grupės	Balų sk. (iki įskaitytinai)	6 294 ekspertizės pagal kriterijus (nejtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
		Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje < 18	321	452	381	44	0	360	376	412	48	2	311	377	456	54	0	131	187	527	285	68	209	197	108	239	198	227	17	3	0	0
2	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	21	118	857	315	7	10	116	785	397	10	3	33	854	407	21	6	27	557	585	143	3	7	10	65	147	870	184	32	0	0
3	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	5	26	391	1 568	754	10	43	492	1 566	633	2	3	293	1 668	778	1	15	189	1 440	1 099	0	1	1	18	49	465	744	980	278	208
Iš viso		347	596	1 629	1 927	761	380	535	1 689	2 011	645	316	413	1 603	2 129	799	138	229	1 273	2 310	1 310	212	205	119	322	394	1 562	945	1 015	278	208

Kaip matyti 8 lentelėje, daugiausia prieštarų vertinimų sulaukė bibliografijos, toliau apžvalgos (50 proc.), recenzijos (33 proc.); bendras krypties publikacijų prieštarų procentas 28,6 proc. Žemiausios kokybės grupės publikacijos sulaukė daugiausia prieštarų vertinimų. Daugiau nei trečdaliui jų reikėjo papildomo eksperto vertinimo (254 iš 617 publikacijų, arba 41,2 proc.). Antroje ir trečiojoje kokybės grupėse prieštarų vertintų publikacijų dalis procentais mažėja (141 iš 373, arba 37,8 proc., atitinkamai antroje grupėje; 374 iš 1 702, arba 22,0 proc., publikacijų trečiojoje grupėje).

8 lentelė. Prieštarų vertintų publikacijų skaičius, jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai											
			Apžvalgos	Bibliografijos	Biografijos	Katalogai	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinynai
1	< 18	254	1	2	4	0	4	7	25	8	197	5	0	1
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	141	0	0	2	0	5	2	17	6	108	0	0	1
3	> mm (aukščiau nei mediana)	374	1	0	5	1	12	3	25	3	318	3	2	1
Iš viso		769	2	2	11	1	21	12	67	17	623	8	2	3

Atliktų ekspertizų komentarai buvo papildomas informacijos šaltinis, pagrindžiantis vertinimų argumentaciją. Kiekybiškai vertinant ekspertų komentarų apimtį, galima teigti, kad 2012–2014 m. buvo iš viso parašyta 5 384 Istorijos po 1914 metų krypties mokslo publikacijų komentarų, iš kurių didžioji dalis – 3 351, arba 62,24 proc., buvo iki 500 spaudos ženklų (minimalus reikalavimas komentarams siekė ne mažiau kaip 300, o maksimalus – 2 000 spaudos ženklų). Nuo 501 iki 1 000 spaudos ženklų komentarų buvo 1 829, arba 33,97 proc. Likusios dvi komentarų grupės tesudarė vos 3,79 proc., t. y. nuo 1 001 iki 1 500 spaudos ženklų komentarų buvo 169, ir komentarų, kurie buvo ilgesni negu 1 501 spaudos ženklas, buvo tik 35. Komentarai publikacijų, gavusių mažiau negu 18 balų, sudarė 22,70 proc. (1 222 komentarai) visų Istorijos po 1914 metų krypties vertinimų komentarų. 18–20,44 ir daugiau balų įvertintų publikacijų komentarų buvo atitinkamai 1 362 (25,30 proc.) ir 2 800 (52,01 proc.).

9 lentelė. Komentarų apimtis

Grupės	Balų vidurkiai	≤ 500	501–1 000	1 001–1 500	≥ 1 501
1	< 18	766	414	36	6
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	884	435	36	7
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 701	980	97	22
Iš viso		3 351	1 829	169	35

2.10.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Antroje dalyje analizuojamas ekspertizėse taikytų vertinimo kriterijų tinkamumas ir jų taikymo galimybės Istorijos po 1914 metų krypties publikacijoms. Taip pat svarstomas klausimas, kokiais bendrais bruožais pasižymi geriausiai, blogiausiai ir prieštaringai vertintos publikacijos.

2.10.2.1. Vertinimo kriterijų tinkamumas ir jų taikymo problemos

Atitiktis LDB sampratai. Nors didžioji dauguma ekspertų neturėjo sunkumų priskirti publikacijas lituanistikos sričiai, tačiau pasitaikė keletas atvejų, kai jiems vis dėlto buvo keblu vertinamą tekstą temos požiūriu susieti su lituanistika, ne tik kai tiesioginių sąsajų nebuvo, bet ir tais atvejais, kai jos buvo tik netiesioginės. Tad kartais sprendimą įtraukti publikaciją į LDB lėmė tik aukšta jos mokslinė kokybė. Kita vertus, pasitaikė atvejų, kai ekspertai neįžvelgė sąsajų su lituanistika, nors jos buvo ganėtinai akivaizdžios, arba jiems lituanistika ir istorija pasirodė esančios tarpusavyje nesusijusios disciplinos.

Turinio požiūriu Istorijos po 1914 metų kryptyje dominavo lokalinės, politinės ir socialinės, religinių bendruomenių, tarptautinių santykių, išeivijos, žydų istorijos publikacijos, taip pat menotyros tyrinėjimai.

Metodologiniu požiūriu didžiausią dalį Istorijos po 1914 metų tekstų sudarė klasikinės istorinės paradigmos principais besiremiantys tyrimai (akcentas šaltiniams, jų patikimumui, išsamumui, analizei, aiškiai apibrėžtiems tyrimo moksliskumo parametrams, faktais grįstam argumentavimui, „sausam“ teksto stiliui). Sprendžiant iš pateiktų ekspertizių komentarų, jie buvo vertinti taip pat daugiausia šios metodologijos besilaikančių ekspertų. Todėl jiems kartais buvo sunku suprasti ir adekvačiai įvertinti kitokias teorines-metodologines prieigas taikiusius arba nekonvencinių formų bei stiliaus kūrinius, kurių, žvelgiant iš savos disciplininės paradigmos perspektyvos, jie nelaikė griežtai moksliniais. Tai ypač sukėlė problemų tais atvejais, kai konkrečiame tekste buvo atskleidžiami tarpdisciplininiai ar tarpžanriniai aspektai, kurie ekspertui buvo menkiausiai pažįstami arba asmeniškai nepriimtini, nelaikomi pakankamai „moksliniais“.

Publikacijos žanro identifikavimo sunkumai. Ekspertai kartais turėjo sunkumų apibrėždami ir kūrinių žanrą (pavyzdžiui, vienas ekspertas, laikydamas tekstą moksline publikacija, jį diskvalifikavo dėl esą prastos kokybės, tuo tarpu kitas ekspertas ją įvertino kaip šaltinio publikaciją, kuriai skyrė aukštus balus). Jie neatsižvelgė į tai, kokio pobūdžio leidiniuose (akademiniuose ar kultūriniuose-visuomeniniuose) skelbiamas tekstas, dažnai taikydami jam vienodus kriterijus. Ekspertai turėjo sunkumų apibrėždami ir konkretaus akademinio žanro rėmus peržengiančius kūrinius (mokslo populiarinimo, kultūrologines ar publicistines esė, kai kurias recenzijas) ir kita.

Problema kaip vertinimo kriterijus ekspertų komentaruose minima 1951 kartą (kartais kelis kartus toje pačioje recenzijoje), taigi kiek mažiau nei pusėje visų ekspertizių komentarų. Ekspertai pirmiausia atkreipia dėmesį į tai, ar ji buvo aiškiai įvardyta ir tinkamai suformuluota. Kartais taip pat įvardijamas ir problemos aktualumas, rečiau – jos reikšmingumas.

Tyrimo aktualumas ir reikšmingumas buvo paminėti atitinkamai 885 ir 361 kartą. Nemažai dėmesio skirta publikacijos vertingumui pagrįsti (559 paminėjimai). Pasitaiko atvejų, kai vien už temos aktualumą skiriama papildomų balų. Kai kurie ekspertai temos reikšmingumą laipsniavo, išskirdami lokalias (206 paminėjimai), nacionalinės (150 paminėjimų) ar tarptautinės (354 paminėjimai) reikšmės kriterijų. Istorijos po 1914 metų krypties publikacijų kontekste tai reikšminga. Pastaruosius paminėjimus sudėjęs kartu su žodžio *užsien** dažnumu (262 paminėjimai, kartu sudėjęs

tai būtų 601 kartas), galima daryti išvadą, kad vis dėlto orientacija į tarptautinį tyrimų kontekstą išlieka, nepaisant kiekybinėje dalyje fiksuotos ryškios persvaros į lietuvių kalba pasirodžiusių publikacijų pusę.

Turinio naujumas, originalumas Istorijos po 1914 metų krypties publikacijų ekspertizėse dažniausiai buvo siejamas su naujų šaltinių (1 542 paminėjimai) naudojimu arba aukštos kokybės daugiaspekčiu temos atskleidimu. Kita vertus, nors ekspertai ir konstatuodavo bei teigiamai vertindavo darbuose naudojamus naujus šaltinius, praturtinančius lituanistikos žinijos lauką, tačiau juos akcentuojančiose publikacijose pasigesdavo kiek solidesnio temos formulavimo ir išsamesnių arba labiau apibendrinančių išvadų, leidžiančių atskleisti atlikto šaltiniotyrimo darbo privalumus. Fiksuotas ir vadinamasis „izoliacijos“ reiškinys, kai tyrimas buvo vertinamas kaip fragmentiškas, aprašomasis, empirinis, siaurai faktografinis, atliktas be platesnio teorinio, istoriografinio ar sociokultūrinio konteksto.

Ekspertai nepakankamai atsižvelgė į interpretacinius tyrimų aspektus, jie išskiriami retai.

Mokslo tyrimo pagrįstumą ekspertai tiesiogiai akcentavo 483 kartus. Nemažai dėmesio skirta tyrimo analitiškumui (1 765 paminėjimai), teoriniam pagrindimui (490 paminėjimų), tyrimo metodologijai (340 paminėjimų) ir taikytiems metodams (732 paminėjimai), faktų nustatymo patikimumui (975 paminėjimai) bei temos ištirtumo laipsniui (275 paminėjimai). Ypač akcentuotas publikacijos santykio su temos istoriografija aspektas (1 419 paminėjimų). Vis dėlto gana dažnai pasitenkinama tik sausai konstatuojant, kad publikacija atitinka keliamus reikalavimus (599 paminėjimai).

Mokslinio sisteminimo pagrįstumas ir kūrinio dėstymo ypatybės tuo tarpu sulaukė gerokai mažiau ekspertų dėmesio, ką rodytų gana negausūs žodžių *stili** ir *dėstym** paminėjimai (atitinkamai 357 ir 174 kartai). Daug labiau atsižvelgiama į publikacijos struktūrą (754 paminėjimai). Tačiau į klausimą, *ar ir kaip* buvo formuluojamas darbo tikslas (345 paminėjimai) ir uždaviniai (226 paminėjimai), atsižvelgta mažiau. Tuo tarpu išvadų pagrįstumui ir išsamumui aptarti skirtas gana didelis ekspertų dėmesys (1 448 paminėjimai), nors apie tyrimo rezultatus beveik nekalbama (pastarieji tiesiogiai paminėti tik 158 kartus).

Šaltinio publikacijos parengimo kokybės ir sudėtingumo klausimai taip pat sulaukė deramo ekspertų dėmesio ir komentaruose buvo tinkamai aptarti.

Pastabos apie komentarų pobūdį. Nors LDB ekspertavimo nuostatos ir kriterijai buvo suformuluoti gana aiškiai bei konkrečiai, ir akivaizdu, kad komentarai tėra papildoma informacija apie ekspertuotą publikaciją, juose pastebimos itin plačios ir laisvos ekspertavimo prasmės ir tikslo interpretacijos. Vieni ekspertai griežtai reikalauja formaliųjų moksliskumo požymių atitikimo (objekto, tikslo, šaltinių, istoriografijos aptarimo, aiškaus metodo apibrėžimo), kiti gi labiau gilinaisi į patį teksto turinį, naujumą ir ypač į sociopolitinį jo aktualumą arba įvertina tai, kad į lituanistiką pirmą kartą įvesdinama svarbi tema, faktai, šaltiniai, įžvalgos ar pan., net jei kitos teksto charakteristikos yra gana prastos kokybės. Taigi vieniems ekspertams itin svarbu, o kitiems nelabai, kad darbas neperžengia kurios nors vienos temos šaltinių surinkimo ir jų analizės slenksčio, jame nėra teorinio pagrindimo, problemos formuluotės, lyginamųjų aspektų, kritinės refleksijos, šaltinių analizės ir platesnio (arba net jokio) istoriografinio konteksto.

Pasitaiko ir aptakių, iš esmės nieko nepasakančių, arba vertinto straipsnio turinį perpasakančių komentarų. Taip pat pasitaiko atvejų, kai ekspertas išreiškia priekaištus, kritiką ar pastabas ekspertuojamam kūriniiui, tačiau jie taip ir lieka plačiau nepakomentuoti, tik konstatuojami kaip esą reikšmingos teksto ydos. Arba, aršiai sukritikavus tekstą, daroma netikėta išvada, kad jis tinkamas įtraukti į LDB. Kai kada komentaruose nuklystama ir į visiškai smulkmenas arba taisomas pastebėtos menkos faktinės klaidos. Kartais ekspertai net bando polemizuoti su vertinamų tekstų autoriais, ir komentaras tuomet įgauna mini recenzijos pobūdį. Kai kada aptariamas ne teksto akademinis pobūdis ir kokybė, o dalijamasi jo sukeltomis pašalinėmis impresijomis... Tokie teiginiai kaip „tyrimas palieka gerą įspūdį“, yra „gerąją prasme faktografinis“ ir t. t. laikytini subjektyvių

ir neargumentuotų vertinimų pavyzdžiais. Kartais iš komentaro iš viso lieka nebeaišku, kuo remdamasis ekspertas nusprendė publikacijai duoti gana aukštus arba papildomus balus. Galiausiai kai kurie ekspertai visai be reikalo įsivelia į techninio pobūdžio svarstymus dėl santraukų apimties ir pan. Nepaisant to, tiesioginio ekspertų šališkumo vertinamų publikacijų ar jų autorių atžvilgiu atvejų beveik nepasitaikė, ir tai vertintina itin pozityviai.

Bendri geriausių publikacijų ypatumai. Tai platus teorinis-metodologinis ir analitinis akiratis, naujos temos, ypač susiejančios lituanistinius siužetus su tarptautiniu kontekstu (politologija, tarptautiniai santykiai, istoriniai regionai, socialinė ar kultūros istorija, kultūrinės atminties studijos). Arba aukštos kokybės, itin kruopščiai parengtos, istoristine metodologija grįstos publikacijos, paremtos ne tik naujais, dažniausiai pirmą kartą į Lietuvos akademinę apyvartą įtraukiamais šaltiniais, bet ir meistriška jų interpretacija.

Neigiamai (tiek dėl temos, tiek dėl teksto kokybės) vertintų publikacijų ypatumai. LDB nereferuoti tekstai: 1) kraštotyrinio ar populiaraus pobūdžio, 2) stokojantys analitinio aparato arba nieko nauja į mokslinę apyvartą neįnešantys, perpasakojantys jau žinomą informaciją, 3) tiesiogiai neįliečiantys lituanistikos objekto, nors ir geros kokybės (absoliuti mažuma).

2.10.2.2. Ekspertų vertinimo problemos: anonimiška trijų aukščiausiais ir trijų žemiausiais balais vertinusių ekspertų vertinimo analizė

Galima konstatuoti, kad vis dėlto daliai ekspertų trūksta aiškaus suvokimo, koks gi tyrimas gali būti laikomas geriausiu / geru / blogu / netinkamu. Tai rodytų ir gana ženkli tai pačiai publikacijai skiriamų vertinimo balų sklaida dviejų ir ypač trijų ekspertų atveju. Veikiausiai tolygesniam vertinimui trukdo minėtos skirtingos jų taikomos implicitinės teorinės-metodologinės prielaidos ir gana laisvai taikomi vertinimo kriterijai. Pastebimas ir „nesusišnekėjimas“ su gretimų disciplinų atstovų (ypač politologų, sociologų) tekstais ir negebėjimas jų adekvačiai įvertinti. Arba netgi kartais pastebima pavienių ekspertų kompetencijos adekvačiai suvokti ekspertuojamo teksto pobūdį ir turinį stoka.

Žemiausiais ir aukščiausiais balais vertintų publikacijų komentarų analizė

Tris aukščiausiais (35–34,8) balais įvertintas publikacijas vienija tai, kad jos buvo skirtos daugiausia nacionalinės istorijos tematinį lauką peržengiantiems problemiškiems regioniniams geopolitiniams klausimams aptarti. Ekspertai pažymėjo, kad joms būdingas platus ir gilus svarstomų klausimų tarpdisciplininis kontekstas, meistriškas įvairių teorinių-metodologinių prieigų taikymo būdas. Jos visos publikuotos lietuvių kalba.

Aukšti balai buvo suteikti ir įvairiakalbiams tekstams apie Holokaustą už jų itin didelį tarptautinį aktualumą, platų temos atskleidimą, gerą politinio ir istoriografinio konteksto išmanymą.

Prasčiausiai vertintos publikacijos apskritai pasižymi arba itin siaura ir neaktualia tema, arba menka tyrėjo analitine kompetencija ir negebėjimu tinkamai atlikti net techninio pobūdžio darbų. Taip pat jos buvo diskvalifikuotos dėl tinkamai nesuformuluotos problemos, neapibrėžto temos ištirtumo laipsnio, netinkamos struktūros, nesolidžių išvadų, balansavimo tarp mokslo ir beletristikos arba tais atvejais, kai duomenys pasitelkiami daugiausia tik pasakojimui iliustruoti.

Prieštarinčiai vertintų publikacijų komentarų analizė

Kaip minėta, vertinant konkretų kūrinį abiejų ar net visų trijų ekspertų nuomonės kartais stebėtinai skiriasi tiek įvardijant kūrinio privalumus / trūkumus, tiek ir jam skiriamais balais, tad sunku

objektyviai apibrėžti tikrąją teksto vertę. Kartais stebimi net visų trijų ekspertų nuomonių kontrastai – nuo „visiškai nevertinga“ iki „neblogai“ arba net „puikiai“.

Kai kurie ekspertai etikos pažeidimais laiko to paties teksto perpublikavimą kita kalba ir dėl to skiria jam žemus balus, nepaisydami publikacijos mokslinės kokybės ir vertės. Šiuo ir keletu kitų atvejų ekspertams kilo klausimas, kaip vertinti antrą kartą publikuojamus tekstus, ar jų originalumo vertė dėl to mažėja? Tai reikalautų papildomo LDB rengėjų išaiškinimo. Būta keleto atvejų, kai vienas ekspertų pažymi reikšmingus teksto trūkumus: faktines klaidas, nekritišką santykį su šaltiniais arba istoriografija – ir tuo remdamasis suteikia publikacijai itin žemus balus. Tuo tarpu kiti du ekspertai to nepastebi arba randa kitų svarių teksto privalumų ir įtraukia jį į LDB.

Kartais kelios to paties teksto ekspertizės pateikia visiškai priešingus jo vertinimus, pavyzdžiui, kad temos ištirtumo laipsnis visai neatskleidžiamas ir kad esą atskleidžiamas labai gerai. Arba vienas ekspertas rašo, kad tekstas yra originalus ir naujas, o kitas pažymi, kad ši tema jau gerai ištirta... Kita vertus, pasitaiko neatitikties tarp eksperto teikiamų pagyrų ekspertuojamam tekstui, pavyzdžiui, monografijai, ir, to nepaisant, itin kuklių jai skiriamų balų. Arba atvirkščiai, išpeikus kūrinį, jam be jokių argumentų suteikiami aukšti balai. Taigi kai kurie publikacijų vertinimai stokoja aiškesnio ar pagrįstesnio argumentavimo.

APIBENDRINIMAS

Peržvelgus Istorijos po 1914 metų publikacijų ekspertizių masyvą, konstatuotina, kad ekspertai dažniausiai įsigilina ir perpranta nagrinėjamų tekstų esmę ir gana adekvačiai juos vertina. Nelogiškų, šališkų, argumentais nepagrįstų vertinimų pasitaiko labai retai. Vis dėlto buvo pastebėta, kad kokybiškų darbų atranką atsveria lituanistikos temą nagrinėjančių kūrinių kaupimo pastangos. Tai rodo labai žemas tekstų „perėjimo“ į LDB slenkstis. Žemiausius pereinamuosius balus iš abiejų ar visų trijų ekspertų gavusių kūrinių yra gana daug, tai liudija ir kiekybinės Istorijos po 1914 metų publikacijų vertinimo analizės duomenys bei 20,1 balų tesiekianti mediana. Kartais tokį ekspertų sprendimą lemia vien pats temos aktualumas, įdomumas, naujų šaltinių naudojimas ar panašiai.

Apskritai susidarė įspūdis, kad ekspertai kartais vertina gana atlaidžiai. Kita vertus, kartais stebina tai, kad į LDB pateko ir publikacijos, kurių komentaruose du ar visi trys ekspertai jas apibūdina iš esmės neigiamai, pabrėždami trūkumus.

Išlieka ekspertizės komentaro žanro apibrėžties problema. Ekspertai jį supranta labai skirtingai – kaip santrauką, trumpą recenziją, asmeninį vertinimą, impresiją ir pan. Nors didžia dalimi šie komentarai adekvatūs, leidžiantys susidaryti įspūdį apie vertinamos publikacijos žanrinį pobūdį ir analitinę vertę, tačiau, matyt, LDB rengėjai vis dėlto turėtų dar aiškiau ekspertams apibrėžti, kas yra komentaras ir ko juo siekiama.

Atvejai, kai vienas iš trijų ekspertų įžvelgia ir solidžiai pagrindžia rimtus teksto trūkumus, o kiti du dėl kompetencijos stokos ar nežinojimo jų neįžvelgia, o tai leidžia tokį tekstą įtraukti į LDB, verčia kelti klausimą, kad gal būtų prasminga trečiajam ekspertui parodyti pirmųjų dviejų pateiktus vertinimus su komentarais, kad jis galėtų vertinti objektyviau, atsižvelgdamas į visas reikalo puses?

Išlieka vienodų vertinimo kriterijų taikymo problema skirtingos pakraipos periodikoje (kultūrinė spauda, publicistika, akademiniai recenzuojami leidiniai) pasirodžiusiems tekstams, kai skiriasi ne tik žanrai, bet ir į šiuos leidinius teikiamiems tekstams keliami formalieji reikalavimai.

Dėl Istorijos po 1914 metų publikacijų specifikos verta pažymėti, kad kai kurių užsienio autorių publikacijų kitomis kalbomis turinys kelia klausimą, ar jos privalo būti traukiamos į LDB vien dėl jose esančių lituanistinių motyvų, nepaisant pasitaikančių atvirų ar paslėptų antilietuviškų teiginių, propagandos, klaidinančių ar net šmeižikiškų Lietuvos istorijos interpretacijų (tai pastebėta kai

kuriuose baltarusių, žydų (Holokausto atveju), rusų, lenkų autorių darbuose). Todėl LDB rengėjams rekomenduotina iš anksto ekspertus informuoti apie galimybę susidurti su tokiais pseudomoksliniais, kaimyninių šalių nacionalistinei propagandai ar netgi informaciniam karui padedančiais kūriniais bei pateikti jiems aiškias nuostatas, kaip šiuo atveju derėtų elgtis, – ar tokias publikacijas vis dėlto vertėtų įtraukti į LDB, kartu legitimuojant jų turinį, ar diskvalifikuoti, aiškiai atmetant jų politinį ir ideologinį angažuotumą.

2.11. KOMUNIKACIJA IR INFORMACIJA

Arvydas Pacevičius, Vilniaus universitetas

ĮVADAS

1997 m. Komunikacijos ir informacijos mokslų (toliau – KIM) kryptis buvo priskirta humanitarinių mokslų sričiai. Pagal galiojančią Lietuvoje mokslų klasifikaciją, prieš keletą metų KIM jau priskirti socialinių mokslų sričiai, todėl šioje apžvalgoje pateikta publikacijų ekspertizės analizė, chronologiškai apimanti 2012–2014 metus, aprėpia KIM dar iš humanitarinių mokslų srities perspektyvos. Tokia perspektyva iš esmės leidžia didesniąją dalį KIM mokslo produkcijos priskirti lituanistikai, kurios kūrinių „tyrimo objektas – Lietuvos valstybės, visuomenės, kultūros, lietuvių tautos, kalbos raida ir dabartis“¹. Taip pat pažymėtina, kad KIM yra palyginti jauna, besiformuojanti ir tarpdalykinė mokslų kryptis, todėl jos publikacijų vertinimą neretai lemia subjektyvus vertinančiojo požiūris, kai vertinama griežčiau, taikant socialinių mokslų kriterijus publikacijoms, kurios prigimtimi ir pobūdžiu yra humanitarinių mokslų srities publikacijos, dažniausiai atitinkančios lituanistikos apibrėžimo parametrus. Pagal 1997 m. klasifikatorių ir Lituanistikos duomenų bazės patvirtintą klasifikaciją, trys KIM šakos yra priskirtos humanitariniams mokslams (H100 – Archyvistika. Bibliotekininkystė. Dokumentacija. Informacija; H110 – Epigrafija. Knygotyra. Paleografija. Papirusologija²; H105 – Bibliografija) ir viena – socialiniams mokslams (S265 – Spaudos ir komunikacijos mokslai). Viena vertus, toks tarpstritinis susiskaidymas rodo KIM naujumą, tarpdalykiškumą, galimybes plėtoti inovacinius tyrimus. Kita vertus, tokia situacija sunkina mokslinės produkcijos apskaitą ir vertinimą (ypač kokybinį). Pagal 2015 m. LMT parengtą klasifikatoriaus projektą, Komunikacijos ir informacijos mokslų (08S) kryptį sudarytų šios šakos: Bibliotekininkystė ir informacijos mokslai (08S, 09 P), Dokumentotyra ir archyvistika (05H, 08S), Informacijos ir žinių vadybos mokslai (08S), Knygotyra (08S), Komunikacijos mokslai (08S), Kultūros ir kūrybinės industrijos (08S, 03H), Medijų ir komunikacijos antropologija (01H, 05S, 08S), Muziejininkystė (03H, 05H, 08S), Raiškos priemonių vadyba (03S, 08S), Rašto ir rašymo istorija (04H, 08S), Rinkodara (03S, 05S, 06S, 08S), Žurnalistikos ir medijų mokslai (08S)³. Šis klasifikatorius dar nepatvirtintas, todėl, žvelgiant į tarpdalykinių tyrimų ir LDB struktūros ir turinio plėtrą, jį galima tobulinti.

2.11.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

KIM kryptyje populiariausias publikacijų žanras išlieka mokslinis straipsnis (747 vnt.). Tačiau matomas ir humanitarinių mokslų srities tapatumą patvirtinantis gana gausus monografijų (23 vnt.) ir šaltinių publikacijų (15) skaičius. Apskritai tokie žanrų prioritetai būdingi ir kitoms socialinių

¹ Lietuvos mokslo taryba. Duomenų bazė „Lituanistika“, <https://lituanistikadb.lt/lt/apie-duomenu-baze/197>.

² Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas. Dėl mokslo krypčių ir šakų patvirtinimo, 2011m. vasario 14 d. Nr. V-231. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.392998>.

³ LMT HSM komiteto 2015 m. gruodžio 21 d. protokolo 5 priedas *Mokslo krypčių ir šakų klasifikacijos projektas*.

mokslų srities kryptims, nors esama savitumų – KIM kryptyje ekspertizei teikiamos kitose kryptyse rečiau aptinkamos *bibliografijos, biografijos, katalogai*, nors jų lyginamasis svoris nėra didelis (žr. 1, 2 lenteles).

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Apžvalgos	2	2	0	0	0	0,0
2	Bibliografijos	1	1	0	0	0	0,0
3	Biografijos	4	1	3	3	0	75,0
4	Katalogai	1	1	0	0	0	0,0
5	Monografijos	23	21	2	1	1	8,7
6	Pranešimai	17	9	8	8	0	47,1
7	Recenzijos	21	14	7	7	0	33,3
8	Šaltinių publikacijos	15	15	0	0	0	0,0
9	Straipsniai	747	564	183	175	8	24,5
10	Studijos	8	6	2	1	1	25,0
11	Vadovėliai	6	4	2	2	0	33,3
12	Žinynai	4	3	1	1	0	25,0
Iš viso		849	641	208	198	10	24,5

* Jei atmestos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmestoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmestoms dėl objekto.

2 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai											
			Apžvalgos	Bibliografijos	Biografijos	Katalogai	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinynai
1	< 18	198	0	0	3	0	1	8	7	0	175	1	2	1
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	118	0	0	0	0	2	6	2	3	105	0	0	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	533	2	1	1	1	20	3	12	12	467	7	4	3
Iš viso		849	2	1	4	1	23	17	21	15	747	8	6	4

Iš viso vertintos 849 publikacijos. Pagal žanrus jos pasiskirto taip: apžvalgos – 2, bibliografijos – 1, biografijos – 4, katalogai – 1, monografijos – 23, pranešimai – 17, recenzijos – 21, šaltinių publikacijos – 15, straipsniai – 747, studijos – 8, vadovėliai – 6, žinynai – 4. Taigi straipsniai sudaro net 88 proc. visos vertintos mokslo produkcijos, monografijos – 3 proc., šaltinių publikacijos ir recenzijos – vos po 2 proc.; likusieji žanrai sudaro tik 7 proc. visos įvertintos mokslinės produkcijos. Dau-

giausia neigiamų įvertinimų sulaukė šaltinių publikacijos (75,0 proc.) ir pranešimai (47,1 proc.). Gerokai daugiau publikacijų įvertinta neigiamai dėl kriterijų nei dėl objekto.

Pagal šakas daugiausia įvertinta H100 priskirtų publikacijų – 489. Jos patenka į 4 pošakius: Archyvistika. Bibliotekininkystė. Dokumentacija. Informacija. Antroje vietoje liko H110 šaka (Epigrafi-ja. Knygotyra. Paleografija), kurioje įvertintos 246 publikacijos. S265 (Spaudos ir komunikacijos mokslai) aprėpia 181 publikaciją. H105 (Bibliografija) tenka 78 publikacijos. Taigi 87 proc. visų publikacijų sudaro humanitarinių mokslų srities šakų produkcija: Archyvistika, Bibliotekininkystė, Dokumentacija, Informacija – 58 proc.; Epigrafi-ja, Knygotyra, Paleografija – 29 proc.; Bibliografi-ja – 9 proc. Socialinių mokslų srities Spaudos ir komunikacijos mokslų šakai tenka apie 15–20 proc. visų ekspertiskai įvertintų publikacijų. Aptariant kelioms kryptims priskirtų, tarpdisciplininių pu-blikacijų balų sklaidą ir lyginant su vienos krypties publikacijomis, pažymėtina, kad tarp KIM publi-kacijų ypatingą vietą užima socialiniams mokslams priskirta S265 šaka – Spaudos ir komunikacijos mokslai. Lituanistikos duomenų bazėje šiai šakai yra priskirta 181 publikacija, bet tarp jų taip pat patenka ir nemažai humanitarinių mokslų publikacijų: H100 – Archyvistika. Bibliotekininkystė. Do-kumentacija. Informacija – 97 publikacijos, H110 – Epigrafi-ja. Knygotyra. Paleografija. Papirusolo-gija – 9, H105 – Bibliografija – 2 publikacijos.

KIM publikacijos neretai ekspertų yra priskiriamos ne tik skirtingoms šakoms, bet ir skirtingoms sri-tims, ir tai atitinka šios apžvalgos pradžioje išsakytą nuomonę apie didelį šios krypties publikacijų tarpdalykiškumą, tarpkryptiškumą ir net tarpsritiškumą. Taip pat pažymėtina šios šakos žemesnė nei apskritai KIM mediana, kuri lygi 19,50 (KIM krypties – 19,92), ir didesnis publikacijų anglų kalba procentas – 42 publikacijos iš 181 (23 proc.), o KIM publikacijos anglų kalba sudaro 13 proc. nuo bendro 849 publikacijų skaičiaus. Nors mediana savaime nėra moksliskumo rodiklis, tačiau ji rodo tam tikras mokslinės produkcijos vertingumo kriterijų nustatymo tendencijas, vertinant tarp krypčių ar sričių.

Pagal kalbą (žr. 3, 4 lenteles) įvertintos publikacijos išsidėsto taip: lietuvių kalba – 667, anglų kalba – 110, lenkų – 36, rusų – 27, vokiečių – 9. Taigi procentais daugiausia publikacijų pateikta ir įvertinta lietuvių kalba – 79 proc., anglų kalba – 13 proc., lenkų kalba – 4 proc., rusų – 3 proc. ir vokiečių – 1 proc. Panašus kalbų pasiskirstymas pastebimas ir skirtingose kokybės grupėse (žr. 4 lentelę). Teigiamai ir neigiamai įvertintos publikacijos pagal kalbas pasiskirsto taip: nei-giamai įvertinta (žemiau nei 18 balų) publikacijų lietuvių kalba 172 (skaičiuojant bendrą eksper-tizių skaičių), anglų – 13, lenkų ir rusų kalbomis – po 5, vokiečių kalba – 3. Aukščiau nei mediana įvertinta 413 publikacijų lietuvių kalba, 74 – anglų, 22 – lenkų, 19 – rusų ir 5 vokiečių kalba. Apskritai vertinimo kalbiniu požiūriu proporcijos daugmaž atitinka santykinį vidurkį nuo bendro skaičiaus.

3 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius
1	Anglų	110
2	Lenkų	36
3	Lietuvių	667
4	Rusų	27
5	Vokiečių	9
Iš viso		849

4 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos				
			Anglų	Lenkų	Lietuvių	Rusų	Vokiečių
1	< 18	198	13	5	172	5	3
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	118	23	9	82	3	1
3	> mm (aukščiau nei mediana)	533	74	22	413	19	5
Iš viso		849	110	36	667	27	9

Grupuoiant publikacijas į tris dalis (žr. 5, 6 lenteles), ekspertiskai įvertintos publikacijos (be šaltinių publikacijų⁴) pasiskirsto taip: 1 grupė (iki 18 balų) – 382 ekspertizės; 2 (tarp 18 ir krypties medianos⁵) – 400; 3 (aukščiau nei mediana) – 891 ekspertizė⁶. Taigi KIM krypties mediana yra 1,92 punktais aukštesnė už minimalią 18 balų kartelę, o ją viršija 891 ekspertuota publikacija, t. y. 53 proc. nuo viso 1 673 ekspertizių skaičiaus. Žemiau nustatytos 18 balų ribos rikiuojasi 382 ekspertizės, t. y. 23 proc. nuo visų ekspertizių skaičiaus. Tarp 18 balų ir krypties medianos įvertinta 400 publikacijų – 24 proc. nuo visų ekspertizių skaičiaus. Grupuoiant į tas pačias tris publikacijų kokybės grupes pagal balų vidurkius (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės), publikacijos pagal kriterijus pasiskirsto taip: problemos formulavimas 1-oje (žemiausioje) grupėje vertinamas 1,95 balų, 2 grupėje – 3 balais, 3 grupėje – 4 balais. Atitinkamai aktualumas 1 grupėje vertinamas 1,92 balų, 2 grupėje – 2,97 balų, 3 grupėje – 3,86 balų. Pagrįstumas 1 grupėje vertinamas 1,95 balų, 2 grupėje – 3,04 balų ir 3 grupėje – 4,02 balų. Dėstymas įvertintas apibendrintais 2,57 balų (1 grupė), 3,51 balų (2 grupė) ir 4,18 balų (3 grupė). Naujumas 1 grupėje įvertintas 1,70 balų, 2 grupėje – 2,92 balų ir 3 grupėje – 3,86 balų. Taigi aukščiausi balai (visose grupėse) yra gaunami už publikacijos dėstymą, o žemiausi – už naujumą ir aktualumą. Nekokybiškos publikacijos, gavusios mažiau nei 18 balų (1 grupė), pagal visus kriterijus buvo įvertintos vos ne dvigubai prasčiau nei 3 grupės publikacijos. Kaip minėta, netinkamų publikacijų skaičius pagal atliktas ekspertizes yra 382, t. y. 23 proc. nuo visų ekspertizių skaičiaus. Žvelgiant į 1 lentelės duomenis (Publikacijos pagal žanrą), šis procentas yra panašus – 24,5 proc. Neigiamai įvertinta dėl objekto, neatitinkančio lituanistikos sampratos, – 10 publikacijų, o dėl neatitikties pagal kriterijus (mokslinė teksto kokybė) – 198 publikacijos (23 proc. nuo bendro

5 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse

Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
		Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	1,95	1,92	1,95	2,57	1,70
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	3,00	2,97	3,04	3,51	2,92
3	> mm (aukščiau nei mediana)	4,00	3,86	4,02	4,18	3,86

⁴ Šaltinių publikacijoms taikomi skirtingi vertinimo kriterijai, kurie neleidžia pateikti apibendrinimų su kitų žanrų publikacijomis. Reikia atlikti atskirą šaltinių publikacijų analizę.

⁵ Mediana – tai sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus. Šiuo atveju ji lygi 19,92.

⁶ Publikacijos balas skaičiuojamas apimant visus visų ekspertų balus, mediana išvedama iš kiekvienos publikacijos vertinimo aritmetinio vidurkio.

6 lentelė. Vertinimo balų pasiskirstymas

Grupės		1 673 ekspertizės pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
		Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
	Balų skaičius (iki įskaitytinai)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje < 18	68	142	160	12	0	86	135	136	23	2	65	139	162	16	0	44	86	171	67	14	38	61	48	95	83	52	5	0	0	0
2	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	6	9	245	137	3	4	18	257	116	5	1	8	245	145	1	2	4	135	231	28	0	2	1	12	27	259	86	13	0	0
3	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	0	0	52	544	295	1	2	107	536	245	1	1	48	540	301	4	3	44	485	355	0	0	0	1	0	74	143	437	129	107
Iš viso		74	151	457	693	298	91	155	500	675	252	67	148	455	701	302	50	93	350	783	397	38	63	49	108	110	385	234	450	129	107

849 vertintų publikacijų skaičiaus). Iš viso teigiamai įvertinta 641 publikacija (76 proc.), o neigiamai – 208 (24 proc.). Pagal žanrus daugiausia teigiamai ir neigiamai įvertinta straipsnių (atitinkamai 564, t. y. 66 proc. nuo viso vertintų publikacijų skaičiaus, ir 183, t. y. 22 proc. nuo viso vertintų publikacijų skaičiaus), pranešimų (atitinkamai 9 teigiamai ir 8 neigiamai). Atkreiptinas dėmesys į santykinai didelį neigiamai įvertintų recenzijų skaičių (7 iš 21), biografių (3 iš 4), pranešimų (8 iš 17), vadovėlių (2 iš 6). Tuo tarpu monografių ir šaltinių publikacijų atveju šis santykis palyginti mažas – pirmuoju atveju 2 iš 23, antruoju – 0 iš 15.

7 lentelė. Prieštaringai vertintų publikacijų skaičius, jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai											
			Apžvalgos	Bibliografijos	Biografijos	Katalogai	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinynai
1	< 18	87	0	0	0	0	0	1	2	0	81	1	1	1
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	47	0	0	0	0	1	3	0	1	42	0	0	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	132	2	0	0	0	3	0	4	2	118	2	1	0
	Iš viso	266	2	0	0	0	4	4	6	3	241	3	2	1

Aptariant prieštaringai vertintų publikacijų skaičių, jų pasiskirstymą pagal žanrą (žr. 7 lentelę), pažymėtina, kad ekspertiniu būdu vertinant, ekspertų nuomonės nesutapo 266 kartus. 1 grupėje (neigiamai įvertintų publikacijų balų vidurkis) prieštaringai įvertintos 87 publikacijos, 2 grupėje (nuo 18 balų iki medianos) – 47, 3 grupėje (aukščiau nei mediana) – 132 publikacijos. Daugiausia prieštaringų vertinimų sulaukė straipsniai (214), taip pat recenzijos (6), pranešimai ir monografijos (po 4), studijos (3).

8 lentelė. Komentarų apimtis

Grupės	Balų vidurkiai	< 500	501–1 000	1 001–1 500	> 1 501
1	< 18	247	121	12	3
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	289	104	16	1
3	> mm (aukščiau nei mediana)	581	296	23	4
Iš viso		1 117	400	172	8

Pagal apimtį komentarai svyruoja ties 500 spaudos ženklų riba, nors pastebima mažėjimo tendencija – nemažai komentarų nesiekia 500 spaudos ženklų: iš 1 673 ekspertų atliktų vertinimų 1 117 komentarų yra mažesnės apimties nei 500 spaudos ženklų, 400 pasiskirsto grupėje tarp 501 ir 1 000 spaudos ženklų, 172 – tarp 1 001 ir 1 500 spaudos ženklų ir vos 8 siekia daugiau kaip 1 501 spaudos ženklą. Iš 1 697 publikacijų (žr. 8 lentelę⁷) 1 117 komentarų yra trumpesni nei 500 spaudos ženklų,

⁷ Bendri ekspertizijų skaičiai nesutampa, buvo 1 673, o čia – 1 697.

t. y. 66 proc. Tuo tarpu tarp 1 kategorijos (prasčiausių publikacijų ekspertizių) jos sudaro 49 proc., o tarp 3 kategorijos geriausių publikacijų ekspertizių – 51 proc. Taigi negalima teigti, jog egzistuoja komentaro apimties koreliacija su publikacijos kokybe.

2.11.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Žvelgiant į balų vidurkius pagal kriterijus, žemiausiais balais visose grupėse pagal medianą vertinamas aktualumas – atitinkamai 1,92, 2,96 ir 3,86 balų. Atitinkamai antroje vietoje pagal vertinimo balus (augančia progresija) yra problemos formulavimas, pagrįstumas ir dėstymas.

2.11.2.1. KIM krypties vertinimo kriterijų tinkamumas ir jų taikymo problemos

KIM krypties vertinimo kriterijai iš esmės tinkami. Galbūt galima siūlyti aiškiau apibrėžti aukščiausiais balais vertinamo *naujum*o kriterijaus sąlygas – šis kriterijus neretai dengiasi su *aktualumo* kriterijumi. Tarp trijų aukščiausiais balais vertinusių ekspertų išskirtinas ekspertas, publikaciją įvertinęs 33,6 balų, o kitas ekspertas jai skyrė vos 19,4 balų; kitas ekspertas dar vieną publikaciją įvertino 32,7 balų, o kitu atveju šiai publikacijai buvo skirta 26,2 balų. Dar vienas ekspertas publikacijai skyrė 32,6 balų, o kitas – 25,6 balų. Žemiausiai įvertintoms publikacijoms buvo skirta: 0,3 balo, o po pakartotinės ekspertizės galutinis bendras įvertinimas buvo 5,15 balų; 1,5 balo, o po pakartotinės ekspertizės galutinis bendras įvertinimas 7,7; 1,8 balų, o po pakartotinės ekspertizės galutinis bendras įvertinimas 9,25. Tarp geriausiai įvertintų publikacijų atsидūrė kelių žanrų produkcija, bet vyrauja moksliniai straipsniai (15 pozicijų), taip pat 3 monografijos, 1 katalogas, 1 apžvalga. Tyrimų tematika įvairi ir atskleidžia aktualių ne tik KIM (knygotyra, knygos istorija, raštijos istorija, dokumentinių medijų antropologija, informacijos mokslai, komunikacija, muzeologija), bet ir kitų HSM krypčių, šakų ir pošakių tematiką (menotyra, teisė, sporto mokslai, edukologija, literatūros istorija). Tačiau ryškėja bendras ypatumas – gerai įvertintos tarpdalykinės, taip pat anglų kalba paskelbtos publikacijos ne tik užsienio, bet ir Lietuvos mokslinėje periodikoje: „Tiltuose“, „Teisės problemose“. Pažymėtina, kad jas galima priskirti ir informacijos, ir teisės mokslams. Gerai įvertinti darbai anglų kalba, atskleidžiantys naujas tarpdisciplinines tyrimų perspektyvas. Tyrimų teminio branduolio nepavyko užčiuopti. Diskutuotina, koku pagrindu KIM krypčiai buvo priskirtos kai kurios monografijos, parašytos iš esmės sprendžiant aktualias dailės istorijos ir menotyros tyrimų problemas. Diskutuotinas kai kurių edukologijos krypties straipsnių priskyrimas KIM krypčiai, taip pat pavienių publicistinių straipsnių priskyrimas mokslinių publikacijų kategorijai ir KIM krypčiai.

Tarp neigiamai įvertintų publikacijų vyrauja apžvalginio tipo straipsniai, pranešimai, recenzijos, kuriuos neretai pagal formą ir struktūrą sunku priskirti konkrečiam žanrui. Darytina prielaida, kad tokios publikacijos neretai neatitinka ir kokybės reikalavimų, dėl nedidelės apimties jų autoriams nepavyksta ne tik išplėtoti, bet ir suformuluoti mokslinės problemos. Teminio branduolio užčiuopti neįmanoma, daugelis publikacijų sunkiai priskiriamos ne tik konkrečiai krypčiai ir šakai, bet neretai jų tarpdalykiškumas yra „pritemptas“ ir nėra paremtas aiškiu tiriamos problemos išmanymu keliuose mokslinių tyrimų laukuose. Tematika labai įvairi, joje galima įžvelgti ir KIM tapatumą (Biblioteka ir prasmingas skaitymas, Vizualinė komunikacija, Dalykinė komunikacija, Muziejininystė, Elektroninių leidinių valdymas, Dokumentų istorinė raida), ir tik labai sąlygiškai su KIM problematika susijusias temas (Pilietinės kaimo visuomenės ugdymas; Kultūrinė politika, mecenatystė, visuomenė; Socialinė partnerystė). Apskritai vyrauja publikacijos, kurių autoriai nėra aiškiai suvokę nei tarpdalykinių tyrimų metodologijos ir aktualumo, nei aiškiai apibrėžę tyrimo tikslą.

2.11.2.2. Aukščiausiais ir žemiausiais balais bei prieštaringai vertintų publikacijų komentarai

Ekspertai aukščiausiais balais vertino internetinės žiniasklaidos ir politinės komunikacijos, makiavizmo ir edukacinės diagnostikos, senienų rinkinių identifikavimui skirtas publikacijas. Publikacija N gavo atitinkamai 33,6 ir 19,4 balų. Toks didelis balų skirtumas rodo, kad ekspertai vertino neobjektyviai ir tendencingai arba remdamiesi skirtinga savo atstovaujamos mokslų krypties tyrimų metodologija bei teorinėmis prieigomis. Kitų ekspertų vertinimas didesnių klausimų nekelia, suteiktų balų skaičius mažai skiriasi nuo apibendrinto balo, atitinkamai 32,7 ir 29,45 bei 32,6 ir 29,1. Žemiausiais balais įvertintų publikacijų balų skirtumas tarp pirminio eksperto vertinimo ir apibendrinto balo atitinkamai toks: 0,3 ir 5,15; 1,5 ir 7,7; 1,8 ir 9,25.

Visiems aukščiausiais balais įvertintų publikacijų komentarams stinga analizės gilumo, aiškesnio pagrindimo pagal kriterijus, kuo publikacija yra išskirtinė metodologinių inovacijų, problematikos ir aktualumo aspektais. Pažymėtina maža komentarų apimtis. Kiek gilesnės įžvalgos pateiktos eksperto X komentare, nes nurodomas publikacijos išskirtinumas – mėginimas patikrinti diagnostinės metodologijos patikimumą. Žemiausiais balais įvertintų publikacijų komentaruose iš principo teisingai nurodoma, kad publikacijos iš esmės neatitinka moksliniams darbams keliamų reikalavimų, joms trūksta apibendrinimų, mokslinių argumentų, aiškesnės problematikos pristatymo. Nurodoma taip pat straipsnio pavadinimo neatitiktis turiniui (ekspertas Y).

Prieštaringai vertinamos publikacijos jau buvo trumpai aptartos. Žvelgiant į jų komentarus atkreiptinas dėmesys, kad ekspertas Z, įvertinęs publikaciją K ir suteikęs jai net 33,6 balų, neatliko būtiną analizę pagal kriterijus, bet pasitenkino konstatavimu, paimtu iš anotacijos. Tuo tarpu ekspertas W vertindamas nurodė vieną trūkumą – nuošalyje paliktas politinis diskursas. Šis komentaras atskleidžia skirtingą politikos ir komunikacijos mokslų prieigą prie tapačių dalykų analizės. Tuo tarpu ekspertas X abiem atvejais kūrinių P komentare vertino panašiai, nors ir lakoniškai. Ekspertas Q, vertindamas didesniu balu, pažymėjo darbo novatoriškumą – metodologijos perkėlimą į lietuvišką terpę. Apskritai komentarams visais atvejais stinga aiškesnio konstatavimo, pagal kuriuos kriterijus darbas yra labiau pavykęs, o pagal kuriuos jo kokybė kelia abejonių.

APIBENDRINIMAS

KIM kryptyje populiariausiu publikacijų žanru išlieka mokslinis straipsnis, nors matomas tapatumą patvirtinantis gana gausus monografijų ir šaltinių publikacijų skaičius. Šaltinių publikacijoms taikomi skirtingi vertinimo kriterijai, kurie neleidžia pateikti apibendrinimų lyginant su kitų žanrų publikacijomis. Rekomenduotina atlikti atskirą šaltinių publikacijų analizę. Mat šaltinių publikacijos yra dviejų kategorijų: straipsnių ir knygos formos. Jos nėra lygiavertės, o sudėtingai šaltinių publikacijai parengti reikia ne vienerių metų laiko ir tiek pat lėšų, kiek ir monografijai. Knyginė šaltinių publikacija dažnai prilygsta fundamentiniam tyrimui, ypač kai taikomi vertinimų ir lyginamosios analizės metodai. Tarp savitumų minėtinos KIM kryptyje ekspertavimui teikiamos kitose kryptyse rečiau aptinkamos *bibliografijos*, *biografijos*, *katalogai*, nors jų lyginamasis svoris nėra didelis. Vertinimo objektyvumas KIM kryptyje iš esmės atitinka LDB keliamus reikalavimus, tiesa, yra nedidelių nukrypimų atskirais ekspertavimo atvejais, kai susiduria skirtingos mokslinės mokyklos ir skirtingos mokslinės kryptys bei sritys. Tuomet ekspertai vadovaujasi skirtingomis metodologinėmis nuostatomis ir tyrimų prieiga. Vertinimo (ne)objektyvumą lemia KIM kryptyje labai ryškus tarpdalykinis publikacijų pobūdis, kurį ekspertai traktuoja skirtingai – vieniems tai privalumas, kitiems menkas konkrečios krypties ar šakos fundamentinių tyrimų bazės ir metodologijos išmanymas. Pažymėtinas komentaruose pasitaikantis žemas pagrindimo ir argumentavimo lygis.

Tai menkina kokybės vertinimo objektyvumą, sunkina aiškesnį supratimą, kodėl publikacija yra itin vertinga arba itin nekokybiška. Rekomenduotina parengti siūlymus dėl tarpdisciplininių publikacijų vertinimo, pradedant jų priskyrimu konkrečiai tyrimų kryptčiai ar šakai ir baigiant vertinimo kriterijų taikymu. Rekomendacija (bendra): paskelbti akademinėms bendruomenėms publikacijų atrankos ir teikimo LDB strategiją, principus, atrankos kriterijus, tuo praplečiant teikėjų ratą ir prisidedant prie platesnio kokybiškų publikacijų reprezentavimo, užsienio autorių atstovavimo, ypač kaimyninėse šalyse: Lenkijoje, Baltarusijoje, Latvijoje, Rusijoje. Žvelgiant į KIM situaciją bendrojoje HSM infrastruktūroje, siūlytina klasifikatorių papildyti šiomis tarpdalykinėmis (minimomis kitose humanitarinių ir socialinių mokslų kryptyse) šakomis: Socialinės ir kultūrinės atminties tyrimai (01H, 05H, 03H, 07H, 05S); Mokslo ir technikos istorija (05 H) (siūlytina nauja šaka – Mokslo komunikacija); Tapatybės tyrimai (01H, 05H, 07H, 05S); Informacijos visuomenės studijos (01H, 05S); Informacinių sistemų vadyba (03S); Paveldo teorija ir metodologija; Paveldotyra; Paveldosaugos studijos; Paveldo istorija (03H, 05H, 07H); Epigrafika; Kodikologija; Archyvistika (05H) (siūlytinos šakos ir pošakiai: Archyvotyra; Dokumentinių medijų antropologija). Argumentai: KIM krypties tyrimai dengiasi ne tik su nekilnojamojo (sunkiojo, trauminio, architektūrinio ir pan.), bet ir su kilnojamojo paveldo studijomis, apimančiomis dokumentinio paveldo raidą ir sklaidą, dokumentinių medijų antropologiją, lokalsios kultūros ir istorijos problematiką, tapatumo konstravimą ir perkūrimą, bendruomenių įtraukimą, atminties komunikaciją; tyrimų problematika apima informacijos infrastruktūros ir informacijos sistemų vadybos tematiką: informacijos visuomenės studijos; skaitmeninimas ir informacinės infrastruktūros kūrimas bei sąveika; paveldo skaitmeninimas; skaitmeninio turinio naudojimas; kompiuteriu paremtų metodų ir priemonių, skirtų paveldo tyrimams, skaitmeninimo ir naudojimo standartizavimas; vykdomi mokslo (mokslas visuomenei) ir mokslinės (mokslas mokslui) komunikacijos tyrimai. Manytume, kad nekeičiant esamos mokslo šakų klasifikacijos, LDB taikomą klasifikavimo problemą iš dalies padėtų išspręsti šie pakeitimai: 1) publikacijai būtų nustatyta pagrindinės ir gretutinės mokslo šakos (iki 2); 2) publikacijai būtų nustatyta pagrindinė ir gretutinės mokslo kryptys (iki 2).

2.12. MENOTYRA

Rūta Janonienė, Vilniaus dailės akademija, Dailėtyros institutas

ĮVADAS

Menotyros kryptis yra viena iš itin reikšmingų humanitarinių mokslų krypčių, apimanti platų tyrimų spektrą – nuo įvairialypių (istorinių, stilistinių, ikonografinių) praeities meno paminklų tyrimų, duomenų apie juos sisteminimo, restauracijos problemų aptarimo, kūrėjų biografinių studijų iki šiuolaikinio meno procesų ir reiškinių analizės bei refleksijos. Toks platus tyrimų laukas atliepia ir 2015 m. patvirtintą „Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programą“, pagal kurios nuostatas prioritetinėmis sritimis šioje mokslo kryptyje įvardijami visi Lietuvos kultūros ir meno paveldo (taip pat ir Lietuvos kultūros paveldo išėivijoje) bei dabarties Lietuvos menų ir vizualiosios kultūros tyrimai.

Lituanistikos duomenų bazėje 2012–2014 m. ekspertiniam vertinimui buvo pateiktos 1 122 publikacijos, parengtos 2 474 ekspertizės. Verta atkreipti dėmesį, kad nemažai reikšmingų menotyros krypties publikacijų į LDB patenka be ekspertizės, nes yra skelbiamos pripažintuose periodiniuose leidiniuose. Didelė dalis į LDB analizuojamą laikotarpį įtrauktų publikacijų siejasi su Vilniaus meline kultūra, tačiau apskritai temų aprėptis yra labai plati tiek chronologine, tiek geografine (nuo LDK iki dabartinės Lietuvos ir lietuvių emigracijoje), tiek analizuojamų objektų prasme.

Menotyra plačiąja prasme apima ne tik architektūros ar vizualiųjų menų, bet ir teatrologijos bei muzikologijos tyrimus. Studijoje šių šakų ekspertinis vertinimas aptariamas atskirai. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad tarp ekspertuotų menotyros krypties publikacijų (iš paieškos laukelio išbraukus muzikologiją ir teatrologiją) lieka nemažai grynai muzikologijos ar teatrologijos straipsnių ar net monografijų, o tai šiek tiek iškreipia statistiką. Galbūt praverstų, kad ateityje publikacija būtų priskirta pagrindinei ir gretutinei (–ėms) mokslo kryptims.

2.12.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

LDB publikacijų analizė parodė, kad vertintos menotyros publikacijos pagal žanrus pasiskirsto gan netolygiai. Populiariausias menotyros publikacijų žanras – straipsnis (žr. 1 ir 2 lenteles). Prie straipsnių dar galima pridėti konferencijų pranešimų publikacijas (iš principo – straipsnius), tačiau net 44 proc. jų įvertinta neigiamai. Antra pagal gausumą, nors beveik 30 kartų mažesnė, grupė – monografijos, kurios visos ekspertų įvertintos teigiamai. Panašus skaičius ir recenzijų, jų ketvirtadalis įvertinta neigiamai. Kitų žanrų publikacijų skaičius dar kuklesnis: 18 biografijų (teigiamai įvertinta tik pusė), 8 studijos (teigiamai įvertintos 6), 4 vadovėliai (visi įvertinti teigiamai), 3 šaltinių publikacijos, 2 žinynai, po vieną katalogą, žodyną ir žemėlapių rinkinį. Absoliuti dauguma atmestų publikacijų neigiamai įvertintos dėl kriterijų, tik 8 – dėl objekto.

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Biografijos	18	9	9	9	0	50,0
2	Katalogai	1	1	0	0	0	0,0
3	Monografijos	35	35	0	0	0	0,0
4	Pranešimai	25	14	11	11	0	44,0
5	Recenzijos	32	24	8	7	1	25,0
6	Šaltinių publikacijos	3	2	1	1	0	33,3
7	Straipsniai	992	879	113	107	6	11,4
8	Studijos	8	6	2	1	1	25,0
9	Vadovėliai	4	4	0	0	0	0,0
10	Žemėlapiai	1	1	0	0	0	0,0
11	Žinytai	2	2	0	0	0	0,0
12	Žodynai	1	1	0	0	0	0,0
Iš viso		1 122	978	144	136	8	12,8

* Jei atmetos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmetoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmetoms dėl objekto.

2 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai											
			Biografijos	Katalogai	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žemėlapiai	Žinytai	Žodynai
1	< 18	136	9	0	0	11	7	1	107	1	0	0	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	351	4	0	5	7	15	0	314	4	1	1	0	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	635	5	1	30	7	10	2	571	3	3	0	2	1
Iš viso		1 122	18	1	35	25	32	3	992	8	4	1	2	1

Pasitaiko, kad ekspertai per neatidumą ar nesusipratimą neteisingai pasirenka publikacijos ekspertavimo anketą (straipsnius vertina monografijoms skirtose anketose ir atvirkščiai). Tai apsunkina publikacijų paiešką sistemoje pagal žanrus. Neretai (tačiau toli gražu ne visais atvejais) „biografijoms“ ekspertai priskiria ne tik atskirus monografinio pobūdžio leidinius, bet ir straipsnius, aptariančius vieno kūrėjo gyvenimo ir kūrybos klausimus. Pagal formą, skirtą vadovėliams (anketa Nr. 3), vertintos tik 2 iš 4 šio žanro publikacijų. „Katalogų“ kategorijai ekspertai neretai be pagrindo priskiria straipsnius, skirtus kokiai nors kolekcijai ar tam tikro regiono meno paminklams susisteminti ir aptarti.

Pagal menotyros mokslo šakas diferencijuoti publikacijas iš esmės beprasmiška ne tik dėl to, kad daugelis jų priskirta kelioms šakoms, bet ir dėl to, kad šiuo metu galiojanti šakų klasifikacija nėra adekvati, neatspindi menotyros mokslo šakų. Jei Menotyros krypties šakos yra Muzikologija ir Teatologija, tai turėtų būti ir „Architektūrologija“ bei „Dailėtyra“. Dabar galiojanti Menotyros krypties mokslo šakų klasifikacija yra nelogiška. Kai kurios šakos išskirtos atsižvelgiant į mokslinių tyrimų pobūdį (Meno istorija; Meno kritika; Estetika), kitos – pagal tyrimų objektą (Skulptūra ir architektūra; Tapyba), bet neapima visų galimų objektų (pvz., grafikos, fotografijos, dizaino, tarpdisciplininio meno, medijų meno ir kt.). Esant dabartinei sistemai, neretai publikacijas vienai ar kitai šakai tenka priskirti formaliai. Pavyzdžiui, Tapybai priskirti straipsniai, nagrinėjantys grafiką, fotografiją, Skulptūrai ir architektūrai – publikacijos apie baldus ar bažnyčių įrangą.

Vis dėlto nors ir sąlyginis, pasiskirstymas pagal šakas yra iškalbingas. Daugiausia dėmesio skirta Meno istorijai bei Skulptūrai ir architektūrai (tarp jų nemažai tekstų, skirtų bažnyčių ir jose esančių sakralinio meno kūrinių analizei, galėtų būti priskirti Meno istorijos šakai). Tapybos šakai priskirta beveik dvigubai mažiau publikacijų, dar kiek mažiau – Meno kūrinių apsaugos ir restauravimo šakai, Meno kritikai ir Estetikai. Bet ir tarp priskirtų Estetikos šakai dalis straipsnių skirta senajai Lietuvos dailei. Akivaizdu, kad šioje mokslo kryptyje vyrauja paveldo tyrimų tendencijos.

Kaip matyti 3 ir 4 lentelėse, daugiausia publikacijų yra lietuvių kalba, jos sudaro 85,11 proc. visų publikacijų. Antra pagal gausumą grupė – publikacijos anglų kalba, jos sudaro 10,07 proc., o lenkų kalba – vos 2,58 proc.

3 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius
1	Anglų	113
2	Lenkų	29
3	Lietuvių	955
4	Prancūzų	1
5	Rusų	17
6	Vokiečių	7
Iš viso		1 122

4 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos					
			Anglų	Lenkų	Lietuvių	Prancūzų	Rusų	Vokiečių
1	< 18	136	8	4	119	0	2	3
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	351	29	10	306	0	6	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	635	76	15	530	1	9	4
Iš viso		1 122	113	29	955	1	17	7

Panašus kalbų pasiskirstymas pastebimas ir skirtingose kokybės grupėse (žr. 4 lentelę), nors nei-
giamai vertintų publikacijų lietuvių kalba procentiškai (12,46 proc.) yra daugiau negu nei-
giamai įvertintų publikacijų anglų kalba (7,07 proc.).

Galima pažymėti, kad dauguma publikacijų anglų kalba parašytos lietuvių autorių, 5 – su bendraautoriais užsieniečiais, 22 – užsienio autorių (iš jų 7 – lenkų). Iš 17 publikacijų rusų kalba 9 parengtos lietuvių autorių. Tuo tarpu lenkų kalba tik 2 straipsniai paskelbti lietuvių autorių, kiti 26 – lenkų, o 1 – ukrainiečio.

Vertinimas pagal balų vidurkius apibendrintas 5 ir 6 lentelėse. Menotyros publikacijų kokybę rodo vertinimų mediana, t. y. sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus. Bendras LDB kokybiškos publikacijos slenkstis buvo 18 balų, o Menotyros mokslų krypties mediana siekė 21,51 balų. Daugelis ekspertų publikacijas vertino labai palankiai, aukštesnius už medianą balus skyrė 1 208 ekspertizė, vidutinius (tarp 18 ir medianos – 760 ekspertizių), o mažiau nei 18 balų publikacijas įvertintos tik 270 atvejų.

5 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse (pagal 5 balų skalę)

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	270	1,98	2,09	1,92	2,68	1,88
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	760	3,08	3,09	3,23	3,56	3,05
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 208	4,17	4,00	4,24	4,40	3,97

Geriausios Menotyros publikacijos vertintos pagal *dėstymo* kriterijų, aukštais balais vertintas ir *pagrįstumas*. Už *naujumą* maksimalūs balai skirti tik trečios kokybės grupės publikacijoms. Kitų kriterijų reikšmė galutiniam vertinimui gan panaši, už juos gaunami balai svyruoja tarp 2 ir 3 prasčiau vertinamų publikacijų atveju ir tarp 3 ir 4 geriau vertinamų publikacijų atveju. Toks vertinimo pagal kriterijus pobūdis rodo, kad nors dabartinėje menotyros mokslo situacijoje vis dar yra aktualus ir reikšmingas naujos medžiagos skelbimas, naujų tyrimo objektų įtraukimas į mokslinę apyvartą arba naujų tyrimo aspektų pateikimas, tačiau labiausiai vertinamas problemos pasirinkimas ir gebėjimas ją formuluoti, tyrimo aktualumas, sklandus ir pagrįstas dėstymas.

2012–2014 m. buvo vertinamos 1 122 publikacijos, iš jų teigiamai įvertintos – 978. Netinkamos įtraukti į LDB iš viso yra 144 publikacijos, tai sudaro 12,8 proc. visų vertintų Menotyros krypties darbų. Palankiausiai vertintos monografijos, jos 100 proc. pripažintos tinkamomis įtraukti į LDB. Tuo tarpu biografijų net 50 proc. įvertinta neigiamai, o publikuotų konferencijų pranešimų atmes- ta 44 proc. Šaltinių publikacijų grupėje neigiamai įvertinta viena iš trijų publikacijų, tai sudaro 33,3 proc. Recenzijų ir studijų neigiamai įvertinta po 25 proc. Pačioje gausiausioje, straipsnių, ka- tegorijoje atmesta tik 11,4 proc. publikacijų.

Tarp 136 neigiamai dėl kokybės įvertintų publikacijų yra 107 straipsniai, 11 pranešimų, 9 biografijos, 7 recenzijos, 1 studija ir 1 šaltinių publikacija.

Tarp geriausiai (aukščiau nei mediana) įvertintų publikacijų – 571 straipsnis, 30 monografijų, 10 re- cenzijų, 7 pranešimai, 5 biografijos, 3 studijos, 3 vadovėliai, 2 žinyai, 2 šaltinių publikacijos, 1 žo- dynas ir 1 katalogas.

Vertinant pagal *kalbas*, didžiausią aukšto įvertinimo procentą surinko publikacijos anglų kalba – iš 113 publikacijų balais aukščiau nei mediana įvertintos 79, t. y. beveik 86 proc., o mažiau nei 18 balų skirta 8 publikacijoms, t. y. apie 9 proc. Lietuvių kalbos grupėje iš 955 publikacijų aukščiausiai įver- tintų yra 530, t. y. daugiau nei pusė, tarp 18 balų ir medianos surinko 306 publikacijos, žemiausiais balais įvertinta 119 publikacijų. Iš 29 publikacijų lenkų kalba aukščiausiais balais įvertinta 15. Tarp

6 lentelė. Balų pasiskirstymas

Grupės	2 238 ekspertizės pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
	Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
Balų skaičius (iki įskaitytinai)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje <18	50	95	117	8	0	54	79	122	15	0	53	86	122	9	0	24	47	141	50	8	33	31	21	55	47	75	7	1	0	0
2 Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	5	39	415	296	5	5	28	415	300	12	0	13	315	410	22	3	4	284	373	96	1	0	0	17	42	348	294	57	1	0
3 Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	1	1	32	603	571	2	0	91	669	446	0	0	16	551	641	1	3	14	501	689	0	0	0	0	1	42	127	619	253	166
Iš viso	56	135	564	907	576	61	107	628	984	458	53	99	453	970	663	28	54	439	924	793	34	31	21	72	90	465	428	677	254	166

rusų ir vokiečių kalbomis paskelbtų publikacijų taip pat apie pusę įvertinta aukščiausiais balais (rusų k. – 9 iš 17, vokiečių k. – 4 iš 7), 2 rusų kalba ir 3 vokiečių kalba parašytos publikacijos surinko mažiau nei 18 balų.

Vis dėlto vertinant šios mokslo krypties publikacijas neretai susiduria skirtingi požiūriai. Prieštarin-
gai įvertintų publikacijų – beveik penktadalis, t. y. 230 atvejų iš 1 122. Iš 978 teigiamai įvertintų publikacijų prieštarin-
gai įvertintų buvo 159.

Iš 230 prieštarin-
gai įvertintų publikacijų 91 buvo įvertinta aukščiau nei mediana, t. y. surinko dau-
giau kaip 21,51 balų, 74 įvertintos tarp 18 balų ir medianos, 65 surinko mažiau nei 18 balų.

Didžiąją dalį (191) prieštarin-
gai įvertintų publikacijų sudaro straipsniai, iš jų 53 galutinai įvertinus
surinko mažiau nei 18 balų.

Iš kitų žanrinių grupių išsiskiria 11 prieštarin-
gai įvertintų pranešimų, 9 biografijos, 8 recenzijos.
Kitų žanrų prieštarin-
gai vertinta vienetai. Žinoma, toks pasiskirstymas yra objektyviai susijęs su
straipsnio, kaip populiariausio žanro, vyravimu Menotyros kryptyje.

Vertinant ekspertų komentarų dydį pažymėtina, kad paprastai komentarai yra gan lakoniški, mažiau
nei 500 spaudos ženklų apimties – tokių yra 1 367. Tarp 501 ir 1 000 spaudos ženklų apimties ko-
mentarų taip pat nemažai – 747. Tarp 1 001 ir 1 500 spaudos ženklų apimties komentarų yra vos
114, iš jų 40 parašyta aukščiausiais balais įvertintoms publikacijoms. Apskritai ilgesni komentarai
rašomi labai gerai ir gerai įvertintoms publikacijoms. Daugiau nei 1 501 spaudos ženklų apimties
parašyta tik 9 komentarai – 7 iš jų skirti geriausiai įvertintoms publikacijoms, po 1 – vidutiniškai ir
neigiamai įvertintiems darbams.

Publikacijų priskyrimo kelioms kryptims klausimas – svarbus vertinimo sistemos aspektas, nes nuo
to gali priklausyti, kokios mokslo krypties ekspertas vertins vieną ar kitą publikaciją. Menotyros
atveju tokio priskyrimo atvejų yra nemažai: Istorijos krypties priskirtos 368 menotyros publikaci-
jos, Etnologijos – 146, Filologijos – 117, Teologijos – 119, Filosofijos – 74. Toli gražu ne visada pri-
skyrimas kitoms kryptims yra pagrįstas. Meno istorijos publikacijų gausiai (106 atvejai) priskirta
Teologijos mokslo krypties Krikščionių bažnyčios istorijos šakai, tačiau neretai jos su teologiniu
aspektu neturi nieko bendra. Tai tiesiog architektūros ir dailės istorijos ar restauracijos proble-
moms skirtos publikacijos. Kurioziškai Teologijos krypties Nekrikščionių religijų šakai priskirtas
straipsnis „Gintariniai rožiniai – istorija ir restauravimas“ (ID 97090).

Lygiai taip formaliai, turbūt dėl dailininko pavardės paminėjimo, Menotyros krypties Meno kritikos
šakai priskirta Filologijos krypties publikacija „Būties vizija S. Nėries eilėraščių cikle „Iš M. K. Čiur-
lionio paveikslų“ (ID 40400) bei romano ekspertizė (ID 22725). Tokių pavyzdžių yra ir daugiau.

Formaliai kelioms kryptims priskirtos publikacijos ne visada rodo iš tiesų tarpdisciplininį jų pobūdį ir
iškreipia tikrąjį lituanistikos vaizdą.

Vis dėlto tiek tarp aukščiausiais, tiek tarp žemiausiais balais įvertintų publikacijų ne viena yra priskir-
ta kelioms mokslų kryptims (daugiausia Menotyrų ir Istorijai) ir iš tiesų gali vadintis tarpdisciplini-
ne. Ryškesnių vertinimo skirtumų, lyginant jas su vienos krypties publikacijomis, nepastebėta.

*Anonimiškas 3 aukščiausiais ir 3 žemiausiais balais vertinusių ekspertų išskyrimas ir jų bendrų balų pa-
siskirstymas.* Ekspertas X – vienas iš skyrusių didžiausius balus. Jis vertino 28 publikacijas, iš jų nė
vienos neįvertino žemiau nei 18 balų, nuo 18,1 iki 25 balų skyrė 7 publikacijoms (3 iš jų ekspertas
atmetė dėl objekto, netinkančio LDB), nuo 25 iki 34 balų skyrė 21 publikacijai (iš jų 2 atmestos dėl
objekto).

Tarp individualių vertinimų aukštą balą (32,9) straipsniui skyrė ekspertas X1. Iš 61 šio eksperto ver-
tintos publikacijos šešioms skirta mažiau nei 18 balų, 26 – nuo 18 iki 25 balų ir 29 – daugiau kaip
25 balai (iš pastarųjų net 6 – per 30 balų).

Aukščiausias menotyros publikacijai skirtas galutinis (dviejų ekspertų) vertinimas yra 29,45 balai, kuriuos surinko anglų kalba paskelbtas straipsnis. Straipsnį vertinę ekspertai skyrė atitinkamai po 28,9 ir 30 balų. Ekspertas X2, be šio straipsnio, vertino dar 170 publikacijų. Iš jų 15 įvertino žemesniais nei 18 balų ir nerekomendavo įtraukti į duomenų bazę, 70 publikacijų įvertino nuo 18 iki 25 balų, o 85 – nuo 25 iki 30 balų.

Žemiausiai įvertinta publikacija surinko 0,3 balo. Taip ją įvertino ekspertas X3. Jis vertino dar dvi publikacijas, kurioms skyrė 29 ir 30 balų.

Kitas žemiausiais balais vertinęs ekspertas – X4. Iš 6 publikacijų jis tik vienai skyrė 20,6 balų, kitoms penkioms – nuo 0,5 iki 10 balų.

Trečias žemiausiais balais vertinęs ekspertas X5 vertino 52 publikacijas, iš jų net 30 skyrė mažiau nei 18 balų (vertinimai išsidėsto diapazone nuo 0,6 iki 13,6), 22 publikacijas įvertino nuo 18 iki 23,7 balų.

2.12.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Šioje analizės dalyje apžvelgiamas ekspertuojant taikomų vertinimo kriterijų tinkamumas ir jų taikymo problemos Menotyros kryptyje. Taip pat siekiama nustatyti, kas būdinga geriausiai, prasčiausiai ir prieštaringai vertintoms publikacijoms.

Problema kaip vertinimo kriterijus 2 474 ekspertų komentaruose paminėta apie 700 kartų, kai kuriose ekspertizėse – po kelis kartus. Taigi šis kriterijus nėra itin svarbus. Dažniausiai konstatuojama, kad problema „*suformuluota tinkamai*“, „*identifikuota*“, „*moksliskai pagrįsta*“, „*aiški*“, „*aktuali*“ arba (neigiamai įvertintų publikacijų atveju) „*nėra apibrėžta*“, „*nesuformuluota*“, bet retai kada ji plačiau komentuojama. Pasitaiko atvejų, kad „*neaiškiai suformuluota problema*“ arba „*siaurokai formuluojama problema*“ nenulemia publikacijos neigiamo vertinimo, nes teigiamą vertinimą lemia kiti kriterijai.

Vienas svarbiausių kriterijų – *naujumas*. Kaip minėta, už jį skiriama daug balų, bet komentaruose šis kriterijus minimas gan retai (75 kartus). *Originalumas* kaip kriterijus paminėtas vos tris kartus.

Tyrimo *aktualumas* ar *aktuali problematika* komentaruose minima 620 kartų, taigi šis aspektas vertintojų yra pastebimas, bet toli gražu ne visada akcentuojamas. Retai kada aktualumas plačiau paaiškinamas, dažniausiai tik konstatuojama, kad jis „*nekelia abejonių*“ ar pan. Mokslinio tyrimo *pagrįstumas* komentaruose paminėtas 400 kartų (taip pat kai kuriais atvejais daugiau nei kartą tame pačiame komentare). Jis dažnai siejamas su išvadų pagrįstumu arba temos, problemos pagrįstumu, taip pat su kitais atskirais publikacijų aspektais (pagrįsta „*struktūra*“, „*metodika*“, „*tyrimo struktūra*“, „*tyrimo strategija*“). Apskritai komentaruose santykinai retai minimi LDB suformuluoti kriterijai, ne kartą jie keičiami bendrais apibūdinimais, tokiais kaip „*reikšminga*“, „*vertinga*“, „*svarbi*“, „*įdomi*“ publikacija. *Svarbumas* kaip argumentas komentaruose paminėtas apie 600 kartų.

Papildomų balų buvo skirta 31 kartą, tik retais atvejais jie suteikti dėl publikacijos kokybės (po 1 papildomą balą 5 publikacijoms suteikta už originalumą, stilių, kalbos grožį ir pan.), visais kitais atvejais skiriama nuo 1 iki 5 papildomų balų, kad publikacija, formaliai neatitinkanti moksliniams straipsniams keliamų reikalavimų, būtų įtraukta į LDB. Dažniausias tokio sprendimo argumentas – publikacijose pateiktos empirinės medžiagos svarba, aktualumas tolesniems tyrimams, skelbiamų duomenų naujumas.

Galima konstatuoti, kad iš principo vertinimo kriterijai yra tinkami, tačiau jų taikymas neregtai yra gana subjektyvus. Pavyzdžiui, vienas ekspertas, kuris yra parengęs bene daugiausia ekspertizių (vertinęs 271 publikaciją), naudoja tik porą standartizuotų komentaro formų. Jas

absoliučia dauguma atvejų tiesiog mechaniškai pritaiko prie teigiamai ar neigiamai įvertintų publikacijų. Neigiamai šio eksperto įvertintų publikacijų komentaro klišė yra tokia: „Ši publikacija yra aktuali, bet visų pirma aprašomojo, informacinio pobūdžio, be apibrėžtos analitinės jos sandaros. Ji atitinka lituanistikos apibrėžimą, bet neatitinka moksliniams straipsniams keliamų reikalavimų. Nėra nustatyta tyrimo metodologija, tikslai, uždaviniai, nėra anotacijų, raktažodžių, išvadų ir kitų mokslinės publikacijos sudėtinių dalių. Netinka duomenų bazei „Lituanistika“.“ Toks standartizuotas vertinimas neišryškina publikacijų stipriųjų ar silpnųjų pusių, be to, nėra objektyvus. Kai kuriais atvejais formalus reikšminių žodžių (raktažodžių) nebuvimas ar tyrimo metodologijos nesuformulavimas nereiškia žemo moksliskumo. Pavyzdžiui, dėl minėtų priežasčių į bazę siūlyta neįtraukti informatyvių, naujais archyviniais šaltiniais paremtų, kvalifikuotai parengtų publikacijų. Kita vertus, tarp teigiamai įvertintų publikacijų yra tokių, kurių įtraukimas į LDB kelia abejonių, nors formaliai jos turi kai kurių moksliskumo atributų. Lyginant menotyro publikacijas tarpusavyje, taip pat su kitų mokslo krypčių publikacijomis, galima pastebėti, kad reikšminių žodžių ar net santraukų buvimas / nebuvimas nėra straipsnio moksliskumo rodiklis. Šios straipsnio dalys daugeliu atvejų priklauso nuo leidinio, kuriame skelbiama publikacija, pobūdžio. Tarp kitų ekspertų vertintų ir į bazę įtrauktų publikacijų yra daugybė neturinčių šių formalių moksliskumo „atributų“. Pažymėtina, kad aukščiausiais ekspertizės balais (vidurkis – 32,9) įvertinta menotyro publikacija neturi nei reikšminių žodžių, nei aiškiai suformuluotų tyrimo metodų, nei atskirai išskirtų išvadų, bet yra neabejotinai mokslinė. Taigi ekspertai turėtų atsižvelgti į įvairius kriterijus ir nevertinti moksliskumo tik pagal formaliuosius požymius. Kita vertus, užduotis ekspertams palengvėtų, jei būtų išskirtas atskiras kraštotyринių / mokslo sklaidos publikacijų žanras.

Bendri publikacijų vertinimo ypatumai. Geriausiai įvertintos publikacijos daugeliu atvejų yra ilgo ir nuoseklaus tyrimo rezultatais. Nemaža jų dalis susijusi su senosios dailės ir architektūros istorijos, stiliaus, ikonografijos studijomis. Vis dėlto žymi dalis geriausiai įvertintų tekstų yra skirta šiuolaikinės lietuvių meninės kultūros aktualijoms, naujų tendencijų architektūroje ir mene analizei, filosofijos įtakos menui klausimams.

Menotyro srityje daugiausia neigiamai vertintų publikacijų yra dėl teksto kokybės. Dažniausiai tai spausdinti konferencijų pranešimai, taip pat kraštotyринio pobūdžio publikacijos, spausdintos kolektyvinėse monografiuose ar straipsnių rinkiniuose (dažnai tai biografinio pobūdžio tekstai, atskirų kūrinių ar jų grupių aptarimai), taip pat su meno pedagogika susijusios publikacijos. Pagrindinė žemo vertinimo priežastis – tekstų aprašomasis, kompiliacinis ir neprobleminis pobūdis, nepakankamas profesionalumas ir moksliskumas (kartais vertintojų suprantamas gana formaliai).

Anonimiška aukščiausiais ir žemiausiais balais vertinusių ekspertų vertinimo analizė. Viena iš menotyro vertinimo tendencijų – gana aukštais balais publikacijas vertinančių ekspertų gausa. Be minėtų, dar galima išskirti ekspertą W, kuris vertino 39 publikacijas, iš jų 35 pripažino tinkamomis duomenų bazei, dvi atmetė dėl objekto, dvi – dėl teksto kokybės. Iš 35 gerai įvertintų publikacijų 30-iai jis skyrė daugiau nei 20 balų (iš jų net 19-ai – daugiau nei 26 balus). Aukščiausias jo skirtas įvertinimas – 29,4 balai.

Ekspertas Y, vertinęs 76 publikacijas, iš jų tik vieną pripažino netinkama (beje, pagrįstai) ir skyrė jai 16,2 balų. Visas kitas įvertino balais nuo 18 iki 29,2, iš jų 35 publikacijoms skyrė 25 ir daugiau balų.

Pačiais aukščiausiais balais vertinę ekspertai yra X, X1, X2. Ekspertas X vertino daugiausia estetikos ir šiuolaikinio meno problematikai skirtas publikacijas, kurių didžioji dalis publikuota recenzuojamuose periodiniuose leidiniuose. Ekspertas komentaruose išryškina publikacijų reikšmę, apskritai džiaugiasi rašančiųjų gebėjimais, todėl linkęs geranoriškai ir dosniai vertinti publikacijas aukštais balais. Netgi su išlygomis duomenų bazei priskirtas publikacijas jis vertina aukštesniais už medianą balais.

Ekspertas X1 vertino įvairias publikacijas, dažnai susijusias su LDK laikų ar XIX–XX a. pirmosios pusės Lietuvos dailės ir kultūros istorija. Kiekvienai publikacijai pateikiamas individualizuotas komentaras, lakoniškai, bet taikliai pristatantis rašinio turinį ir jo reikšmę bei aktualumą Lietuvos kultūros tyrimams. Ekspertas visai neakcentuoja straipsnių atitikties / neatitikties formaliesiems reikalavimams, bet stengiasi įžvelgti ir išryškinti tekstų privalumus, indėlį į menotyros mokslą, svarbą tolesniems tyrimams. Komentaruose ekspertas išryškina netgi mažais balais įvertintų publikacijų privalumus. Pagrindinis jo kriterijus rekomenduojant įtraukti / neįtraukti publikaciją į duomenų bazę yra jos moksliskumas, kurio esmę šis ekspertas neblogai jaučia.

Ekspertas X2 vertino daugiausia su architektūra ir estetika susijusias publikacijas. Jo komentarai dalykiški, atskleidžiantys publikacijų stipriąsias puses, komentuojantys jų reikšmę menotyros mokslui. Ekspertas vertina naujos empirinės medžiagos paskelbimo svarbą, todėl palankiai vertina ir tokio pobūdžio publikacijas, kuriose didžiausias dėmesys skiriamas ne hipotezių kėlimui ar problemų formulavimui, o archyviniais bei natūros tyrimams.

Žemiausiais balais vertinę ekspertai pasirinkti trys: X3, X4 ir X5.

Ekspertas X3 vieną iš trijų savo vertintų publikacijų įvertino itin žemu balu, tačiau tokį sprendimą pagrindė komentare, teigdamas, kad *„šio darbo mintys stokoja pagrįsto naujumo, metodologinių pagrindų, nuoseklaus samprotavimo, pagrįsto darbo aktualumo“*.

Ekspertas X4, vertinęs 6 publikacijas, žemus balus skyrė dėl jų neatitikties moksliskumo kriterijui.

Eksperto X5 neigiamai ir teigiamai vertintų publikacijų santykis labiau linksta į neigiamai įvertintųjų pusę (atitinkamai 30 ir 22), tačiau jo atmestos publikacijos iš tiesų neatitinka mokslinėms publikacijoms keliamų reikalavimų. Ekspertas nelinkęs dosniai dalinti aukštų balų, bet iš esmės jo kritiški vertinimai turi pagrindą.

Komentarų žemiausiais ir aukščiausiais balais vertintose publikacijose analizė. Tarp aukštais balais vertintų publikacijų yra straipsnis, kuriam ekspertas X1 skyrė 32,9 balų. Komentare jis aptarė straipsnio turinį, paminėjo nagrinėjamo tapybos kūrinio autorių ir jo reikšmingumą, pažymėjo, kad straipsnyje nustatyti konkretūs meno kūrinuose vaizduojami siužetai ir nurodomas jų rašytinis šaltinis. Eksperto nuomone, straipsnis yra reikšmingas, *„suvokiant atskirų kūrinių unikalumą“*. Apie publikacijos atitiktį formaliesiems mokslinių publikacijų reikalavimams ekspertas nerašo.

25,6 balais įvertintas straipsnis, kurį vertinęs ekspertas labai lakoniškai konstatavo, kad straipsnyje pristatomi iki tol mažai žinomi objektai, jų kilmė, pažymėjo, kad nagrinėjamo meno kūrinių rinkinio analizė ir atribucija yra vertinga, o tekstas parašytas sklandžia kalba.

Ekspertas X, vienam straipsniui skyręs 31,7 balų, komentare taip pat akcentavo sklandžią kalbą ir profesionalumą, pateikė autorei tam tikrų patarimų, į kuriuos atsižvelgus publikacijos išvados esą būtų gilesnės, konstatavo, kad *„straipsnis atitinka mokslo darbams keliamus reikalavimus ir lituanistikos apibrėžimą, todėl referuotinas LDB“*. Šiuo atveju itin aukštas vertinimo balas atrodo per mažai argumentuotas.

Iš žemiausiais balais vertintų publikacijų paminėtinas straipsnis, kurį 0,3 balo įvertinęs X3 ekspertas komentare pristatė straipsnio autorių tikslus, tačiau apskritai pasigedo teksto moksliskumo, kurio požymiai – metodologiniai pagrindai, dėstymo nuoseklumas, minčių naujumas ir aktualumo pagrindimas.

0,5 balo įvertintos publikacijos komentare ekspertas X4 tik trumpai referavo straipsnio turinį ir konstatavo, kad straipsnis nėra mokslinis, tad ir nevertintinas pagal mokslinių publikacijų kriterijus.

0,6 balo įvertinta publikacija eksperto X5 komentare apibūdinta kaip neturinti aiškaus tikslo, neaiškios paskirties, kartojanti enciklopedines tiesas.

Daugiausia *prieštariningai vertintų publikacijų* yra dėl skirtingai suprantamų kriterijų ir publikacijos moksliskumo požymių. Vertindami vieną į duomenų bazę neįtrauktą publikaciją du ekspertai ją

vertino žemais balais kaip neakademine, nes „[n]esuformuluota problema, neapibrėžtas jos ištirtumas, duomenys tik aprašomi, vyrauja pasakojamasis pobūdis. Darbas struktūruotas, tačiau nepateikiamos išvados“, o trečias buvo linkęs įvertinti autoriaus pasirinktą kūrėjos, kuriai skirta publikacija, pristatymo būdą „per jos pačios refleksijas, laiškus, nuotraukas, artimų žmonių prisiminimus“. Toks skirtingas vertinamų publikacijų reikšmingumo supratimas yra pagrindinė prieštaringo publikacijų vertinimo priežastis.

Pasitaiko ir tikrai nesuprantamų atvejų, kai eksperto komentaras tiesiogiai prieštarauja jo skirtam vertinimo balui. Pavyzdžiui, ekspertas X6 ne vieną kartą publikaciją komentare apibūdina kaip „kalbėjimą dėl kalbėjimo“, neparemtą jokių logišku argumentavimu, kurio „vienintelis tikslas – parodyti autoriaus tariamo filosofavimo meistriškumą“, arba įvertina, kad „tekstas bus tik studijuojančio jaunimo skaitalu, juos skatinančiu žavėtis postmodernizmo pramanais, neturinčiais išliekamos vertės“, kitu atveju pripažįsta, kad „nėra reikalo čia ieškoti mokslui būdingų ypatumų: argumentacijos, pagrįstumo, metodikos, išvadų. Tai labai vidutinis darbelis, artimas beletristikai. Su lituanistika sieja tik keli lietuviškos kilmės figūrų vardai“. Tačiau šis ekspertas minėtoms publikacijoms skiria aukštus balus ir pripažįsta jas vertomis įtraukti į LDB. Tokių eksperto X6 vertinimo paradoksų yra daugiau. Kai kuriais atvejais kiti ekspertai tas pačias publikacijas vertino neigiamai ir jos nebuvo įtrauktos į duomenų bazę. Tačiau yra ir kitokių pavyzdžių, kai publikacija dėl nežinia kuo pagrįsto teigiamo vertinimo balais yra įtraukiama į bazę. Pastebėtas atvejis vertinant publikaciją, kai visi trys ekspertai komentaruose jai išreiškė rimtų priekaištų (ekspertas X7: „medžiaga pateikiama padrikai, teorijos sisteminamos be aiškių kriterijų“; ekspertas X6: „beletrizuotas tekstas kažin ar gali tinkamai atlikti, kaip autorius nurodo, mokomosios knygos funkciją“; ekspertas X: „naudoti šią knygą kaip mokomąją knygą pagrindinių studijų, ypač pirmųjų kursų, studentams nėra tinkamas sumanymas – mat naudodamiesi ja studentai negautų pamatinių kokios nors iš autoriaus nagrinėjamų temų žinių, o tik subjektyvias refleksijas...“), tačiau galiausiai du iš jų rekomenduoja ją įtraukti į duomenų bazę. Apskritai prieštarinčiai vertinamų publikacijų vertinimo komentarai kuo nors ryškiau nuo kitų komentarų nesiskiria.

APIBENDRINIMAS

Ekspertiniame vertinime sisteminių klaidų nėra, tačiau galimi pavieniai atvejai, kai dėl ekspertų skirtingų nuostatų viena ar kita vertinga publikacija į duomenų bazę nebuvo įtraukta (dažniausiai dėl reikšminių žodžių, anotacijų ar santraukų trūkumo) arba įtrauktos publikacijos, išoriškai turinčios mokslinio straipsnio požymių, bet iš esmės neatitinkančios moksliskumo kriterijų. Menotyros publikacijų vertinimo netolygumų pirmiausia kyla dėl skirtingai suvokiamų moksliskumo kriterijų ir publikacijų reikšmės vertinimo. Pastebėta ir gana formalus vertinimo atvejis, standartizuotų komentarų, neatskleidžiančių vertintų tekstų ypatybių. Apskritai dauguma ekspertų šios krypties publikacijas vertino labai gerai, net jei jos ne visai atitiko formalių mokslo publikacijų reikalavimų (arba atitiko iš dalies).

Menotyros srityje yra itin svarbu kaupti, sisteminti ir skelbti naujus duomenis. Šis procesas yra toli gražu nebaigtas. Publikacijos, įtraukiančios į mokslinę apyvertą naujus kūrinius ar naujus šaltinius, nebūtinai yra parengiamos pagal šaltinių publikavimo principus, tačiau joms ne visada galima taikyti ir problemiško, hipotezių kėlimo reikalavimus. Į tai ekspertai neretai atsižvelgia vertindami straipsnius. Vis dėlto aukščiausiai vertinamos publikacijos, pasižyminčios aukštu moksliniu lygiu, metodologiniu nuoseklumu, tyrimo pagrįstumu, aiškiu problemos formulavimu ir dėstymo kokybe.

Komentaruose ne visada atspindi balų skyrimo pagal kriterijus argumentacija, juose kartais tiesiog lakoniškai pristatomas publikacijos turinys, apibendrintai įvertinamas jos reikšmingumas ar moksliskumas.

Ateityje reikėtų vengti skirti itin didelį skaičių publikacijų vienam ekspertui. Taip pat vertėtų tikslinti Menotyros krypties mokslo šakų klasifikaciją.

2.13. MUZIKOLOGIJA

Danutė Petrauskaitė, *Klaipėdos universitetas*

ĮVADAS

Muzikologija yra mokslas apie muziką, aprėpiantis visas su muzika sietinas intelektualiosios ir praktinės veiklos, profesionaliosios ir mėgėjų muzikos, taip pat muzikinio gyvenimo sritis. Muzikologija apima muzikos istoriją ir teoriją, muzikos kritiką, muzikos estetiką, muzikos sociologiją, muzikos psichologiją, muzikinę akustiką, etnomuzikologiją. Nors pirmieji lietuvių muzikologijos ženklai išryškėjo dar XVII a., savarankiška Lietuvos mokslo šaka muzikologija tapo tik XX a. viduryje. Sovietiniais metais ji buvo stipriai veikiamą komunistinės ideologijos. Proveržis prasidėjo atsikūrus nepriklausomai Lietuvai. Tuomet pasikeitė vertybinės nuostatos, prasiplėtė muzikologijos darbų tematika, atsinaujino metodai. Remiantis 2011 m. vasario 14 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintu įsakymu Nr. V-231, muzikologija priklauso humanitarinių mokslų srities (H000) menotyros krypties (H03).

2.13.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

2.13.1.1. Ekspertiškai įvertintų publikacijų pasiskirstymas pagal žanrą / publikacijos rūšį

Trejų metų laikotarpiu (2012–2014) buvo įvertinta 211 muzikologijos publikacijų. Grupuoiant pagal žanrus, didžiausią dalį sudaro straipsniai (89,09 proc.), antroje vietoje – monografijos (2,37 proc.), trečią vietą užima biografijos, pranešimai, recenzijos ir šaltinių publikacijos (kiekvienam žanrui tenka 1,9 proc., vadovėliams ir studijoms – 0,47 proc.). Daugiausia neigiamų įvertinimų sulaukė biografijos (75 proc.), pranešimai (50 proc.) ir šaltinių publikacijos (25 proc.), atmestų straipsnių palyginti nedaug – 11,7 proc. Pagrindinė neigiamai įvertintų publikacijų priežastis – mokslinių kriterijų neatitikimas (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai vertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Biografijos	4	1	3	3	0	75,0
2	Monografijos	5	5	0	0	0	0,0
3	Pranešimai	4	2	2	2	0	50,0
4	Recenzijos	4	4	0	0	0	0,0
5	Šaltinių publikacijos	4	3	1	1	0	25,0
6	Straipsniai	188	166	22	20	2	11,7
7	Studijos	1	1	0	0	0	0,0
8	Vadovėliai	1	1	0	0	0	0,0
Iš viso		211	183	28	26	2	13,3

2.13.1.2. Ekspertiškai įvertintų publikacijų pasiskirstymas pagal šakas ir kalbas

Pagal mokslo šakų klasifikaciją visos 211 publikacijų yra priskirtos muzikologijai. Teoriškai jos su nedidele paklaida atitinka muzikologijos mokslo apibrėžimą, bet turint galvoje, kad etnomuzikologija ir etnologija yra išskirtos kaip atskiros šakos, kai kurios publikacijos turėtų ten pirmiausia ir atsidurti (jų suskaičiuota per 10 vienetų). Dvi publikacijos apskritai „pasiklydo“ – viena jų nagrinėja Vilniaus architektūrinio paveldo restauravimą, kita – žinių vadybos taikymą muziejuje. Kadangi mokslo šakas nustato ekspertai, tai galima tvirtinti, kad pastarieji du atvejai yra jų neapsižiūrėjimas, nes tekstai neturi nei tiesioginio, nei netiesioginio sąlyčio su muzika.

Natūralu, kad pateiktose vertinti muzikologijos publikacijose dominuoja lietuvių kalba – 83,89 proc. Taigi kitomis kalbomis pateikta 16,11 proc. publikacijų. Pusė jų – vokiečių kalba. Tai gali būti susiję su glaudžiais Vokietijos ir Lietuvos muzikologų ryšiais ir ilgą laiką M. K. Čiurlionio menų mokyklos užsienio kalbų mokymo programose vyrausia vokiečių kalba. Angliškai publikuoti darbai užima antrąją vietą (6,16 proc. nuo bendro publikacijų arba 38,24 proc. nuo svetimomis kalbomis spausdintų publikacijų skaičiaus). Rusų ir lenkų kalbomis paskelbtų darbų – vos keli (po 2 vienetus kiekviena šių kalbų) (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius
1	Anglų	13
2	Lenkų	2
3	Lietuvių	177
4	Rusų	2
5	Vokiečių	17
Iš viso		211

2.13.1.3. Ekspertiškai įvertintų publikacijų pasiskirstymas pagal balų vidurkius

Visos publikacijos buvo vertintos pagal penkis kriterijus: problema, aktualumas, pagrįstumas, dėstymas ir naujumas, tačiau jų skalės skyrėsi. Ekspertai aukščiausiais balais (pagal penkių balų skalę) įvertino *dėstymą* (mediana svyruoja nuo 2,53 iki 4,20 balų) ir *pagrįstumą* (nuo 1,54 iki 4,06 balų), t. y. nebuvo pareikšta daug kritinių pastabų dėl loginės minčių eigos, stiliaus, darbo struktūros, tačiau mažiausiais balais įvertino *naujumą* (nuo 1,70 iki 3,90 balų) ir *aktualumą* (nuo 2,00 iki 3,81 balų), o tai yra vienas su kitu glaudžiai susiję kriterijai, kurie ir atskleidžia silpnąsias publikacijų vietas (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	53	1,74	2,00	1,54	2,53	1,70
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	175	3,02	3,00	3,15	3,29	3,08
3	> mm (aukščiau nei mediana)	192	4,00	3,81	4,06	4,20	3,90

3 lentelėje pateikti atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai trijose kokybės grupėse. Į pirmąją grupę pateko 53 ekspertizės (12,62 proc.), kurių balų vidurkiai buvo mažesni nei 18 balų. Tai rodo, kad į Lituanistikos duomenų bazę nepatekusių publikacijų skaičius nėra didelis. Antrajai kokybės grupei priskirti 175 ekspertiniai vertinimai (41,67 proc.), kurių balų vidurkiai buvo nuo 18 balų (įskaitytinai) iki 20,33 balų (muzikologijos šakos medianos). Šioje grupėje vertinimas pagal išskirtus kriterijus yra aukštesnis – nuo 0,76 (dėstymas) iki 1,61 (pagrįstumas) balų – lyginant su pirmosios grupės darbų vertinimo balais. Vidutiniškai antrosios grupės publikacijos buvo įvertintos 1,19 balų aukščiau už pirmosios grupės publikacijas. Trečiąją kokybės grupę sudaro 192 publikacijų ekspertizės (t. y. 45,71 proc. visų ekspertizių). Šios publikacijos yra įvertintos vienu balu aukščiau nei antrosios grupės publikacijos.

Iš 211 vertintų muzikologijos darbų 26 publikacijos (12,32 proc.) buvo įvertintos mažiau nei 18 balų, t. y. neigiamai. Jas sudarė 20 mokslinių straipsnių (76,92 proc.), 3 biografijos (11,53 proc.), 2 pranešimai (7,69 proc.), 1 šaltinių publikacija (3,84 proc.) (žr. 4 lentelę). Vidutinius 18–20,33 balų (įskaitytinai) vertinimus surinko beveik trečdalis visų vertintų publikacijų (64 iš 211, arba 30,33 proc.): 61 mokslinis straipsnis (95,31 proc.), 2 recenzijos ir 1 biografija. Aukščiausius vertinimo balus – daugiau nei 20,33 balų – gavo daugiau negu pusė vertintų muzikologijos publikacijų (121 iš 211, arba 57,35 proc.). Tarp aukščiausiais balais įvertintų publikacijų 107 yra moksliniai straipsniai (88,43 proc., arba 56,91 proc. nuo visų šio žanro publikacijų ir 50,71 proc. nuo visų ekspertavimui pateiktų publikacijų skaičiaus), 5 monografijos (4,13 proc.), 3 šaltinių publikacijos (2,47 proc.), 2 recenzijos (1,65 proc.), 2 pranešimai (1,65 proc.) ir po vieną studiją bei vadovėlį. Į daugiausia balų surinkusių publikacijų kategoriją pateko visos monografijos, taigi jos 100 proc. gavo aukštesnius nei krypties mediana vertinimus. Žemiausiais balais, t. y. mažiau nei 18, buvo įvertinta 20 straipsnių (arba 76,92 proc. neigiamai įvertintų publikacijų skaičiaus) ir 3 biografijos (arba 11,54 proc. neigiamai įvertintų publikacijų skaičiaus).

4 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai							
			Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai
1	< 18	26	3	0	2	0	1	20	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	64	1	0	0	2	0	61	0	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	121	0	5	2	2	3	107	1	1
Iš viso		211	4	5	4	4	4	188	1	1

Vertinant publikacijas pagal balų vidurkius, iš lentelės Nr. 5 matyti, kad nė vienas užsienio kalba parašytas darbas nebuvo įvertintas < 18, t. y. visos neigiamai įvertintos 26 publikacijos buvo parašytos lietuvių kalba, tai sudaro 12,32 proc. nuo bendro ekspertavimui pateikto publikacijų skaičiaus. Tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai pakliuvo 64 publikacijos, iš kurių 10 (15,62 proc.) buvo parašytos vokiečių ir anglų kalbomis. Aukščiau medianos buvo įvertintas 121 darbas – 97 lietuvių (80,17 proc. trečiajai kokybės grupei priskirtų publikacijų) ir 24 užsienio kalbomis (19,83 proc. trečiajai kokybės grupei priskirtų publikacijų). 54,80 proc. lietuvių ir 70,59 proc. užsienio kalbomis spausdintų publikacijų gavo aukščiausią įvertinimą. Galima teigti, kad užsieniečių autorių darbai buvo kokybiškesni už lietuviškas publikacijas arba ekspertai užsienio kalbomis publikuotus straipsnius vertino palankiau. Pvz., visi lenkų ir rusų kalbomis pateikti straipsniai (jų būta po 2 vienetų) pateko į trečiąją kokybės grupę. Panaši padėtis ir angliškų darbų. Iš 13 šia kalba publikuotų straipsnių 11 surinko daugiausia balų (84,62 proc.).

5 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos				
			Anglų	Lenkų	Lietuvių	Rusų	Vokiečių
1	< 18	26	0	0	26	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	64	2	0	54	0	8
3	> mm (aukščiau nei mediana)	121	11	2	97	2	9
Iš viso		211	13	2	177	2	17

2.13.1.4. Balų pasiskirstymas pagal vertinimo sritis / kriterijus

Balų pasiskirstymas vertinant muzikologijos publikacijas pagal *problemos, aktualumo, pagrįstumo, dėstymo ir naujumo* kriterijus trijose balų grupėse pateikiamas 6 lentelėje. Akivaizdu, kad publikacijos, kurioms ekspertai skyrė žemiausius balus, t. y. 2 arba 3 pagal penkiabalę sistemą, pateko į pirmąją kokybės grupę, kurioje atsidūrė visi mokslo darbai, surinkę mažiau nei 18 balų.

6 lentelė. Balų pasiskirstymas

Grupės	420 ekspertizės pagal kriterijus (nejtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
	Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
Balų sk. (iki įskaitytinai)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje < 18	13	20	20	0	0	13	16	18	6	0	17	19	16	1	0	3	14	28	6	2	11	2	4	14	11	11	0	0	0	0
2 Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	0	5	122	48	0	1	5	106	61	2	0	1	85	88	1	1	0	94	74	6	0	0	0	0	2	99	69	5	0	0
3 Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	1	0	8	110	73	0	1	17	121	53	0	0	6	113	73	0	0	9	112	71	0	0	0	0	0	10	27	99	24	32
Iš viso	14	25	150	158	73	14	22	141	188	55	17	20	107	202	74	4	14	131	192	79	11	2	4	14	13	120	96	104	24	32

Antrojoje kokybės grupėje, kurioje balai svyruoja nuo 18 iki 20,33 įskaitytinai, dauguma publikacijų, vertinant jose keliamą *problemą, aktualumą, pagrįstumą* ir *dėstymą*, surinko 3 arba 4 balus (pagal 5 balų skalę). Vertindami *naujumą*, daugumai publikacijų ekspertai parašė 6 arba 7 balus pagal 10 balų skalę.

Trečiojoje kokybės grupėje, į kurią pateko publikacijos, surinkusios daugiau nei mediana, t. y. daugiau nei 20,33 balų, didžioji dalis publikacijų už keliamą *problemą, aktualumą, pagrįstumą* ir *dėstymą* buvo įvertintos 4 ir 5 balais (pagal 5 balų skalę). Vertindami *naujumą*, ekspertai publikacijoms skyrė nuo 7 iki 10 balų, o dažniausiai 8 balus pagal 10 balų skalę.

Iš 211 publikacijų prieštarinčiai buvo įvertintos 39, tai sudaro 18,48 proc. nuo bendro jų skaičiaus. Natūralu, kad daugiausia (15 vienetų) priklauso pirmajai kokybės grupei, į kurią pateko publikacijos, surinkusios mažiausiai balų, t. y. < 18 (žr. 7 lentelę). Tai sudaro 38,46 proc. nuo visų prieštarinčiai įvertintų publikacijų. Iš antrosios grupės publikacijų prieštarinčiai buvo įvertinta 14, t. y. 35,90 proc. Stebina tai, kad prieštarinčių ir kardinaliai priešingų vertinimų sulaukė 10 publikacijų, t. y. 25,64 proc., kurios vėliau buvo priskirtos trečiajai mokslinių darbų grupei, viršijančiai medianą. Žanrų požiūriu papildomiems ekspertams daugiausia teko vertinti straipsnius. Jie sudaro 16,49 proc. visų šio žanro publikacijų ir 79,49 proc. prieštarinčiai įvertintų publikacijų.

7 lentelė. Prieštarinčiai vertintų publikacijų skaičius, jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai							
			Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai
1	< 18	15	2	0	2	0	0	11	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	14	0	0	0	1	0	13	0	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	10	0	0	1	2	0	7	0	0
Iš viso		39	2	0	3	3	0	31	0	0

2.13.1.5. Komentarų apimties vertinimas

Analizuojamu trejų metų laikotarpiu LDB pateiktoms mokslo publikacijoms buvo parašyti 422 lemiančių ekspertizių komentarai, iš kurių didžioji dalis – 299, arba 70,85 proc., buvo iki 500 spaudos ženklų. Pagal reikalavimus, komentaro apimtis turėjo būti ne mažiau kaip 300 ir ne daugiau kaip 2 000 spaudos ženklų (žr. 8 lentelę). Komentarai, siekiantys nuo 501 iki 1 000 spaudos ženklų, sudaro 107 vienetų, arba 25,35 proc., komentarai nuo 1 001 iki 1 500 ženklų – 13 vienetų, arba 3,08 proc., o patys ilgiausi komentarai, viršijantys 1 500 ženklų apimtį, buvo vos 3, arba 0,71 proc. Komentarai, surinkę mažiau nei 18 vertintojų balų, sudaro 12,56 proc. (53 komentarai); komentarai, surinkę nuo 18 balų ir krypties medianos, – 41,46 proc. (175 komentarai), aukščiau nei mediana įvertinti komentarai – 45,97 proc. (194 komentarai). Peršasi išvada, kad komentatoriai rašo trumpos įvertinimus, dažniausiai minimalios apimties (iki 500 spaudos ženklų).

8 lentelė. Komentarų dydis (tik lemiančių ekspertizių komentarai)

Grupės	Balų vidurkiai	≤ 500	501–1 000	1 001–1 500	≥ 1 501
1 < 18		42	10	1	0
2 18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)		120	49	5	1
3 > mm (aukščiau nei mediana)		137	48	7	2
Iš viso		299	107	13	3

2.13.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

211 publikacijų buvo parašyta 461 komentaras (įskaitant ir nelemiančių ekspertizių vertinimus). Taigi vienam moksliniam darbui vidutiniškai teko pasitelkti 2,2 ekspertų. Šios analitinės dalies tikslas yra apžvelgti, kaip ekspertai komentaruose įvardijo darbų privalumus bei trūkumus ir kaip tie komentarai koreliuoja su jų parašytais balais, taip pat įvertinti mokslo kriterijų taikymą, skirstant publikacijas į geriausias bei prasčiausias ir kodėl dalis jų sulaukė prieštarinių nuomonių.

2.13.2.1. Vertinimo kriterijų taikymas muzikologijos publikacijoms

Ekspertų komentaruose žodžiai *problema*, *problematika*, *problemiškumas* aptinkami 146 kartus. Tai reiškia, kad tik kas trečiame komentare yra minimas šis vertinimo kriterijus. Turint galvoje, kad kai kurie ekspertai, vertindami vieną publikaciją, apie problemą užsimena keletą kartų, komentarų su įvardytu šiuo kriterijumi dar labiau sumažėja. Tačiau problemos apibūdinimas komentaruose telpa į sąvoką *akademiniai reikalavimai*, nes ekspertai dažnai pasisako labai lakoniškai – publikacija atitinka arba neatitinka akademinio reikalavimo. Geriausiu atveju jie pažymi problemos aktualumą, pagrįstumą, aiškumą, originalumą, ištirtumą, tarpdiscipliniškumą. Taigi ekspertams reikėtų detaliau pagrįsti problemos vertinimą.

Aktualumo kriterijus ekspertams, vertinusiems muzikologijos publikacijas, nėra labai aktualus. 461 komentare šis kriterijus minimas tik 10 kartų ir labai epizodiškai. Pvz., „*publikacijos tematikos aktualumas išlieka ir šiandien*“, „*straipsnio aktualumas nekvestionuotinas*“, „*aktualumas neabejotinas*“, „*riboto aktualumo problematika*“, „*neatskleisti aktualumo aspektai*“. Gali būti, kad ekspertai aktualumą tapatina su vertingumu (šis žodis paminėtas 30 kartų) ar įvardija jį kaip darbo vertę (žodis *vertė* paminėtas daugiau nei 10 kartų).

Nei darbų aktualumas, nei vertingumas nesiejamas su tarptautiškumu. Šis žodis nė karto nepaminėtas komentaruose, nors publikacijos užsienio kalbomis, ypač ne lietuvių autorių, jau vizualiai byloja apie jų galimą sklaidą tarptautinėje erdvėje. Tad derėjo į tai atkreipti dėmesį. Antra vertus, dauguma publikacijų yra nacionalinio lygmens, todėl ekspertams nebuvo pagrindo juos vertinti platesniame kontekste.

Vertinant tiriamų darbų *pagrįstumą*, metodai minimi tik kas ketvirtame komentare (iš viso jie paminėti 105 kartus). Tačiau atsižvelgiant į tai, kad kiti vertinimo kriterijai (aktualumas, dėstymas, naujumas) yra paminėti dar rečiau, galima daryti išvadą, jog muzikologijos darbų rašymo metodologija vertinimo procese užima santykinai svarbią vietą. Deja, daugiausia ekspertai tik pripažįsta, kad publikacijose metodai yra ar nėra paminėti, bet, įvardydami publikacijos privalumus ar trūkumus, apie juos retai kada užsimena. Pvz., „*yra nustatyta tyrimo metodologija*“, „*nėra nustatyta*“.

tyrimo metodologija“. Tik viename kitame komentare yra įvardyti konkretūs metodai, padėję tyrėjui pasiekti norimų rezultatų, pvz., lyginamasis tipologinis, lyginamasis, muzikologinis, funkcinės analizės. Žodis *pagrįstumas* yra paminėtas vos keturis kartus, t. y. kas dešimtame ar vienuoliktame komentare. Ir visais šiais keturiais atvejais jis yra siejamas su tyrimo metodologija kaip publikacijos mokslinio pagrįstumo išraiška.

Naujumas komentaruose minimas tik 11 kartų. Ekspertai nebando gilintis į publikacijose naudotą literatūrą, pažvelgti, kas iki konkretaus darbo pasirodymo buvo atlikta toje srityje, todėl apsiriboja standartinėmis frazėmis – „naujumas nekelia abejonių“, „ypatingą naujumą sunku įžvelgti“.

Vertindami *dėstymą*, ekspertai neretai akcentuoja stilių kaip kalbos raiškos priemonių sistemą ir išskiria du jo tipus – mokslinį ir literatūrinį. Kartais stilius įvardijamas kaip lengvas, sunkus, painus, lakoniškas. Papildomais dėstymo vertinimo kriterijais tampa ir minčių nuoseklumas, logiška jų eiga, struktūros pagrįstumas. Kai kurie ekspertai į struktūrą žvelgia kaip į publikacijos formą ir išskiria šiuos aspektus: a) struktūros aiškumą ir pagrįstumą; b) darbo turinio ir struktūros darną. Tačiau dažniausiai apsiribojama šiais teiginiais: „*publikacija struktūruota*“, „*publikacija nestrukūruota*“.

Daug didesnę rūpestį nei aukščiau išvardyti vertinimo kriterijai ekspertams kelia publikacijų *išvados*. Jos buvo paminėtos 152 kartus. Turint galvoje kaip sinonimą vartojamą žodį *apibendrinimas*, darosi aišku, kad beveik 40 proc. komentarų išvados (apibendrinimai) buvo minimos ir turėjo nemažą įtaką kiekybinei balų išraiškai.

65 ekspertai skyrė publikacijoms papildomų balų. Tai sudaro 14,09 proc. nuo visų (461) ekspertinių vertinimų. Tačiau iš jų tik 5 proc. ekspertų paaiškino, už ką tie balai yra skiriami. Kyla abejonių, ar jie buvo skirti pelnytai, nes ir su papildomais balais kai kurios publikacijos nepateko į LDB – jos neatitiko moksliskumo kriterijų. Tik 3 komentatoriai iš 65 paaiškino, kodėl nepagailėjo papildomų balų – jie skyrė juos už naują informaciją, už publikacijos išliekamąją ir taikomąją vertę, už gretinimą mažai gretinamų diskursų.

Susipažinus su ekspertų komentarais matyti, kad vieni jų laikosi vertinimo metodikos ir taiko moksliskumo kriterijus, o kiti mažai kreipia į juos dėmesio. Tai gali sąlygoti neatidumas, aplaidumas ar subjektyvumas. Juk publikacijos aktualumas, naujumas atsiskleidžia ir kūrinio tekste, išvadose, literatūros sąrašė. Jau pagal tai galima spręsti apie jos vertę. Ši problema dažnai kyla analizuojant užsienio autorių, neformalizuojančių šių kriterijų, darbus. Dalis ekspertų juos vertina teigiamai, nes tarp jų yra reikšmingų, plačiai pripažintų darbų, pvz., iš vokiečių kalbos versta monografija. Pastaroji buvo parašyta prieš 80 metų, kai humanitarinių mokslų darbuose dar nebuvo reikalaujama išryškinti *naujumo* ar *aktualumo* sąvokų, apie ką nėra užsiminta ir minėtoje monografijoje, tačiau jos turinys savaime byloja, kad ir šiandien ši knyga neprarado savo vertės. Kiti į tokio pat pobūdžio užsieniečių darbus žvelgia neigiamai. Taigi kyla dilema, kaip vertinti verstinius ar svetimomis kalbomis parašytus tekstus, kurie gali prisidėti prie lietuvių meno bei mokslo sklaidos, yra informatyvūs ir analitiniai pagal turinį, tačiau formaliai neatitinka LDB reikalavimų. Antra vertus, ar nereiktų griežčiau vertinti saviškių publikacijų, tarp kurių pasitaiko tokių, kurios neatitinka jokių kriterijų, tačiau praspūsta pro ekspertus dėl jau minėtų priežasčių.

2.13.2.2. Aukščiausiais balais įvertintų publikacijų bendri ypatumai ir komentarų analizė

Didžiąją dalį geriausiai įvertintų publikacijų sudaro istorinės tematikos darbai. Mat ekspertai, gerai išmanantys muzikologinę literatūrą, jau iš publikacijos pavadinimo ar pirmųjų eilučių gali spręsti apie jos naujumą ar aktualumą. Pvz., kai analizuojama ilgą laiką užmarštyje buvusi išeivių kūryba, kai tyrinėjama mažiau žinoma XIX a. Lietuvos muzikinė kultūra ar to laikotarpio kūrėjai, taip pat Mažosios Lietuvos veikėjai bei tarpukario atlikėjai. Istorines publikacijas nėra lengva parengti, nes

autoriams tenka dirbti įvairiuose archyvuose, perversti nemažai senosios periodikos puslapių, tad tokio pobūdžio darbai išties būna originalūs ir užpildo muzikos istorijos spragas. Neatsitiktinai jie ekspertų ir yra vertinami aukščiausiais balais. Kita geriausiai įvertintų publikacijų dalis yra susijusi su M. K. Čiurlionio muzikos tyrinėjimais. Kadangi apie jo kūrybą yra paskelbta nemažai darbų, tad autoriams, norintiems pasakyti ką nors nauja, tenka pasitelkti naujus tyrimo metodus ar visai kitu rakursu pažvelgti į šio menininko kūrybą. Tai pastebėję ekspertai ir skiria autoriams nemažai balų. Didžiulis dėmesys M. K. Čiurlioniui paaishkinamas dar ir tuo, kad 2011 m. buvo minimas jo mirties šimtmetis, tad nemažai muzikologų iš naujo susidomėjo jo kultūriniu palikimu. Bet nereikėtų manyti, kad visi darbai, susiję su M. K. Čiurlionio vardu, buvo įvertinti teigiamai ir pakliuvo į LDB. Vienam jų ekspertai skyrė mažai balų, nes jis neatitiko mokslinių reikalavimų.

Aukščiausią įvertinimą – 32 balus – gavo straipsnis, kuriam prireikė trijų ekspertų. Mat vienas jų šią publikaciją įvertino neigiamai ir pagrįstai paaishkino savo sprendimą. Tačiau ekspertas, skyręs daugiausia balų, to nepadarė, o tik paminėjo, kad „publikacijos kalba moksliskai sunorminta, raiški ir konkreti. Kokybiškas straipsnio medžiagos vertimas į anglų kalbą suteikia publikacijai platesnės sklaidos galimybių“. Keista, kad aukščiausieji balai rašomi už sunormintą kalbą ar kokybišką santraukos vertimą, kas ir taip privalu kiekvienai mokslinei publikacijai. Todėl peršasi išvada, kad balai ne visada rašomi atsakingai ir pamatuotai. Taigi vieno eksperto aukštas darbo įvertinimas, nepagrindžiant savo sprendimo, jį iškėlė virš kitų darbų. Todėl ekspertams reikėtų labiau įsigilinti į vertinamas publikacijas, objektyviau rašyti balus ir rasti tinkamų argumentų savo nuomonei pagrįsti.

Iš 20 publikacijų, įvertintų aukščiausiais balais, tik 3 sulaukė prieštaringo vertinimo, tad akivaizdu, kad daugeliu atvejų ekspertų nuomonės sutapo. Ypač tuomet, kai buvo komentuojamos solidžios, didelės apimties publikacijos – monografijos. Ilgo tiriamojo darbo pareikalavusios knygos mažai tyrinėtomis temomis ekspertų buvo palankiai įvertintos, ir jų nuomonės neišsiskyrė. Tai galima pasakyti ir apie istorinės tematikos straipsnius. Tuo, kas nauja, apie ką pirmą kartą rašoma, kas vertinga ateities mokslui, ekspertai neabejoja. Tarp daugiausia balų surinkusių darbų pasitaikė ir tokių, kurie neatitiko lituanistikos objekto. Todėl jie pagrįstai į LDB ir nepateko.

Kai kurie ekspertai pagrindė savo vertinimus, tačiau pasitaikė ir tokių, kurie parašė aukštus balus nežinia už ką – apsiribojo vien užsimindami apie publikacijos tematiką, bet neišskyrė jos teigiamų bruožų, neaptarė rezultatų. Panašu, kad neturėjo ką pasakyti, todėl parašė tik kelis trumpus sakinius. Pvz., *„Straipsnyje analizuojamos lietuvių ir lenkų santarvės dvasia gyvenusio vyskupo <...> giesmės, jų muzika. Tai – vienos iš pirmųjų lietuvių autorių sukurtų katalikiškų giesmių. Daroma išvada, kad [šio asmens] sukurtos giesmės turėjo ir tebeturi ne tik istorinę, bet ir meninę vertę.“* Taigi, nėra nė vieno žodžio apie straipsnio privalumus.

2.13.2.3. Žemiausiais balais įvertintų publikacijų bendri ypatumai ir komentarų analizė

Apie pusę neigiamai įvertintų publikacijų sudaro metodiniai darbai, o jų specifika daug kuo skiriasi nuo mokslinių tyrimų. Kad darbas yra metodinis, nustatyti nėra labai sunku – dažnai apie tai byloja jau patys publikacijų pavadinimai. Galbūt ekspertai net neturėtų jų ekspertuoti prieš sudarydami sutartį. Metodiniai straipsniai gali būti puikiai taikomi pedagoginiame procese, bet jie neatitinka mokslinėms publikacijoms keliamų reikalavimų. Be to, jų autoriai dažniausiai yra atlikėjai pedagogai, beveik neturintys mokslinio darbo rašymo patirties. Atsisakius šių darbų, sumažėtų neigiamai įvertintų publikacijų skaičius ir pagerėtų kiekybiniai bei kokybiniai rodikliai. Kitą dalį neigiamai įvertintų publikacijų sudaro publicistiniai darbai, kurių autoriai galbūt sąmoningai nepaisė moksliskumo kriterijų, orientuodamiesi į kultūrinių žurnalų, kuriuose spausdino savo įžvalgas, specifiką. Todėl ateityje reikėtų labiau orientotis į moksliniuose leidiniuose spausdintas publikacijas.

Trečia neigiamai įvertintų publikacijų dalis yra susijusi su jubiliejiniais renginiais – konferencijų medžiaga, specialiuose leidiniuose spausdintais straipsniais. Aišku, tarp jų gali pasitaikyti ir rimtų mokslo darbų, bet daugelis jų yra proginiai, apžvalginiai ir dažniausiai netinkami LDB. „Nekalti“ ir tie autoriai, kurie rašė meninio pobūdžio esė ar poleminio pobūdžio darbelius, neturėdami omenyje moksliskumo kriterijų, bet šie darbeliai atsidūrė ekspertams siūlomų publikacijų sąrašuose. Todėl galima tvirtinti, kad muzikologų darbai yra geros kokybės, o daugelis tų, kurie buvo neigiamai įvertinti, yra ne jų minusas, o atrankos sistemos trūkumas. (Deja, pasitaikė vienas kitas neigiamai įvertintas straipsnis, išspausdintas ir recenzuojamame moksliniame leidinyje.) Taigi, dar kartą kyla klausimas, ar verta siūlyti ekspertiniam vertinimui publikacijas, išspausdintas nemoksliniuose leidiniuose, o ekspertams jas pasirinkti ir vertinti, nes, kaip rodo praktika, daugiausia neigiamų atsiliepimų sulaukė būtent nemoksliniuose leidiniuose spausdinti darbai.

Ekspertai yra įvairūs. Vieni jų – principingi ir taiko publikacijoms mokslinius reikalavimus, kiti skaito tekstus paviršutiniškai ir nenustato, kad publikacija neatitinka lituanistikos sampratos. Dažna to priežastis – labai išplėsta lituanistikos samprata, netelpanti į apibrėžimo rėmus. Pvz., vieno straipsnio tyrimo objektas nebuvo siejamas nei su Lietuvos muzikos istorija ar teorija, nei su praktika. Lietuvių autorių darbai šiame tekste tik paminėti, bet jais visai nesiremama. Nepaisant to, vienas iš ekspertų drąsiai teigė, kad ši publikacija atitinka lituanistikos apibrėžimą. Kiti du šį teiginį paneigė. Vienas iš jų, matyt, atidžiau susipažinęs su tekstu, patvirtino, kad „*lituanistinio aspekto jame nėra, tėra tik nežymios užuominos į jį*“. Todėl šis straipsnis pelnytai į LDB ir nepateko.

Džiugu, kai abu ekspertai iš karto atpažįsta publicistinį ar metodinį darbą ir jo nesiūlo LDB. Vis dėlto tokių atvejų, kai ekspertų nuomonės sutampa ir publikacijos pripažįstamos netinkamomis – mažiau nei pusė. Didžiąjai daliai straipsnių, sulaukusių vieno neigiamo įvertinimo, teko kviešti trečiąjį ekspertą, nors nustatyti straipsnio netinkamumą LDB buvo galima iš karto. Pvz., jau tik užmetus akį į vieną publikaciją yra aišku, kad tai – ne mokslinis darbas, o iš miniatiūrų sudarytas esė. Nepaisant to, vienas iš ekspertų šiai publikacijai skiria labai aukštą balą (27,4) ir teigia: „*Nors straipsniui būdinga eseistinė dėstymo forma, jis pagrįstas moksline interpretacija, todėl yra vertintinas teigiamai. Prie straipsnio nėra santraukų lietuvių ir anglų kalbomis.*“ Bet kaipgi gali būti straipsnio santraukos, jei jame nėra nei problemos, nei tikslo, nei nuoseklaus ir rišlaus teksto.

Kai kurie ekspertai literatūrinį stilių vertina labiau nei mokslinį. Pvz., apie vieną iš knygų ekspertas rašo: „*Tai labai šilta prisiminimų knyga. <...> knygos autorių reikėtų pagirti už puikų stilių.*“ Ir skiria 19,5 balų. Toks vertinimas lyg ir nustumia į šalį moksliskumo kriterijus, o tai neigiamai atsiliepia galutiniam vertinimui (tenka kviešti trečiąjį ekspertą). Kai kuriuose vertinimuose yra daug korektūros klaidų, tad ekspertai turėtų atidžiau rašyti savo tekstus.

2.13.2.4. Prieštarinčiai vertintų publikacijų ir komentarų analizė

Apibendrinus daugiau nei 20 prieštarinčiai įvertintų, bet į LDB įtrauktų, straipsnių, matyti, kad ekspertų nuomonės susikerta dėl kelių priežasčių: a) taikant LDB kriterijus užsienio autorių publikacijoms; b) straipsnių reikalavimus taikant recenzijoms; c) nesutinkant su autoriaus moksline interpretacija arba įžvelgiant spekuliatyvumą; d) nusprendus, kad tyrimas nėra pakankamai išsamus, nuoseklus ar trūksta naujumo; e) skirtingai interpretuojant mokslinėms publikacijoms keliamus reikalavimus; f) prieštarinčiai vertinant patį tyrimo objektą ar pasirinktus tyrimo metodus. Vis dėlto didžioji ekspertų dalis prieštaravimų sulaukusias publikacijas įvertino teigiamai ir pasiūlė jas įtraukti į LDB. Tai galėjo lemti keli veiksniai: a) subjektyvus požiūris į autorių, nes muzikologų bendruomenė yra maža, todėl vieni kitus gerai pažįsta: jei autorius yra gerai žinomas, jo darbams dažnai netaikomi publikacijoms keliami reikalavimai, taigi vien jo vardas lemia publikacijos įtraukimą į LDB; b) principingumo ar atidumo stoka (dalis publikacijų neatitinka LDB kriterijų, tačiau ekspertai to lyg nepastebi ir vertina darbus teigiamai).

Dėl šių priežasčių ekspertų nuomonės dažnai būna labai prieštaringos, apie tai byloja jų vertinimo balai. Pvz., vienai publikacijai vienas iš ekspertų skyrė 20,5, o kitas – tik 0,8 balo; kitu atveju pirmasis ekspertas parašė – 4,8, o antrasis – 19,5 balų. Tai nėra gerai. Dėl to tenka į vertinimą įtraukti trečią ekspertą ir išspręsti klausimą, kuriai kokybinei grupei priskirti vieną ar kitą publikaciją.

APIBENDRINIMAS

Į muzikologijos publikacijų sąrašą pateko kai kurie etnomuzikologiniai ir etnologiniai darbai, taip pat keli straipsniai, nieko bendra neturintys su muzika. Kadangi etnomuzikologija ir etnologija LDB egzistuoja kaip atskiros mokslo šakos, tai jos neturėtų būti painiojamos su muzikologija, nes kitaip liks iškraipyti visų trijų šių šakų duomenys. Pasitaiko ir tokių atvejų, kai ta pati publikacija yra priskiriama keliems žanrams – įtraukiama ir į monografijų, ir į straipsnių sąrašą. Taip neturėtų būti, nes tai turi įtakos kiekybiniais rodikliais ir niveliuoja žanrus. Taigi kyla akivaizdi publikacijų klasifikavimo problema. Galbūt vertėtų apie tai informuoti ekspertus arba surengti šiuo klausimu jiems seminarą.

Abejonių kelia biografijos žanro išskyrimo tikslingumas. Mat jis turėtų būti arba labiau detalizuotas, arba jo vertėtų atsisakyti, nes biografijos gali būti publikuojamos kaip straipsniai, kaip monografijos ir net kaip šaltiniai. Iš pateikto biografijų skaičiaus sunku nustatyti, ar tai straipsnis, ar knyga. Be to, labai dažnai biografijos yra viena iš sudedamųjų monografijos dalių. Jei ekspertas pažymi, kad tai biografija, tuomet publikacija priskiriama prie biografijos, o ne prie monografijos žanro. Ir atvirkščiai, – jei darbas nurodomas kaip monografija, tai jis nepatenka į biografijų sąrašą.

Apibendrinant atliktą muzikologinių darbų ir jų komentarų apžvalgą, į akis krenta kelios problemos. Pirmą yra susijusi su publikacijų atranka. Reikėtų stengtis, kad į jų sąrašą nepatektų metodiniai ir publicistiniai darbai. Šis sąrašas ekspertų suvokiamas kaip jau atlikta pirminė atranka. Jei jie pateikiami ekspertams, šie yra įsitikinę, kad juos privalu įvertinti, todėl ir vertina. Jei būtų apsibrėžta publikacijas teikti vertinti vien iš recenzuojamų mokslo leidinių, tai sumažėtų neigiamai įvertintų publikacijų skaičius. Todėl siūlytume susitelkti tik ties recenzuojamuose žurnaluose išspausdintais straipsniais ar mokslinėse leidyklose išleistomis knygomis. Vienas iš ekspertų kėlė klausimą apie naujo žanro – mokslo populiarinimo darbų – įtraukimą į LDB žanrų klasifikatorių. Nemanytume, kad tai daryti verta, nes tuomet ženkliai padidėtų nemokslinių publikacijų skaičius, o LDB kaip mokslinių darbų sistema nuvertėtų.

Antra problema – mokslo darbams keliamų kriterijų taikymas. Ji aktuali ir mokslininkams, ir ekspertams. Vienas didžiausių darbų autorių trūkumų – problemos ištirtumo pažinimas ir kritinė jo refleksija. Darbo tikslus, uždavinius ar metodus jiems suformuluoti nėra sudėtinga, bet problemos ištirtumo apžvalga, reikalaujanti daugiau laiko ir pastangų, iškrenta iš jų mokslinio akiračio. Skirtingai į mokslininkų kriterijus žvelgia ir ekspertai. Išryškėja takoskyra tarp tų kriterijų taikymo užsienio ir lietuvių autorių publikacijoms, ankstesniais laikais pasirodžiusiems ir šiuolaikinių autorių kūriniais.

Trečia problema – balų vidurkio išvedimas publikacijoms, sulaukusioms prieštaringų vertinimų, kai vieno iš ekspertų, skyrusio mažiau nei 18 balų, rodikliai yra eliminuojami. Jau vien faktas, kad prireikė trečio eksperto, yra ženklas, jog publikacija turi vienokių ar kitokių trūkumų. Tačiau vedant balų vidurkį į tai nėra atsižvelgiama. Pirmenybė teikiama ekspertams, parašiusiems aukštus balus, bet ne visada pagrindusiems savo sprendimą, o neigiamas įvertinimas su aiškiais ir principingais komentarais yra ignoruojamas. Gal reikėtų apsvarstyti balų skyrimo tvarką, pvz., jei publikacija sulaukė nors vieno neigiamo vertinimo, iš teigiamai įvertintų ekspertų balų vidurkio atimti nors vieną balą. Tuomet neliktų nuošalyje nė vieno eksperto įžvalgos.

Ekspertams patartina neapsiriboti vien publikacijų turinio perpasakojimu, santraukos ar anotacijos perrašymu, bet reikėtų pateikti profesionalų vertinimą, pagrindžiant savo nuomonę, išreikštą komentarais ir balais, būti objektyvesniems ir principingesniems, ypač skiriant papildomus balus. Tuomet LDB būtų labiau apsaugota nuo publikacijų, neatitinkančių lituanistikos objekto apibrėžimo ar moksliskumo kriterijų.

Nepaisant šių pastabų, galima tik pasidžiaugti LDB egzistavimu ir plėtra. Tai didelė pagalba Lietuvos mokslininkams, o pasauliniame kontekste – lituanistikos reprezentacija ir sklaida.

2.14. POLITIKOS MOKSLAI

Algis Krupavičius, Vytauto Didžiojo universitetas

ĮVADAS

Politikos reiškiniai analizuojami daugelį šimtmečių, tačiau politikos mokslai yra gana nauja akademinė disciplina. Ji formavosi nuo XIX a. vidurio, nors pirmosios politikos mokslų studijos prasidėjo dar XVII a. pirmojoje pusėje Nyderlanduose, Švedijoje ir Suomijoje¹. Politikos mokslų objektas yra politika, kuri bendriausia prasme suprantama kaip viešųjų reikalų tvarkymas.

Politika reiškiasi visur, kur žmonės susiduria su būtinybe priimti viešus sprendimus, taigi politikos įvairumas lemia, kad politikos mokslai yra itin glaudžiai susiję su daugeliu kitų socialinių ir humanitarinių mokslų, pvz., ekonomika, sociologija, antropologija, teise, istorija ir / ar filosofija. Taip pat ir kiti socialiniai bei humanitariniai mokslai, tyrinėdami savo objektus, vienaip ar kitaip paliečia valdžios ir viešųjų sprendimų priėmimo, t. y. politikos mokslų, objektą, bet nė vieno iš šių mokslų pagrindinis tyrimo objektas nėra politika.

Politikos mokslai yra skirstomi į atskiras šakas, nors dėl politikos mokslų šakų griežto sutarimo nėra². Pagal 2011 m. LMT parengtą klasifikatoriaus projektą, išskiriamos tokios politikos mokslų (02S) šakos kaip politikos mokslų metodologija ir metodai, politikos teorija, lyginamoji politika, tarptautiniai santykiai, regionų ir valstybių politikos studijos, viešasis administravimas, viešoji politika, politinių sistemų ir konstitucionalizmo studijos, parlamentų studijos, vykdomosios valdžios studijos, partijų studijos, rinkimų studijos (psefologija), interesų grupių studijos, tarptautinė politika, strateginės studijos, saugumo studijos, karo studijos (polemologija), taikos studijos (irenologija), užsienio politikos analizė.

Politikos mokslams būdingas tarpdiscipliniškumas ir daugiadalykiškumas. Jų sankirtoje su kitais mokslais atsirado įvairių tarpdisciplininių krypčių, tokių kaip politinė antropologija, politinė ekonomija, politinė filosofija, politinė geografiija, politinė istorija, politinė komunikacija, politinė psichologija, politinė sociologija ir kitų.

Politikos mokslai pasižymi didele tyrimų strategijų ir metodų įvairove. Savo tikslams pasiekti jie pasitelkia įvairius socialinių ir humanitarinių mokslų kokybinius, kiekybinius ir mišrius metodus, pvz., dokumentų ir turinio analizę, istorinį ir lyginamąjį tyrimus, diskurso analizę, interviu, fokusuotas grupių diskusijas, apklausas, matematinę statistiką, kompiuterines simuliacijas ir kitus tyrimo metodus.

¹ Serge Hurtig, „Political Science, International Institutionalization“, in *International Encyclopedia of Political Science*, ed. Bertrand Badie, Dirk Berg-Schlosser & Leonardo Morlino (Thousand Oaks, CA: SAGE Publications. 2011), p. 2014–2020, doi: 10.4135/9781412959636.n459.

² *Politikos mokslų enciklopedinis žodynas* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007), p. 102.

2.14.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Lituanistikos duomenų bazėje 2012–2014 m. buvo įvertinta 1 047 politikos mokslų krypties publikacijos. Jos buvo suskirstytos į keturias šakas, t. y. Politikos mokslai, administravimo mokslai (S170), Spaudos ir komunikacijos mokslai (S265), Sveikatos politika ir valdymas (S290.1), Polemologija (S175). Beveik 90 proc. vertintų publikacijų buvo pagrindinės politikos ir administravimo mokslų šakos.

Eksptiškai įvertintų publikacijų pasiskirstymas pagal žanrą / publikacijos rūšį. Politikos mokslų kryptyje populiariausias publikacijų žanras yra moksliniai straipsniai, kurie tarp vertintų publikacijų sudarė net 89,2 proc. (žr. 1 lentelę). Antroje vietoje yra monografijos, bet jų dalis vertintoje politikos mokslų produkcijoje siekė tik 3,4 proc. (iš viso 36 monografijos). Apskritai publikacijų pasiskirstymas politikos mokslų lauke yra labai panašus į kitų socialinių mokslų, nes akivaizdžiai dominuoja straipsniai.

1 lentelė. Politikos mokslų publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Vertintų publikacijų proc.	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
					Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Apžvalgos	2	0,2	2	0	0	0	0,0
2	Biografijos	2	0,2	1	1	1	0	50,0
3	Monografijos	36	3,4	35	1	1	0	2,8
4	Pranešimai	15	1,4	10	5	5	0	33,3
5	Recenzijos	29	2,8	22	7	7	0	24,1
6	Šaltinių publikacijos	4	0,4	3	1	1	0	25,0
7	Straipsniai	934	89,2	800	134	129	5	14,3
8	Studijos	16	1,5	14	2	2	0	12,5
9	Vadovėliai	8	0,8	8	0	0	0	0,0
10	Žinyai	1	0,1	1	0	0	0	0,0
Iš viso		1 047	100	896	151	146	5	14,4

* Jei atmetos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmetoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmetoms dėl objekto.

Apžvelgus 2012–2014 m. politikos mokslų publikacijas pagal teigiamus ir neigiamus vertinimus, matyti, kad tarp 1 047 vertintų mokslo darbų teigiamai buvo įvertintos 896 publikacijos, tai sudaro 85,6 proc. visų publikacijų. Neigiamai įvertinta 151 publikacija, iš kurių absoliuti dauguma, t. y. net 146, arba beveik 14 proc., atmetos dėl kokybinių kriterijų netenkinimo, ir tik 5, arba vos 0,4 proc., – dėl tiriamojo objekto neatitikties lituanistikos krypties.

Kaip minėta, didžiąją dalį vertintų publikacijų sudaro moksliniai straipsniai, t. y. net 934 iš 1 047 publikacijų. Iš jų neigiamai buvo įvertinti 134 moksliniai straipsniai, arba 14,3 proc.: 129 dėl kokybės kriterijų neatitikties ir 5 dėl tiriamojo objekto neatitikties.

Tarp 2012–2014 m. vertintų 36 monografijų net 35 įvertintos teigiamai, 1 monografija – neigiamai dėl kokybės kriterijų neatitikties. Per ataskaitinį laikotarpį taip pat buvo įvertintos 29 recenzijos,

iš kurių 22 teigiamai, ir 16 mokslo studijų (14 įvertinta teigiamai), 15 pranešimų (10 įvertinta teigiamai), taip pat 8 vadovėliai, kurie visi buvo įvertinti teigiamai. Santykinai daugiausia neigiamų įvertinimų pagal atskirus žanrus sulaukė pranešimai (net 33,3 proc.) ir recenzijos (24,1 proc.)³.

Ekspertiškai įvertintų publikacijų pasiskirstymas pagal šakas ir kalbas. 2012–2014 m. politikos mokslų publikacijose pagal mokslo šakas 860 vertintų publikacijų atitiko plačią Politikos ir administravimo mokslų šaką (S170), 58 publikacijos priskirtos Spaudos ir komunikacijos mokslams (S625), Sveikatos politika ir valdymas (S290.1) analizuotas 35 publikacijose ir 16 vertintų publikacijų apėmė karo studijas (Polemologiją, S175).

Politikos mokslai turi atskleisti politikos reiškinių ir politinių procesų kompleksiskumą bei jų kaitą visuose lygmenyse – individualiame, vietiniame, nacionaliniame, tarptautiniame, regioniniame ir globaliame, todėl svarbu politikos mokslo rezultatus publikuoti ir gimtąja, ir kitomis kalbomis. Pagal kalbą tarp 2012–2014 m. vertintų publikacijų daugiausia, t. y. net 691, arba 66,0 proc., buvo parašytų lietuvių kalba, 305, arba 29,1 proc., – anglų kalba, 28, arba 2,7 proc., – lenkų kalba, 11, arba 1 proc., – rusų kalba, 10, arba 1 proc., – vokiečių kalba (žr. 2 lentelę). Tad publikacijų užsienio kalbomis dalis, siekianti net trečdalį, yra gana aukšta. Tarp užsienio kalbų išsiskiria anglų kalba, kuri jau yra tapusi šiuolaikinio mokslo *lingua franca*, arba bendrąja mokslo kalba.

2 lentelė. Politikos mokslų publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Vertintų publikacijų skaičius	Vertintų publikacijų procentas
1	Anglų	305	29,1
2	Lenkų	28	2,7
3	Lietuvių	691	66,0
4	Prancūzų	2	0,2
5	Rusų	11	1,1
6	Vokiečių	10	1,0
	Iš viso	1 047	100,0

Ekspertiškai įvertintų publikacijų pasiskirstymas pagal balų vidurkius. Vertintų politikos mokslų publikacijų kokybę tiksliau pamatuoti leidžia vertinimų mediana, t. y. sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus. Bendras LDB kokybiškos publikacijos slenkstis buvo 18 balų, o politikos mokslų krypties mediana siekė 20,44 balų.

Svarbu pažymėti, kad visos publikacijos buvo vertintos pagal penkis kriterijus: *problema*, *aktualumas*, *pagrįstumas*, *dėstymas* ir *naujumas*, tačiau jų skalės skyrėsi. *Problema*, *aktualumas*, *pagrįstumas* ir *dėstymas* buvo vertinti pagal 5 balų skalę, o *naujumas* – pagal 10 balų skalę.

Ekspertai aukščiausiais balais įvertino *dėstymą* ir *problemos* pasirinkimą (mediana svyruoja atitinkamai nuo 2,78 iki 4,24 ir nuo 2,16 iki 4,07 balų), mažiausiai balų gavo *naujumas* – perskaičiavus vertinimus pagal 5 balų skalę svyravo vos nuo 1,8 iki 3,82 balų.

³ Jei vieno žanro publikacijų buvo mažiau nei 10, tai santykinis to žanro neigiamai vertintų darbų skaičius negalėjo būti korektiškai lyginamas su kitų žanrų publikacijų skaičiumi.

3 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (nejtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas*
1	< 18	284	2,16	2,14	2,10	2,78	3,59 (1,80)
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	850	3,14	3,16	3,10	3,39	5,75 (2,88)
3	> 20,44 (aukščiau nei mediana)	952	4,07	3,97	4,02	4,24	7,63 (3,82)

* Perskaičiuota skliaustuose iš 10 į 5 balų skalę.

3 lentelėje pateikti atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai trijose kokybės grupėse. Į pirmąją kokybės grupę pateko 284 ekspertizės (13,61 proc.), kurių balų vidurkiai buvo mažesni nei 18 balų. Tad prastesnės kokybės politikos mokslų krypties darbų dalis nėra aukšta. Į antrąją kokybės grupę pateko 850 ekspertinių vertinimų (40,75 proc.), kurių balų vidurkiai buvo nuo 18 balų (įskaitytinai) iki politikos mokslų krypties medianos – 20,44 balų. Balų vidurkis antrojoje kokybės grupėje pagal išskirtus vertinimo kriterijus: *problema*, *aktualumas*, *pagrįstumas*, *dėstymas*, *naujumas* yra vienu balu didesnis (išskyrus *dėstymo* kriterijų) nei pirmojoje kokybės grupėje. Trečiąją kokybės grupę sudarė 952 publikacijų ekspertizės (t. y. 45,64 proc. visų ekspertizių), kurių vertinimo balas yra didesnis už medianą, t. y. didesnis nei 20,44 balų.

4 lentelė. Politikos mokslų publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai									
			Apžvalgos	Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinyai
1	< 18	146	0	1	1	5	7	1	129	2	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	333	1	0	5	7	12	1	302	2	3	0
3	> 20,44 (aukščiau nei mediana)	568	1	1	30	3	10	2	503	12	5	1
Iš viso		1 047	2	2	36	15	29	4	934	16	8	1

4 lentelėje pateiktas politikos mokslų publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės vertinimo grupėse. Iš 1 047 vertintų politikos mokslų darbų 146 (13,94 proc.) publikacijos buvo įvertintos mažiau nei 18 balų, t. y. neigiamai; didžiąją jų dalį sudarė 129 (88,36 proc.) moksliniai straipsniai, 7 recenzijos, 5 pranešimai, 2 mokslo studijos ir po 1 biografiją, monografiją ir šaltinių publikaciją.

Vidutinius 18–20,44 balų (įskaitytinai) įvertinimus surinko beveik trečdalis visų vertintų politikos mokslų publikacijų (333 iš 1 047, arba 31,81 proc.), iš kurių didžiąją dalį sudarė moksliniai straipsniai – net 302 (90,69 proc.), 12 recenzijų, 7 pranešimai, 5 monografijos, 3 vadovėliai, 2 studijos ir po 1 apžvalgą ir šaltinių publikaciją.

Aukščiausius vertinimo balus – daugiau nei 20,44 balų – surinko daugiau negu pusė vertintų politikos mokslų publikacijų (568 iš 1 047, arba 54,25 proc.). Tarp aukščiausiais balais įvertintų publikacijų 503 yra moksliniai straipsniai, 30 monografijų, 12 studijų, 10 recenzijų, 5 vadovėliai, 3 pranešimai, 2 šaltinių publikacijos ir po 1 apžvalgą, biografiją ir žinyną. Daugiausia aukščiausiai įvertintų darbų grupėje buvo mokslo monografijų. Net 83,33 proc. jų gavo aukštesnius nei krypties mediana vertinimus. Daugiausia žemiausių balų, t. y. mažiau nei 18, gavo recenzijos – net 7, arba 24,14 proc.

5 lentelė. Politikos mokslų publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos					
			Anglų	Lenkų	Lietuvių	Prancūzų	Rusų	Vokiečių
1	< 18	146	36	2	107	0	1	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	333	85	8	230	1	6	3
3	> 20,44 (aukščiau nei mediana)	568	184	18	354	1	4	7
Iš viso		1 047	305	28	691	2	11	10

Ar publikacijų kalba yra jų kokybės veiksnys? Toks klausimas yra teisėtas ir intriguojantis. Iš visų 2012–2014 m. vertintų politikos mokslo publikacijų net 691 (t. y. 66 proc.) buvo paskelbtos lietuvių kalba (žr. 5 lentelę). Iš jų 107, arba 15,48 proc., buvo įvertintos neigiamai, 230, arba 33,29 proc., – kaip atitinkančios vidurkį ir 354, arba 51,23 proc., įvertintos aukščiau nei mediana. Iš 1 047 vertintų publikacijų, publikacijos užsienio kalba sudaro 356 (34 proc.), iš jų didžiąją dalį sudaro parengtosios anglų kalba (beveik 86 proc. iš visų publikacijų, parengtų užsienio kalbomis). Iš 305 publikacijų, parengtų anglų kalba, 36 (11,80 proc.) įvertintos neigiamai, 85 (27,87 proc.) įvertintos nuo 18 iki 20,44 balų ir 184 (60,33 proc.) – aukščiau nei mediana. Tad kokybiniai anglų kalba paskelbtų politikos mokslų darbų rodikliai bendrai buvo šiek tiek aukštesni nei lietuvių kalba skelbtų darbų. 28 politikos mokslų publikacijos buvo parengtos lenkų kalba, iš jų 26 atitiko arba viršijo keliamus reikalavimus, 11 – rusų kalba, iš jų 10 įvertinta teigiamai, visos vokiečių ir prancūzų kalbomis publikuotos publikacijos įvertintos teigiamai.

Balų pasiskirstymas pagal vertinimo grupes / kriterijus. 2012–2014 m. politikos mokslų publikacijų ekspertinis vertinimas pagal *problemos, aktualumo, pagrįstumo, dėstymo* ir *naujumo* kriterijus trijose balų grupėse pateikiamas 6 lentelėje. Pirmojoje publikacijų grupėje mokslo darbai surinko mažiau nei 18 balų, taigi publikacijos neatitiko keliamų kriterijų, jos surinko dažniausiai 2 ir 3 vertinimo balus pagal keliamos *problemos, aktualumo, pagrįstumo* ir *dėstymo* kriterijus.

Antrojoje publikacijų grupėje publikacijos surinko nuo 18 iki 20,44 balų įskaitytinai, dauguma publikacijų surinko 3 arba 4 vertinimo balus (pagal 5 balų skalę), pagal publikacijose keliamos *problemos, aktualumo, pagrįstumo* ir *dėstymo* kriterijus. 720 ekspertinių vertinimų pažymėjo, kad šios grupės publikacijos atitiko *naujumo* kriterijų 6 ir 7 balais (pagal 10 balų skalę).

Trečioje publikacijų grupėje publikacijos surinko didesnę negu mediana balų skaičių, t. y. daugiau negu 20,44 balų, dauguma publikacijų buvo įvertintos 4 ir 5 balais (pagal 5 balų skalę), vertinant publikacijose keliamos *problemos, aktualumo, pagrįstumo* ir *dėstymo* kriterijus. 680 ekspertinių vertinimų pažymėjo, kad šios grupės publikacijos pagal *naujumo* kriterijų gavo net 8, 9 ir 10 balų (pagal 10 balų skalę).

6 lentelė. Politikos mokslų balų pasiskirstymas

Nr.	Grupės / kriterijai Balų sk. (iki įskaitytinai)	Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje < 18	30	93	145	16	0	48	81	132	23	0	32	98	144	10	0	15	52	142	65	10	40	18	23	79	59	64	1	0	0	0
2	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	7	12	446	382	3	2	13	485	335	15	3	5	554	278	10	2	12	409	400	27	0	14	6	25	68	563	159	15	0	0
3	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	0	0	34	562	356	3	1	71	568	309	0	0	50	594	308	1	1	32	511	407	0	0	0	1	4	68	198	477	98	106
4	Ekspertizių procentas	1,77	5,03	29,96	46,02	17,21	2,54	4,55	32,98	44,39	15,53	1,68	4,94	35,86	42,28	15,24	0,86	3,12	27,95	46,79	21,28	1,92	1,53	1,39	5,03	6,28	33,32	17,16	23,59	4,70	5,08
Iš viso		37	105	625	960	359	53	95	688	926	324	35	103	748	882	318	18	65	583	976	444	40	32	29	105	131	695	358	492	98	106

7 lentelė. Prieštaringai vertintų politikos mokslų publikacijų skaičius, jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai									
			Apžvalgos	Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinyai
1	< 18	91	0	1	1	1	4	1	82	1	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	97	0	0	1	3	5	0	87	1	0	0
3	> 20,44 (aukščiau nei mediana)	134	1	1	4	0	1	0	122	2	2	1
Iš viso		322	1	2	6	4	10	1	291	4	2	1

Net 322 politikos mokslų publikacijos buvo įvertintos prieštaringai. Visose trijose grupėse pagal vertinimo balus (publikacijos įvertintos iki 18 balų, nuo 18 iki 20,44 balų įskaitytinai ir nuo 20,44 balų) didžiąją dalį prieštaringai įvertintų publikacijų sudarė straipsniai, t. y. iš 322 prieštaringai įvertintų publikacijų 291, arba 90,37 proc., buvo mokslo straipsniai. Taip pat ekspertai prieštaringai įvertino 10 recenzijų, 6 monografijas, po 4 pranešimus ir studijas, 2 biografijas ir po 1 apžvalgą, šaltinių publikaciją ir žinyną.

8 lentelė. Politikos mokslų komentarų apimtis

Grupės	Balų vidurkiai	< 500	501–1 000	1 001–1 500	> 1 501
1	< 18	173	101	8	4
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	593	240	16	2
3	> 20,44 (aukščiau nei mediana)	533	358	50	12
Iš viso		1 299	598	175	18

Dar vienas kiekybinio vertinimo aspektas yra ekspertų komentarų apimtis. 2012–2014 m. buvo parašyta 2 090 politikos mokslų publikacijų komentarų, iš kurių didžioji dalis – 1 299, arba 62,15 proc., – buvo iki 500 spaudos ženklų, minimaliems reikalavimams komentarams esant ne mažiau kaip 300, o maksimaliems – 2 000 spaudos ženklų. Komentarų nuo 501 iki 1 000 spaudos ženklų buvo 598, arba 28,61 proc., o likusios dvi komentarų grupės siekė vos 9,23 proc., t. y. komentarų nuo 1 001 iki 1 500 spaudos ženklų buvo 175 ir komentarų, kuriuos sudarė daugiau negu 1501 spaudos ženklas, buvo tik 18. Komentarai, surinkę mažiau negu 18 vertintojų balų, sudarė 13,68 proc. (286 komentarai) iš visų politikos mokslų komentarų. Atitinkamai 18–20,44 ir daugiau negu 20,44 balais buvo įvertinti 851 (40,72 proc.) ir 953 (45,60 proc.) politikos mokslų publikacijų komentarai. Apskritai reikšmingų komentarų apimties nuokrypių pagal skirtingas vertinimo grupes nėra. Visais atvejais vyravo komentarai iki 500 spaudos ženklų.

2.14.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Šioje dalyje siekiama apžvelgti politikos mokslų krypties publikacijoms taikomų LDB ekspertizės vertinimo kriterijų tinkamumą ir jų taikymo problemas. Taip pat aptariama, kas būdinga geriausiai, prasčiausiai ir prieštaringai vertintoms publikacijoms.

Vertinimo kriterijų taikymas politikos mokslų krypties publikacijoms

Pagal **tinkamumo** LDB kriterijų politikos mokslų srityje viena iš akivaizdžių problemų yra tai, kad ekspertai nesutaria dėl publicistinių straipsnių, kurie yra publikuojami profesiniuose, bet ne mokslo leidiniuose, (ne)tinkamumo šiai duomenų bazei. Ne vieną kartą tokios publikacijos buvo vertintos kaip netinkamos. Kokybiški publicistiniai ir mokslo sklaidos straipsniai turėtų būti LDB dalis, kaip tai yra, pavyzdžiui, itin artimoje pagal sandarą ir logiką NARCIS duomenų bazėje Nyderlanduose (<https://www.narcis.nl>).

Dar vienas prieštaringo ekspertų vertinimo pagal tinkamumo kriterijų žanras yra recenzijos. Kartais net pažymima, kad „pakankamai profesionaliai parengta knygos recenzija“, tačiau „vargu ar tikslinga į duomenų bazę talpinti knygų recenzijas“, ir rezultatas būna neigiamas vertinimas. Net kelios dešimtys politikos mokslų krypties recenzijų įvertintos neigiamai iš esmės dėl paties recenzijos žanro. Taip pat yra pasitaikę atvejų, kai tinkamumo LDB kriterijus ekspertizėse vertinamas neigiamai dėl nepakankamo vieno ar kito darbo mokslinio lygio, pvz., teigiama, kad trūksta „mokslinės problemos formulavimo ir naujų metodologinių prieigų“. Šiuo atveju vertinimo kriterijai yra painiojami tarpusavyje – tinkamumo kriterijaus paskirtis nėra nustatyti mokslo darbo kokybę.

Dar vienas su recenzijomis susijęs aspektas: užsienio autorių parengtos lietuvių mokslo darbų recenzijos vienų ekspertų yra įtraukiamos į LDB, o kitų – ne. Tačiau apskritai šis reiškinys nėra plačiai paplitęs dėl nedidelio pačių recenzijų skaičiaus.

Galiausiai tinkamumo kriterijus tam tikrais atvejais buvo vertintas neigiamai net ir recenzijų tokiuose leidiniuose kaip „East European Constitutional Review“, „Lithuanian Foreign Policy Review“, „Baltic Yearbook of International Law“, „Lituanus“, „Journal of Baltic Studies“ ir kituose, kurie turi tinkamą mokslo straipsnių recenzavimo tvarką, o juose skelbti darbai atitinka lituanistikos sampratą.

Apskritai LDB būtų tikslinga sudaryti kokybiškų periodinių ir tęstinių leidinių sąrašą, kuriuose publikuotų mokslų darbų tinkamumo duomenų bazei nereikėtų ekspertams papildomai vertinti, nes jų redakcinės kolegijos paprastai neskelbia netinkamų darbų.

Atitikties LDB sampratai ar *lituanistikos objekto* kriterijus taip pat buvo taikomas nenuosekliai. Kai kuriais atvejais, pvz., kai Lietuva buvo minima Baltijos regiono ar pokomunistinių šalių kontekste, bet nebuvo pagrindinis tyrimo objektas, mokslo darbai buvo įvertinti kaip neatitinkantys lituanistikos objekto. Toks ekspertų vertinimas turėtų būti traktuojamas kaip klaida, nes lituanistika neturi būti pagrindinė tema, kad mokslo darbas galėtų patekti į LDB. Sudėtingesnis atvejis, kai Lietuvos mokslininkai savo darbuose analizuoja bendras temas, tokias kaip ideologija, politinė kaita, politinė tvarka, saugumas ir gynyba, geopolitika, Europos Sąjunga ar kitas analogiškas, kuriose Lietuva iš esmės nėra minima. Tokiais atvejais dalis mokslo darbų yra priskiriama LDB pagal objektą, o dalis nėra jai priskiriama, nors tarp pastarųjų yra ne vienas, už kokybės kriterijų gavęs daugiau balų nei politikos mokslų krypties mediana (20,44 balų). Tad dėl jau susiformavusios praktikos, kad daugelis tokių darbų patenka į LDB, ir likusieji „už borto“ turėtų joje atsirasti, jei jie yra parengti Lietuvos mokslininkų ir tyrėjų.

Pagal **vertinimo balų vidurkio** kriterijų, ypač tarp prieštarinčiai ir neigiamai įvertintų publikacijų, yra pastebima itin didelių vertinimo balų skirtumų, tenkančių tam pačiam mokslo darbui. Kai tokie skirtumai siekia dešimt ar daugiau balų, akivaizdu, jog tokiais atvejais ekspertai skirtingai interpretuoja ir taiko tuos pačius kriterijus. Didesnį ekspertų vertinimo tarpusavio suderinamumą leistų pasiekti įteisintos taisyklės, kad ekspertai privaloma tvarka prieš kiekvieną naują vertinimo etapą asmeniškai patvirtintų savo susipažinimą su vertinimo kriterijais.

Problemos, arba tyrimo klausimo, interpretacija ekspertų vertinimuose dažniau reiškia, kad tiriamas reiškinys yra tinkamas paaiškinti moksliskai (cit. „*straipsnyje nagrinėjama aktuali problema*“), bet tyrimo problema retai yra apibrėžiama mokslo žinių kontekste ir kaip iš jų išskylanti. Kai kuriais atvejais ekspertai itin prieštarinčiai aprašo problemos vertinimą komentaruose, pvz., „*idėja ir problema yra aiškiai suformuluotos, struktūra nuosekli, išvados pagrįstos*“, tačiau „*straipsnį galima vertinti kaip pirmus bandymus susipažinti su problema*“. Dar viena tendencija, vertinant problemą, yra akivaizdi: pagal šį kriterijų neigiamai įvertintiems darbams dažniausiai buvo skiriami 2 arba 3 balai, į vidurinę kokybės grupę patekusiems darbams – jau dažniausi 3 ir 4 balai, savo ruožtu aukščiausią kokybės grupę sudariusiems darbams, t. y. vertintiems aukščiau nei mediana, dažniausiai buvo skiriami 4 ir 5 balai. Beje, analogiškos tendencijos stebimos ir taikant *aktualumo* bei *pagrįstumo* kriterijus. Apskritai *problemos* kriterijus yra vienas dažniausiai komentaruose minimų vertinimo kriterijų (maždaug kas trečiame ar ketvirtame).

Aktualumo kriterijus kartais ekspertų yra painiojamas su naujumu. Antai ekspertas teigia, kad „*analizuojama aktuali problema*“, „*bet naujumo pagrindai kvestionuoti*“. Balų sklaida pagal šį kriterijų yra panaši kaip *problemos* ir *pagrįstumo* kriterijų atvejais.

Pagrįstumo kriterijus ekspertų komentaruose aptariamas kelis kartus rečiau nei mokslo darbų *problemos* ar *aktualumo* kriterijai. Kita vertus, ekspertai pažymi, kad net ir aukštais balais vertinamiems straipsniams „*trūksta metodologinio aiškumo ir teorinio pagrindimo*“ arba „*nėra tinkamo metodologinio aiškumo ir teorinio pagrindimo*“.

Pagal **kūrinio dėstymo ypatybių** kriterijų bene dažniausias ekspertų priekaištas komentaruose, ypač neigiamai ir prieštarinčiai vertintiems darbams, yra tai, kad jų „*struktūra nepagrįsta*“, o tinkamiems LDB darbams apsiribojama teiginiu: „*gerai struktūruota dėstomoji dalis*“. Antra vertus, tokie ekspertų teiginiai neretai yra fakto konstatavimas, bet jis nėra pagrindžiamas kiek nors platesniais argumentais. Bendrai net 95 proc. publikacijų pagal *dėstymo* kriterijų įvertinta nuo 3 iki 5 balų, t. y. ganėtinai aukštais balais. Dar daugiau – vertinimo balai pagal *dėstymo* kriterijų apskritai buvo patys aukščiausi, lyginant su kitais kriterijais.

Naujumo kriterijumi gana retai yra remiamasi ekspertų komentaruose, o vertinimas dažniausiai siekia 6–8 balus pagal 10 balų skalę. Aukščiausius balus, t. y. 9 ir 10, skyrė tik mažiau nei 10 proc. ekspertų. Tad politikos mokslų krypties publikacijose vyrauja gana gerai žinomos arba tradicinės temos.

Verta pažymėti, kad politikos mokslų krypties yra priskirta darbų, kurie pagal tematiką jai neturėtų būti priskirti, pvz., apie ugdymo turinio sklaidos modelius, europinių švietimo dimensijų kilmę, veiklos vadybą modernioje organizacijoje, kūrybos ekonomiką ir panašiai.

Kartais ekspertų vertinimuose pasitaiko pernelyg daug neargumentuoto subjektyvaus požiūrio, kuris mažai bendra turi su LDB taikomais kriterijais, pvz., „*straipsnis pernelyg empiriškas, perkrautas detalių, nors surinkta daug empirinės medžiagos, tačiau šiems empiriniams duomenims trūksta teoretizavimo ir apibendrinimo*“. Toks minimo straipsnio vertinimas yra galimas, bet jis nėra pakankamas, kad jo bendras vertinimas būtų neigiamas.

Taip pat kyla abejonių dėl kai kurių ekspertų dalykinės atitikties politikos mokslų krypties. Antai kai kurių ekspertų komentaruose itin daug teiginių be jokių argumentų, pvz., „*straipsnis palieka keistą įspūdį*“, „*aš vertinu skeptiškai*“, „*puiki puikios knygos recenzija*“ (bet bendras skirtas balas vos 19,6, tad šiuo atveju itin teigiamas komentaras neatitinka skirto balo), arba „*mano supratimu, straipsnis*

neatitinka akademinio teksto sampratos“ (kalba netaisyta – A. K.). Kai kurių ekspertų vertinimo komentaruose yra per daug gramatinių klaidų, o stilius gremėzdiškas ir nevykęs. Kai kada ekspertai komentaruose vartoja klišes, pvz., teiginys „*straipsnis parengtas pagal reikalavimus, atitinka lituanistikos koncepciją*“ yra 55 komentaruose iš 94 (juos parengė tas pats ekspertas).

Aukščiausiais balais įvertinti mokslo darbai kokio nors itin aiškaus ir nekvestionuojamo „gerų“ publikacijų modelio neatskleidžia tematikos ar publikacijos kalbos (pvz., tarp 18-os geriausiai įvertintų tik vienas darbas buvo ne lietuvių, o anglų kalba) aspektais. Tačiau žanro požiūriu tarp 18 geriausiai įvertintų darbų net 8 buvo monografijos, o po jų yra mokslo straipsniai. Tačiau aukščiausiais įvertintų politikos mokslų krypties publikacijų galutiniai balai nebuvo itin aukšti ir svyravo nuo 25,45 iki 33,20, nors kitų krypčių, pvz., ekonomikos, publikacijų vertinimai buvo dar žemesni – atitinkamai nuo 22,8 iki 28,25 balų.

Žemiausiai įvertintų publikacijų reikšmės svyravo nuo 6,25 iki 15,15 balų. Tarp žemiausiais balais įvertintų darbų pagal žanrą daugiausia buvo esė ir darbai su publicistikos elementais, paskelbti pirmiausia profesiniuose leidiniuose, bet ne tuose, kurie be išlygų gali būti vertinami kaip mokslo arba akademiniai. Tematikos požiūriu prasčiausiai buvo įvertinti politologinio tapatumo stokojantys darbai. Publikacijų kalbos požiūriu tarp žemiausiais balais įvertintų buvo net 6 darbai, paskelbti anglų kalba, iš 20-ies blogiausiai įvertintų. Tad kalbos požiūriu neigiamai įvertintų darbų anglų kalba dalis yra neproporcingai didelė.

APIBENDRINIMAS

2012–2014 m. buvo įvertintos 1 047 politikos mokslų krypties publikacijos. Neigiamai įvertinta 151, arba 14,4 proc., publikacija. Tai rodo, kad iš 2 147 politikos mokslų krypties ekspertizių 1 677, arba 69,38 proc., atliko socialinių mokslų atstovai, o 740, arba 30,62 proc., – humanitarinių mokslų atstovai. Kadangi politikos mokslų kryptyje yra nemažai darbų, kurie priskirtini politikos istorijai, tai toks vertinimo rezultatų pasidalijimas tarp dviejų skirtingų mokslo sričių pasiteisina.

Aukščiausius vertinimo balus – aukštesnius nei krypties mediana – surinko daugiau nei pusė vertintų politikos mokslų krypties publikacijų. Pagal vertinimo kriterijus aukščiausi vertinimai skirti *problemos pasirinkimui*, o žemiausi – *naujumui*.

Svarstyteni LDB vystymo aspektai, į juos žvelgiant per politikos mokslų prizmę: politikos mokslų šakų klasifikavimas, naudojamas LDB, nesutampa su žinomais mokslo klasifikatoriais, todėl ateityje turėtų būti peržiūrėtas; taip pat tikslinga svarstyti galimybę vertinimą pagal visus kriterijus suvienodinti, taikant penkiabalę skalę; papildomų balų skyrimas ekspertų nėra pakankamai argumentuojamas.

2.15. PSICHOLOGIJA

Rita Žukauskienė, Mykolo Romerio universitetas

ĮVADAS

Psichologijos krypties analizė apžvelgia keturias šakas: Psichologija (S620), Diferencinė ir asmenybės psichologija (S261), Vystymosi psichologija (S262) bei Taikomoji ir eksperimentinė psichologija (S264). Apžvelgtose publikacijose pagal žanrą vyrauja mokslo straipsniai, monografijos bei pranešimai, mažiau yra apžvalgų ir biografijų. Publikacijose nagrinėjami tiek nacionaliniam kontekstui būdingi, tiek universalūs žmogaus psichinio funkcionavimo ar raidos ypatumai.

2.15.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Vertintų 2012–2014 m. publikacijų analizė atskleidė, kad daugiausia į vertinamų publikacijų aprėptį pateko mokslo straipsnių (žr. 1 ir 2 lenteles). Antras dažniausiai publikuojamas žanras yra monografijos, o trečioje vietoje – pranešimai. Pačios negausiausios yra apžvalgų ir biografijų kategorijos. Daugiausia neigiamų įvertinimų sulaukė pranešimai (85,7 proc.) ir vadovėliai (28,6 proc.). Visi jie buvo įvertinti neigiamai dėl kriterijų. Neigiamai įvertintų straipsnių buvo 22,9 proc. Vertinant straipsnius, gerokai daugiau jų neigiamai įvertinta dėl kriterijų (196) nei dėl objekto (5).

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Apžvalgos	1	1	0	0	0	0,0
2	Biografijos	1	0	1	1	0	100,0
3	Monografijos	24	20	4	4	0	16,7
4	Pranešimai	21	3	18	18	0	85,7
5	Recenzijos	10	9	1	1	0	10,0
6	Straipsniai	763	588	175	170	5	22,9
7	Studijos	3	3	0	0	0	0,0
8	Vadovėliai	7	5	2	2	0	28,6
Iš viso		830	629	201	196	5	24,2

*Jei atmestos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmestoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmestoms dėl objekto.

2 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai							
			Apžvalgos	Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai
1	< 18	196	0	1	4	18	1	170	0	2
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	121	1	0	1	1	6	110	1	1
3	> mm (aukščiau nei mediana)	513	0	0	19	2	3	483	2	4
Iš viso		830	1	1	24	21	10	763	3	7

Publikacijų pasiskirstymas pagal mokslo šakas rodo, kad 472 publikacijos priskiriamos Psichologijos, 238 – Diferencinės ir asmenybės psichologijos, 175 – Vystymosi psichologijos bei 129 – Taikomosios ir eksperimentinės psichologijos šakoms. Beje, vertinant šį pasiskirstymą, svarbu atsižvelgti į tai, kad vertinimo anketoje galima žymėti daugiau nei vieną šaką, tad pateikti skaičiai rodo, kiek straipsnių galima priskirti tam tikrai šakai, bet tai nereiškia, kad straipsnis priklauso tik šiai šakai.

Atkreiptinas dėmesys, kad dabartinė mokslo klasifikacija neatitinka šiuolaikinės psichologijos mokslo sampratos ir vartojamos terminijos, taigi klasifikuoti į tokias šakas ir pagal jas vertinti publikacijas, įtrauktas į Lituanistikos duomenų bazę, nėra prasminga. Suprantama, kad vadovaujamosi ŠMM patvirtinta klasifikacija, kurią reiktų keisti.

Kaip matyti 3 ir 4 lentelėse, daugiausia publikacijų yra lietuvių k. (720) ir anglų k. (106); vokiečių k. (2), rusų k. (1), lenkų k. (1). Publikacijos priskirtos 8 žanrams (apžvalgos, biografijos, monografijos, pranešimai, recenzijos, straipsniai, studijos, vadovėliai). Tarp jų vyrauja straipsniai (763 publikacijos, arba 91,91 proc.), antroje vietoje – monografijos (24 publikacijos, arba 2,89 proc.), trečioje – pranešimai (21 publikacija, arba 2,53 proc.). Likusių žanrų publikacijų palyginti nedaug – nuo 1 iki 10. Panašus pasiskirstymas pagal kalbas pastebimas ir skirtingose kokybės grupėse (žr. 4 lentelę).

3 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius	Įvertintų publikacijų procentas
1	Anglų	106	12,77
2	Lenkų	1	0,12
3	Lietuvių	720	86,75
4	Rusų	1	0,12
5	Vokiečių	2	0,24
Iš viso		830	100,00

*mm = 20,25, sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimų lemiančių ekspertizių skaičiaus (mediana).

4 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos				
			Anglų	Lenkų	Lietuvių	Rusų	Vokiečių
1	< 18	196	23	0	172	0	1
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	121	13	1	106	1	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	513	70	0	442	0	1
Iš viso		830	106	1	720	1	2

Analizuojant, kaip publikacijos buvo vertinamos pagal kalbas, paaiškėjo, kad publikacijos, įvertintos žemiau nei 18 balų, anglų kalba sudarė 11,73 proc., lietuvių kalba – 87 proc., vidurinėje balų grupėje (tarp 18 ir 20,25 balų) publikacijos anglų kalba sudarė 10,74 proc., lietuvių – 87 proc. Darbai, gavę aukštesnį nei mediana vertinimą, anglų kalba sudarė 13,8 proc., lietuvių – 0,86 proc. Tačiau pažymėtina tai, kad 2012–2014 m. vertinant publikacijas rasta, jog duomenų bazėje tarp psichologijos krypties publikacijų vyrauja publikacijos lietuvių kalba (86,74 proc.), taigi išsidėstymas pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse atitinka tas pačias proporcijas kaip ir atskirose balų vidurkių grupėse. Tačiau lyginant, kiek publikacijų anglų kalba yra atskirose vertinimo grupėse, matyti, jog publikacijos anglų kalba, įvertintos žemiau nei 18 balų, sudaro 21,69 proc., vidurinėje grupėje (tarp 18 ir 20,25 balų) – 12,26 proc., o publikacijos, gavusios aukštesnį nei mediana vertinimą, – 66,03 proc. Taigi akivaizdu, kad aukščiausiais balais įvertintų publikacijų anglų kalba kokybė įvertinta aukščiausiai, lyginant su kitomis dviem kokybės grupėmis. Lyginant, kiek publikacijų lietuvių kalba yra atskirose kokybės grupėse, matyti, jog publikacijos lietuvių kalba, įvertintos žemiau nei 18 balų, sudaro 23,88 proc., vidurinėje grupėje (tarp 18 ir 20,25 balų) – 14,72 proc., o publikacijos, gavusios aukštesnį nei mediana vertinimą, – 61,38 proc. Taigi akivaizdu, kad aukščiausiais balais įvertintų publikacijų lietuvių kalba kokybė įvertinta taip pat aukščiausiai, lyginant su kitomis dviem kokybės grupėmis. Lyginant pagal tai, kokia kalba parengta publikacija, didelių skirtumų nepastebėta, išlieka tos pačios tendencijos.

5 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai							
			Apžvalgos	Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai
1	< 18	196	0	1	4	18	1	170	0	2
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	121	1	0	1	1	6	110	1	1
3	> mm (aukščiau nei mediana)	513	0	0	19	2	3	483	2	4
Iš viso		830	1	1	24	21	10	763	3	7

Pažymėtina, kad iš 830 publikacijų neigiamai įvertinta net 196 (23,6 proc.), t. y. beveik ketvirtadalis publikacijų. Analizuojant gausiausias pagal ekspertiniam vertinimui pateiktų (pasirinktų) publikacijų žanrus (straipsnius, monografijas, pranešimus), rasta, kad labiausiai psichologijos krypties mokslų kriterijus atitiko monografijos (jų neigiamai įvertinta tik 16,7 proc.) ir straipsniai

(neigiami vertinimai sudarė 22,9 proc.). Tuo tarpu vertinant pranešimus, neigiamai įvertinta dauguma jų (85,7 proc.). Šie duomenys liudija, kad pranešimų žanro tekstai nėra pakankamai informatyvūs, teiginiai buvo nepakankamai pagrįsti arba moksline prasme stokojo išsamesnių tyrimų. Vertinant recenzijas, 9 iš 10 įvertintos teigiamai. Vienintelė pagal žanrą biografija įvertinta neigiamai (100,0 proc.), tuo tarpu vienintelė apžvalga ir vienintelė studija – teigiamai. Tačiau dėl menko šių žanrų publikacijų skaičiaus platesnių apibendrinimų daryti negalima. Pagal kriterijus dauguma publikacijų atmesta dėl kriterijų neatitikimo ir tik keletas – dėl objekto neatitikimo LDB, bet tik pagal vieną žanrą – straipsnius.

Pagal vertinimo kriterijus ekspertai įžvelgė daugiausia *naujumo* trūkumų – vertinimų vidurkis žemiausias visose trijose kokybės grupėse (žr. 5 ir 6 lenteles). *Pagrįstumo* ir *aktualumo* stoka labiausiai išryškėjo prasčiausiai įvertintų publikacijų grupėje.

Balų vidurkis pagal kriterijus buvo panašus *problemos*, *aktualumo* ir *pagrįstumo* atžvilgiu kiekvienoje balų vidurkių grupėje. Publikacijos, įvertintos žemiau nei 18 balų, pasižymėjo *problemos*, *aktualumo* ir *pagrįstumo* kriterijų atžvilgiu 2,20 balų nesiekiančiu vertinimu. *Dėstymas* šioje grupėje įvertintas kiek aukštesniu balu – 2,52, o *naujumas* tesiekė 1,88 balų. Vidurinėje balų grupėje (tarp 18 ir 20,25 balų) pagal *problemos*, *aktualumo* ir *pagrįstumo* kriterijus publikacijos įvertintos maždaug balu aukščiau nei pirmojoje grupėje (apie 3 balus). *Dėstymas* pasiekė vidutinį 3,60 balų lygį, o *naujumas* – 2,94 balų. Publikacijos, įvertintos aukštesniais nei mediana balais, pagal *problemos*, *aktualumo*, *pagrįstumo* ir *dėstymo* kriterijus pakilo net visu vienu balu (skaičiai 4,05; 3,95; 4,07; 4,35). Tuo tarpu *naujumas* įvertintas 3,83 balų. Taigi reikia pažymėti, kad balų vidurkio atotrūkis pagal kriterijus atskirose publikacijų grupėse yra ryškiausias pagal mokslinio darbo *naujumą*.

Tarp geriausiai įvertintų publikacijų dominuoja straipsnių žanras (483 – 63,30 proc. visų straipsnių ir 58,19 proc. bendro publikacijų skaičiaus). Geriausių darbų grupei buvo priskirta didžioji dalis monografijų (iš 24 aukščiau nei mediana įvertinta 19 darbų, arba 79,16 proc.). Tuo tarpu dauguma pranešimų (18 iš 21, t. y. 85,71 proc.) įvertinti žemiausiais balais.

6 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	390	2,16	2,10	2,09	2,52	1,88
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	390	3,12	3,02	3,13	3,59	2,94
3	> mm (aukščiau nei mediana)	877	4,05	3,95	4,07	4,35	3,83

Tam tikrų abejonių vertinimo objektyvumu kelia didelis procentas prieštaringai vertintų publikacijų (274 iš 803, t. y. 31,63 proc.). Tarp jų vyrauja straipsniai (91,60 proc.). Pagal kitus žanrus prieštaringai vertinamų darbų buvo nuo 1 iki 9, tačiau pažymėtina, kad iš 24 monografijų 7 sulaukė prieštaringų vertinimų, t. y. 29,16 proc. Kituose žanruose, kurie nebuvo gausiai atstovaujami, šie nuomčiai mažesni.

Kaip matyti 8 lentelėje, prieštaringai vertinti negavę pereinamojo balo gavę straipsniai ir pranešimai. Trečiojoje kokybės grupėje absoliutus prieštaringai vertintų publikacijų skaičius yra dar aukštesnis. Būdinga tai, kad mažiausiai prieštaringų vertinimų sulaukė vidutiniškai įvertintos publikacijos (44 iš 274, t. y. 16,05 proc.). Tarp neigiamai įvertintų publikacijų skirtingų nuomonių sulaukė 99 (36,13 proc. visų prieštaringai vertintų publikacijų). Tarp geriausių publikacijų net 131 vertinta

7 lentelė. Balų pasiskirstymas

Grupės	1 657 ekspertizės pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
	Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
Balų skaičius (iki įskaitytinai)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Ekspertizių skai- čius publikacijų grupėje < 18	58	102	204	25	1	69	104	183	34	0	63	102	205	20	0	40	72	209	67	2	49	26	20	94	106	93	2	0	0	0
2 Ekspertizių skai- čius publikacijų grupėje 18–mm	0	3	233	150	4	4	17	236	128	5	0	10	220	157	3	2	1	115	244	28	0	5	1	9	18	239	105	13	0	0
3 Ekspertizių skai- čius publikacijų grupėje > mm	0	2	44	511	320	1	0	103	496	277	1	0	56	491	329	1	0	26	392	458	0	0	0	2	1	88	167	397	108	114
Iš viso	58	107	481	686	325	74	121	522	658	282	64	112	481	668	332	43	73	350	703	488	49	31	21	105	125	420	274	410	108	114

prieštaringai. Tai sudaro 47,81 proc. visų prieštaringai vertintų publikacijų ir net 20,82 visų teigiamai įvertintų publikacijų. Taigi penktadalis teigiamai įvertintų publikacijų sulaukė priešingos nuomonės.

8 lentelė. Prieštaringai vertintų publikacijų skaičius, jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai							
			Apžvalgos	Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai
1	< 18	99	0	1	3	8	1	84	0	2
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	44	0	0	0	0	0	42	1	1
3	> mm (aukščiau nei mediana)	131	0	0	4	1	0	125	0	1
Iš viso		274	0	1	7	9	1	251	1	4

9 lentelė. Komentarų dydis (tik lemiančių ekspertizių komentarai)

Grupės	Balų vidurkiai	≤ 500	501–1 000	1 001–1 500	≥1 501
1	< 18	200	168	17	5
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	253	126	12	1
3	> mm (aukščiau nei mediana)	547	298	25	8
Iš viso		1 000	592	54	14

Vertinimuose vyravo trumpi komentarai (≤ 500). Tokių buvo 999 (28,66 proc.) iš 475 ekspertizių. Kitą didesnę procentą sudarė komentarai nuo 501 iki 1 000 spaudos ženklų (424, t. y. 25,58 proc.). Dar ilgesnių komentarų skaičius buvo gerokai mažesnis: 1 001–1 500 ženklų – 222, t. y. 13,39 proc.; ≥ 1 501 ženklų – 14, t. y. 0,84 proc.

Būdinga, kad pirmosios grupės komentarai pagal balų vidurkius pasiskirstė taip: trumpiausi komentarai buvo parašyti 19,91 proc. neigiamų vertinimų, 25,32 proc. – vidutiniškų vertinimų, 54,75 proc. – geriausių vertinimų. 501–1 000 ženklų komentarai buvo parašyti 39,62 proc. neigiamų vertinimų, 29,71 proc. vidutiniškų vertinimų, 70,28 proc. geriausių vertinimų. Tai yra geras rodiklis, kad neigiami vertinimai sudaro mažiausią trumpų komentarų nuosimtį, nors jis galėtų būti dar mažesnis. Būdinga tai, kad nors dvi ilgiausių komentarų grupės yra negausios, procentiškai jais buvo komentuotos labiau teigiamai įvertintos publikacijos.

2.15.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Šioje analizės dalyje siekiama apžvelgti atliekant ekspertizes taikomų vertinimo kriterijų tinkamumą ir jų taikymo, vertinant psichologijos mokslų krypties publikacijas, problemas. Taip pat siekiama nustatyti, kas būdinga geriausiai, prasčiausiai ir prieštaringai vertintoms publikacijoms.

Kai kuriuose ekspertų vertinimuose, remiantis kokybiniais kriterijais, randama neatitiktis tarp komentarų ir balų, kartais kritiškesnis tos pačios publikacijos vertinimas komentare pateikiamas šalia aukštesnio balo, ir atvirkščiai – nurodantis daugiau privalumų yra greta žemesnio balo. Kai kurie komentarai primena trumpas santraukas, juose nepakankamai argumentuotai pateikiama informacija apie vertinimo pagrindimą.

2.15.2.1. Anonimiškas trimis aukščiausiais ir trimis žemiausiais balais vertinusių ekspertų išskyrimas ir jų bendrų balų pasiskirstymas

Ekspertas, kuris pateikė darbo iš geriausiųjų sąrašo (32,7, galutinis balas – 29,45) vertinimą, buvo **S1**. Jis atliko 64 ekspertizes, iš kurių 32 publikacijas vertino teigiamai (daugiau nei 18 balų), o kitas 32 – neigiamai. Bendras ekspertizių balų vidurkis – 12,86. Teigiamų vertinimų balų vidurkis yra 24,5. Teigiami balai gana plačiai išsibarstę – nuo 18,4 iki 33,4 balų, tai rodo, kad ekspertas diferencijuoja vertinamas publikacijas. Be to, pateikti komentarai išsamūs, logiški, atkreipiamas dėmesys į tyrimų metodologiją, darbo naujumą ir aktualumą, tai grindžiama tinkamais argumentais. Kita vertus, šis ekspertas nėra tolerantiškas netinkamoms publikacijoms. Neigiami vertinimai išsibarstę tarp 0,3 ir 13 balų, neigiamų vertinimų vidurkis – 1,23 balų. Atkreiptinas dėmesys, kad žemiausius balus surinko ir prasčiausiai vertinamos, sprendžiant pagal eksperto komentarus, yra konferencijų pranešimų santraukos ar nedidelės apimties konferencijų pranešimų medžiaga. Neigiami vertinimai išsamiai pakomentuoti. Dažniausiai minimi argumentai, susiję su tinkamai pagrįsta tyrimo problema, tiksliai aprašyto tyrimo patikimumo užtikrinimo procedūromis, naujumu pasižyminčiomis išvadomis, imties sudarymu, tyrimo procedūromis ir etika. Dėl kai kurių argumentų būtų galima ir diskutuoti, pvz., recenzijai skiriamas 1 balas argumentuojant, kad darbas stokoja originalumo, metodologinių pagrindų. Atmetami teoriniai straipsniai, nurodant, kad publikacija netinkama LDB, nes nėra tyrimo, nėra jo rezultatų. Tačiau tokie darbai, kuriuose pateikiama, pvz., tyrimų Lietuvoje apžvalga, galėtų būti tinkami LDB.

Ekspertas, kuris pateikė publikacijos iš geriausiųjų sąrašo (35, galutinis balas – 27,9) vertinimą, buvo **H1**. Jis atliko 31 ekspertizę, iš kurių 27 publikacijas vertino teigiamai (daugiau nei 18 balų), o 4 – neigiamai. Bendras ekspertizių balų vidurkis – 13,42. Teigiamų vertinimų balų vidurkis – 22,55. Teigiami balai gana plačiai išsibarstę – nuo 18,3 iki 35 balų, tai rodo, kad ekspertas diferencijuoja vertinamas publikacijas. Dauguma teigiamai vertintų publikacijų komentuojamos pagrįstai, nurodant jų stipriąsias puses ir tinkamumą LDB, tačiau kai kurių publikacijų vertinimo pagrindimas ir priskyrimas tinkamoms LDB yra abejotinas. Pavyzdžiui, publikacija, įvertinta 18,6 balų ir nurodyta kaip tinkanti įtraukti į LDB, palydima tokiais komentarais: „*Autorė, matyt, dar neturi mokslinių darbų rašymo patirties, nes pradėdama straipsnį pabrėžia, kas nėra jo tikslas, bet nenurodo, koks yra straipsnio tikslas. Pabrėžia, kad pagrindinis jos darbo šaltinis buvo interneto prieiga, tačiau nieko konkrečiau nenurodo. Nėra santraukos lietuvių kalba.*“ Paminėti trūkumai turėtų lemti rekomendaciją neįtraukti į LDB, bet to nepadaryta. Kita vertus, dalis publikacijų sulaukia kritinių vertinimų teigiant, jog tyrimai tik iš dalies atitinka lituanistikos apibrėžimą, tačiau joms skiriami net 27 balai. Vertindamas publikaciją, kuriai skirti 35 balai, ekspertas nurodo, kad „*už itin aštrios problemos iškėlimą tenka skirti papildomą balą*“. Tai neatrodo labai objektyvu, labiau išreiškia asmeninę eksperto nuomonę dėl aptariamos tematikos (publikacija apie psichiatrinės priežiūros sistemos funkcionavimą).

Neigiami vertinimai išsibarstė tarp 16,2–22,6 balų, neigiamų vertinimų vidurkis – 17,72 balų. Ekspertas 2 publikacijas įvertino žemesniais nei 18 balų įverčiais, nurodydamas, kad nepakankamai atskleista tyrimo metodologija, nenurodyti darbo tikslai, uždaviniai, metodai, šaltiniai. Tačiau kontroversiškai atrodo kitų dviejų publikacijų vertinimas: joms ekspertas skiria 18,7 balų (nurodydamas, kad straipsnis atrodo inovatyvus pagal problematiką, tačiau yra kompiliacinis ir neatitinkantis lituanistikos apibrėžimo) ir 22,6 balų su rekomendacija neįtraukti į duomenų bazę, nurodydamas, kad darbas neatitinka lituanistikos apibrėžimo, nes jame Lietuvos medžiagos bei pavyzdžių nėra, o Lietuva paminėta tik vienoje į išnašą iškeltoje pastaboje. Taigi stebimas neatitikimas tarp eksperto skirtų balų ir komentarų.

Lyginant, kiek panašumo yra tarp dviejų ekspertų nuomonių, analizuojant aukščiausiais balais įvertintas publikacijas, akivaizdu, kad ekspertų nuomonės gan stipriai skiriasi: pvz., ekspertas **S2** vieną publikaciją įvertino 26,2, kitas – 10,2, teigdamas kad publikacija netinkama LDB; antra publikacija buvo įvertinta 25,6 balų, kito – 20,5 balų; trečia publikacija vieno eksperto – 26,2 balų, antro – 19,5 balų. Taigi akivaizdu, kad šis ekspertas publikacijas vertina per aukštais balais.

Apžvelgiant tris ekspertizes iš žemiausiai vertintų publikacijų grupės, rasta, kad pirmą publikaciją vertinta trijų ekspertų, vienas iš jų pagal du kriterijus vertino neigiamai (skyrė 10 balų), kitas pagal visus kriterijus vertino neigiamai (skyrė 0 balų), išskyrus pagal vieną kriterijų (skyrė 0,3 balo), tuo tarpu trečias ekspertas vertino teigiamai (skyrė 18,3 balų) su rekomendacija įtraukti šį darbą į LDB. Taigi akivaizdu, kad ekspertai vertina nesilaikydami tokių pačių vertinimo kriterijų.

Antrą publikaciją taip pat vertino trys ekspertai, jų nuomonės išsibarstė pagal tą pačią tendenciją: vienas ekspertas siūlė įtraukti į LDB (skyrė 18,5 balų), antras siūlė pagal vieną kriterijų neįtraukti (bet skyrė 0,30 balo), o trečias taip pat siūlė pagal vieną kriterijų neįtraukti (bet skyrė 16,4 balų).

Trečią publikaciją taip pat vertino trys ekspertai, jų nuomonės išsibarstė panašiai: vienas ekspertas siūlė neįtraukti į LDB (skyrė 0,3 balo), antras siūlė pagal vieną kriterijų neįtraukti (bet skyrė 16,3 balų), o trečias taip pat siūlė pagal vieną kriterijų neįtraukti (bet skyrė 13,0 balų).

Kaip jau aptarta, ekspertas, kuris pateikė publikacijos iš žemiausiais balais vertintų publikacijų sąrašo (skyrė 32,7, galutinis balas – 29,45) vertinimą, buvo **S1**. Jis atliko 64 ekspertizes, iš kurių 32 publikacijas įvertino teigiamai (daugiau nei 18 balų), o kitas 32 – neigiamai. Bendras ekspertizių balų vidurkis – 12,86. Taigi to paties eksperto vertintos publikacijos pateko ir tarp aukščiausiais, ir tarp žemiausiais balais įvertintų publikacijų.

Atkreiptinas dėmesys, kad kai kurie ekspertai ekspertuoja tik po keletą darbų, tuo tarpu kiti – po keliasdešimt ir net per šimtą. Toks atotrūkis, matyt, susijęs ir su vertinimo kokybe, nes ekspertai, kurie turi mažiau patirties, galbūt vertina ne taip kokybiškai kaip ekspertai, turintys didesnę ekspertavimo patirtį.

2.15.2.2. Vertinimų kriterijų tinkamumas. Geriausių ir neigiamai įvertintų publikacijų ypatumai

Pasirinkti vertinimo kriterijai yra geri, tačiau analizuojant 2012–2014 m. į LDB bazę įtrauktas publikacijas akivaizdu, jog į šią bazę pateko tik maža dalis Lietuvos psichologijos mokslo atstovų publikacijų; lengviausiai į duomenų bazę įtraukiami nekokybiški pranešimai, skaityti jaunųjų mokslininkų ir panašiose konferencijose, tuo tarpu daugybės mokslininkų tiek tarptautinėje spaudoje, tiek Lietuvoje skelbtos publikacijos nėra vertintos, kad būtų įtrauktos į LDB. Galbūt ši bazė ir netinkama empiriniams straipsniams, kuriuose skelbiama Lietuvoje atliktų tyrimų medžiaga, nes psichologijos mokslo atstovai tyrinėja universalius žmogaus psichinio funkcionavimo ar raidos

ypatumus, neakcentuodami Lietuvos konteksto. Kita vertus, gal atrankos kriterijai nėra tinkamai parengti, kad apimtų ir tokius darbus.

Bendri geriausių publikacijų ypatumai. Išanalizavus aukščiausiai vertintų publikacijų ypatumus, akivaizdu, kad ekspertai didelį dėmesį skiria tyrimų metodologijos aiškumui, tikslų, hipotezių tinkamam formulavimui, mokslinių tyrimų aktualumui ir naujumui. Taikant šiuos kriterijus, atrinktos kokybiškos publikacijos įtraukti į LDB.

Neigiamai vertintų publikacijų ypatumai. Žemiausiais balais įvertintos publikacijos paprastai neatitinka tyrimų metodologijos aprašymo aiškumo, tikslų, hipotezių formulavimo, mokslinių tyrimų aktualumo ir naujumo reikalavimų; jos skelbtos konferencijų straipsnių rinkiniuose, kur nėra užtikrinamas tinkamas recenzavimas, tokiuose kaip Jaunųjų mokslininkų darbai, arba kituose konferencijų pranešimų rinkiniuose bei leidiniuose, kurie nėra skirti psichologijos mokslo darbams, pvz., „Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai“, „Į sveiką gyvenseną ir skaidrią būtį: Vydūno keliu“, „Kultūros barai“ ir t. t.

APIBENDRINIMAS

Psichologijos mokslo krypties publikacijų vertinimo kiekybinė analizė liudija, kad ekspertai siekė objektyvumo. Analizuojant kokybinius kriterijus, kai kuriais atvejais atsiskleidžia neatitikimas tarp komentarų ir balų, nes kartais kritiškesnis tos pačios publikacijos vertinimas komentare pateikiamas šalia aukštesnio balo, ir atvirkščiai, nurodantis daugiau privalumų yra greta žemesnio balo. Gana dažnai pastebima prieštaravimų tarp ekspertinio vertinimo (nuo visiškai netinkamos iki iš dalies arba visai tinkamos įtraukti į LDB publikacijos, vertinant trims ekspertams). Kai kurie komentarai primena trumpas santraukas, juose neužsimenama apie vertinimo pagrindimą. Kartais publikacija įtraukiama į duomenų bazę dėl ekspertui įdomaus tyrimų objekto, kuris skelbiamas pirmą kartą, nors pats mokslinis tyrimas yra įvertintas kaip silpnas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nevertėtų taikyti ekspertinio vertinimo konferencijų pranešimams (išplėstinėms tezėms), nes jos pagal apimtį neatitinka straipsniams keliamų reikalavimų, dėl apimties stokos neatskleidžiamas nei tematikos naujumas, nei tyrimų metodologija, todėl dauguma jų ekspertų yra atmetami kaip netinkami LDB.

2.16. SOCIOLOGIJA

Artūras Tereškinas, Vytauto Didžiojo universitetas

ĮVADAS

Sociologija, kaip socialinis mokslas, tiriantis šiuolaikinę visuomenę, yra vis labiau auganti mokslo kryptis Lietuvoje: pastaruoju dešimtmečiu ne tik sutvirtėjo sociologų profesinė tapatybė, bet ir įvairėjo jų profesinės veiklos laukas. Pradėtos labiau plėtoti tokios sociologijos rūšys kaip lyginamoji istorinė sociologija, mokslo sociologija, politinė sociologija, teisės sociologija, migracijos sociologija, lyčių sociologija, miestų sociologija, religijos sociologija, aplinkosaugos sociologija, energetinio saugumo sociologija ir kt. Sociologija yra įvairiapusė ir lanksti disciplina, todėl jos tyrimų laukas dažnai susikryžiuoja su kitų disciplinų, tokių kaip psichologija, ekonomikos mokslai, politikos mokslai, demografija, laukais¹. Po vadinamojo „kultūrinio posūkio“ socialiniuose moksluose nemaža dalis sociologijos tyrimų atliekama kitų disciplinų, tokių kaip kultūrinės studijos, kriminologija, lyčių studijos, vystymo studijos, demografija, žmogiškoji geografija ir t. t. Tai rodo, kad sociologija iš esmės yra tarpdalykinis mokslas, o LDB sociologijai priskirtos publikacijos dažnai atstovauja ne tik sociologijai, bet ir politologijai, edukologijai, socialiniam darbui, viešajai politikai ir pan.

Nors plečiantis Lietuvos sociologijos laukui sociologijai skirtų akademinių žurnalų skaičius augo, tačiau dėl specifinės mokslo politikos, orientuotos į tarptautiškumą, jų nėra gausu. Iš specializuotų, aiškiausią sociologinę tapatybę turinčių žurnalų paminėtini „Sociologija: mintis ir veiksmai“, „Filosofija. Sociologija“ ir „Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas“. Todėl „sparčiai gausėjančių sociologų straipsnius skelbia politologijai, edukologijai, viešajai politikai, socialiniam darbui, knygotyrai, žemės ūkio mokslams, ekonomikai skirti žurnalai“².

Nepaisant šių teigiamų pokyčių, sociologijos mokslo kryptis, kaip ir apskritai humanitariniai bei socialiniai mokslai (toliau – HSM), susiduria su socialinio prestižo klausimu. Pirmiausia sociologija, kaip ir apskritai HSM, „visada jautė ir jaučia normatyvinį spaudimą, kylantį dėl gamtos mokslų dominuojamo diskurso, apibrėžiančio ir įtvirtinančio savitas, būtent GTM [gamtos ir tikslieji mokslai] egzistavimą pagrindžiančias mokslininkų, mokslo vertės ir mokslinės produkcijos kokybės sampratas. HSM visada turėjo aršiai įrodinėti savo mokslinę, kartu ir socialinę reikšmę, ir gintis nuo jiems klijuojamo antraeilio mokslo statuso“³. Antra, nepaisant to, kad sociologiniai tyrimai ir studijos yra svarbūs reflektuojant besikeičiančią Lietuvos visuomenę, sociologams daug sunkiau nei psichologams, edukologams, politologams ir ekonomistams įrodinėti savo mokslo krypties praktiškumą ir efektyvumą⁴, o tai susiję su mažesnėmis investi-

¹ Liutauras Kraniauskas, „Lietuvos sociologijos istorijos bruožai (I)“, *Sociologija: mintis ir veiksmai*, 3–4 (2000), 106.

² Arūnas Poviliūnas, „Viešojo sociologija Lietuvoje: pro et contra“, *Sociologija. Mintis ir veiksmai* 2(25) (2009), 60.

³ Aldis Gedutis ir Liutauras Kraniauskas, *Socialinių ir humanitarinių mokslų vertinimo praktikos Lietuvoje* (Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2013), 92.

⁴ Vylius Leonavičius, „Sociologijos diskursas ir sociologijos studijos Lietuvos aukštosiose mokyklose“, *Filosofija. Sociologija* 1 (2002), 24–25.

cijomis į šią mokslo kryptį. Trečia, kaip rodo atlikti tyrimai⁵, Lietuvos visuomenė neturi aiškos vizijos, kokią vaidmenį turėtų vaidinti sociologai ir kokią vietą jie užima darbo rinkoje. Daugiausia apie šią mokslo kryptį sužinoma iš žiniasklaidoje pateikiamų sociologinių tyrimų rezultatų ir universitetinių studijų, kurių programose yra sociologinių modulių. Todėl renkantis profesiją sociologija laikoma neprestižine, nepelninga ir neperspektyvia. Kita vertus, nors apie sociologo profesiją visuomenė yra menkai informuota ir joje trūksta tradicijų naudotis profesionalių sociologų paslaugomis, sociologų viešumoje pateikiama mokslo produkcija pasitikima ir ji vertinama palankiai⁶.

2.16.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Lituanistikos duomenų bazės sociologijos mokslo krypties publikacijų kiekybinė analizė parodė, kad daugiausia tarp vertinamų publikacijų buvo mokslo straipsnių (žr. 1 ir 2 lenteles). Antras dažniausiai vertinamas žanras yra monografijos, o trečiojoje vietoje – recenzijos. Mažiausiai tarp vertintų publikacijų yra vadovėlių ir biografijų. Daugiausia neigiamų vertinimų sulaukė biografijos (50 proc.), vadovėliai (42,9 proc.) ir pranešimai (32 proc.). Iš visų LDB vertintų sociologijos krypties publikacijų 17,9 proc. publikacijų įvertinta neigiamai ir jos neįtrauktos į LDB. Absoliuti dauguma publikacijų neigiamai įvertinta dėl kriterijų, o ne dėl objekto.

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Apžvalgos	8	6	2	2	0	25,0 %
2	Biografijos	2	1	1	1	0	50,0 %
3	Monografijos	53	51	2	2	0	3,8 %
4	Pranešimai	25	17	8	8	0	32,0 %
5	Recenzijos	41	35	6	6	0	14,6 %
6	Straipsniai	2 337	1 912	425	399	26	18,2 %
7	Studijos	30	29	1	1	0	3,3 %
8	Vadovėliai	7	4	3	3	0	42,9 %
Iš viso		2 503	2 055	448	422	26	17,9 %

* Jei atmetos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmetoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmetoms dėl objekto.

⁵ Vida Česnuitytė, „Sociologo įvaizdis Lietuvos visuomenėje: specialistų poreikis ir pasiūla“, *Socialinis darbas* 6(2) (2007), 95–105.

⁶ Ten pat, 104.

2 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai							
			Apžvalgos	Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai
1	< 18	422	2	1	2	8	6	399	1	3
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	584	3	1	6	7	18	545	4	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 497	3	0	45	10	17	1 393	25	4
Iš viso		2 503	8	2	53	25	41	2 337	30	7

Žvelgiant į pateiktų publikacijų pasiskirstymą pagal mokslo šakas matyti, jog daugiausia jų ekspertai priskyrė bendrai Sociologijos (S210) mokslo šakai, antrą vietą užima Socialinės problemos ir gerovė, nacionalinė drauda (S215), o trečią – Socialinė ekonomika (S196). Labai panašus publikacijų skaičius buvo priskirtas Etnologijai. Kultūros antropologijai (S220) ir Socialinei psichologijai (S263), kurios atitinkamai užima ketvirtą ir penktą vietas. Mažiausiai publikacijų priskirta Socialinės geografijos (S230) ir Ortopedagogikos (S286) šakoms. Publikacijų pagal mokslo šakas pasiskirstymas dar kartą patvirtina tarpdalykinį sociologijos pobūdį, nes į sociologijos aprėptį įeina ne tik socialinė psichologija, bet ir socialinė pedagogika, miesto ir krašto planavimas bei spaudos ir komunikacijos mokslai.

Kaip matyti 3 ir 4 lentelėse, daugiausia publikacijų yra lietuvių kalba, antroje vietoje – publikacijos anglų kalba, jų yra beveik keturis kartus mažiau. Tačiau palyginti nemažas skaičius publikacijų anglų kalba (517) rodo, kad sociologija vis labiau tampa tarptautišku tyrimų lauku. Rusų, lenkų ir vokiečių kalbos rečiau vartojamos sociologijos mokslo krypties publikacijose. Panašus kalbų pasiskirstymas stebimas ir skirtingose publikacijų kokybės grupėse (žr. 4 lentelę).

3 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius*
1	Anglų	517
2	Lenkų	11
3	Lietuvių	1951
4	Rusų	18
5	Vokiečių	6
Iš viso		2 503

* mm = 20.79 – spredimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimų lemiančių ekspertizių skaičiaus (mediana).

4 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos				
			Anglų	Lenkų	Lietuvių	Rusų	Vokiečių
1	< 18	422	79	3	336	3	1
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	584	112	3	465	3	1
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 497	326	5	1 150	12	4
Iš viso		2 503	517	11	1 951	18	6

5 lentelėje pateikti atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai trijose kokybės grupėse. Į pirmąją kokybės grupę pateko 845 ekspertizės (16,91 proc.), kurių balų vidurkiai buvo mažesni nei 18 balų. Į antrąją kokybės grupę pateko 1 641 ekspertinis vertinimas (32,84 proc.), kurių vertinimo balų vidurkiai buvo nuo 18 balų (įskaitytinai) iki sociologijos mokslų krypties medianos (20,79 balų). Trečiąją kokybės grupę sudaro 2 511 publikacijų ekspertizių (t. y. 50,25 proc. visų ekspertizių), kurių vertinimo balas yra didesnis nei mediana, t. y. didesnis negu 20,79 balai.

Kaip ir kitų socialinių mokslų, taip ir sociologijos vertintų publikacijų kokybę tiksliau pamatuoti leidžia vertinimo mediana. Kaip matyti 5 lentelėje, ekspertai aukščiausiais balais vertino dėstymo ypatumus (mediana svyruoja nuo 2,72 iki 4,37 balų), o mažiausiai balų gavo naujumas, kuris svyravo tarp 1,85 ir 3,91 balų. Tiriamos problemos aktualumas taip pat buvo kriterijus, kurio vertinimo balai buvo žemesni palyginti su kitais ir svyravo tarp 2,11 ir 4,01 pagal penkių balų skalę. Naujumo, aktualumo ir pagrįstumo trūkumas ryškiausiai pastebimas prasčiausiai vertintose pirmosios grupės publikacijose.

5 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse (pagal 5 balų skalę)

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	845	2,20	2,11	2,11	2,72	1,85
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	1 641	3,15	3,12	3,13	3,58	2,90
3	> mm (aukščiau nei mediana)	2 511	4,13	4,01	4,09	4,37	3,91

2012–2014 m. sociologijos mokslų publikacijų ekspertinis vertinimas pagal *problemą, aktualumą, pagrįstumą, dėstymą ir naujumą* kriterijus trijose balų grupėse pateikiamas 6 lentelėje. Ekspertizių skaičius pirmojoje publikacijų grupėje, kurioje mokslo darbai surinko mažiau negu 18 balų, rodo, kad į šią grupę patekusios publikacijos dažniausiai surinko 2 ir 3 balus, vertinant jų keliamą *problemą, aktualumą ir pagrįstumą*, 3 ir 4 balus, vertinant jų *dėstymą*, bei 4 ir 5 balus, vertinant jų *naujumą*.

Ekspertizių skaičius antrojoje publikacijų grupėje, į kurią patekusios publikacijos surinko nuo 18 iki 20,79 balų įskaitytinai, didžioji dauguma publikacijų surinko 3 arba 4 balus (pagal 5 balų skalę), vertinant publikacijose keliamą *problemą, aktualumą, pagrįstumą* ir *dėstymą*. Tik *naujumą* kriterijus šioje grupėje dažniausiai buvo vertinamas 6 ir 7 balais (pagal 10 balų skalę).

6 lentelė. Balų pasiskirstymas pagal atskirus kriterijus

Grupės	4 997 ekspertizės pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
	Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
Balų skaičius (iki įskaitytinai)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Ekspertizių skai- čius publikacijų grupėje < 18	94	245	460	46	0	147	240	378	79	1	111	261	440	33	0	73	145	411	195	21	91	100	48	195	211	192	6	2	0	0
2 Ekspertizių skai- čius publikacijų grupėje 18–mm	9	23	873	724	12	6	54	864	697	20	4	20	921	685	11	5	14	524	981	117	2	30	16	53	94	984	415	46	1	0
3 Ekspertizių skai- čius publikacijų grupėje > mm	3	4	69	1416	1019	3	4	143	1510	851	0	0	87	1503	921	1	1	86	1067	1356	0	0	0	3	3	121	373	1338	367	306
Iš viso	106	272	1402	2186	1031	156	298	1385	2286	872	115	281	1448	2221	932	79	160	1021	2243	1494	93	130	64	251	308	1297	794	1386	368	306

Ekspertizių skaičius trečiojoje publikacijų grupėje, kurioje publikacijos surinko didesnę balų skaičių negu mediana, t. y. daugiau negu 20,79 balų, didžioji dauguma publikacijų buvo įvertintos 4 ir 5 balais (pagal 5 balų skalę), vertinant publikacijose keliamą *problemą, aktualumą, pagrįstumą* ir *dėstymą*. Tik pagal *naujumo* kriterijų daugiausia publikacijų buvo įvertintos net 7, 8 ir 9 balais (pagal 10 balų skalę).

Kaip matyti 7 lentelėje, net 804 sociologijos publikacijos buvo įvertintos prieštarinčiai. Prieštarinčiausiai vertintos trečiosios – aukščiausius balus gavusios – grupės publikacijos (369). Pagal žanrus visose trijose kokybės kategorijose prieštarinčiausiai vertinti straipsniai, jų skaičius pats didžiausias iš visų žanrų (764, arba 95,02 proc. visų publikacijų). Panaši padėtis ir kitų žanrų: prieštarinčiausiai vertinti aukščiausius balus gavę pranešimai (12), recenzijos (9) ir monografijos (7).

7 lentelė. Prieštarinčiai vertintų publikacijų skaičius, jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai							
			Apžvalgos	Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai
1	< 18	238	1	1	1	4	1	228	0	2
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	197	0	1	1	4	3	186	2	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	369	1	0	5	4	5	350	3	1
Iš viso		804	2	2	7	12	9	764	5	3

Dar vienas kiekybinio vertinimo aspektas yra ekspertų komentarų apimtis. 2012–2014 m. buvo parašyti 5 006 sociologijos mokslo krypties publikacijų komentarai, iš kurių didžioji dalis – 2 665, arba 53,24 proc., – apėmė iki 500 spaudos ženklų (pagal reikalavimus komentarai turėjo apimti nuo 300 iki 2 000 spaudos ženklų). Nuo 501 iki 1 000 spaudos ženklų komentarų buvo 2 074, arba 41,43 proc., nuo 1 001 iki 1 500 spaudos ženklų komentarų buvo 217, arba 4,33 proc., ir komentarų, kurie buvo ilgesni negu 1 501 spaudos ženklas, buvo tik 50, arba 1 proc. Būtina pažymėti, kad reikšmingų komentarų apimtys nuokrypių pagal skirtingas vertinimo grupes nėra, visais atvejais vyrauja komentarai iki 500 spaudos ženklų.

8 lentelė. Komentarų dydis (tik lemiančių ekspertizių komentarai)

Grupės	Balų vidurkiai	≤500	501–1 000	1 001–1 500	≥1 501
1	< 18	435	350	53	8
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	1 029	562	47	7
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 201	1 162	117	35
Iš viso		2 665	2 074	217	50

2.16.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Šioje analizės dalyje apžvelgiamas ekspertizei taikomų vertinimo kriterijų tinkamumas ir jų taikymo sociologijos mokslo krypties publikacijoms problemos. Taip pat atskleidžiama, kas būdinga geriausiai, prasčiausiai ir prieštaringai įvertintų publikacijų komentarams.

2.16.2.1. Vertinimo kriterijų tinkamumas ir jų taikymas sociologijos mokslo krypties publikacijoms

LDB vertinimo kriterijai aiškiai išvardyti: vertinant reikia atsižvelgti į mokslo kūrinio problemą, jo aktualumą, mokslinio tyrimo pagrįstumą, mokslinio sisteminimo pagrįstumą, kūrinio dėstymo ypatybes, turinio naujumą, originalumą, šaltinio publikacijos parengimo kokybę ir jo parengimo sudėtingumą. Pastebėta, kad vertinant sociologijos mokslo krypties publikacijas komentaruose dažniausiai atsižvelgiama į kūrinio problematiką, kūrinio aktualumą ir naujumą. Pasitaiko atvejų, kai komentaruose išryškunami kriterijai, kurių nėra tarp LDB išvardytų kriterijų, pvz., publikacijos pritaikomumas arba „praktiškumas“.

Pažymėtina, kad komentaruose vertinant publikacijas remiamasi savaiminio suprantamumo nuostata, nes nepaaiškinama, kodėl kūrinys geras ar blogas. Tokio pobūdžio ekspertizių komentaruose vyrauja šie apibūdinimai: „puikus tekstas“, „puiki studija“, „darbas perspektyvus ir svarbus“, „tekstas nuo pradžios iki pabaigos yra absurdo samplaika, kurioje nėra nė vienos protingai parašytos pastraipos“ ir pan. Viena iš neretai pasitaikančių ekspertizių ypatybių yra vertinimas, grįstas akademinio autorių prestižu, kai vertinama atsižvelgiant į autoriaus viso gyvenimo nuopelnus ir teigiama, kad jo darbai neturi lygių socialiniuose moksluose ir pan. Dėl tos pačios priežasties, turint omenyje kai kurių autorių akademinį statusą ir reputaciją, jų publikacijos vertinamos neigiamai. Paskutinė svarbi komentarų ypatybė yra susijusi su skirtingomis publikacijų autorių ir jas vertinančių ekspertų epistemologinėmis ir ideologinėmis pozicijomis. Pasitaiko ekspertizių, kuriose mokslo kūriniai apibūdinami kaip politiškai angažuoti, „propagandistiniai“ ar parašyti „postmodernistine maniera“, todėl netinkantys LDB.

2.16.2.2. Aukščiausiais ir žemiausiais balais vertintų publikacijų komentarų analizė

Šiame poskyryje apibendrinami geriausiai ir neigiamiausiai įvertintų publikacijų ypatumai, jose ryškėjantys tyrimų prioritetai tematikos aspektu, ekspertų vertinimo problemos, atsižvelgiant į trijų aukščiausiais ir trijų žemiausiais balais vertinusių ekspertų komentarus. Pateikiama komentarų žemiausiais ir aukščiausiais balais vertintose publikacijose analizė (po tris atvejus).

Geriausiai įvertintose publikacijose išskiriami šie pagrindiniai aspektai: problemos aktualumas ir novatoriškumas, aiški tyrimo tikslo formuluotė, metodologinis aiškumas, glaudus teorinės ir empirinės analizės ryšys, šaltinių ir duomenų gausa bei jų vertingumas, išsami tyrimų duomenų analizė, pagrįstos ir aiškos išvados. Taip pat šioms publikacijoms, vertintojų nuomone, būdingas nuoseklus dėstymo stilius ir kalbos raiškumas, jos reikšmingos tiek Lietuvos mokslui, tiek perspektyvios tarptautiškai. Geriausiai įvertintos publikacijos, parašytos „reikiamu moksliniu lygiu“. Teigiamai įvertintose publikacijose sunku išskirti tematinius prioritetus, nes jos tematiškai labai

įvairios. Teigiamiausiai vertintos publikacijos susijusios su žinojimo sociologija, miestų sociologija, urbanistine istorija, sveikatos sociologija, negalios sociologija, darbo sociologija, istorine lyginamąja sociologija, nacionalizmo tyrimais, etninių mažumų tyrimais, ekonomikos sociologija, mokslo sociologija, kūrybinių industrijų tyrimais, meno sociologija, lyčių sociologija ir kt. Vargu, ar galima apibūdinti aiškesnius besiformuojančius tematinius prioritetus, juolab kad vienai tyrimų sričiai kartais atstovauja labai ribotas tyrėjų skaičius.

Neigiamai įvertintos publikacijos dažniausiai apibūdinamos šiais bruožais: moksliskumo trūkumas, vadovėliškumas ir referatyvumas, kompiliacinis pobūdis, tyrimo problemos ir uždavinių neaiškumas bei neapibrėžtumas, mokslinio naujumo ir originalumo stoka, nenuoseklumas, moralizavimas, ryški ideologinė pozicija, neatsakingas sąvokų vartojimas ir publicistinis stilius. Dažnai neigiamai įvertintiems mokslo kūriniams prikišamas žemas mokslinis lygis, deskriptyvumas, dėstymo eklektiškumas ir nepakankamas naudojimas naujausiais Lietuvos ir užsienio autorių tyrimais. Ne kartą šie mokslo kūriniai vadinami vadovėliniais ir paviršutiniškais. Jų autoriams priekaištaujama dėl savicitavimo ir per menko dėmesio kitų mokslininkų darbams. Šių publikacijų autoriai, vertintojų nuomone, ne tik nesugeba identifikuoti tyrimo problemų, pasirinkti tinkamo metodologinio instrumentarijaus, bet ir interpretuoti pasirinktų duomenų. Dažnai šie mokslo darbai yra pernelyg apibendrinantys ar perpasakojantys jau seniai žinomas kitų tyrėjų idėjas. Tarp neigiamiausiai vertintų publikacijų išskirtinos šios tyrimų kryptys: sveikatos sociologija, miestų sociologija, darbo sociologija, šeimos sociologija ir kaimo sociologija.

Analizuojant trijų žemiausiais balais vertintų publikacijų komentarus matyti, kad vertindami publikaciją Nr. 1 ekspertai kvestionuoja straipsnio tikslą ir pabrėžia, kad tekstas paviršutiniškas, net studentiškas. Užuovertinus teksto kokybę, leidžiamasi į samprotavimus apie vieno iš tyrėjų ciniškumą ir etikos trūkumą. Vertinant publikaciją Nr. 2, ji iš karto nurašoma kaip neakademine, o žurnalistinė. Kaip teigiama vienoje iš ekspertizių, šis mokslo kūrinys negali būti vertinamas mokslinio darbo kriterijais. Publikacijos Nr. 3 vertinimo komentaruose išskiriamos pagrindinės mokslo kūrinio silpnybės, tokios kaip nepatikima tyrimo metodologija, išvadų ir rezultatų analizės nepagrįstumas. Teigiama, kad straipsnis neatitinka reikalavimų, keliamų mokslo darbams, ir tėra tik „imitacinis-simuliakrinis“. Straipsnis laikomas simuliakrinio dėl to, kad jam „trūksta įtikinamumo“. Nors jame yra visos moksliniam straipsniui būtinos dalys, ekspertų manymu, straipsnis nepasižymi naujumu ar pagrįsta tyrimo problematika.

Analizuojant aukščiausiais balais vertintų publikacijų komentarus, matyti, kad jiems trūksta konkretumo ir konceptualumo. Vertinant publikaciją Nr. 1, pabrėžiama, kad visi autoriaus darbai „neturi lygių Lietuvos filosofijoje ir socialiniuose moksluose savo nuodugnumu, įsigilinimu į nagrinėjamą problemą, erudiciją“. Užuovertinamas LDB pateiktais vertinimo kriterijais, vienas iš ekspertų giria autorių ir nekonkretizuoja teigiamų ar neigiamų publikacijos ypatumų. Kitas ekspertas atsižvelgia į tokius vertinimo kriterijus kaip kūrinio problema, jo aktualumas, turinio naujumas ir parengimo kokybė. Publikacijos Nr. 2 komentaruose tik trumpai referuojama straipsnio tema, nepateikiant jokių argumentų, kodėl straipsnis įvertintas aukštais balais. Tai rodo, kad svarbiausi šios publikacijos vertinimo kriterijai yra jos tema ir publikavimo vieta (sociologijos mokslo srityje vertinamas užsienio žurnalas). Aukščiausiais balais įvertintos publikacijos Nr. 3 komentaruose atsižvelgiama beveik į visus būtinus vertinimo kriterijus – mokslo kūrinio problemą, jo aktualumą, mokslo tyrimo pagrįstumą, teorinį pagrįstumą, kūrinio dėstymo ypatybes, turinio naujumą, originalumą ir parengimo kokybę.

Aukščiausiais ir žemiausiais balais vertinusių ekspertų vertinimus vienija tai, kad jų komentarai dažnai yra gana nekonkretūs, referatyvūs ir per menkai argumentuoti. Be to, tiek teigiami, tiek neigiami vertinimai per didelį dėmesį skiria autorių akademiniam statusui, o ne pačiai publikacijai. Aukščiausiais balais vertinusių ekspertų komentaruose dažniausiai atsižvelgiama į pagrindinius publikacijų privalumus – jų aktualumą ir reikšmingumą. Šiuose vertinimuose svarbi yra ir publikacijos tema bei publikacijos vieta (pvz., užsienio žurnalai), kuri galbūt neturėtų būti lemiantis vertinimo kriterijus. Žemiausiais balais vertinusių ekspertų vertinimams būdinga atvirai reiškiamas

epistemologinė ir ideologinė pozicija, kuria naudojamos kaip vertinimo kriterijumi. Kartais šie vertinimai yra tiesiog nekorektiški ir įžeidūs, pvz.: „*Primityvus, eklektiškas nekompetentingo žmogaus kūrinys, kurio nelogiški sakiniai sukelia įtarimą, ar čia ne humoristinė apysaka ar anekdotas, o ne recenzuotas ir priimtas spaudai (!) straipsnio tekstas.*“

2.16.2.3. Prieštaringai vertintų publikacijų komentarų analizė

Kaip rodo penkių prieštaringai vertintų publikacijų komentarų analizė, tiek neigiamai, tiek teigiamai šias publikacijas vertinusiųjų komentarai labiau referuoja pačius darbus, nei pateikia jų privalumus ar trūkumus. Komentaruose atsiskleidžia ir aiškiai skirtingos epistemologinės bei ideologinės ekspertų pozicijos. Teigiamai publikacijas vertinusiųjų komentarai dažnai yra labai bendro pobūdžio, retai atsižvelgiama bent į vieną iš LDB vertinimo kriterijų. Vienu atveju mokslo kūrinys vadinamas puikiu, subtiliu ir naudingu tiems, kurie nori pažvelgti į nagrinėjamą problematiką skirtingu žvilgsniu. Pasitaiko atvejų, kai neigiamai publikacijas vertinę ekspertai kaltina autorius postmodernistine rašymo prieiga, politiniu angažuotumu ir kartu per plačia tematine aprėptimi. Tiek teigiamai, tiek neigiamai vertinusių ekspertų atvejais galima įžvelgti labai aiškų personalizuotą publikacijos vertinimą, kuriame daugiau dėmesio skiriama ne patiems tekstams, bet jų autoriams.

Pabrėžtina, kad paprastai neigiamai prieštaringas publikacijas vertinusių ekspertų komentarai yra konkretesni nei teigiamai vertinusiųjų. Pvz., vienos prieštaringai vertinamos publikacijos komentaruose išryškunami svarbiausi kriterijai, dėl kurių mokslo darbas vertinamas neigiamai: ydinga metodologija, tinkamai neaprašyta tyrimo imtis, straipsnio tikslo ir uždavinių neatitiktis pateiktai analizei. Teigiama, kad darbe prasilenkiama su tyrimo etika ir moksliskumo principais, jame trūksta ir aprašomų kiekybinių duomenų konceptualizavimo, ir kokybinės analizės. Teigiamai publikaciją vertinęs ekspertas pažymi tik tyrimo originalumą, jo svarbą Lietuvos visuomenei ir jo pritaikomumą kuriant smurto prevencijos programas. Neįvertinti lieka nei mokslinio tyrimo pagrįstumas, nei jo dėstymo ypatybės, nei bendra publikacijos kokybė. Šio mokslo darbo vertinimo atveju galima teigti, kad neigiamai publikaciją vertinę ekspertai savo komentaruose griežčiau laikosi LDB nustatytų vertinimo kriterijų.

Dar vienu atveju pastebėta, kad teigiamas publikacijos vertinimas apsiriboja straipsnio tematikos perpasakojimu ir apibendrinta išvada apie analizės korektiškumą, dėstymo logiškumą ir išvadų pagrįstumą. Neigiamai publikaciją vertinusių ekspertų komentarai ganėtinai emocingi ir griežti. Teigiama, kad publikacijoje primityviai pateikiami faktai, minčių dėstymas buitiškas, pateiktų mokslinių darbų kontekstas neaiškus, o naudotos literatūros sąrašas silpnas. Vienas iš ekspertų mano, kad straipsnį galima laikyti „provokatyviu publicistiniu straipsniu“, bet ne moksline publikacija. Šis ekspertas aprašo savo jausmus, kuriuos patyrė kelis kartus skaitydamas šią publikaciją. Apgailestaujama, kad tokios publikacijos atsiduria tarptautiniuose leidiniuose, nes jos, pasak eksperto, žemina Lietuvos visuomenę.

APIBENDRINIMAS

2012 01 01 – 2014 12 31 laikotarpiu LDB iš viso įvertintos 2 503 sociologijos krypties publikacijos, iš kurių daugiausia buvo mokslo straipsnių, monografių ir recenzijų. Daugiausia įvertintų publikacijų buvo lietuvių ir anglų kalbomis. Vienas iš sociologijos krypties publikacijų būdingiausių bruožų yra tarpdalykiškumas, kurį atskleidžia vertintų publikacijų tematika ir tyrimų šakos. Tik nedidelė LDB vertintų mokslo darbų dalis priklauso instituciskai save su sociologija siejantiems mokslininkams. Tarp vertintų sociologų publikacijų itin daug politikos mokslų, edukologijos, socialinės geografijos,

paveldosaugos, istorijos, dailės istorijos darbų. Šių publikacijų pavadinimuose dažnai vartojama frazė „sociologiniai aspektai“. Veikiausiai dėl to jos priskirtos sociologijos mokslo krypčiai, nors turėtų ar galėtų būti vertinamos kaip kitų mokslo krypčių publikacijos. Viena vertus, tai rodo vis dar egzistuojantį mokslo krypčių klasifikacijos problemiškumą (Gedutis, Kraniauskas 2013: 49–53), kita vertus, – vis plėtėjantį sociologinių tyrimų lauką ir stiprėjantį jų tarpdalykiškumą. Tai paaiškina ir sociologijos mokslo krypčiai priskiriamų publikacijų vertinimų prieštaringumą.

Analizuojant ekspertizių komentarus pastebėta, kad tiek teigiamiesiems, tiek neigiamiesiems komentarams trūksta solidėsių argumentų. Dalis ekspertizių apsiriboja tik trumpu publikacijos turinio atpasakojimu ir bendro pobūdžio pastaba apie publikacijos reikšmingumą ar aktualumą. Neretai vertinant vadovaujamasi ne publikacija kaip tokia, o vertinamą publikaciją parašiusių mokslininkų prestižu, kai „akademiniam lauke veikiantys objektyvuoti socialiniai statusai yra ženklai, kurie mokslinę vieno ar kito darbo vertę padaro savaime suvokiamą“ (Gedutis, Kraniauskas 2013: 186). Neretai vertinimuose daug vietos užima skirtingos darbų autorių ideologinės pozicijos išryškiniimas. Jei darbo autoriaus ir vertintojo ideologinės bei epistemologinės pozicijos nesutampa, mokslo darbas dažnai vertinamas griežtai neigiamai, jei sutampa – teigiamai, nepaisant darbo trūkumų. Tai matyti iš prieštaringai vertintų publikacijų komentarų analizės. Vertinant dažnai pasitelkiami *įdomumo* ir *puikumo* kriterijai. Ypač dažnai manipuliuojama *moksliškumo* ir *nemoksliškumo* kriterijais, kurie retai pagrindžiami.

Dėl to vertėtų:

- detaliau apibrėžti ir sukonkretinti kai kuriuos LDB vertinimo kriterijus (pvz., ką reiškia *moksliškumo* ar *nemoksliškumo* kriterijai, kuriuos vertindami dažnai naudoja ekspertai, ir pan.);
- peržiūrėti ekspertams siūlomas vertinimų gaires, kad mokslo kūriniai būtų vertinami kuo nešališkiau. Galbūt verta persvarstyti LDB aprobuotus kriterijus, kurie padėtų sumažinti tiek vertinimų subjektyvumą, tiek argumentavimo trūkumą;
- pabrėžti, kad mokslo kūrinius reikia ne referuoti ar perpasakoti, o juos vertinti;
- pabrėžti, kad vertinimai turi būti aiškūs, argumentuoti ir solidūs. Instrukuoti ekspertus, kad jų vertinimai būtų kuo konkretesni;
- pabrėžti, kad būtina vengti įžeidžiančių ir diskriminuojančių vertinimų;
- pabrėžti, kad ekspertai turėtų vengti rekomendacijų, kaip pagerinti mokslo kūrinių (o tai pasitaiko vertintojų komentaruose).

Svarbu būtų ir atidžiau išgryninti kriterijus, pagal kuriuos publikacijos priskiriamos vienai ar kitai mokslo krypčiai, nes remiantis dabartine sistema publikacijų skirstymas pagal mokslo kryptis LDB beveik neturi prasmės, nes į sociologijos mokslo kryptį patenka per didelis skaičius kitų mokslo krypčių publikacijų.

2.17. TEATROLOGIJA

Edgaras Klivis, Vytauto Didžiojo universitetas

ĮVADAS

Pagal tyrimo laukus teatrologijos krypties publikacijos gali būti suskirstytos į teorines, istorines ir kritines. Taip pat Lietuvos teatro tyrimų srityje galima išskirti tradicinę kryptį, susijusią su rusų teatrologine mokykla, ir šiuolaikinę, kuri remiasi Vakarų teatro teorijomis ir metodologinėmis priemonėmis. Taigi, nors šios srities publikacijų skaičius nėra didelis, jos gali labai skirtis pagal tyrimo objektą, metodus, teatro sampratą. Lietuvoje nėra specializuotų leidinių, skirtų teatrologinėms studijoms, todėl straipsniai dažniausiai publikuojami bendresniuose menotyros žurnaluose ir leidiniuose.

2.17.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Lituanistikos duomenų bazėje 2012–2014 m. buvo įvertinta iš viso 120 teatrologijos krypties publikacijų. Kaip matyti 1 lentelėje, teatrologijos publikacijų žanrų spektras siauras, pastebimas itin didelis mokslinių straipsnių skaičius (89 proc.). Vertinimui pateiktos 3 monografijos – visos įvertintos teigiamai. Sąlyginai populiarius žanras teatrologijos srityje – biografijos (3,4 proc.), tačiau tik pusė biografijų įvertintos teigiamai, taip pat yra vos keli pranešimai ir recenzijos. Pateiktuose vertinimuose nėra šaltinių publikacijų, studijų, vadovėlių, žemėlapių ar žodynų.

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Biografijos	4	2	2	2	0	50,0
2	Monografijos	3	3	0	0	0	0,0
3	Pranešimai	4	2	2	2	0	50,0
4	Recenzijos	2	2	0	0	0	0,0
5	Straipsniai	107	93	14	12	2	13,1
Iš viso		120	102	18	16	2	15,0

*Jei atmetos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmetoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmetoms dėl objekto.

Pažvelgus į 2012–2014 m. įvertintas publikacijas pagal teigiamus ir neigiamus vertinimus, matyti, kad iš 120 vertintų publikacijų teigiamai buvo įvertintos 102 (85 proc. visų publikacijų). Neigiamai įvertinta 18 (15 proc.) publikacijų, iš kurių didžioji dauguma atmetos dėl kokybinių kriterijų netenkinimo.

Analizės duomenys rodo, kad penktadalį (20 proc.) visų Teatrologijos srities publikacijų sudaro publikacijos anglų kalba. Bendras užsienio kalbomis publikuotų tekstų kiekis – 25,8 proc. Dalį šių publikacijų parašė užsienio autoriai, kitą dalį sudaro lietuvių teatrologų tekstai tarptautiniuose Lietuvos leidiniuose.

2 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Vertintų publikacijų skaičius	Įvertintų publikacijų procentas
1	Anglų	24	20,00
2	Baltarusių	1	0,83
3	Lenkų	2	1,67
4	Lietuvių	89	74,17
5	Rusų	4	3,33
	Iš viso	120	100,00

3 lentelėje pateikti atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai trijose kokybės grupėse. Į pirmąją kokybės grupę pateko 33 ekspertizės (14 proc.), kurių balų vidurkiai buvo mažesni nei 18 balų ir publikacijos nepateko į LDB. Taigi nekokybiškų publikacijų dalis nėra didelė. Į antrąją kokybės grupę pateko 78 ekspertizės (32 proc.), kurių vertinimo balų vidurkiai buvo nuo 18 balų (įskaitytinai) iki teatrologijos krypties medianos (20,22 balų). Trečiojoje publikacijų kokybės grupėje yra 129 ekspertizės (t. y. 54 proc. visų ekspertizių), kurių vertinimo balas yra aukštesnis nei mediana.

Vertinimo kriterijų balų vidurkių požiūriu, kaip matyti iš 4 lentelės, žemiausi balai visose trijose publikacijų kokybės grupėse buvo skirti pagal *naujumo*, *pagrįstumo* ir *problemos* kriterijus, aukščiausi – pagal *dėstymo* kriterijų. Galima apibendrinti, kad teatrologijos srities publikacijoms trūksta *naujumo*, silpnai vertinamas *problemiškumas*, o geriausiai publikacijos vertinamos už *dėstymo* kokybę.

3 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	33	1,58	1,67	1,53	2,15	1,59
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	78	2,98	3,02	3,08	3,53	2,93
3	> mm (aukščiau nei mediana)	129	3,90	3,76	3,91	4,07	3,74

Teatrologijos publikacijų ekspertinio vertinimo balų pasiskirstymas pagal vertinimo sritis / kriterijus – *problemos*, *aktualumo*, *pagrįstumo*, *dėstymo* (visi kriterijai vertinti penkiabale skale) ir *naujumo*

4 lentelė. Balų pasiskirstymas

Grupės		240 ekspertizių pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
		Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
		Balų skaičius (iki įskaitytinai)					1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje < 18	11	13	8	1	0	12	9	11	1	0	10	14	7	2	0	8	10	10	5	0	6	4	7	5	2	9	0	0	0	0
2	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	0	4	59	15	0	0	1	55	21	1	0	0	53	24	1	0	0	32	39	7	0	1	0	1	5	52	18	1	0	0
3	Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	0	0	10	84	35	0	0	20	83	26	0	0	8	86	35	0	0	13	81	35	0	0	0	0	0	14	24	71	15	5
Iš viso		11	17	77	100	35	12	10	86	105	27	10	14	68	112	36	8	10	55	125	42	6	5	7	6	7	75	42	72	15	5

(vertinta dešimtbale skale) – trijose publikacijų kokybės grupėse pateikiamas 5 lentelėje. Pirmojoje grupėje matyti, kad beveik pagal visus kriterijus publikacijoms dažniausiai skirti balai yra 1–3, pagal *naujumo* kriterijų – 1–6 balai. Didžioji dalis antrosios grupės publikacijų surinko 3 arba 4 balus; pagal *naujumo* kriterijų – 5–7 balus. Trečiojoje grupėje publikacijos pagal minėtus kriterijus buvo įvertintos 4–5 balais, o pagal *naujumo* kriterijų – 6 ir 7 balais.

Analizuojant 5 lentelę matyti, kad prieštaringai buvo įvertintos 36 publikacijos (iš 120), t. y. 30 proc. publikacijų. Didžiausia prieštaringai įvertintų publikacijų dalis – straipsniai. Daugiausia prieštarin-
gų vertinimų teko publikacijoms, įvertintoms aukščiau nei mediana.

5 lentelė. Prieštaringai įvertintų publikacijų skaičius, jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai				
			Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Straipsniai
1	< 18	5	1	0	0	0	4
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	9	0	0	0	0	9
3	> mm (aukščiau nei mediana)	22	0	0	1	0	21
Iš viso		36	1	0	1	0	34

2.17.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

2.17.2.1. Vertinimo kriterijų taikymas

Ekspertai skirtingai vertina **publikacijos tinkamumą / netinkamumą LDB**. Dažniausia priežastis, kodėl publikacija laikoma netinkama šiai duomenų bazei, yra mokslinio aparato, metodologinių instrumentų stoka, aprašomasis pobūdis, mokslinių įžvalgų trūkumas, taip pat techniniai dalykai (reikšminiai žodžiai, santraukos ir kt., reikalaujami LDB). Tačiau šių kriterijų supratimas ne visada vienodai griežtai taikomas. Taip pat ne visada sutariama dėl **LDB sampratos atitikimo / neatitikimo** (t. y. liuanistiniam duomenų bazės pobūdžiui). Kai kurie ekspertai gali įžvelgti sąsają su Lietuva, kiti į šį klausimą žiūri pernelyg tiesmukai ir labiau ieško konkrečių lietuviškų pavyzdžių, reiškinių analizės.

Problema. Šis kokybinio vertinimo kriterijus taikomas kritiškai: tik 5 iš 276 ekspertizių publikacijas pagal šį kriterijų vertino aukščiausiu balu. Komentarų apie problemos formulavimą, mastą ir ištirtumą yra mažiau nei pusėje anketų (kitur gali būti numanomas iš kitų ekspertizių). Sprendžiant pagal komentarus, ekspertams svarbu: tiksliai, aiškiai problemos formuluotė, analizuojamos problematikos sudėtingumas, aktualumas tiek pasauliniu, tiek lokaliu Lietuvos mastu, rečiau minima problemos ištirtumo analizė. Kai kuriose ekspertizėse pažymima problemiško stoka, aprašomasis publikacijos pobūdis, kaip trūkumas nurodoma problemos ir tikslo bei kitų mokslinio aparato dalių neatitiktis. Pastebėta, kad vertinimo kriterijai (įskaitant ir problemos naujumą) ne visai tinka mokslo leidinių recenzijoms, kaip specifiniam žanrui.

Aktualumas. Neabejotinai aktualiais tyrimais ekspertai pripažįsta tik 5 publikacijas, neaktualiomis ar menko aktualumo – 14 publikacijų. Aktualumas komentuojamas nedaug (23 komentarai), dažniau implikuojamas – menkavertė publikacija savaime pripažįstama neaktualia. Aktualumas pirmiausia siejamas su Vakarų ar pasaulinio konteksto išmanymu ir pateikimu, Vakarų autoriais ir teorijomis. Pasigendama aktualumo paaiškinimo ir pačiose publikacijose. Vertinimų komentaruose galima įžvelgti konfliktą arba neapsisprendimą tarp globalesnio konteksto ir vietinio: pavyzdžiui, ekspertai pažymi, kad publikacija aktuali, bet neatitinka lituanistikos temos, arba atvirkščiai – naujumo ir aktualumo trūksta, bet grynai vietiniame kontekste publikacija pripažįstama naudinga. Vis dėlto komentaruose retai svarstomas publikacijų aktualumas tarptautiniu mastu. Beveik nėra konkretesnių nuorodų ir komentarų, kur būtų slypi tyrimo aktualumas, kodėl publikacija vertinga ir kaip ji išplečia mokslo srities ar krypties ribas.

Mokslinio tyrimo ir mokslinio sisteminimo pagrįstumas. Teatrologijos publikacijų LDB vertinimo komentaruose beveik visiškai neminimas sistemiškumas ar sisteminimas kaip mokslinio tyrimo dalis. Tačiau *pagrįstumas* yra aptariamas 25 komentaruose: akcentuojamas vertinimų, interpretacijų pagrįstumas, teorinių ir metodologinių prieigų pagrįstumas (t. y. tinkamumas tyrimui), komentaruose pasigendama išvadų pagrįstumo. *Pagrįstumo* kriterijus taip pat taikomas, vertinant teorinės ir empirinės dalies sąsajas, teksto struktūrą. 25 komentaruose taip pat minimas metodologiskumas. Komentaruose metodologija priešinama subjektyviam vertinimui, chaotiškumui, taip pat komentarų autoriai analizuojamuose straipsniuose pasigenda metodologinio naujumo.

Dėstymas. Šio kriterijaus balų vidurkis yra aukščiausias (4,7), net 22 vertinimo anketose publikacijos įvertintos maksimaliu balu. Dėstymas labiausiai siejamas su struktūra (vertinamas jos pagrįstumas, nuoseklumas, logika) ir stiliumi (patrauklumas, moksliškumas). Neigiamuose komentaruose dažniausiai akcentuojamas moksliniam tekstui nederantis stilius. Krenta į akis, kad žemiausiais balais įvertintų publikacijų komentaruose ekspertai išskiria moksliniam tekstui nederantį stilių, struktūros nebuvimą, reikalavimų neatitinkantį dėstymą, t. y. elementarius, su mokslinių leidinių redakcija ir pirmine atranka susijusius kriterijus.

Naujumas. Šis vertinimo kriterijus ekspertams nebuvo labai svarbus – jis minimas tik 13 komentarų, nors tai labiausiai kritiškai vertintas visų publikacijų kriterijus. Didžioji publikacijų dalis įvertinta 6–8 balais pagal 10 balų skalę, vos du straipsniai įvertinti aukščiausiu balu. Daugelyje komentarų naujumas suvokiamas kaip aktualumo sinonimas, todėl šie kriterijai dubliuojasi. Originalumas minimas 14 kartų (dažniausiai greta naujumo). Komentaruose trumpai nurodoma, kad publikacija nauja ir originali dėl šaltinių arba interpretacijos, tačiau detaliau niekur nekomentuojama (neakcentuojamas vietinis arba tarptautinis mastas, naujumas mokslo šakos ar visos krypties atžvilgiu ir t. t.).

Papildomas balas. Galima suprasti, kad papildomas balas skiriamas siekiant subalansuoti vertinimą, jei kuri nors publikacijos ypatybė yra svarbesnė, nei leidžia parodyti kriterijaus balas, arba jei yra svarbių ypatybių, kurių negalima išskirti ir įvertinti nurodytais kriterijais. Papildomi balai skiriami tuo atveju, jei publikacijos žanras nėra iki galo aiškus (neaišku, pagal kokį atskaitos tašką vertinti, pvz., kaip straipsnį ar kaip recenziją), jei publikacija nėra aktuali, nauja, tačiau gali būti naudinga dėl medžiagos tolesniems tyrimams, jei tyrimas nėra visiškai lituanistinis siaurąja prasme, tačiau įtraukia lietuviškus reiškinius į platesnį kontekstą, jei tyrimas yra tarpdisciplininis ir norima tai išskirti. Taip pat papildomas balas leidžia kilstelėti publikaciją, stokojančią mokslinio aparato, jei ji aktuali, nauja. Šios priežastys reikšmingos, todėl papildomas balas gali būti prasmingai taikomas, siūloma jį palikti. Tačiau yra daug vertinimų, kuriais papildomas balas skiriamas, tačiau nekomentuojama koku pagrindu. Dažnai sunku suprasti ir pateisinti tokį pasirinkimą: pagal visus kriterijus tekstas vertinamas vidutiniškai, tačiau pabaigoje pridedami dar keli papildomi balai. Yra vertinimų, kuriais papildomi balai pridedami net nerekomenduojant teksto publikuoti duomenų bazėje. Galbūt vertėtų aiškiau nurodyti, kokiais atvejais papildomi balai galėtų būti skiriami.

2.17.2.2. Aukščiausiais ir žemiausiais balais įvertintų publikacijų komentarai ir prieštaringai vertinamos publikacijos

Aukščiausiais balais buvo įvertintos dvi publikacijos, kurių autoriai yra ne iš teatro srities, o iš filosofijos. Tai labai bendrą, universalų, filosofinį požiūrį pateikiančios publikacijos, peržengiančios ir siaurai suprastos lituanistikos ribas. Abi publikacijos ryškiai kontrastuoja su konkrečiu, specifiniu, teatrologiniu kitų publikacijų turiniu. Tačiau tarp 7 geriausių publikacijų (įvertintų aukščiau nei 25 balai) yra ir labai konkrečių istorinių temų, šiuolaikinio teatro procesų refleksijų. Galima būtų pasakyti, kad aukščiausiai įvertintos publikacijos išsiskiria tarpdiscipliniškumu, aktualia temos formuluote, tarptautiniu mastu reikšminga problematika, naujomis metodologinėmis prieigomis ir reikšmingumu tolesniems tyrimams.

Vis dėlto reikia pažymėti, kad, peržiūrėjus geriausiai įvertintas publikacijas, tarp jų galima rasti ir atsitiktinai čia pakliuvusių darbų. Pavyzdžiui, straipsnį vertino trys ekspertai, iš kurių vienas jį įvertino kaip neatitinkantį nei LDB, nei lituanistikos sampratos, o publikacija vis tiek pateko tarp geriausių. Taip pat pažymėtina, kad pernelyg pozityviai vertinamos publikacijos užsienio kalbomis: kai kurios užsienio autorių publikacijos, įvertintos 25 ir 24 balais, vis dėlto neprilygsta (nei apimtimi, nei turiniu) kritiškiau įvertintoms lietuvių autorių publikacijoms. Galbūt užsienio tyrėjų dėmesys lituanistikos temoms galėtų būti atskirai įvertintas ir pažymėtas, pavyzdžiui, papildomais balais.

Žemiausiais balais įvertintos publikacijos dažniausiai neatitinka nei akademinų, nei lituanistikos reikalavimų. Įdomu, kad tarp neigiamai įvertintų publikacijų nemažai yra turėjusių tris ekspertus (nes ankstesnių dviejų ekspertų nuomonės nesutapo). Dažnai tos pačios straipsnio ypatybės vertintos skirtingai: pvz., vienas ekspertas pabrėžia publicistiškumą (kaip neigiamą, akademiniam tekstui netinkamą ypatybę), kitas akcentuoja polemiškumą, pagirdamas publikaciją ir vertindamas teigiamai. Taip pat išsiskiria vertinimas dėl publikacijos svarbumo: vieni ekspertai yra linkę akcentuoti, kad publikacija yra svarbi, nes autentiška, reikalinga kitiems tyrimams ir turi būti prieiinama, kiti atmeta panašias publikacijas kaip neatitinkančias akademinų reikalavimų – tai rodo, kad skirtingai suvokiamas LDB tikslas.

Tarp žemiausiai įvertintų publikacijų atsidūrė du pranešimai ir dvi biografijos, t. y. žanrai, kurių vertinimo kriterijai nėra tokie aukšti kaip akademinų leidinių. Panašių žanrų tekstams sunku konkuruoti su grynai akademiniais išplėtotais tyrimais. Be to, žemais balais įvertintos publikacijos, pristatančios labai siaurą reiškinį, proginės ar publikuotos įvairiuose regioniniuose leidiniuose.

Verta atkreipti dėmesį, kad buvo visiškai atmestas vieno iš garsiausių Vakarų teatrologų tekstas apie nacionalinį teatrą, nes jame nėra tiesiogiai aptariamas Lietuvos nacionalinis teatras. Vienas ekspertas nuliai įvertino ir straipsnio aktualumą, pagrįstumą ir kitus kriterijus. Vis dėlto tekste paliečiama labai plati ir svarbi Europos nacionalinių teatrų problema, lengvai pritaikoma ir aktuali Lietuvai, kuri yra Europos dalis. Straipsnis abiejų ekspertų įvertintas kaip netinkamas, nors, pvz., kita publikacija, analizuojanti dar platesnę temą, irgi tiesiogiai su Lietuva nesusijusią, atsidūrė tarp įvertintų geriausiai (bet į LDB nepateko).

Taigi, nors bendras paskirstymas nuo geriausių iki žemiausiai įvertintų publikacijų yra logiškas: eina nuo fundamentalesnių, tarptautinį kontekstą apimančių, teoriškai ir metodologiškai naujų, tinkamai akademiškai sutvarkytų publikacijų prie siaurų, lokalesnių, tradicinių ir publicistinių, vis dėlto vertinimuose pasitaiko kontroversijų. Tai rodo ir nemažas skaičius publikacijų, pareikalavusių trečio eksperto, ir pasitaikantys skirtumai tarp tos pačios publikacijos vertinimų, kartais siekiantys 10 ir daugiau balų.

APIBENDRINIMAS

Dažniausiai ekspertų komentarų apimtis minimali (LDB rekomendacijose numatoma komentarų apimtis nuo 300 iki 2 000 spaudos ženklų), pasitaikė vos keletas komentarų, peržengiančių 1 000 spaudos ženklų. Komentaruose vertinimas pateikiamas apibendrintai, dalis recenzentų įverčių lieka be argumentacijos (pvz., *problemos* kriterijus). Pasitaiko vienodai formuluojamų komentarų skirtingiems tekstams – tai rodo, kad dalis ekspertų komentarus rašo automatiškai, kopijuodami ir kartodami ankstesnius savo vertinimus.

Didžioji dalis komentarų neaptaria diskusinių akademinių klausimų (metodologinių prieigų tinkamumas, tyrimo imties pakankamumas, šaltinių ir literatūros platumas). Dažniausiai akcentuojami trūkumai arba pateikiamos pastabos.

Komentaruose pažymėtas akademinio mokslinio aparato nebuvimas (publikacijose nėra tikslo, metodų, santraukų, reikšminių žodžių, netgi išvadų) rodo, kad ne visi vertinti pateikti tekstai atitinka mokslinio teksto reikalavimus.

Ekspertai, akcentuodami struktūros, stiliaus, minties logikos, t. y. teksto redagavimo, dalykus, atitinkamai mažiau skiria dėmesio moksliniam, akademiniam turiniui ir vertei.

Dažnai aukšto lygio publikacijos vertinamos kaip neatitinkančios lituanistikos sampratos, nes į tyrimą neįtraukiami Lietuvos reiškiniai. Vertėtų atitiktį lituanistikos sampratai taikyti plačiau ir lanksčiau, daugelis filosofinių, estetinių, metafizinių, etinių klausimų yra universalios prigimties, gali būti svarbūs bet kuriai kultūrai. Be to, Lietuvoje aktualūs visai Vakarų civilizacijai reikšmingi klausimai, taip pat ne vien lokali, bet ir globali dimensija. Kai kurios teatrologinės publikacijos, įvertintos kaip neatitinkančios lituanistikos sampratos, vis dėlto turėtų būti vertinamos teigiamai, jei šis klausimas būtų suprastas plačiau. Neigiamai šį kriterijų reikėtų taikyti tokiu atveju, jei straipsnyje analizuojama kurios nors kitos visuomenės siaura ir specifinė problema, niekaip neatskleidžiant analizės ryšio ir svarbos Lietuvos visuomenei.

Ekspertai ne visada žino, kaip skirti globalų ir lokalų publikacijos kontekstus, kurie svarbūs apibrėžiant publikacijos naujumą ir aktualumą. Vertėtų aiškiai nurodyti globalų ar bent Vakarų akademinių tyrimų kontekstą kaip atskaitos tašką, vertinant tyrimo aktualumą, naujumą, problemos formulavimą.

Vertėtų aiškiau apibrėžti lituanistikos sritį kaip didesnės visumos (Baltijos šalių, Rytų Europos, Europos, Vakarų, pasaulio) dalį, kad universalūs klausimai, problemos, prieigos paradoksaliai nebūtų pripažįstami nelituanistiniais ir neatitinkančiais LDB specifikos.

2.18. TEISĖ

Gintaras Švedas, Vilniaus universitetas

ĮVADAS

Teisės mokslai tiria teisinę sistemą, kurią sudaro *teisės sistema* (teisės normos, teisės principai, papročiai, kitos teisinės nuostatos), *teisinių institucijų sistema*, *teisės subjektų sistema*, *teisinė kultūra*, *teisinė sąmonė*, taip pat teisės reiškinius, teisinę tikrovę, teisės teorijas, teisės istoriją ir t. t. Teisės mokslus sudaro net 26 šakos: 1) S110 – Teisės mokslai, 2) S111 – Administracinė teisė, 3) S112 – Žmogaus teisės, 4) S114 – Lyginamoji teisė, 5) S115 – Teisės filosofija ir teorija, 6) S120 – Aplinkosaugos teisė, 7) S121 – Jaunimo teisė, 8) S122 – Masinės informacijos priemonių teisė, 9) S123 – Informatikos teisė, 10) S124 – Autorių teisės. Patentai. Prekių ženklai, 11) S130 – Civilinė teisė, 12) S136 – Transporto teisė, 13) S137 – Draudimo teisė, 14) S140 – Viešoji teisė, 15) S141 – Finansų teisė, 16) S142 – Teismų teisė, 17) S143 – Socialinė teisė, 18) S144 – Pramonės ir komercinė teisė, 19) S145 – Notarinė teisė, 20) S146 – Darbo teisė, 21) S148 – Konstitucinė teisė, 22) S149 – Baudžiamoji teisė, baudžiamasis procesas, 23) S150 – Tarptautinė privati ir viešoji teisė, 24) S151 – Oro, jūros ir kosmoso teisė, 25) S155 – Europos teisė ir 26) S160 – Kriminologija.

2.18.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

2.18.1.1. Publikacijos pagal žanrą

Lituanistikos duomenų bazės publikacijų 2012–2014 m. analizė pagal žanrą (1 lentelė) rodo, kad bendras teisės mokslų krypties įvertintų publikacijų skaičius – 1 026. Absoliučią daugumą – net 960, arba 93 proc., – vertintų teisės mokslų publikacijų pagal žanrą sudarė straipsniai. Neabejotina, kad šis veiksnys nulėmė ir tai, jog absoliučiai didžiausią neigiamai įvertintų publikacijų pagal žanrą dalį irgi sudarė straipsniai – 100, arba 10,4 proc., straipsnių. Tiesa, neigiamai įvertintų teisės mokslų publikacijų pagal žanrą procentine išraiška didžiausią dalį sudarė recenzijos – iš 7 net 3, arba 43 proc. Manytina, jog tokį rezultatą iš dalies lėmė tai, kad nėra tiksliai apibrėžti tokios publikacijos rūšies kaip recenzija turinio reikalavimai.

Be to, pažymėtina, kad tik 2 iš 108 neigiamai įvertintų publikacijų buvo pripažintos kaip neatitinkančios LDB objekto.

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Monografijos	13	13	0	0	0	0,0
2	Pranešimai	31	26	5	5	0	16,1
3	Recenzijos	7	4	3	3	0	42,9
4	Straipsniai	960	860	100	98	2	10,4
5	Studijos	7	7	0	0	0	0,0
6	Vadovėliai	8	8	0	0	0	0,0
Iš viso		1 026	918	108	106	2	10,5

* Jei atmestos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmestoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmestoms dėl objekto.

2.18.1.2. Publikacijos pagal mokslo šakas

Publikacijų analizė pagal teisės mokslų šakas (2 lentelė) rodo, jog daugiausia vertintų publikacijų yra priskirtina konstitucinei teisei (260), civilinei teisei (202) bei baudžiamajai teisei ir procesui (179). Kita vertus, toks požiūris būtų ne visai objektyvus, nes teisės mokslų šakų išskyrimas nėra pakankamai aiškus (ir pagrįstas), nes, pavyzdžiui, išskirtos tokios šakos kaip Pramonės ir komercijos teisė (S144), Draudimo teisė (S137), Transporto teisė (S136), Notarinė teisė (S145), Informatikos teisė (S145), Teismų teisė (S142) gali būti priskirtos Civilinei teisei (S130), Konstitucinei teisei (S148) ir Administracinei teisei (S111). Dar problemiškesnis yra tokių šakų, kurios neturi savarakiško turinio, priskyrimas, pavyzdžiui, Viešajai teisei (S140), kuriai priskirtos tik 132 publikacijos; turėtų būti įtrauktos bent jau Konstitucinė teisė (S148) su 260 publikacijų, Administracinė teisė (S111) su 117 publikacijų, Aplinkosaugos teisė (S120) su 22 publikacijomis, Finansų teisė (S141) su 14 publikacijų. Analogiškai vertintinos teisės mokslų (S110), Žmogaus teisių (S112), Lyginamosios teisės (S114), Jaunimo teisės (S121) šakos, kurioms priskirtos publikacijos paprastai turi dar bent vieną prieskyrą kitai teisės mokslų šakai.

Neigiamai įvertintų publikacijų analizė rodo, kad daugiausia neigiamai įvertintų yra Civilinės teisės šakos publikacijų (S130) – 29, Darbo teisės (S146) – 21, Žmogaus teisių (S112) – 15 publikacijų, Teisės mokslų (S110) ir Viešosios teisės šakose (S140) – po 13 publikacijų. Analizuojant neigiamai įvertintų publikacijų procentinę išraišką, blogiausių teisės mokslų šakų grupę sudarytų Notarinė teisė (S145), kurios visos (2) publikacijos buvo įvertintos neigiamai (100 proc.), Masinės informacijos priemonių teisė (S122), kurios 1 publikacija iš 2 buvo įvertinta neigiamai (50 proc.). Tiesa, minėtose teisės mokslo šakose buvo itin mažas publikacijų skaičius. Tuo tarpu iš tų teisės mokslų šakų grupių, kurioms priskirtas ženklus publikacijų skaičius (per 30), daugiausia neigiamų vertinimų procentine išraiška gavo Pramonės ir komercinė teisė (S144) – 22 proc. publikacijų, Jaunimo teisė (S121) – 21 proc. publikacijų ir Darbo teisė (S146) – 20 proc. publikacijų.

Mažiausiai neigiamai įvertintų publikacijų iš teisės mokslų šakų grupių, kuriose buvo ženklus publikacijų skaičius (per 30), procentine išraiška gavo Lyginamoji teisė (S114) – 5 proc. publikacijų, Konstitucinė teisė (S148) ir Baudžiamoji teisė, baudžiamasis procesas (S149) – po 6 proc. publikacijų, Teisės mokslai (S110), Teisės filosofija ir teorija (S115) ir Europos teisė (S155) – po 7 proc. publikacijų.

2 lentelė. Publikacijos pagal mokslo šakas ir neigiamai įvertintų publikacijų skaičius

Nr.	Pagal šakas	Vertintų publikacijų skaičius	Neigiamai įvertintų publikacijų skaičius	Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
1	S148 – Konstitucinė teisė	260	16	6
2	S130 – Civilinė teisė	202	29	14
3	S149 – Baudžiamoji teisė, baudžiamasis procesas	179	11	6
4	S112 – Žmogaus teisės	174	15	8
5	S110 – Teisės mokslai	169	13	7
6	S140 – Viešoji teisė	132	13	9
7	S111 – Administracinė teisė	117	11	9
8	S146 – Darbo teisė	103	21	20
9	S142 – Teismų teisė	100	11	11
10	S160 – Kriminologija	95	9	9
11	S115 – Teisės filosofija ir teorija	92	6	7
12	S143 – Socialinė teisė	75	12	16
13	S150 – Tarptautinė privati ir viešoji teisė	72	6	8
14	S114 – Lyginamoji teisė	59	3	5
15	S155 – Europos teisė	54	4	7
16	S121 – Jaunimo teisė	33	7	21
17	S144 – Pramonės ir komercinė teisė	32	7	22
18	S120 – Aplinkosaugos teisė	22	2	9
19	S123 – Informatikos teisė	17	2	12
20	S124 – Autorių teisės. Patentai. Prekių ženklai	14	-	0
21	S141 – Finansų teisė	14	4	21
22	S137 – Draudimo teisė	8	1	13
23	S136 – Transporto teisė	4	-	0
24	S122 – Masinės informacijos priemonių teisė	2	1	50
25	S145 – Notarinė teisė	2	2	100
26	S151 – Oro, jūros ir kosmoso teisė	1	-	0

LDB publikacijų pagal mokslo šakas analizė rodo, kad dabartinis teisės mokslų šakų klasifikavimas yra abejotinas, todėl būtina jį peržiūrėti. Kita vertus, svarstytina, ar nereiktų nustatyti taisyklę, pagal kurią publikacija gali būti priskirta ne daugiau kaip dviem (pagrindinei ir gretutinei) teisės mokslų šakoms.

2.18.1.3. Publikacijos pagal kalbas

LDB publikacijų analizė pagal kalbą rodo, jog praktiškai visos teisės mokslų šakų publikacijos parašytos dviem kalbomis – lietuvių (870 publikacijų, arba 85 proc.) ir anglų (148 publikacijos, arba

14,5 proc.). Neabejotina, kad šis veiksnys nulėmė ir neigiamai įvertintų publikacijų rezultatus. Tiesa, neigiamai įvertintų publikacijų lietuvių kalba skaičius procentine išraiška yra ženkliai didesnis nei anglų kalba ir sudaro 11,2 proc.

2.18.1.4. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse ir balų pasiskirstymas

LDB publikacijų pagal krypties medianą (3 lentelė) analizė rodo, kad į pirmąją kokybės grupę pateko 106 publikacijos (arba 10,4 proc.), kurių balų vidurkiai buvo mažesni nei 18 balų. Į antrąją kokybės grupę pateko 367 publikacijos (arba 35,6 proc.), kurios buvo įvertintos tarp 18 balų ir krypties medianos. Tuo tarpu net 553 publikacijos (arba 54 proc.) buvo įvertintos aukščiau nei krypties mediana. Atskirų publikacijų kategorijose išskirtinos didžiausios pagal apimtį publikacijos: studijos, iš kurių visos 7 (arba 100 proc.), monografijos, iš kurių 10 (arba 77 proc.), ir vadovėliai, iš kurių 5 (arba 63 proc.), buvo įvertinti aukščiau nei krypties mediana. Tuo tarpu tokį vertinimą gavo tik 1 (arba 14 proc.) recenzija.

3 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai					
			Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai
1	< 18	106	0	5	3	98	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	367	3	9	3	349	0	3
3	> mm (aukščiau nei mediana)	553	10	17	1	513	7	5
Iš viso		1 026	13	31	7	960	7	8

LDB publikacijų analizė pagal vertinimo kriterijus (4 lentelė) rodo, kad didžiausi ir mažiausi balų vidurkiai visose publikacijų kokybės grupėse gauti pagal tuos pačius vertinimo kriterijus – didžiausias vidurkis vertinant *dėstymą*, o mažiausias – *naujumą*.

4 lentelė. Balų vidurkiai pagal vertinimo kriterijus kokybės grupėse (pagal 5 balų skalę)

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	212	2,08	1,8	1,90	2,56	1,86
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	836	3,22	3,11	3,21	3,53	3,06
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 004	4,07	3,90	4,11	4,25	3,88

5 lentelė. Balų pasiskirstymas

Grupės	2 052 ekspertizės pagal kriterijus (nejtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
	Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
Balų skaičius (iki įskaitytinai)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje < 18	38	63	96	15	0	45	69	87	11	0	42	69	97	4	0	15	45	121	29	2	18	20	16	58	64	34	2	0	0	0
2 Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje 18–mm	4	11	357	457	7	4	27	458	320	27	4	10	412	398	12	2	5	285	491	53	0	0	1	8	38	482	247	59	1	0
3 Ekspertizių skaičius publikacijų grupėje > mm	2	0	17	630	355	0	2	97	630	275	0	1	23	593	387	0	0	23	569	412	0	0	1	0	2	53	159	540	143	106
Iš viso	44	74	470	1 102	362	49	98	642	961	302	46	80	532	995	399	17	50	429	1 089	467	18	20	18	66	104	569	408	599	144	106

Tuo tarpu LDB publikacijų analizė pagal balų pasiskirstymą publikacijų grupėse (5 lentelė) rodo, kad vertinimo balai pagal visus be išimties kriterijus skiriasi 1 balu: pavyzdžiui, neigiamai įvertintų publikacijų grupėje *problema*, *aktualumas*, *pagrįstumas* ir *dėstymas* dažniausiai buvo įvertinti 2 ir 3 balais, o *naujumas* – 4 ir 5 balais; 18 balų įvertintų publikacijų grupėje – atitinkamai 3 ir 4 balais bei 6 ir 7 balais; aukščiausiai įvertintų publikacijų grupėje – atitinkamai 4 ir 5 balais bei 7 ir 8 balais.

Vertinant anketų kriterijų reikšmingumą, svarstyta, ar *dėstymo* kriterijus, kurį sudaro tik du aspektai – struktūra ir kalba, atitinka kitų kriterijų, pavyzdžiui, *problemos* ar *pagrįstumo* reikšmę. Tuo labiau kad kalbos kokybę neretai lemia ne tiek autorius, kiek kalbos redaktorius. Atsižvelgiant į tai, siūlytina svarstyti, ar maksimalus vertinimo balas, kurį galima skirti už *dėstymo* kriterijų, neturėtų būti sumažintas bent jau iki 4 balų.

2.18.1.5. Prieštaringai vertintos publikacijos

LDB publikacijų analizė pagal vertinimo prieštaringumą (6 lentelė) rodo, jog prieštaringai įvertintos buvo 192 publikacijos, iš kurių didžiausią dalį (175, arba 91 proc.) sudaro straipsniai. Prieštaringai vertintų publikacijų didžiausią dalį procentine išraiška sudarė recenzijos (30 proc.) ir pranešimai (27 proc.). Pažymėtina, kad prieštaringai nebuvo įvertinta nė viena monografija ir studija.

6 lentelė. Prieštaringai vertintų publikacijų skaičius, jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai					
			Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai
1	< 18	64	0	5	2	57	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	70	0	3	2	65	0	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	58	0	4	0	53	0	1
Iš viso		192	0	12	4	175	0	1

2.18.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

2.18.2.1. Vertinimo kriterijų probleminiai aspektai

Vertinimo kriterijai iš esmės atitinka reikalavimus, tačiau svarstyti keli aspektai.

Visų pirma bent jau teisės mokslų publikacijose yra svarbu atskleisti problemos ištirtumą (pavyzdžiui, kai kurie teisės krypties moksliniai leidiniai net reikalauja, kad problemos ištirtumas Lietuvos teisės mokslų literatūroje būtų atskleistas išsamiai). Vertinimo anketa tiesiogiai nenumato tokio kriterijaus (netiesiogiai yra keletas punktų, kurie iš dalies atskleidžia šį aspektą). Pažymėtina, kad ir ekspertų komentaruose problemos ištirtumas vertintas retai, paprastai nurodant, jog

naudota naujausia mokslinė literatūra ir pan. Manytina, kad svarstyti galimybė vertinimo anketoje atskiru klausimu numatyti punktą, ar publikacijoje išanalizuotas nagrinėjamos problemos ištirtumas Lietuvos mokslinėse publikacijose.

Antra, papildomų balų skyrimo teigiamai įvertintoms publikacijoms analizė kelia rimtų abejonių, ar šis vertinimo kriterijus yra tinkamas. Buvo atliktos 1 963 teigiamai įvertintų teisės mokslų publikacijų ekspertizės. Tuo tarpu papildomą (-us) balą (-us) skyrė tik 168 ekspertizė autorių. Papildomą (-us) balą (-us) skyrė 27 ekspertai (iš jų 3 iš H grupės ir 24 iš S grupės) iš visų (91) ekspertų, ekspertavusių teisės mokslų publikacijas. Daugiausia kartų papildomus balus skyrė: vienas ekspertas – 48 kartus, kitas ekspertas – 26 kartus ir trečias ekspertas – 17 kartų. Pažymėtina, kad vieno eksperto ekspertizės pasižymėjo itin dideliu „emociniu“ vertinimu, nes jose net 19 kartų buvo skirti maksimalūs 5 papildomi balai (tiesa, šie papildomi balai galutiniam publikacijos vertinimui neturėjo esminės reikšmės).

Pažymėtina, kad papildomą (-us) balą (-us) 1 kartą skyrė 14 ekspertų, 2–4 kartus – 5 ekspertai, 7 kartus – 2 ekspertai, 9, 13, 14, 17, 26 ir 48 kartus – po 1 ekspertą.

Po 1 papildomą balą buvo skirta 88 ekspertizėse (iš jų 39 publikacijos dėl šio papildomo balo buvo įvertintos teigiamai), po 2 balus – 35 ekspertizėse (iš jų 13 publikacijų dėl šių papildomų balų buvo įvertintos teigiamai), po 3 balus – 14 ekspertizė (iš jų 5 publikacijos dėl šių papildomų balų buvo įvertintos teigiamai), po 4 balus – 6 ekspertizė (iš jų 1 publikacija dėl šių papildomų balų buvo įvertinta teigiamai) ir po 5 balus – 25 ekspertizė (nebuvo publikacijų, kurios dėl šių papildomų balų būtų įvertintos teigiamai). Taigi apskritai papildomas (-i) balas (-ai) kaip vertinimo kriterijus buvo panaudotas (-i) itin retai – tik 168, arba 8,5 proc., ekspertizėse, be to, jį skyrė mažiau kaip trečdalis ekspertų, jo (jų) skyrimas buvo gana subjektyvus, o reikšmingumas labai nedidelis, nes turėjo įtakos tik 58 publikacijų (arba tik 3 proc. visų teigiamai įvertintų publikacijų) vertinimui, kuris dėl šių balų tapo teigiamas. Manytina, kad tokia situacija leidžia svarstyti, ar neturėtų būti visiškai atsisakyta skirti papildomų balų. Jei būtų nuspręsta palikti papildomų balų skyrimo galimybę, tai turėtų sudaryti ne daugiau kaip 2 balai.

2.18.2.2. Aukščiausiais balais įvertintos publikacijos

20-ies aukščiausiais balais įvertintų publikacijų analizė rodo, kad šiame sąraše yra 16 straipsnių, 2 studijos ir 1 monografija. Tuo tarpu pagal tyrimų tematiką daugiausia yra publikacijų, skirtų šiai problematikai: Konstitucinė teisė (S148) – 6, Baudžiamoji teisė (S149) – 4, Teisės teorija (S115) – 3, Žmogaus teisės (S112) – 2, Europos teisė (S155), Tarptautinė teisė (S150), Administracinė teisė (S11), Teisės mokslai (S110) ir Civilinė teisė (S130) – po 1 publikaciją. Pabrėžtina, kad šiame sąraše nėra publikacijų, skirtų Darbo teisės (S146) ir Teismų teisės (S142) problematikai, nors bendras šios tematikos publikacijų skaičius yra nemažas (atitinkamai 103 ir 100). Absoliuti dauguma publikacijų (19) yra lietuvių kalba ir tik 1 publikacija – anglų kalba. Šie duomenys iš esmės proporcingi publikacijų pagal teisės mokslų šakas, teigiamai ir neigiamai įvertintų publikacijų ir publikacijų pagal kalbas rezultatams. Pažymėtinas tik vienas išskirtinis aspektas, kad tarp aukščiausiais balais įvertintų publikacijų pateko net 2 studijos iš 7 (29 proc.).

20-iai aukščiausiais balais įvertintų publikacijų itin aukštą įvertinimą skyrė tik 5 ekspertai: vienas ekspertas skyrė 9 publikacijoms, kitas ekspertas – 8 publikacijoms, o dar trys ekspertai – po 1 publikaciją. Atkreiptinas dėmesys, kad trys ekspertai visoms aukščiausiais balais įvertintoms publikacijoms skyrė net po 5 papildomus balus. Šie ekspertai vieninteliai, kurie yra paskyrę po 5 papildomus balus (plačiau žr. 2.1 poskyrį).

Pažymėtina, kad 3 aukščiausiais balais įvertintas publikacijas vienas ekspertas nurodė kaip neatitinkančias LDB objekto, tačiau kiti ekspertai šio aspekto (atrodo) iš viso nevertina. Tuo tarpu šio

straipsnio autoriaus nuomone, net 5 iš 20 aukščiausiais balais įvertintų publikacijų kelia rimtų abejonių dėl jų atitikties LDB objektui.

Galutinis 3 pasirinktų publikacijų įvertinimo papildomas vertinimas rodo, kad ekspertų atliktas vertinimas iš esmės yra pagrįstas ir objektyvus, nors ekspertų nuomonė skiriasi net 9 balais. Kaip teigiamas aspektas ekspertų komentaruose pabrėžiamas platus publikacijose nagrinėjamų problemų spektras, tinkamas argumentavimas, temos originalumas, analizės pagrįstumas teise ir mokslo, išvadų nuoseklumas ir pan. Prie kritinių aspektų paminėtas tam tikras publikacijos aprašomasis pobūdis. Atkreiptinas dėmesys, kad vienas ekspertas, kuris visus straipsnius vertino itin aukštu balu, praktiškai nepateikė savo vertinimo motyvų, o komentaruose buvo atpasakotas straipsnių turinys. Paminėtina ir tai, kad vienas ekspertas, vertindamas publikaciją, nurodė, jog ji neatitinka LDB objekto, tačiau kiti ekspertai (atrodo) iš viso nevertino šio aspekto. Šio straipsnio autoriaus manymu, minėto eksperto nuomonė dėl publikacijos neatitikties LDB objektui buvo pagrįsta, tačiau galutinį vertinimą nulėmė kitų dviejų ekspertų nuomonė.

2.18.2.3. Žemiausiais balais įvertintos publikacijos

20-ies žemiausiais balais įvertintų publikacijų analizė rodo, kad šiame sąraše yra 19 straipsnių (pažymėtina, kad sąraše 1 straipsnis yra nurodytas du kartus). Tuo tarpu pagal tyrimų tematiką daugiausia yra publikacijų, skirtų šiai problematikai: Konstitucinė teisė (S148) – 8, Civilinė teisė (S130) – 7, Kriminologija (S160) – 2, Tarptautinė teisė (S150), Administracinė teisė (S11), Teisės mokslai (S110) – po 1 publikaciją. Pabrėžtina, jog šiame sąraše nėra publikacijų, skirtų Baudžiamosios teisės (S149), Teisės teorijos (S115), Žmogaus teisių (S112) problematikai, nors bendras šios tyrimų tematikos publikacijų skaičius yra ženklus. Dauguma publikacijų (16) yra lietuvių kalba ir 3 publikacijos – anglų kalba. Šie duomenys iš esmės yra proporcingi publikacijų pagal teisės mokslų šakas, teigiamai ir neigiamai įvertintų publikacijų ir publikacijų pagal kalbas rezultatams.

20-iai žemiausiais balais įvertintų publikacijų itin žemą vertinimą skyrė tik 7 ekspertai: vienas 7 publikacijoms, kitas 6 publikacijoms, trečias 3 publikacijoms ir dar keturi ekspertai – po 1 publikaciją.

Pažymėtina, kad ekspertai nėra dėl vienos publikacijos nesuabejojo, ar jos atitinka LDB objektą. Tuo tarpu šio straipsnio autoriaus nuomone, bent 2 iš 20 žemiausius balus gavusių publikacijų kelia rimtų abejonių dėl jų atitikties LDB objektui.

Galutinis 3 pasirinktų žemiausius balus gavusių publikacijų papildomas vertinimas, šio straipsnio autoriaus nuomone, iš esmės yra pagrįstas ir objektyvus, nors ekspertų nuomonė dviem atvejais skiriasi net 10 balų. Kaip kritiniai aspektai komentaruose pabrėžiamas aprašomasis publikacijų pobūdis, teisės aktų reikalavimų perrašinėjimas, problemų analizės ir jų galimų sprendimų trūkumas, mokslinio naujumo ir problemų ištirtumo stoka, net nurodoma, kad publikacija yra „studentiško“ lygio darbas arba kompiliacija ir pan. Pažymėtina, jog ekspertai praktiškai nenurodė teigiamų šių publikacijų aspektų.

Vieno eksperto visos 10 neigiamų ekspertizių, iš kurių 5 atvejais buvo skirta tik po 0,3 balo, 4 kartus – po 1 balą ir 1 kartą – 1,7 balų, šio straipsnio autoriaus nuomone, yra „emocinis“ vertinimas, tikrai neatitinkantis objektyvumo ir pagrįstumo reikalavimų.

2.18.2.4. Prieštarinčiai įvertintos publikacijos (galutinis neigiamas vertinimas)

Galutinis 3 pasirinktų prieštarinčią vertinimą gavusių publikacijų papildomas vertinimas, šio straipsnio autoriaus nuomone, iš esmės yra pagrįstas ir objektyvus, nors ekspertų nuomonė skiriasi nuo

6 iki net 10 balų. Kaip kritiniai aspektai komentaruose pabrėžiamas publikacijų aprašomasis pobūdis, naujumo ir moksliskumo trūkumas, sena literatūra ir teismų praktika ar net nurodoma, kad publikacija neturi jokios mokslinės vertės. Tuo tarpu kaip teigiami šių publikacijų aspektai nurodoma tiksliai formuluojama problematika, tyrimo aktualumas, tinkami tyrimo metodai, taisyklinga kalba.

Pažymėtina, kad vienas ekspertas vienos publikacijos atveju nurodė jos neatitiktį LDB objektui (šio straipsnio autoriaus nuomone, visiškai pagrįstai), tačiau kiti ekspertai (atrodo) iš viso nevertino šio aspekto.

2.18.2.5. Prieštarinčiai įvertintos publikacijos (galutinis teigiamas vertinimas)

Galutinis 3 pasirinktų prieštarinčiai vertinimą gavusių publikacijų papildomas vertinimas, šio straipsnio autoriaus nuomone, net dviem atvejais kelia rimtų abejonių, nes vienu atveju vienas ekspertas nurodė, kad publikacija neatitinka LDB objekto (šio straipsnio autoriaus nuomone, visiškai pagrįstai), tačiau kiti ekspertai (atrodo) iš viso nevertino šio aspekto. Kitu atveju du ekspertai komentaruose nurodė vien kritinius publikacijos aspektus (trūksta Lietuvos ir užsienio mokslo ištirtumo apžvalgos, naujovių ir globalaus vertinimo, atpasakojamas teisinis reguliavimas ir pan.), tačiau publikaciją abu įvertino teigiamai.

2.18.2.6. Neigiamai įvertintų publikacijų analizė pagal jas vertinusius ekspertus

Iš 2012–2017 metais vertintų publikacijų „rankiniu“ būdu buvo nustatytos 173 publikacijos, kurios ekspertų buvo įvertintos neigiamai (mažiau nei 18 balų arba neatitiko LDB objekto). Šis publikacijų skaičius yra mažesnis už LDB pateiktą neigiamai įvertintų publikacijų skaičių. Kita vertus, tendencijos, rodančios ekspertų darbą, yra gana aiškios.

I LDB neįtrauktų publikacijų neigiamą vertinimą pateikė 43 ekspertai, iš kurių 30 yra iš S grupės ir 13 – iš H grupės. Pažymėtina, kad dauguma ekspertų (32) neigiamai įvertino iki 4 publikacijų (iš jų 1 publikaciją neigiamai įvertino 17 ekspertų, 2 publikacijas – 8 ekspertai, 3 publikacijas – 3 ekspertai ir 4 publikacijas – 4 ekspertai). Tuo tarpu absoliučios daugumos neigiamai įvertintų publikacijų (net 105) ekspertavimą atliko tik 4 ekspertai (vienas ekspertas – 70, kitas – 57, trečias – 45 ir ketvirtas – 38). Pažymėtina, kad šie 4 ekspertai (įvairiais deriniais) dažnai būdavo tos pačios publikacijos ekspertai, o tai, neabejotina, neretai ir nulemdavo galutinį neigiamą publikacijos vertinimą. Šių ekspertų neigiamai įvertintų publikacijų vertinimo balai svyruoja nuo 6,6 iki 16,7. Atsitiktinai atrinktų neigiamai įvertintų publikacijų vertinimo analizė leidžia daryti išvadą, kad vertinimas yra gana objektyvus ir motyvuotas. Tiesa, jį galima traktuoti ir kaip „itin griežtą“, nes – palyginkime – kai kurie ekspertai net studentų publikacijoms (kurių galutinis vertinimas buvo neigiamas) skirdavo 18 balų ar net 21,1 balą.

Neigiamai publikacijas įvertinusių ekspertų darbo statistikos analizė rodo, kad publikacijos galutinį neigiamą įvertinimą (kuris tam tikrais atvejais gali būti diskriminacinis kitų publikacijų atžvilgiu) gali nulemti tam tikri ekspertų „deriniai“.

APIBENDRINIMAS

Kiekybinė ir kokybinė LDB teisės krypties ekspertizės analizė leidžia daryti tokias išvadas:

1. Dabartinis teisės mokslų šakų klasifikavimas yra abejotinas, todėl būtina jį peržiūrėti. Kita vertus, svarstyti, ar nereiktų nustatyti taisyklę, pagal kurią publikacija gali būti priskirta ne daugiau kaip dviem (pagrindinei ir gretutinei) teisės mokslų šakoms.
2. Vertinimo kriterijai iš esmės atitinka reikalavimus, tačiau svarstyti, ar vertinimo anketoje: *dėstymo* kriterijaus, kurį sudaro tik du aspektai (struktūra ir kalba) ir kurio reikšmė yra mažesnė nei kitų kriterijų, maksimalus vertinimo balas neturėtų būti sumažintas bent jau iki 4 balų; nereiktų numatyti atskiru klausimu punktą, ar Lietuvos mokslinėse publikacijose išanalizuotas nagrinėjamos problemos ištirtumas; neturėtų būti visiškai atsisakyta papildomų balų kriterijaus arba bent jau maksimalus balas turėtų būti sumažintas iki 2 balų.
3. Didžiausia problema yra ta, jog dauguma ekspertų (toks bent susidaro įspūdis) praktiškai nevertina publikacijos atitikties LDB objektui. Kai kurios retos išimtys (beje, praktiškai visais atvejais pagrįstos), kai publikacija vieno eksperto buvo įvertinta kaip neatitinkanti LDB objekto, būdavo „įveikiamos“ trečiojo eksperto teigiamo vertinimo. Atsižvelgiant į tai, siūlytina papildomai atkreipti visų ekspertų (bent jau teisės mokslų grupėje) dėmesį į šio aspekto vertinimo būtinumą ir reikšmę. Be to, svarstyti, ar nepakaktų ir vieno eksperto įvertinimo, kad publikacija neatitinka LDB objekto, arba tuo atveju, kai vienas ekspertas įvertina, jog publikacija neatitinka LDB objekto, paskirtam trečiajam ekspertui užduotį formuluoti vertinti tik atitiktį LDB objektui.
4. Atrankinė paskirų ekspertų komentarų analizė atskleidė, kad nereta atvejų (ypač neigiamai įvertintų publikacijų grupėje), kai ekspertai publikaciją, kuri paskelbta prieš 10–15 metų, vertina iš šios dienos pozicijų ir nurodo, jog publikacija jau nebeaktuali, neatitinka esamo teisinio reguliavimo, gvildenamos problemos nebėra arba ji išspręsta ir pan. Manytina, kad toks vertinimas nėra pagrįstas; publikaciją būtina vertinti pagal jos publikavimo metu buvusią situaciją (ypač *problemos, aktualumo, naujumo* kriterijus). Atsižvelgiant į tai, siūlytina pateikti ekspertams rekomendaciją, kad publikacija vertinama pagal jos publikavimo metu buvusią situaciją.
5. Teigiamai, neigiamai ir prieštaringai vertintų publikacijų, jų ekspertizių analizė leidžia teigti, kad nebuvo nustatyta didelių trūkumų, kurie nulemtų neobjektyvų vertinimą (nors balų skirtumai kai kuriais atvejais yra ženklūs).

2.19. TEOLOGIJA

Arūnas Baublys, *Klaipėdos universitetas*

ĮVADAS

Teologija kaip mokslas ir teologinės mokslo publikacijos po labai ilgos – net 50 metų – pertraukos yra iš esmės naujas reiškinys Lietuvoje, pradėjęs formuotis Lietuvai atgavus valstybės nepriklausomybę. Teologija nepriklausomoje Lietuvoje sunkiai skynėsi kelią mokslo pasaulyje. Į ją vis dar žvelgiama sovietinio-ateistinio konteksto suformuotu požiūriu, kuris geriausiu atveju toleravo teologiją tik kaip dalį kultūros istorijos plačiąja prasme (menas, architektūra) ir Bažnyčios, kaip institucijos (struktūros, paskiri dvasininkai ir organizacijos), istorijos prasme.

Konstatuotina, kad teologinių mokslinių tyrimų, publikacijų, kurios negausiai, bet sistemingai, buvo skelbiamos iki sovietinės okupacijos, tęstinumo nėra. Čia negalima kaltinti vien tik sovietinės sistemos, nes pati XX a. antrosios pusės visų krikščioniškų konfesijų, išskyrus stačiatikybę, teologija labai ženkliai pakeitė savo tyrimų kryptį ir toną, atsisakydama imperatyvios leksikos ir dogminių postulatų, ir pototalitariniame pasaulyje atsisuko į socialinius ir individo santykio su Dievu problematikos klausimus. Taigi teologija, nepaisant to, kokiai krikščionybės kryptčiai priklausytų jos atstovai, tapo labiau suasmeninta ir individualizuota, leidžianti asmeniui daryti savarankiškas išvadas ir gebanti įžvelgti gyvenimo bei tikėjimo pustonius.

Vakarų visuomenėse gyvenančios išeivijos ir ją valdančių pokyčių kontekste teologinio turinio pokyčiai sutapo su tų kraštų, kuriuose ji [išeivija] gyveno, visuomenių raidos tendencijomis, išskyrus tuos atvejus, kai ji buvo labiau orientuota į Bažnyčios ir jos teologijos vietą Lietuvos istorijoje.

Galima konstatuoti, kad net ir šiuolaikinėje Lietuvoje nėra to, kas būdinga Europos akademiniai teologijos terpei – mokslinės institucionalizacijos ir jos nepriklausomos įvairovės, kuri paremta tarpdisciplininiais ir tarpdalykiniais ryšiais. Universitetuose nėra gyvybingų, plačiai veikiančių specializuotų tarpdisciplininių ar tarpdalykinių teologinių tyrimų centrų, nėra susiformavusių teologinių mokyklų, nėra nei pasaulinio, nei regioninio lygmens mokslininkų teologų, kurie savo tyrimais patrauktų ir konsoliduotų mokslo ir teologijos potencialą. Net ir tarpdisciplininėse sferose, tokiose kaip Biblijos kraštų archeologija, krikščioniškasis socialinis darbas, bioetika, psichologija ir kt., teologija atlieka tik epizodinio pagalbininko vaidmenį, kai reikia argumentuoti tam tikrus teorinius teiginius. Taigi teologijai palikta konfesinės ideologijos pakaitalo funkcija, bet dėl jos vertybinių postulatų praktinio ryšio su kitomis mokslo disciplinomis, reikia pripažinti, esame dar toli nuo derybų stadijos.

Teologijos kaip mokslo išstūmimas iš viešojo ir mokslinio gyvenimo sovietmečiu privedė prie tam tikro paradokso šiuolaikinėje Lietuvoje. Visos sovietmetį išgyvenusios konfesijos suformavo praktinės teologijos, dažniausiai liturgijos, žinovų branduolius. Tai leido joms išsaugoti konfesinį identitetą, tačiau teologijos kaip mokslo, ypač jos egzegezės, dalykai atsidūrė tarsi užribyje. Kitaip tariant, forma ir turinys tapo atsieti, o tai, be išimties, teologiją ir teologinę mintį pastūmėjo sąsąjungos link.

Atkūrus valstybingumą, VDU buvo atkurtas Katalikų teologijos fakultetas, ir greta Kauno pradėjo veikti trys kunigų seminarijos – Vilniaus, Vilkaviškio ir Telšių, Religijos pedagogikos katedra Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakultete. Nuo 1994 iki 2014 m. prie Klaipėdos universiteto (KU) Humanitarinių mokslų fakulteto veikė Evangelikų teologijos katedra, o nuo 1993 m. iki šių dienų veikia Evangeliškosios teologijos (liuteronų ir reformatų) centras prie KU, o Lietuvos krikščioniškojo koledžo Klaipėdoje (LCC) bazėje veikė teologijos studijų, kaip pasirenkamojo dalyko, padalinys.

Minėtose institucijose pradėjo formuotis teologijos kaip mokslo židinių užuomazgos, tačiau Lietuvos mokslo pasaulio specifika, kai institucijų egzistencija buvo siejama tik su studentų skaičiumi, o dėstytojų atlyginimai – tik su turimu akademinių valandų krūviu, bet ne su mokslinių tyrimų rezultatais, sutrukdė rasti nekonfesiniams akademiniams¹ teologijos mokslo tyrimų centrams.

Antrasis pasaulinis karas ir pokarinio pasaulio raidos problemos padarė didžiulę įtaką krikščioniškai teologijai tiek apskritai, tiek ir atskirų konfesijų doktrinos. Romos katalikų bažnyčiai esminiu posūkio tašku tapo Antrasis Vatikano susirinkimas, kuris ne tik įnešė daug naujovių į Bažnyčios liturginį gyvenimą, bet pareikalavo, laikantis tradicijos, prisitaikyti prie kintančio gyvenimo realijų.

Skirtingai nei kitų mokslo krypčių ar šakų atveju, valstybiniu lygiu nėra numatyta bendrų teologijos krypčių (nei konfesinių, nei ekumeninių) tyrimų, esant jos [teologijos] konfesiniam atstovavimui, o kai kada ir tam tikram angažuotumui, todėl mokslininkai tyrėjai, atstovaudami savo tyrimų tematikai, vadovaujasi, jų nuomone, tuos tyrimus atitinkančiais strateginiais valstybės dokumentais, vienas iš kurių yra 2015 m. patvirtinta „Valstybės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programa“. Romos katalikų bažnyčia dar vadovaujasi iš Konkordato išplaukiančiomis nuostatomis ir popiežių enciklikomis.

2.19.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Lituanistinės duomenų bazės publikacijų analizė atskleidė, kad didžiausią vertintų publikacijų dalį sudaro moksliniai straipsniai (< 86 proc.) (žr. 1 ir 2 lenteles). Antrą ir trečią vietas užėmė recenzijos (5,83 proc.) ir monografijos (3,78 proc.). Toks didžiulis atotrūkis tarp straipsnių ir antrą bei trečią vietas užimančių recenzijų ir monografijų tik patvirtina įvade išsakytus teiginius apie teologijos mokslo būklę Lietuvoje. Mažiausiai yra mokslinių studijų, žinynų ir biografijų bei vadovėlių kategorijos publikacijų. Verta atkreipti dėmesį, kad įvairių žodynų, kurių ypač stokoja ši mokslo sritis, kategorijos visai nėra.

Daugiausia neigiamų 2012–2014 m. atliktų vertinimų sulaukė pranešimų žanras (55,6 proc.), po jo eina biografijos (50,0 proc.) ir recenzijos (18,5 proc.). Tačiau tai veikia formalia statistika, nes jei iš 2 biografinio žanro darbų, kurie atsidūrė antroje vietoje, vienas yra neįvertintas, tai jau yra ženkli statistinė duotybė, kuri toli gražu neatspindi realios situacijos. Tuo tarpu pranešimų vertinimas rodo (4 iš 9) rodo, kad šis žanras buvo silpnas realiai. Moksliniai straipsniai (58 iš 453) dažniausiai neigiamai įvertinti dėl kriterijų neatitikimo (51) ir tik 7 dėl objekto neatitikimo. Antroje vietoje dėl kriterijų neatitikimo yra recenzijos (5) ir pranešimai (5). Kita vertus, vien straipsnių kategorijoje yra keli šimtai publikacijų, o kitos kategorijos yra matuojamos vienetais ar keliomis dešimtimis, tad santykiniai arba procentiniai skaičiavimai nėra tinkamiausias tendencijų vertinimo būdas.

¹ Religijos studijų ir tyrimų centras (RSTC) VU buvo įkurtas 1992 m. pabaigoje. Jis buvo sumanytas kaip *tarpdisciplininis, nekonfesinis ir atskiras* (akademinio kamieninio padalinio statusą turintis) struktūrinis padalinys, kuris galėtų atitikti religijos studijų ir tyrimų poreikius, tačiau *de facto* jis liko tik Romos katalikų teologijos tematikos ribose.

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai vertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Biografijos	2	1	1	1	0	50,0
2	Monografijos	21	20	1	1	0	4,8
3	Pranešimai	9	4	5	5	0	55,6
4	Recenzijos	27	22	5	5	0	18,5
5	Šaltinių publikacijos	13	12	1	1	0	7,7
6	Straipsniai	453	395	58	51	7	12,8
7	Studijos	1	1	0	0	0	0,0
8	Vadovėliai	1	1	0	0	0	0,0
9	Žinynai	1	1	0	0	0	0,0
Iš viso		528	457	71	64	7	13,4

* Jei atmetos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmetoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmetoms dėl objekto.

2 lentelėje publikacijos paskirstytos pagal šakinį principą. Daugiausia jų priskirta krikščionių Bažnyčios istorijos žanrui (360), toliau eina bendroji, sisteminė ir praktinė krikščionių teologija (121) ir trečioje vietoje publikacijos, skirtos nekrikščionių religijoms (43). Atkreiptinas dėmesys, kad teologijos mokslo šakų klasifikacija yra labai gremėzdiška ir nelanksti. Ji neatspindi ir negali atspindėti teologijos ir jos mokslinių tyrimų įvairovės. Taip pat ji apsunkina konkrečias paieškas prareikusių rasti konkrečią tematinę publikaciją ir daro pačią LDB nepraktišką ir nepaslankią. Pasaulinėje praktikoje teologijos mokslo šakos, neatsižvelgiant į jų autorių konfesinę priklausomybę, yra sisteminamos lanksčiau, atsižvelgiama į jų turinį. Pateikiame kelis pavyzdžius, kurie išskaido esamos LDB šakinės gradacijos struktūrą į detalesnę – atskirų šakų – skirstymą. Pavyzdžiui, Biblinė teologija (H170 – Biblija) skaidoma į Biblijos hermeneutiką, Įvadą į biblistiką, Senojo Testamento egzegezę ir Naujojo Testamento egzegezę; H180 – Krikščionių bažnyčios istorija – į Istorinę teologiją, Dogmų istoriją, Patrologiją, Bažnyčios istoriją; H160 – Bendroji, sisteminė ir praktinė krikščionių teologija: Sisteminė teologija – į Fundamentinę teologiją, Dogmatiką, Moralinę teologiją, Krikščioniškąjį visuomenės mokymą, Ekumeninę teologiją; Praktinė teologija – į Liturgiką, Pastoracinę teologiją, Religijos pedagogiką, Bažnyčios teisę ir Homiletiką. Siūlytume ateityje detalizuoti šakų klasifikaciją, kad LDB pateikiami duomenys būtų konkretizuojami ir kartu taptų lengviau randami pagal konkrečius šakinius kriterijus.

Taigi, pagal šakas dominuoja Bažnyčios istorijai skirti darbai, o tai rodo, kad teologiniai tyrimai atliepia daugiau visuomenės pažintinius interesus arba Bažnyčios siekį išgryninti savo praeities raidos klausimus ir problematiką. Tokia Bažnyčios istorijos dominantė nėra būdinga senas teologines tyrimų tradicijas turinčioms šalims, kur Bažnyčios istorijos tematikai skirtų publikacijų skaičius niekada taip ženkliai neviršija sisteminės, praktinės teologijos šakoms atstovaujančių darbų (santykis 1 : 2,97). Specifiniai ar specializuoti teologijos darbai ir tyrimai dar nėra

pakankamai įsibėgėję, gal tik kaip išimtį reikia paminėti religijos ir socialinės pedagogikos tyrimų kryptis. Tačiau ir jos dar neturi labai aiškių bei nusistovėjusių kryptių ir nėra matomos esamoje šakinėje klasifikacijoje.

2 lentelė. Publikacijos pagal mokslo šakas

Nr.	Šakos kodas, pavadinimas	Įvertintų publikacijų skaičius
1	H180 – Krikščionių bažnyčios istorija	360
2	H160 – Bendroji, sisteminė ir praktinė krikščionių teologija	121
3	H190 – Nekrikščionių religijos	43
4	H170 – Biblija	22
5	H165 – Kanonų teisė	3

3 lentelėje pateikiami teigiamai įvertintų publikacijų pagal kalbas analizės rezultatai. Čia dominuoja publikacijos lietuvių kalba (81,06 proc.), antroje vietoje, ženkliai atsilikusi (8,33 proc., t. y. santykis 1 : 9,5), publikacijų anglų kalba grupė, nedaug nuo jos atsilieka (4,36 proc.) ir rusų kalba paskelbtų publikacijų grupė. Verta pažymėti, kad lenkų k. skelbtų ir teigiamai įvertintų publikacijų grupė skaičiaus atžvilgiu labai nedaug tesiskiria nuo publikacijų rusų kalba. Vokiečių kalba parašytų teigiamai įvertintų publikacijų yra palyginti mažai (< 2 proc.), o baltarusių ir latvių kalbos sudaro beveik egzotišką (< 1 proc.) mažumą. Tokį kalbų pasiskirstymą lemia keli veiksniai – publikacijų tematika ir jų publikavimo vieta. Sunku tikėtis, kad Lietuvos krikščionių bažnyčios istorija, kuri yra nužymėta martirologiniais akcentais, būtų labai „paklausi“, ypač anglakalbėje mokslinėje erdvėje, kur teologija yra sufokusuota į sociopolitinių visuomenės aktualijų tematiką. Dominuojanti lietuvių kalba rodo, kad daugelis mokslininkų atlieka aktuales tyrimus, vartodami vadybinę terminologiją ir tik „vidaus rinkai“. Tarptautinė sklaida yra nepakankama, o tyrimų tematika sunkiai skinasi kelią net regiono bei kaimyninių kraštų mokslo erdvėje. Visa tai byloja, kad šios šakos tyrimai nėra valstybės mokslo politikos dėmesio ar skatinimo sferoje, o tyrimų centrai ir juose dirbantys mokslininkai tyrimus bei jų tematiką generuoja didžiąja dalimi pagal savo asmeninį suvokimą ir turimus tarptautinius kontaktus, ką, pavyzdžiui, rodo didesnis publikacijų rusų kalba procentas nei lenkų kalba.

3 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius	Įvertintų publikacijų procentas
1	Anglų	44	8,33
2	Baltarusių	2	0,38
3	Latvių	3	0,15
4	Lenkų	22	4,17
5	Lietuvių	428	81,06
6	Rusų	23	4,36
7	Vokiečių	8	1,52
Iš viso		528	100,00

4 lentelėje pateikiami vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse. Neigiamai įvertintų publikacijų atveju ekspertai jas mažiausiais balais vertino pagal *naujumo* ir *aktualumo* kriterijus, o pagal *dėstymo* kriterijų jų balai yra gana aukšti. Tas pačias tendencijas matome ir teigiamai įvertintų publikacijų, kurių vertinimo balai siekia ir viršija krypties medianą, atveju.

4 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (neįtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	124	2,10	1,95	2,00	2,67	1,82
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)*	381	3,09	3,01	3,26	3,54	3,04
3	> mm (aukščiau nei mediana)	526	4,14	3,93	4,20	4,33	3,96

*mm = 21,18 – sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus (mediana).

Vertinant publikacijų kokybę pagal žanrus matyti, kad 64 darbai ekspertų buvo įvertinti neigiamai, 174 teigiamai, tačiau nepasiekė krypties medianos, o 290 darbų balų suma viršijo esamą medianą. Vertinant pagal balų vidurkį ir publikacijų skaičiaus santykį, prasčiausiai buvo įvertinti straipsniai, recenzijos ir pranešimai. Tiesa, šios žanrų grupės nelabai gausios, tačiau jose yra daugiausia neigiamai įvertintų darbų. Negausiose studijų, vadovėlių ir žinytų žanrų grupėse nėra neigiamai įvertintų publikacijų, tačiau nė vieno darbo vertinimo balų suma neviršijo medianos. Šiame kontekste verta atkreipti dėmesį į straipsnių žanro grupės publikacijas, nors tik 11 proc. jų buvo įvertinta neigiamai, apie 35 proc. – tarp 18 balų ir krypties medianos ir tik likusioji (apie 54 proc.) publikacijų dalis buvo įvertinta aukščiau nei krypties mediana.

Atsižvelgiant į esamą krypties medianą, kuri yra 21,18 balų, reikia pažymėti, kad 174 teigiamai įvertinti straipsniai, kurių vertinimas balais neviršijo teologijos krypties medianos, rodytų, jog pakankamai didelis publikacijų skaičius turėjo tam tikrą kokybės trūkumą, kurie vertinimo metu buvo akcentuoti ekspertų.

5 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai								
			Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinynai
1	< 18	64	1	1	5	5	1	51	0	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	174	0	3	3	11	5	149	1	1	1
3	> mm (aukščiau nei mediana)	290	1	17	1	11	7	263	0	0	0
Iš viso		528	2	21	9	27	13	453	1	1	1

Publikacijų skaičius pagal kalbas, pateiktas 6 lentelėje, atskleidė, kad kokybiškiausiai buvo parengtos publikacijos vokiečių ir latvių kalbomis. Nė viena iš jų nebuvo įvertinta neigiamai. Vokiečių kalba parengtos publikacijos pagal proporcinį balų santykį, gautą iki krypties medianos ir aukštesnį nei krypties mediana, gavo daugiausia aukščiausių balų. Imant santykiniais proporciniais skaičiais, pagal kalbas daugiausia neigiamų vertinimų surinko publikacijos lenkų kalba (4 publikacijos, arba < 45 proc. visų publikacijų), toliau eina lietuviškos (53 publikacijos, arba apie 12 proc. visų publikacijų).

6 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos						
			Anglų	Baltarusių	Latvių	Lenkų	Lietuvių	Rusų	Vokiečių
1	< 18	83	3	2	0	4	53	2	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	174	12	0	0	7	149	5	1
3	> mm (aukščiau nei mediana)	290	29	0	1	11	226	16	7
Iš viso		528	44	2	1	22	428	23	8

Apibendrintoje vertinimo kriterijų dalyje (7 lentelė) ekspertai pažymi daugiausia aktualumo ir problemos formulavimo trūkumų. Prasčiausiai įvertintose publikacijose atkreiptas dėmesys į aktualumo ir pagrįstumo trūkumus, ne ką mažiau randama problemiško bei naujumo trūkumų. Tarp antros ir trečios grupės publikacijų silpniau atrodo *dėstymo* ir *aktualumo* formulavimo kriterijai.

Apžvelgus prieštarigai įvertintas publikacijas (8 lentelė), pagal žanrus dominuoja straipsniai, kitų žanrų yra po kelias ar keliasdešimt publikacijų. Jų prieštaringo vertinimo atveju sunku išvesti ne tik statistinę, bet ir semantinę koreliaciją. Viena galima pasakyti – šis skaičius nėra labai didelis (137), todėl galima įžvelgti ekspertų objektyvumą, angažuotumą ar net žinių gilumą, kita vertus, tam tikrus individualius LDB kriterijų suvokimo skirtumus. Taigi neigiamai įvertintų publikacijų atveju prieštaravimų būta mažiausiai (30). Kelia nerimą, kad aukščiau nei krypties mediana (21,18) įvertintų publikacijų grupėje prieštarigai buvo vertinama net 51 publikacija, arba < 40 proc. visų publikacijų, o tai beveik prilygsta tarp 18 balų ir krypties medianos (21,18) įvertintų publikacijų grupėje prieštarigai vertinamų publikacijų skaičiui (56).

7 lentelė. Publikacijų balų pasiskirstymas pagal vertinimo kriterijus

Grupės	1 031 ekspertizė pagal kriterijus (nejtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)																													
	Problema					Aktualumas					Pagrįstumas					Dėstymas					Naujumas									
Balų skaičius (iki įskaitytinai)	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Ekspertizių skaičius publika- cijų grupėje < 18	16	49	55	4	0	27	42	49	6	0	17	49	54	4	0	11	20	69	20	4	15	12	11	31	26	26	3	0	0	0
2 Ekspertizių skaičius publika- cijų grupėje 18–mm	3	16	200	158	4	5	21	220	126	9	1	7	139	227	7	6	2	120	210	43	1	2	0	8	24	167	145	34	0	0
3 Ekspertizių skaičius publika- cijų grupėje > mm	0	2	13	276	235	2	4	42	299	179	0	0	12	251	263	0	0	11	242	273	1	0	0	0	1	21	69	245	102	87
Iš viso	19	67	268	438	239	34	67	311	431	188	18	56	205	482	270	17	22	200	472	320	17	14	11	39	51	214	217	279	102	87

8 lentelė. Prieštaringai vertintų publikacijų skaičius, jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai								
			Biografijos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Šaltinių publikacijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinynai
1	< 18	30	1	0	1	1	0	27	0	0	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	56	0	0	1	7	0	47	1	0	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	51	0	3	1	1	3	43	0	0	0
Iš viso		137	1	3	3	9	3	117	1	0	0

Lemiančių ekspertizių komentarų dydis (9 lentelė) atskleidžia tam tikrą prieštaringumą, o gal ir paradoksą. Prasčiausiai įvertintos publikacijos turi lakoniškiausius pagal apimtį komentarus, o vidutiniškai ir aukščiau nei mediana vertinti darbai sulaukia didesnės apimties komentarų. Galima būtų tikėtis priešingai, kad blogos ir nekokybiškos publikacijos, kurios yra siūlomos atmesti, turėtų būti plačiau pakomentuotos nei tos, kurios yra įvertintos aukštesniais balais.

Negalima vienareikšmiškai teigti, bet kartais susidaro įspūdis, jog norėdami argumentuoti prieštaringai vertinamos publikacijos vertę ekspertai jaučiasi tarsi įpareigoti jas „dėl visa ko“ paremti įtikinamais argumentais. Tačiau daugiau dėmesio turi būti skiriama netinkamų darbų kritikai ir tos kritikos argumentacijai. Kita vertus, prastai publikacijai išsakyta kritika nepasiekia nei leidinio, kuriame ji buvo išspausdinta, redakcijos kolegijos, nei jos autoriaus. Todėl paprastai apsiribojama sausais šabloniniais argumentais.

Komentarams nustatyta minimali apimtis spaudos ženklais nėra gerai, nes tai verčia ekspertą svaryti ilgai giriant gerą publikaciją, kurios kokybę jis jau įvertino, skirdamas atitinkamus jos kokybę patvirtinančius balus. Gal būtų efektyviau komentaro spaudos ženklų skaičiaus minimalią ribą (pvz., 500 sp. ženklų) įvesti tik toms publikacijoms, kurių vertinimo balų suma nesiekia 18 balų.

9 lentelė. Komentarų dydis (tik lemiančių ekspertizių komentarai)

Grupės	Balų vidurkiai	≤500	501–1 000	1 001–1 500	≥1 501
1	< 18	101	60	8	1
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	337	221	22	3
3	> mm (aukščiau nei mediana)	393	339	26	3
Iš viso		831	620	56	7

2.19.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Šioje analizės dalyje apžvelgsime ekspertuojant taikomų vertinimo kriterijų tinkamumą ir jų taikymo problematiką teologijos krypties publikacijoms. Tikslas – nustatyti, kas būdinga geriausiai, prasčiausiai ir prieštaringai vertintoms publikacijoms.

2.19.2.1. Vertinimo kriterijų taikymas

Problema kaip vertinimo kriterijus komentaruose minima nedažnai ir dar rečiau detalizuojama. Dažniausiai ji arba neįvardijama, arba įvardijama labai aptakiai, pvz., „aktuali, vertinga, nauja, mažai tirta, nepakankamai nušviesta tos srities tyrimuose, reikšminga“. Problemos mastas, jos naujumas, aktualumas, specifika ar reikšmė mažai detalizuojami. Tai iš dalies lemia nustatyti vertinimo kriterijai, kurių paprastai stengiamasi komentare nekartoti. Todėl detalesnės pastabos apie problemą, jos aktualumą ar vertę bei reikšmę yra negausios, pvz.: „Straipsnis parašytas teoriškai labai preciziškai, išanalizavus visus galimus nagrinėjamos problemos aspektus“; „Straipsnyje keliama tikėjimo įtakos psichikos sveikatai problema yra gana nauja Lietuvoje. Ir nors straipsnis parašytas prieš šešerius metus, vis dėlto autorės iškelta problema ir toliau lieka „vieniša“: pasekus tyrinėjimų šia tema eigą, pasirodys, kad nuodugnesnių mokslinių šios temos tyrimų Lietuvoje praktiškai neatsirado.“ Pati problema komentaruose minima nepakankamai dažnai (santykiu maždaug 1 : 20).

Tyrimo aktualumas taip pat nėra labai pabrėžiamas, nors komentarų tekstuose jis minimas dažnai (santykis 1 : 6). Dažniausiai apsiribojama teiginiais, kad: „objektas iki tol nebuvo tyrinėtas, tyrimas aktualus dėl tematikos, svarbus, reikšmingas, jis yra naujas ar inovatyvus“, kartais, bet gana retai, minima, kad tyrimas yra tiesiog „aktualus“ arba „tarpdisciplininis“. Vienas iš mažiausiai informatyvių aktualumo kriterijaus pagrindimo teiginių yra dažnai pasitaikantis: „tyrimas atitinka LDB tematiką“. Neigiamai vertintose publikacijose dominuoja teiginiai, kad „tyrimas neaktualus“, „nėra reikšmingas“, „nesvarbus“, „gana lokalus pobūdžio“ ir pan.

Teologinių publikacijų tyrimo pagrįstumas komentaruose detalizuojamas retai. Dažniausiai jis suplakamas su tyrimo aktualumo vertinimu. Tik rečiau pasitaiko tokių komentarų, pvz.: „...neturi analitinio tyrimo požymių“, „temos ištirtumo analizės stoka“, „lietuvių istoriografijos analizuojama tema ignoravimas“. Visa tai atsispindi teksto turinio kritikoje.

Vertinant dėstymą, dažniausiai minima: mokslinis stilius, dėstymo nuoseklumas, kalbos kokybė, turinio vientisumas ir nuoseklumas, logiška teksto seka ar raiška. Kritikuojamas teksto nenuoseklumas, fragmentiškumas, terminologijos perteikimo nenuoseklumas, vertinama, ar teksto parengimas yra pakankamai kvalifikuotas. Dažnai apsiribojama stereotipinėmis formulėmis, pvz.: „tekstas atitinka visus moksliniam darbui keliamus reikalavimus“, „neatitinka reikalavimų, keliamų moksliniams straipsniams“. Neretai komentaruose apsiribojama tik publikacijų, ypač straipsnių, išvadų vertinimu.

Naujumo kriterijus komentaruose vertinamas dažnai (santykis 1 : 5). Dažniausiai taikomos formuluotės: „pirmą kartą pristatoma“, „dar neskelbti duomenys ar faktai“, „mažai tirta tema“. Naujumo kritinio vertinimo pasitaiko rečiau, nes straipsnius šiuo aspektu sunkiau įvertinti, o straipsniai, kaip minėta, sudaro gausiausią teologijos krypties publikacijų dalį. Naujumo kriterijus kaip publikacijos žemo vertinimo argumentas naudojamas itin retai.

Komentarų analizė atskleidė, kad dažnai juose nusismulkinama iki publikacijos turinio atpasakojimo, struktūrinių jos dalių (išnašų, literatūros sąrašo, išvadų struktūros ir turinio) kritikos. Tam turi įtakos ir bendra recenzijų rašymo įgūdžių bei recenzijų kultūros stoka, kuri yra ne tik Lietuvos, bet ir visos posovietinės mokslo visuomenės problema, suvokiama gana primityviai, neretai

publikacijas pernelyg giriant arba tik nuosekliai kritikuojant jų formą ir turinį, tačiau plačiau nepateikiant ir neaiškinant argumentacijos. Turinio dalykai, kurių vertinimas reikalauja pirmiausia gilesnio ir platesnio temos konteksto suvokimo, neretai čia yra apeinami.

Skirdami papildomą balą, daugelis ekspertų beveik nekomentuoja šio savo žingsnio. Išimtį sudaro tik prieštaringai vertintų publikacijų grupė. Galima daryti išvadą, kad papildomo balo skyrimą ar neskyrimą lemia gana subjektyvus eksperto simpatijų ar antipatijų recenzuojamai tematikai kriterijus. Papildomo balo skyrimą reikia reglamentuoti aiškiais kriterijais, nes skiriant papildomus balus dažniausiai apsiribojama labai lakoniškais argumentais, pvz., kad publikacija gali būti vertinga ir lituanistikos sričiai, arba skiriamo balo argumentai primena apdovanojimą: „už tyrimo sudėtingumą“, „už įžvalgų reikšmingumą“, „už interpretacijos naujumą ir vertingumą“.

Apskritai reikia konstatuoti, kad teologijos krypties komentaruose mažai dėmesio skiriama argumentams pagal *problemiškumo*, *aktualumo*, *naujumą*, *dėstymo* ir *pagrįstumo* kriterijus. Į tai verta atkreipti dėmesį, galbūt papildomai surengiant mokymus esamiems ir būsimiems ekspertams.

2.19.2.2. Aukščiausiais ir žemiausiais balais bei prieštaringai vertintų publikacijų komentarai

Tiek pačiais aukščiausiais, tiek ir pačiais žemiausiais balais įvertintos publikacijos yra skirtos Bažnyčios istorijos tematikai. Tarp aukščiausiai įvertintų publikacijų vertinimo skirtumas svyruoja nuo 35 iki 25,5 balų ir ženkliai viršija medianą (21,18 balų). Tai yra straipsniai, tačiau kad ir kaip būtų keista, jų komentarai nėra labai išsamūs. Dažniausiai pabrėžiamas jų „*tinkamas atlikimas*“, „*mokslinių kriterijų laikymasis*“, „*reikšmė vienos ar kitos konfesijos istorijai*“. Skaitant šiuos komentarus, iš jų neretai dvelkia „krikščioniško asketizmo dvasia“, tačiau už jos neretai slypi tam tikras „politinis“ ar gal ir „dogminis“ suinteresuotumas. Paprasčiausiai pasigendama rimtos ir gilios argumentacijos, kodėl šios publikacijos gavo tokį įvertinimą.

Žemiausiais balais įvertintų publikacijų balų skirtumas didelis. Nors argumentacijos neleisti straipsnio pripažinti tinkamu LDB yra pakankamai, kartais komentarai verčia prisiminti ir mokslininko etikos ar jau bent jo nešališkumo dalykus, pvz.: „*Straipsnis neturi nei lietuviškos, nei angliškos santraukos, nėra išryškintų raktažodžių. Straipsnis neturi nei tikslo, nei iškeltų uždavinių. Vietoj išvadų pateikti apibendrinimai. Tai aprašomojo pobūdžio straipsnis, labiau panašus į ataskaitą. Nenurodoma ir tyrimo metodologija. Straipsnio struktūra neatitinka reikalavimų, tačiau straipsnyje pasakojama apie šiuolaikinio neformalaus ugdymo apraiškas Lietuvoje. Pateikiami veiklos metodai ir formos. Tai svarbu lituanistikos bazei. Parengus santraukas lietuvių ir anglų kalbomis, suformulavus tikslą ir uždavinius, geriau apibendrinus išvadas, straipsnis galėtų būti talpinamas į bazes.*“ Šis komentaras rodo, kad ekspertas nėra neutraliai dalykiškas ir, nepaisydamas savo paties išsakytos kritikos, reiškia prielankumą tam, kam jis neturėtų būti rodomas grynai dėl kokybinių sumetimų. Antras šios publikacijos vertinimas yra neutralus ir dalykiškas: „*Publikacija neatitinka minimalių mokslo darbams keliamų reikalavimų. Nepagrįsta tyrimo problema, neaiški tyrimo metodologija, nepagrįstos tyrimo duomenų rinkimo ir analizės procedūros. Publikacijoje nenurodytas tyrimo objektas, tikslas ir uždaviniai. Aprašomuoju būdu pateikta apžvalga apie ateitininkų organizacijos veiklą. Nei apibendrinimo, nei išvadų nėra. Išliekamosios vertės duomenų bazei publikacija neturi.*“

Pasitaiko ir kitų komentavimo kraštutinumų, pvz.: „*Straipsnyje daug publicistinės piktinimosi aistros, bet maža nuoseklus analitinio mąstymo, tyrimo būdu gautų naujų įžvalgų.*“ Žinoma, tai veikiau pavieniai atvejai, bet jie rodo, kad teologijos srityje subjektyvumas, kurį lemia ir tikėjimo veiksnys, vertinant publikacijas lieka aktualus, todėl vertinimo kriterijų tobulinimas ir jų objektyvumo vertinimas yra aktualus šiai mokslo krypti.

APIBENDRINIMAS

LDB svarbos, jos reikalingumo ir naudingumo Lietuvos humanitariniams ir socialiniams mokslams sunku būtų neįvertinti. Jos atsiradimas yra naujas kokybiškas šuolis, o gal tik labai svarbus, bet neabejotinai lemiantis veiksnys gerinant mokslo publikacijų kokybę, ugdant akademinių publikacijų kriterijų tvarumą ir jų kokybės standartus Lietuvos akademinėje bendruomenėje.

Atlikta teologijos krypties publikacijų kiekybinė ir kokybinė analizė atskleidė, kad kiekybinių kriterijų požiūriu teologijos kryptyje dominuoja istorinės tematikos tyrimai, kurie realizuojami straipsnių forma. Gauti kokybiniai rezultatai parodė, kad kokybinių parametrų komentarai, papildomo balo skyrimo motyvacijos aiškinimas ir argumentavimas kol kas yra silpnoji šios krypties ekspertų darbo pusė. Žemiausiais balais ir prieštaringai vertintų publikacijų komentarų analizė leidžia tvirtinti, kad reikia tobulinti atrankos standartus, unifikuojant vertinimo kriterijus, bei aiškiai apibrėžti mokslinį ir galimai populiaryjį žanrus, tinkančius LDB tematikai.

Atkreiptinas dėmesys, kad teologijos mokslo šakų klasifikacija yra nelanksti. Ji neatskleidžia teologijos ir jos mokslinių tyrimų įvairovės. Kita vertus, ji apsunkina konkrečios tematinės publikacijos paieškas ir pačią LDB daro nepraktišką ir nepaslankią.

Nustatyta minimali komentarų apimtys riba spaudos ženklais verčia ekspertą svarstyti, kaip pagirti gerą publikaciją, kurios kokybę jis jau įvertino, skirdamas atitinkamus jos kokybę patvirtinančius balus. Tad būtų daug efektyviau minimalias spaudos ženklų skaičiaus ribas (pvz., 500 sp. ženklų) įvesti tik toms publikacijoms, kurių vertinimo balų suma nesiekia 18 balų.

2.20. VADYBA IR ADMINISTRAVIMAS

Asta Savanevičienė, *Kauno technologijos universitetas*

ĮVADAS

Vadybos ir administravimo kryptis suponuoja platų mokslinių tyrimų lauką, kuris atliepia *Lietuvos pažangos strategijoje 2030* suformuluotas prioritetines kryptis „Sumani visuomenė“ ir „Sumanus valdymas“ bei prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptį „Įtrauki ir kūrybinga visuomenė“. Šiose Lietuvai strategiškai svarbiose vystymosi kryptyse skatinamas kūrybiškų sprendimų priėmimas, efektyvus procesų ir išteklių valdymas, lankstus reagavimas į kintančius rinkos poreikius verslo sektoriuje ir atviras bei visuomenės įtraukumą skatinantis, rezultatyvus viešasis valdymas, apimantis šalies, šakos ir organizacijų lygiu atliekamus tyrimus. Mokslo įžvalgomis ir empirinių tyrimų rezultatais paremti sprendimai ypač aktualūs Lietuvai įveiklinant žmogiškąjį potencialą ir inovuojant verslą bei viešąjį sektorių. Tad Lituanistikos duomenų bazėje referuojami Vadybos ir administravimo krypties mokslo publikacijos leis sukaupti Lietuvos konkurencingumui didinti aktualias mokslo žinias ir praktines įžvalgas.

2.20.1. KIEKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

2012–2014 m. Vadybos ir administravimo kryptyje buvo įvertintos 2 772 publikacijos, iš kurių 79,4 proc. publikacijų ekspertai įvertino kaip atitinkančias Lietuvos duomenų bazės reikalavimus tiek objekto, tiek kokybinių vertinimo kriterijų požiūriu (žr. 1 lentelę). Net 94,6 proc. visų vertintų publikacijų sudarė mokslo straipsniai, taip pat buvo vertinami pranešimai, monografijos, vadovėliai ir pan., tačiau lyginant su kitomis mokslų kryptimis publikacijų įvairovė pagal žanrus nėra gausi. Daugiausia neigiamų įvertinimų procentine išraiška savo žanro grupėse sulaukė pranešimai (31,3 proc.) ir apžvalgos (30,0 proc.). Pažymėtina, kad dėl objekto neatitikties neigiamai įvertinta tik 0,22 proc. publikacijų, kitos publikacijos netenkinio kokybinių kriterijų.

1 lentelė. Publikacijos pagal žanrą

Nr.	Žanras	Vertintų publikacijų skaičius	Teigiamai įvertinta	Neigiamai įvertinta			Neigiamai įvertintų publikacijų procentas
				Iš viso	dėl kriterijų*	dėl objekto*	
1	Apžvalgos	10	7	3	3	0	30,0
2	Monografijos	32	30	2	2	0	6,0
3	Pranešimai	48	33	15	15	0	31,3
4	Recenzijos	17	15	2	2	0	11,8
5	Straipsniai	2 621	2 079	542	537	5	20,7
6	Studijos	15	14	1	0	1	6,7
7	Vadovėliai	28	23	5	5	0	17,9
8	Žinynai	1	1	0	0	0	0,0
Iš viso		2 772	2202	570	564	6	20,6

* Jei atmestos publikacijos vertinimo vidurkis < 18, ji priskiriama atmestoms dėl kriterijų, jei > 18 – atmestoms dėl objekto.

Detalesnė publikacijų kokybės analizė pateikta pasitelkus medianą (sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus), kuri vadybos ir administravimo kryptyje yra kiek aukštesnė nei publikacijų priskyrimo LDB pereinamasis balas (18). Vadybos ir administravimo mokslų krypties mediana siekė 19,47 balų. Publikacijų kokybės analizė pagal žanrus pateikta 2 lentelėje.

2 lentelė. Publikacijų skaičius pagal žanrus bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai							
			Apžvalgos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinynai
1	< 18	564	3	2	15	2	537	0	5	0
2	18–mm* (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	577	4	2	13	5	546	1	6	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 631	3	28	20	10	1 538	14	17	1
Iš viso		2 772	10	32	48	17	2 621	15	28	1

*mm = 19,47 – sprendimą lemiančių ekspertizių balų suma, padalinta iš sprendimą lemiančių ekspertizių skaičiaus (mediana).

Publikacijos galėjo būti skirtos kelioms mokslo šakoms, tad nors buvo vertintos iš viso 2 772 Vadybos ir administravimo mokslų krypties publikacijos, suminis mokslo šakoms priskirtų publikacijų skaičius (net 4 365) rodo, kad daugelis publikacijų atliepia kelių mokslo šakų tematikas. Daugiausia publikacijų ekspertai priskyrė plačiausioms vadybos ir administravimo mokslo šakoms: Organizavimo mokslams (2 200) ir Įmonių vadybai (1 365). Ženkliai mažiau publikacijų priskirta

Rinkotyrai (423), dar mažiau Apskaitai (181), Sveikatos politikai ir valdymui (110) bei Spaudos ir komunikacijos mokslams (86). Toks publikacijų pasiskirstymas rodo mokslo šakų aprėpties netolygumą Vadybos ir administravimo mokslų kryptyje. Organizavimo mokslų ir Įmonių vadybos mokslo šakos yra ženkliai platesnės ir kompleksiškesnės lyginant su Rinkotyros ir Apskaitos mokslo šakomis, kurios rodo funkcinę prieigą. Šią problemą bandyta spręsti, paskelbiant mokslo sričių, kryptių ir šakų klasifikacijos projektą (2011-10-21), kuriame pateikiamas ištis ilgas O3S Vadybos krypties (patvirtinta LR ŠMM įsakymu 2012 m. spalio 16 d. Nr. V-1457) mokslo šakų sąrašas. Deja, sąraše pateiktos mokslo šakos atskleidžia skirtingas prieigas (funkcinę, kontekstinę ir pan.), ir jų pateikimas drauge suponuoja jų sanklodą ir dubliavimąsi. LDB taikoma mokslo šakų ir kryptių klasifikacija kelia daug diskusijų dėl mokslo šakų skyrimo vienai ar kitai mokslo kryptiai, todėl galbūt būtų tikslinga atsisakyti griežto mokslo šakų skirstymo, paliekant tik mokslo kryptį.

Daugiausia vertintų publikacijų yra lietuvių kalba (66,02 proc.), o antroje vietoje – publikacijos anglų kalba (33,04 proc.), neženklius skaičius publikacijų yra rusų ir lenkų kalbomis (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Publikacijos pagal kalbas

Nr.	Kalba	Įvertintų publikacijų skaičius	Įvertintų publikacijų procentas
1	Anglų	916	33,04
2	Lenkų	2	0,07
3	Lietuvių	1 830	66,02
4	Rusų	24	0,87
Iš viso		2 772	100,00

4 lentelėje pateiktas publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse. Lyginant publikacijų anglų ir lietuvių kalba vertinimą, matyti, kad 73,0 proc. publikacijų anglų kalba buvo įvertintos aukščiau nei mediana, tuo tarpu į šią kokybės grupę pateko tik 51,9 proc. publikacijų lietuvių kalba.

4 lentelė. Publikacijų skaičius pagal kalbas bendrai ir atskirose kokybės grupėse

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Kalbos			
			Anglų	Lenkų	Lietuvių	Rusų
1	< 18	564	117	0	444	3
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)*	577	130	1	437	9
3	> mm (aukščiau nei mediana)	1 631	669	1	949	12
Iš viso		2 772	916	2	1 830	24

Publikacijos buvo vertinamos pagal penkis kriterijus: *problema*, *aktualumas*, *pagrįstumas*, *dėstymas* ir *naujumas*. Ekspertai gana aukštai įvertino publikacijų *naujumą*; kokybiškose publikacijose jis vertinamas 5,70–7,23 (pagal 10 balų skalę). *Problema*, *aktualumas*, *pagrįstumas* ir *dėstymas* buvo vertinti 5 balų skale. Siekiant rezultatų palyginamumo, 5 lentelėje pateikti pagal 5 balų skalę perskaiciuoti vertinimo kriterijų balų vidurkiai. Ekspertai publikacijas visose kokybinėse grupėse vertino labai panašiai. Visose trijose kokybės kategorijose geriausiai buvo vertintas *dėstymas*, prasčiausiai – *aktualumas* ir *naujumas*.

5 lentelė. Atskirų vertinimo kriterijų balų vidurkiai kokybės grupėse (pagal 5 balų skalę)

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizių skaičius	Balų vidurkis pagal kriterijus (nejtrauktos šaltinių publikacijų ekspertizės)				
			Problema	Aktualumas	Pagrįstumas	Dėstymas	Naujumas
1	< 18	1 123	2,01	1,74	1,98	2,60	1,78
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	1 678	3,08	2,99	3,08	3,45	2,85
3	> mm (aukščiau nei mediana)	2 742	3,93	3,76	3,91	4,16	3,62

Net 36,15 proc. visų publikacijų buvo įvertintos prieštaringai (žr. 6 lentelę). Prieštaringiausiai vertintos aukščiausius (> 19,47) ir žemiausius (< 18 – neperkopia priskyrimo LDB pereinamojo balo) balus gavusios publikacijos. Atsižvelgiant į vertintų publikacijų skaičių atskirose kokybės grupėse (žr. 2 lentelę) matyti, kad daugiau nei pusei (345 iš 564 publikacijų, arba 61,17 proc.) priskyrimo LDB pereinamojo balo (18) neperkopusių publikacijų reikėjo skirti papildomo eksperto vertinimą. Nors aukščiausią balą gavusių publikacijų vertinimo kontroversiškumas absoliutine raiška yra didžiausias, tačiau tai sudaro tik 26,98 proc. visų šios kokybės grupės publikacijų (440 iš 1 631). Antrąjoje kokybės grupėje prieštaringai buvo įvertinta 37,61 proc. publikacijų (217 iš 577).

6 lentelė. Prieštaringai vertintų publikacijų skaičius ir jų pasiskirstymas pagal žanrus

Grupės	Balų vidurkiai	Publikacijų skaičius	Žanrai							
			Apžvalgos	Monografijos	Pranešimai	Recenzijos	Straipsniai	Studijos	Vadovėliai	Žinytai
1	< 18	345	2	1	12	0	327	0	3	0
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	217	2	1	5	3	204	0	2	0
3	> mm (aukščiau nei mediana)	440	0	3	6	4	422	3	2	0
Iš viso		1 002	4	5	23	7	953	3	7	0

7 lentelėje pateiktas komentarų dydis rodo, kad daugelis ekspertų apsiriboja minimaliais komentarais. Kaip matyti, tik 43,19 proc. ekspertizių, kai publikacijos buvo neigiamai įvertintos, komentarų simbolių skaičius svyravo nuo 501 iki 1 000. Kitais atvejais tokios apimties komentarų yra mažiau.

7 lentelė. Komentarų dydis

Grupės	Balų vidurkiai	Ekspertizės	≤ 500	501–1 000	1 001–1 500	≥ 1 501
1	< 18	Ekspertizių sk.	547	485	72	20
		Ekspertizių procentas	48,66	43,15	6,41	1,78
2	18–mm (tarp 18 ir krypties medianos įskaitytinai)	Ekspertizių sk.	1 175	475	27	1
		Ekspertizių procentas	70,05	28,31	1,61	0,06
3	> mm (aukščiau nei mediana)	Ekspertizių skaičius	1 804	871	58	9
		Ekspertizių procentas	65,79	31,77	2,11	0,33
Iš viso		Ekspertizių skaičius	3 526	1 346	642	30
		Ekspertizių procentas	63,60	24,27	11,58	0,55

7 lentelėje pateikti galutiniai komentarai ekspertizių, kurių pagrindu buvo priimtas sprendimas įtraukti ar neįtraukti publikaciją į LDB.

2.20.2. KOKYBINĖ EKSPERTIZĖS ANALIZĖ

Atliekant kokybinę Vadybos ir administravimo mokslų krypties publikacijų vertinimo analizę, buvo nagrinėtos vertinimo kriterijų taikymo problemos. Taip pat siekta nustatyti, kas būdinga geriausiai, prasčiausiai ir prieštaringai vertintoms publikacijoms. Skirtingai nei kiekybinės analizės atveju, kai vertintos tik ekspertizės (5 544), kurių pagrindu buvo priimtas sprendimas įtraukti ar neįtraukti publikaciją į LDB, kokybinė analizė apibendrina visas ekspertizes (6 546).

2.20.2.1. Vertinimo kriterijų taikymas Vadybos ir administravimo mokslų krypties publikacijoms

Atitiktis *objektui* lemia galimybę publikacijai būti įtrauktai į LDB. Nors dėl objekto neigiamai įvertintos buvo tik 6 publikacijos (žr. 1 lentelę), tačiau prieštaringai dėl objekto vertintų publikacijų buvo ženkliai daugiau. Išsamesnė analizė atskleidė, kad kai kada ekspertai prieštarauja patys sau, neigiamai vertindami publikaciją dėl objekto, tačiau komentaruose minėdami publikacijų sąsajas su Lietuvos kontekstu: „*Straipsnyje iškelta problema aktuali Lietuvos kaimiškosioms vietovėms*“, „<...> *atliktame Lietuvos ir Slovakijos populiacijų antropometriniame tyrime* <...>“.

Kyla dvejonų dėl ekspertinio vertinimo, kai publikacijos pavadinime yra apeliuojama į Lietuvos kontekstą, tačiau ji neigiamai įvertinama dėl neatitikties objektui: „<...> *small and medium business in Lithuania*“, „*Atliekų vadyba Lietuvoje*“.

Nepaisant pavienių atvejų, nepriklausomai nuo publikacijos atitikties LDB objektui vertinimo, publikacijų ekspertizė buvo atlikta pagal penkis publikacijos kokybės vertinimo kriterijus: *problemą, aktualumą, pagrįstumą, dėstymą ir naujumą*.

Problema kaip vertinimo kriterijus ekspertų komentaruose minima 4 203 kartus. Žinant, kad iš viso buvo atliktos 6 546 ekspertizės, galima teigti, kad daugelis ekspertų akcentuoja publikacijų problemos formuluotę.

Pažymėtina, kad daugelyje komentarų, kuriuose pateiktas kokybinis problemos vertinimas, įvertintos ir sąsajos tarp problemos ir mokslinio tyrimo tikslų bei uždavinių. Apibendrinant publikacijose nagrinėjamų mokslinių bei praktinių problemų santykį, galima teigti, kad nors terminas *mokslinė problema* ekspertų komentaruose paminėtas 447 kartus, o sąvoka *praktinė problema* minima tik 6 kartus, vis dėlto gilesnė turinio analizė atskleidė mokslo ir praktikos dermę publikacijose. Jei mokslinio tyrimo poreikis labiau grindžiamas mokslinė prieiga, tai tyrimo išvadose pateikiamos praktinės įžvalgos: „<...> *naudingas <...> teorijai ir ugdymo praktikai*“; „<...> *demonstruojantis praktinę konkrečių mokslų pritaikomumo viešųjų institucijų vadybai ir jų praktikos rezultatų pateikimo visuomenei svarbą*“.

Šie komentarai netiesiogiai rodo ir publikacijų mokslinį bei praktinį aktualumą. Tyrimo *aktualumas* komentaruose tiesiogiai minimas 3 342 kartus. Tačiau dažnai vartojamas ir sinonimas *svarba* (830 kartų). *Aktualumo* kriterijus komentuojamas įvairiuose kontekstuose.

Problemos aktualumas minimas 194 kartus. Tačiau reikia pažymėti, kad dažniausiai apsiribojama vienu sakiniu: „*Nagrinėjama aktuali problema*.“

Šis sakinytis minimas net 136 kartus ir tik išimtiniais atvejais pakomentuojamas plačiau. Tokių klisių galima paminėti ir daugiau, pakeičiant (7) pavyzdyje po vieną žodį, pvz., „*analizuojama*“, „*tema*“ ir pan.

Ypač naudingi komentarai, kai nurodomos tikslinės grupės, kurioms publikacija gali būti aktuali: „*Ypač aktualus straipsnis sveikatos priežiūros įstaigų vadovams*“; „*Mokslinis straipsnis aktualus Lietuvos mokslininkams agrarininkams <...>*“; „<...> *aktuali Lietuvos energetikos ūkio plėtrai vertinti*“.

Vertinant vadybos ir administravimo krypties publikacijas pagal *aktualumo* kriterijų, labai svarbu suprasti, kiek publikacijos aktualios ne tik Lietuvos, bet ir tarptautiniu mastu. Todėl kai kurie ekspertai savo komentaruose įvertino abi šias dedamąsias.

Tyrimo *pagrįstumas* paprastai aptariamas atsižvelgiant į išnagrinėtų mokslo šaltinių interpretaciją, duomenų rinkimo ir analizės metodus bei autorių įžvalgas. Komentarų analizė leidžia teigti, kad dauguma ekspertų įvertino teorinį publikacijų pagrįstumą, mokslinės diskusijos išsamumą ar autorių įžvalgų aktualumą.

Pagrįstumo kriterijus iš visų kokybės kategorijų buvo įvertintas prasčiausiai, tačiau ekspertai skyrė pakankamai dėmesio savo vertinimams pagrįsti. Pavyzdžiui, mokslinė literatūra, vertinant šaltinių sąrašo tinkamumą, aptarta 2 092 ekspertizėse. Tyrimo metodai ir metodikos („metod“) minimi 2 942 kartus; tyrimų metodų pagrįstumą ekspertai vertino pateikdami ir detalesnes pastabas: „<...> *nustatyti remiantis deskriptyvinės statistikos ir antropometrinių matmenų duomenimis*“; „*Galbūt norėtusi didesnio pagrindimo, kodėl analizuodamos veiklos rodiklius autorės iš esmės remiasi tik finansiniais rodikliais, jų dinamikos analize*“.

Vertinant *dėstymą* dažniausiai akcentuojamas teksto aiškumas, dėstymo nuoseklumas ir logika, stiliaus atitiktis mokslo darbams keliamiems reikalavimams. *Dėstymo* kriterijus tiesiogiai ekspertizėse paminėtas tik 16 kartų, siejant tai su logika („*Nesuprantamas ir nelogiškas minčių dėstymas*“); struktūra („<...> *aiškūs kintamieji ir struktūrinis straipsnio išdėstymas*“); nuoseklumu („<...> *dėstymas atrodo gana padrikas*“).

Ženkliai dažniau *dėstymo* kriterijų ekspertai siejo su rašymo stiliumi (219 kartų). Ypač išryškėja du su stiliumi susiję komentarai: pastabos dėl aprašomojo pobūdžio ir publicistinio stiliaus („*Dominoja publicistinis stilius, kartais – šnekamosios kalbos stilius, neatsakingas terminų ir sąvokų vartojimas ir kt.*“). Pažymėtina, kad ekspertai daug dėmesio skyrė išvadoms. Jos minimos 2 333 kartus. Ekspertai dažnai atkreipia dėmesį į tikslo, uždavinių ir išvadų darną arba neatitikimą.

Naujumo kriterijus visose kokybės kategorijose buvo įvertintas geriausiai, tačiau patį terminą ekspertai pavartojo tik 788 kartus. Teksto giluminė analizė leidžia teigti, kad *naujumo* kriterijus yra mažiausiai komentuojamas, lyginant su kitais kokybės vertinimo kriterijais. Vertinant kitus

kriterijus, galima įžvelgti netiesioginį jų vertinimą, o straipsnių naujumas net ir atitikmenų požiūriu vertintas nepakankami (dažniausiai vartotą naujumo atitikmenį *originalumą* ekspertai paminėjo 344 kartus). Tačiau būtent ekspertizės analizė pagal naujumo kriterijų suponuoja diskusiją dėl straipsnių originalumo, ekspertams labai aiškiai nurodžius savęs citavimą, arba savęs plagiovimą: „Deja, jo „pridedamoji vertė“ yra nedidelė, nes straipsnis yra labai panašus į ankstesnį to paties autoriaus straipsnį (jis taip pat pateiktas duomenų bazei „Lituanistika“), kartoja daug teiginių, išvadų, argumentų. Todėl sumažinau balus segmente „Kūrinio turinio naujumas, originalumas“. Tačiau, konstatuotina, straipsnis naujas ir originalus kitų tyrėjų darbų atžvilgiu“; „Visgi visomis prasmėmis originalus tyrimas nėra pristatomas – mobilaus verslo plėtros aspektus vienas iš autorių jau yra aptaręs 2007 metais publikuotame savo straipsnyje“.

Ekspertai penkis kartus tiesiogiai nurodo plagiovimo atvejį, dviem atvejais tik pasidalydami savo įtarimais: „Didelės klaidos sudarant literatūros sąrašą, nenaudojama nuorodų nei citatų (galima įtarti plagiatu) <...>“.

Trijuose komentaruose ekspertai labai konkrečiai nurodo pirminius šaltinius: „Tekstas yra beveik visas paimtas gabalais iš nurodomo [5 nr.] (xxx) šaltinio, kas panašu į plagiatą, kai padarė tik vieną išnašą visame tekste, nurodęs bendrai 4 ir 5 šaltinius iš straipsnio literatūros sąrašo, kuriame yra tik 5 šaltiniai“.

Nepaisant konkrečių nuorodų apie plagiovimą, daugelis straipsnių buvo recenzuoti trečio eksperto. Vis dėlto įtarus plagiovimo atvejį, publikacija turėtų būti tikrinama pasitelkus plagiato patikros programą, ir tik nelikus abejonių, kad straipsnis originalus, jį galėtų ekspertuoti trečias ekspertas.

Recenzijų analizė dėl *papildomo balo skyrimo* atskleidė keletą kuriozinių situacijų. Visų pirma pasitaiko atvejų, kai skiriamas ne 1 balas, o 2 (9 kartai), 3 (3 kartai) arba net 4 (3 kartai) ir 5 balai (2 kartai)! Šis rezultatas gautas rankiniu būdu atlikus balų priskyrimo skaičiavimą 440 ekspertizės (iš viso 6 546 ekspertizės).

Išnagrinėjus du 4 balų skyrimo atvejus matyti, kad abi publikacijos pateko į LDB tik skyrus papildomus 4 balus, nes pagal kriterijus viena buvo įvertinta tik 14,2, kita –14,3 balų. Papildomų 4 balų skyrimas antruoju atveju nekommentuojamas, bet pirmuoju atveju komentaras „nustebina“: „4 balai suteikti tik todėl, kad tokio pobūdžio straipsniai labai reikalingi, nors iki gero straipsnio dar toli.“

2 papildomus balus, dėl kurių publikacija pateko į LDB, skyręs ekspertas publikaciją apibūdino taip: „Niekuo ypatingu neišsiskiriantis, neaukšto mokslinio lygmens straipsnis <...>.“

Tokių atvejų, kai papildomi balai lemia priimant sprendimą, ar įtraukti publikaciją į LDB, yra nemažai, ir tai rodo, jog ekspertai neturi aiškos vizijos, už ką turi būti skiriami papildomi balai.

Tais retais atvejais (tik 17 kartų), kai paaiškinama, kodėl pridedamas papildomas balas, jis skiriamas už išsamią santrauką lietuvių kalba; tyrimo gilumą; tyrimo perspektyvumą; straipsnio aktualumą; labai gerą metodinį ir metodologinį pagrindimą; didelės apimties naujausios mokslinės literatūros apžvalgą.

2.20.2.1. Aukščiausiais ir žemiausiais balais bei prieštaringai vertintų publikacijų komentarai

Įžvelgiant iš vieno eksperto vertinimo perspektyvos, net penkios publikacijos buvo įvertintos 35 balais, tačiau išsamesnė analizė atskleidė, kad net 4 publikacijoms buvo suteikti papildomi 5 balai. 3 publikacijos, kurioms buvo suteikti papildomi 5 balai, yra priskiriamos sveikatos politikos ir valdymo, o viena viešojo valdymo sričiai. Be to, tik viena iš šių publikacijų aukštai buvo įvertinta ir antrojo eksperto, kitos trys antrųjų ekspertų buvo įvertintos kaip vidutinės kokybės (18–20 balų), viena antrojo eksperto net buvo įvertinta neigiamai. Tad net itin aukštai įvertintos publikacijos

patenka į prieštaringai vertinamų publikacijų grupę, kai antrasis ekspertas vertina ženkliai prasčiau ar net neigiamai.

Vis dėlto viena publikacija, surinkusi 35 balus, buvo įvertinta aukščiausiai ir atsižvelgus į dviejų ekspertų vertinimus. Taigi dviejų ekspertų aukščiausią vertinimą (31,15) gavo 2 publikacijos. Viena iš jų įmonių vadybos šakai atstovaujantis anksčiau minėtas straipsnis, vieno eksperto įvertintas 35 balais, antra – geopolitiniais mokslams skirta monografija (beje, pastarajai taip pat buvo skirti papildomi 5 balai). Ekspertai straipsnį apibūdina kaip „tiesiog puikų darbą“, akcentuoja pateikto empirinio tyrimo solidumą. Monografija apibūdinama kaip „konstruktyvus analitinis darbas“.

Žemiausiu balu (0,3), žvelgiant iš vieno eksperto vertinimo perspektyvos, buvo įvertintos net 7 publikacijos, tačiau nė viena iš jų nebuvo vertinta prasčiausiai, suvidurkinus dviejų ekspertų vertinimus. Po galutinio vertinimo mažiausiai balų (2,05 ir 2,15) surinkę vadybos-ekonomikos tarpkryptiniai straipsniai apibūdinami kaip turintys mažai mokslinės vertės dėl empiriškai nepagrįstų teiginių, publicistiniu stiliumi plėtojamos diskusijos, nors neapsieita ir be griežtesnių vertinimų („Tekstas neturi jokios mokslinės vertės, demonstruoja autorius neišprusimą socialiniuose moksluose.“)

Tačiau net ir šios žemiausius balus gavusios publikacijos buvo vertintos prieštaringai (1,0; 3,1 ir 18,6 bei 0,1, 3,3 ir 21,3). Komentarų turinys nesuteikia informacijos išvadoms daryti dėl šių komentarų vertinimo netolygumo, nes taip pat pateikiamos konstruktyvios pastabos („Straipsnyje pasigesta mokslinės teorinės analizės ir platesnio tyrimų metodologijos aprašymo <...>“). Tad tokius vertinimo skirtumus galima aiškinti tik subjektyvia eksperto pesimizmo / optimizmo nuostata.

APIBENDRINIMAS

Vadybos ir administravimo mokslų krypties publikacijų ekspertinio vertinimo tyrimas apėmė 6 546 ekspertizes, siekiant įvertinti 2 772 publikacijas. Didelį ekspertizių skaičių lėmė tai, kad net 36,15 proc. visų publikacijų buvo vertintos prieštaringai.

Kiekybinė analizė apima tik galutinį vertinimą atspindinčias ekspertizes (5 544), tai reiškia, kad 15,31 proc. ekspertizių nėra įvertintos kiekybiniu požiūriu.

Publikacijų analizė žanro požiūriu parodė, kad net 94,6 proc. visų vertintų publikacijų sudarė mokslo straipsniai, tad detalesnė analizė pagal žanrus nebuvo atliekama dėl nepakankamo kitų žanrų reprezentatyvumo.

Diskusiją suponuoją LDB pateikta Vadybos ir administravimo mokslų krypties mokslo šakų aprėptis. Vadybos ir administravimo krypties mokslo šakų priskyrimo logikos neaiškumas ir mokslo šakų pavadinimų suponuojamo turinio nevienodas supratimas leidžia teigti, kad mokslo šakos yra skirtingos aprėpties ir kompleksiskumo, pavieniais atvejais yra priskiriamos skirtingoms kryptims, tad kylant daug diskusijų dėl mokslo šakų priskyrimo vienai ar kitai mokslo krypciai Galbūt būtų tikslinga atsisakyti griežto mokslo šakų skirstymo, paliekant tik mokslo kryptį. Detalesnės analizės pagal mokslo šakas nebuvo tikslinga atlikti dėl dviejų priežasčių: 1) 81,73 proc. visų publikacijų priskirta įmonių vadybos ir organizavimo mokslams; 2) Publikacijos galėjo būti priskirtos kelioms mokslo šakoms, tačiau informacija apie detalesnį publikacijų priskyrimą mokslo šakoms nėra disponuojama.

Daugiausia vertintų publikacijų yra lietuvių kalba (66,02 proc.), antroje vietoje – publikacijos anglų kalba (33,04 proc.), tai kiek neatliepia nūdienos tendencijų Vadybos ir administravimo mokslų kryptyje, nes didžioji dalis mokslo leidinių pastaraisiais metais publikuojama anglų kalba. Šį neatitikimą galima paaiškinti tuo, kad buvo vertinti daugiausia 2000–2010 metais publikuoti mokslo darbai. Tačiau pažymėtina, kad būtina mokslo institucijas skatinti teikti mokslininkų darbus LDB referuoti.

Kiekybinė analizė atskleidė, kad dauguma ekspertų pateikiamų komentarų (63,6 proc.) yra trumpi (mažiau nei 500 simbolių), tačiau nerimą kelia didelis papildomų ekspertizių skaičius. Atlikta išsami publikacijų vertinimo kriterijų analizė parodė, kad kyla daug nesusipratimų dėl publikacijų atitikties LDB. Gal būtų tikslinga pabrėžti kelis punktus, kuriuos turėtų tenkinti publikacija, tačiau labai svarbu, kad tai neapribotų naujausios mokslinės minties, tiesiogiai neminint Lietuvos konteksto. Ypač tai aktualu Vadybos ir administravimo mokslų kryptims, kur prioritetas teikiamas ne lokaliai, o globaliam kontekstui. Priešingu atveju žymiausių Lietuvos mokslininkų darbai dažnai būtų eliminuojami, dėl to nukentėtų LDB kaip naujausių ir kokybiškiausių Lietuvos mokslo šaltinių įvaizdis.

Publikacijų ekspertizė pagal penkis publikacijos kokybės vertinimo kriterijus – *problemą, aktualumą, pagrįstumą, dėstymą ir naujumą* – parodė, kad ekspertai dažnai apsiriboja trumpomis bendromis frazėmis. Ypač tai būdinga komentuojant *problemos* ir *aktualumo* kriterijus. *Pagrįstumo* ir *dėstymo* kriterijams skiriama daugiau dėmesio. Kadangi šių kriterijų aprėptis gana plati, ekspertai dažniausiai komentuoja tai, kas vertinamose publikacijose jiems asmeniškai labiausiai imponavo ar sukėlė diskusiją. Komentuodami *pagrįstumo* kriterijų, vieni ekspertai labiau susitelkia į teorinį pagrindimą, kiti – į tyrimų metodologijos pagrįstumą, treči – į gautų empirinių tyrimų įžvalgų argumentavimą. Apibendrinami *dėstymo* kriterijaus vertinimą, ekspertai pažymi, ar tinkama darbo struktūra, ar yra sąsajų tarp tikslų, uždavinių ir išvadų (ypač tai būdinga straipsniams), nemažai priekaištų ekspertai turėjo dėl publicistinio rašymo stiliaus. Nors publikacijų *naujumas*, lyginant su kitais vertinimo kriterijais, buvo įvertintas geriausiai, tačiau komentuodami *naujumo* kriterijaus vertinimą ekspertai buvo šykštūs. Vis dėlto būtent šio vertinimo kriterijaus analizė atskleidė labai opią plagiatą, kuri turėtų būti sprendžiama pasitelkus plagiovimo patikros sistemą, jau pirminiame etape atmetant publikaciją kaip netinkamą esant plagiovimo požymių.

Diskusijų kelia ir papildomo balo skyrimas. Ekspertai skiria nuo 1 iki 5 papildomų balų, dažniausiai visiškai nepagrįsdami savo sprendimo, todėl labai svarbu aiškiai apibrėžti, kiek balų (1 ar / ir daugiau) galima skirti ir už ką jie gali būti skiriami.

Publikacijų, įvertintų aukščiausiais ir žemiausiais balais, analizė atskleidė labai prieštarigus ekspertų vertinimus. Ir tai greičiau taisyklė nei išimtis. Tiek aukščiausiais, tiek žemiausiais balais įvertintų publikacijų vertinimas skyrėsi apie 20 balų, tačiau komentarai neleido logiškai paaiškinti tokio didelio vertinimo balų skirtumo. Gal būtų tikslinga, kad ekspertai prie kiekvieno vertinimo kriterijaus pateiktų savo vertinimo pagrindimą.

APIBENDRINIMAS

Trečiame raidos etape 2012–2014 m. Lituanistikos duomenų bazė pasipildė daugiau nei 15 tūkst. ekspertuotų ir 5 tūkst. tvarkomojo vertinimo būdu įvertintų publikacijų. Etapo pabaigoje šioje bazėje iš viso buvo 36 tūkst. publikacijų. 2017 m. pabaigoje LDB jau turėjo daugiau nei 47 tūkst. publikacijų, iš kurių 28,6 tūkst. buvo atviros prieigos tekstų talpykloje.

Kadangi šios studijos įvade jau yra aptarta analizuojamojo laikotarpio ekspertinių vertinimų apimtis, publikacijų pasiskirstymas pagal žanrus, kalbas ir panašiai, tai apibendrinamojoje dalyje pirmiausia akcentuosime visa tai, ką duomenų bazėje ir ekspertinio vertinimo srityje galima, o kartais ir reikia tobulinti.

Formalių LDB kriterijų požiūriu vienas iš jų buvo neretai kvestionuojamas – tai mokslo šakos nustatymas tam tikroje mokslo kryptyje pagal tiriamą problemą ir dalyką. LDB *Ekspertavimo* posistemėje tūkstančiams publikacijų preliminarai suskirstyti, automatinei jų atrankai vykdyti ir siūlomų vertinti publikacijų sąrašui formuoti yra reikalinga ir naudojama trijų lygmenų – pagal mokslo sritis, kryptis ir šakas – parengta klasifikacija, kuri buvo patvirtinta Švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. V-231.

Viena vertus, kai kurios mokslo kryptys turi tik kelias šakas, pvz., politikos mokslai LDB turėjo vos keturias šakas, o kitos, pvz., teisės kryptis, – net 26 šakas. Apskritai LDB trūksta griežtesnio sutarimo dėl mokslo šakų klasifikacijos nuoseklumo ir visapusiškumo. Atnaujintose 2017 m. ekspertinio vertinimo gairėse mokslo šakai apibrėžti yra įvestas kiekybinis dėmuo, kad atskira mokslo šaka kodu yra žymima tuo atveju, jei jos dalis publikacijoje sudaro ne mažiau kaip 20 proc. publikacijos turinio. Tačiau paties mokslo šakų klasifikatoriaus peržiūra LDB galėtų būti vienas iš ateities darbų. Kaip laikinas mokslo šakų klasifikavimo problemos sprendimas buvo ekspertų pasiūlymai atskirą publikaciją priskirti pagrindinei ir gretutinėms mokslo šakoms (iki dviejų), taip pat pagrindinei ir gretutinėms mokslo kryptims (iki dviejų) arba galbūt net atsisakyti tiesioginės mokslo šakų sąsajos su mokslo kryptimis.

Kita gana reikšminga problema yra publikacijų atitikties lituanistikos objektui interpretacija. Pavyzdžiui, apie 10 proc. filosofijos krypties publikacijų pateko į LDB, nors jų tematinė priklausomybė lituanistikai griežtąja prasme yra kvestionuotina. Atnaujintose 2017 m. ekspertinio vertinimo gairėse nurodoma, kad „publikacija negali būti vertinama kaip neatitinkanti Lituanistikos apibrėžimo, jei Lietuva nėra pagrindinis tyrimo objektas ar kai tekste Lietuva tiesiogiai neminima, tačiau problematika aktuali Lietuvai, o pats mokslo darbas tiesiogiai prisideda prie Lietuvos kultūros ir visuomenės plėtros“. Beje, dar 2007 m. parengtoje studijoje „Tarptautinė mokslinė duomenų bazė *Lituanistika*“ buvo teigiama, kad „pagrindiniai lituanistinį mokslinio darbo pobūdį nustatyti padedantys kriterijai yra šie: lituanistinis objektas, lituanistinis modalumas bei poveikis Lietuvos kultūros ir visuomenės plėtrai“¹. Kitaip tariant, publikacijos priskirtinos lituanistikos objektui ir tais atvejais, kai Lietuva nėra pagrindinis tyrimo objektas, kai tekste tiesiogiai neminima Lietuva ar minima platesniame šalių, bendrų temų, pavyzdžiui, ideologija, gynyba ir kita, kontekste, taip pat jei jos yra parengtos Lietuvos mokslininkų ir tyrėjų. Lygiai taip pat ekspertams šiuo metu jau aiškiai yra nurodoma, kad moksliniu požiūriu nekokybiška publikacija neturi ir negali būti eliminuojama kaip neatitinkanti lituanistikos apibrėžimo.

¹ Mantas Adomėnas et al., *Tarptautinė mokslinė duomenų bazė „Lituanistika“: galimybių studija* (Kaunas: Technologija, 2007), p. 11.

Kiekybiniu požiūriu ateityje būtų tikslinga palyginti kaip ir ar / kiek kinta publikacijų žanrai, jų kalbos, kokybės vertinimai atskirais LDB vystymosi etapais atskirose mokslo kryptyse. Pavyzdžiui, pastaruoju metu kaip pagrindinis publikacijos žanras akivaizdžiai vyrauja moksliniai straipsniai – tiek socialinių, tiek ir humanitarinių mokslų. Arba kita tendencija šiuo metu yra tai, kad kokybės požiūriu mažesnės aprėpties publikacijos, tokios kaip apžvalgos, pranešimai ar recenzijos, buvo įvertintos dažniau žemesniais balais nei atskiros krypties mediana palyginti su mokslo straipsniais ar monografijomis. Kai kada ekspertai net siūlo neįtraukti į LDB publicistinių, mokslo populiarinimo, kraštotyros publikacijų ir recenzijų. Tokiais atvejais pažymėtina, kad kokybiški publicistiniai ir mokslo sklaidos straipsniai, taip pat recenzijos yra LDB dalis, o duomenų bazės vertinimo tvarka aiškiai apibrėžia, kad tik pirmasis ekspertas gali atsisakyti vertinti publikaciją, kuri neatitinka LDB žanro ir negali būti įvertinta pagal žinomus mokslo publikacijos kriterijus.

2012–2014 m. ekspertinių vertinimų analizėje nebuvo plačiau aptariamų publikacijų santraukos, nes publikacijai įtraukti į LDB privalomos dvi santraukos: lietuvių ir anglų kalbomis, tačiau tai nėra būtinas reikalavimas. Bet ir šioje srityje galima kiek patobulinti santraukų vertinimo procedūras. Šiuo metu ekspertai pažymi tik santraukos buvimo ar nebuvimo faktą. Jei santrauka yra ir jei ji atitinka mokslo darbo santraukoms keliamus reikalavimus, tai ji vertinama kaip tinkama. Matyt, ekspertams nebūtų sudėtingas ar daug pastangų reikalaujantis darbas, jei jie vertinimo anketose šalia santraukų tinkamumo LDB rengėjams nurodytų kelis pasirinkimus, t. y. automatiškai perkelti santrauką iš publikacijos, ją trumpinti, parengti vertimą ar parašyti naują santrauką.

Publikacijų vertinimo pagal kokybę dalyje siekta nustatyti ir apibendrinti informaciją apie vertinimo kriterijų tinkamumą, jų taikymo praktikas, nurodyti spręstinas kokybinio vertinimo problemas, gauti rekomendacijas ir, remiantis jomis, tobulinti duomenų bazės publikacijų kokybinį vertinimą.

Apskritai ekspertinio vertinimo srityje sisteminių klaidų nėra, tačiau galimi pavieniai atvejai, kai dėl ekspertų skirtingų nuostatų viena ar kita tinkama publikacija į duomenų bazę nebuvo įtraukta, nes joje trūko kai kurių techninių mokslo darbo atributų, pavyzdžiui, reikšminių žodžių, anotacijų ar santraukų. Nedidelių ekspertinio vertinimo nuokrypių atsiradavo, susidūrus skirtingoms mokslinėms mokykloms bei skirtingoms mokslinėms kryptims ir sritims arba publikacijas, paskelbtas prieš 10–15 metų, vertinant iš šių dienų pozicijų ir nurodant, kad publikacija jau nebeaktuali, nes gvildenamos problemos nebėra arba ji jau išspręsta. Kartais ekspertai neigiamai vertino tai, kas yra tapę norma anglosaksiškojoje akademiniėje tradicijoje, tačiau dar nėra visuotinai priimta lietuviškame akademiniam diskurse, pavyzdžiui, rezultatų aptarimas išvadose remiantis kitais autoriais.

Kokybinio publikacijų vertinimo kriterijų arba jų tinkamumo trūkumų, kurie iš anksto nulemtų neobjektyvų vertinimą, nėra, tačiau kai kuriais atvejais ekspertų balų skyrimo arba jų taikymo praktikos skirtumai buvo ženkliūs. Tad 2017 m. ekspertinio vertinimo gairėse ekspertų vertinimams labiau tarpusavyje suderinti yra suformuluoti balų įverčių ir suminių publikacijos įverčių balais paaiškinimai. Kokybinio vertinimo kriterijų balų reikšmės yra aprašytos taip: 0 balų reiškia visiškai netinkamą publikaciją, 1 – labiau netinkamą nei tinkamą, 2 – tinkamą mažiau nei vidutiniškai, 3 – vidutiniškai tinkamą, 4 – tinkamą labiau nei vidutiniškai, 5 – visiškai tinkamą duomenų basei. Vertinimo pabaigoje paskirų kriterijų balų vidurkiai sumuojami automatiškai, o publikacija yra įtraukiama į LDB, jei atitinka lituanistikos apibrėžimą ir jo vertinimo skyrių balų vidurkių suma lygi 18 arba yra didesnė.

1 lentelė. Suminių publikacijos įverčių balais reikšmės

< 10	10–17	18–20	21–25	25 >
visiškai netinkama	tinkama mažiau nei pakankamai	pakankama kokybė	pakankama kokybė labiau nei vidutinė	labai tinkama

Analogiškai kaip kriterijų balų reikšmės ekspertams yra nurodomos ir suminių publikacijos balų reikšmės (žr. 1 lentelę).

Apskritai 2012–2014 m. LDB kokybiškai vertinant publikacijas nelogiškų ar šališkų, argumentais nepagrįstų ar prieštaringų išvadų pasitaikė retai. Skirtingų ekspertų vertinimo nuokrypiai dažniausiai buvo susiję su skirtinga „patenkinama“ kaip kokybės sąvokos interpretacija; taip pat su kai kurių publikacijų tarpdalykiniu pobūdžiu, kurį vieni ekspertai traktavo kaip privalumą, o kiti – kaip nepakankamą konkrečios krypties ar šakos fundamentinių tyrimų ir metodologijos išmanymą; kartais – su nepakankamu eksperto įsigiliniu į vertinimo anketose pateiktas gaires; netinkamu kokybės kriterijų taikymu toms publikacijoms, kurios neatitiko LDB objekto, dėl to ir jų kokybė buvo įvertinta žemais balais; kai kurių publikacijų vertinimui poveikį turėjo ne tiek konkretaus mokslo darbo turinys, kiek jos autoriaus akademinė reputacija.

Dar vienas kokybinio publikacijų vertinimo elementas yra ekspertų komentarai. Specialių reikalavimų publikacijų vertinimo komentarams duomenų bazėje nebuvo iki 2013 m. Tačiau nuo 2013 m. pagal esamą vertinimo tvarką kiekvienas ekspertas privalo trumpai (nuo 300 iki 2 000 simbolių) aprašyti publikacijos privalumus ir trūkumus, argumentuoti savo sprendimą dėl publikacijos tinkamumo ar netinkamumo įtraukti ją į LDB. Kita vertus, kaip parodė pastarųjų metų LDB komentarų praktika, ekspertai kartais suprasdavo kaip santrauką trumpą recenziją ar asmeninį įvertinimą; kai kada buvo perpasakojamas publikacijos turinys ar kritikuojama jos struktūra; kartais komentarai neatitiko publikacijai skirtų balų, nes komentarai buvo arba geresni nei vertinimas balais, arba atvirkščiai – blogesni; būta atvejų, kai nebuvo argumentuotas ar nepakankamai pagrįstas papildomo balo skyrimas ir neišvengta rekomendacijų apie tai, kaip pagerinti mokslo kūrinį.

2017 m. ekspertinio vertinimo gairėse dar tiksliau nei anksčiau ekspertams yra nurodoma, kad komentaruose turi būti paaiškinta, kodėl publikacija įvertinta būtent tokiais konkrečiais balais, o pats komentaras turi būti adekvatus publikacijos vertinimui; pageidautina pagrįsti vertinimą pagal visus publikacijos kokybinio vertinimo kriterijus; taip pat prašoma argumentuoti papildomo balo skyrimą²; siūloma vengti abstrakčių ir apie konkretų darbą mažai ką sakančių bendro pobūdžio pastabų; galiausiai siūloma nekommentuoti turinio ir santraukos ypatybių bei vengti patarimų, kaip pagerinti publikaciją, ir komentaruose neleistini jokie *ad hominem* argumentai. Kita vertus, ateityje reikėtų svarstyti, ar nebūtų tikslinga, kad ekspertai komentare prie kiekvieno vertinimo kriterijaus pateiktų savo skirtų balų pagrindimą, taip pat galbūt verta suformuluoti aukštesnius reikalavimus (pvz., komentarai kiekvienam kriterijui) neigiamai įvertintoms publikacijoms, tuo tarpu teigiamai įvertintoms publikacijoms komentarų apimtį mažinti.

2012–2014 m. LDB vertinimų analizė leidžia suformuluoti kelis apibendrinimus, kurie svarbūs išlaikant ir plėtojant jos ekspertų korpusą. Bent du trečdaliai LDB ekspertų kiekviename vertinimo cikle turėtų būti tie patys kaip ir ankstesniame, kad būtų užtikrinamas tęstinumas ir vertinimų kokybė. Nauji ekspertai turi būti mokomi, o esami turi patvirtinti savo susipažinimą su vertinimo kriterijais prieš kiekvieną naują vertinimo etapą; reguliariai turi būti vykdoma ekspertinio darbo patikra ir rengiami ekspertų mokymai; ekspertui negali būti skirta vertinti tos mokslo šakos publikacijų, jeigu jis asmeniškai nėra paskelbęs tos šakos mokslo darbų; taip pat ekspertais neturėtų būti skiriami mokslininkai, jei ne mažiau nei kelios jo paties publikacijos LDB įvertintos neigiamai arba LDB jo publikacijų apskritai nėra; galiausiai ekspertų rotacijos būdu verta atsisakyti prieštaringiausiai ar nekorektiškai vertinančių ekspertų.

Kita vertus, kaip pažymėjo daugelis šios studijos bendraautorių, yra akivaizdu, kad didžioji dalis mokslo darbų duomenų bazėje yra įvertinta kompetentingai ir objektyviai, o ekspertai įsigilino į nagrinėjamų tekstų esmę ir juos vertino adekvačiai.

² Kai kurie ekspertai siūlė maksimalaus papildomo balo dydį nuo 5 sumažinti iki 2 balų, ir toks siūlymas iš tiesų gali būti svarstomas.

LITERATŪRA

- Adomėnas, Mantas, Alfredas Chmieliauskas, Algimantas Čepas, Jonas Čičinskas, Alvydas Jokubaitis, Nijolė Kolesinskienė, Sigita Kraniauskienė et al. *Tarptautinė mokslinė duomenų bazė „Lituanistika“: galimybių studija*. Kaunas: Technologija, 2007.
- Ahmedaja, Ardian, ed. *European Voices II: Cultural Listening and Local Discourse in Multipart Singing Traditions in Europe*. Wien: Böhlau Verlag, 2011. http://www.boehrlau-verlag.com/download/162808/978-3-205-78737-2_OpenAccess.pdf.
- Česnuitytė, Vida. „Sociologo įvaizdis Lietuvos visuomenėje: specialistų poreikis ir pasiūla“. *Socialinis darbas* 6 (2) (2007): 95–105.
- Čiubrinskas, Vytis. „Etnologija“. In *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. T. 5, p. 641–644. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004.
- Gedutis, Aldis ir Liutauras Kraniauskas. *Socialinių ir humanitarinių mokslų vertinimo praktikos Lietuvoje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2013.
- Hurtig, Serge. „Political science, international institutionalization“. In *International encyclopedia of political science*, edited by Bertrand Badie, Dirk Berg-Schlosser & Leonardo Morlino, 2014–2019. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2011. doi: 10.4135/9781412959636.n459.
- Jovaiša, Leonas. *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis, 2007.
- Kraniauskas, Liutauras. „Lietuvos sociologijos istorijos bruožai (I)“. *Sociologija: mintis ir veiksmas* 3–4 (2000): 105–121.
- Leonavičius, Vylius. „Sociologijos diskursas ir sociologijos studijos Lietuvos aukštosiose mokyklose“. *Filosofija. Sociologija* 1 (2002): 24–29.
- Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų plėtros problemos*. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2004.
- Lietuvos mokslo taryba. *Duomenų bazė „Lituanistika“*. <https://lituanistikadb.lt/lt/apie-duomenu-baze/197>.
- Lietuvos mokslo taryba. Humanitarinių ir socialinių mokslų komitetas. *LMT HSM komiteto 2015 m. gruodžio 21 d. protokolo 5 priedas „Mokslo krypčių ir šakų klasifikacijos projektas“*. 2015.
- Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“, 2012 m. gegužės 15 d. nr. xi-2015. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.425517>.
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programos patvirtinimo“, 2015 m. gegužės 11 d. Nr. V-519. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e3366320f89711e4927fda1d051299fb>.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) krypčių patvirtinimo“, 2013 m. spalio 14 d. Nr. 951. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4D3D5D7C9A87>.
- Politikos mokslų enciklopedinis žodynas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007.
- Poviliūnas, Arūnas. „Viešojo sociologija Lietuvoje: pro et contra“. *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 2 (25) (2009): 53–61.

Savoniakaitė, Vida. „Etnologija“. In *Lietuvos etnologijos ir antropologijos enciklopedija*, 126–134. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2007.

Žydžiūnaitė, Vilma ir Stanislav Sabaliauskas. *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*. Vilnius: Vaga, 2017.

APIE AUTORIUŠ

Laima Anglickienė – Vytauto Didžiojo universiteto docentė, Humanitarinių mokslų fakulteto Kultūrų studijų katedros vedėja, jungtinės (Vytauto Didžiojo universiteto, Klaipėdos universiteto ir Lietuvos istorijos instituto) etnologijos krypties doktorantūros komiteto pirmininkė, LR Seimo Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisijos narė, Lietuvos etninės kultūros ugdytojų sąjungos valdybos narė. Pastaraisiais metais daug publikacijų yra paskelbusi šiuolaikinio vaikų folkloro tematika, tarp jų yra ir monografija „Šiuolaikinis vaikų folkloras“, su bendraautoriais publikuota 2013 m. (Anglickienė, Laimutė, Gražina Skabeikytė-Kazlauskienė, Jurgita Macijauskaitė-Bonda, Dovilė Kulakauskienė ir Ingrida Šlepavičiūtė. *Šiuolaikinis moksleivių folkloras: kolektyvinė monografija*. Vilnius: Gimtasis žodis, 2013).

Rasa Banytė-Rowell (Rovell) – Lietuvos istorijos instituto Archeologijos skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja. Viena iš kolektyvinės monografijos (Banytė-Rowell, Rasa, Darius Baronas, Vytautas Kazakevičius, Ilona Vaškevičiūtė ir Gintautas Zabiela. Lietuvos istorija. T. 2, Geležies amžius. Vilnius: Baltos lankos, 2007) autorių. Tyrinėjimuose pagrindinį dėmesį kreipia į romėniškojo geležies amžiaus medžiagą Lietuvoje ir Rytų Baltijos regione, pasitelkdama ne tik muziejinius rinkinius, bet ir įvairių kraštų archeologų archyvinį palikimą. Bendradarbiauja su lenkų ir vokiečių mokslininkais, kurie tyrinėja baltų medžiagą; yra su jais paskelbusi bendrų straipsnių. Tokio bendradarbiavimo rezultatu paminėtinas Berlyno priešistorės ir ankstyvosios istorijos muziejaus katalogas (Banytė-Rowell, Rasa, Audronė Bliujienė, Agnė Čivilytė, Heino Neumayer, Christine Reich, Linas Tamulynas. *Die Vor- und Frühgeschichtlichen Funde aus Litauen*. Berlin: Museum für Vor- und Frühgeschichte, 2013). Pastarųjų metų projektas, kuriame partneriai buvo Lenkijos kultūros ir tautinio paveldo ministerija, Valstybinis archeologijos muziejus Varšuvoje ir Lietuvos istorijos institutas, yra M. E. Brenšteino archeologinio rankraščio (*Inwentarz archeologiczny guberni kowieńskiej Michała Eustachego Brensztejna*. Redakcja Anna Bitner-Wróblewska, Rasa Banytė-Rowell. Warszawa: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 2016) mokslinis redagavimas. Mokslinių publikacijų sąrašas – per 40 straipsnių Lietuvos ir užsienio recenzuojamuose leidiniuose.

Arūnas Baublys – Klaipėdos universiteto docentas, daktaras, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto, Evangeliškosios teologijos centro vyresnysis mokslo darbuotojas, Vokietijos evangelikų teologijos draugijos narys, Vokietijos Federacinės Respublikos garbės konsulas. Tarp jo darbų yra: Baublys, Arūnas. *Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios sinodas: organizacija, bažnytinė savivalda ir konfesinės inteligentijos formavimas 1795–1830 metais: monografija*. Vilnius: Versus aureus, 2006; Baublys, Arūnas. „Konfessionelle Identitäten der Stadt Memel/Klaipėda im 19./20. Jahrhundert“. In *Memel als Brücke zu den baltischen Ländern: Kulturgeschichte Klaipėdas vom Mittelalter bis ins 20. Jahrhundert*, 109–118. Osnabrück: Fibre, 2011; Baublys, Arūnas. „Vytauto Didžiojo universiteto Evangelikų teologijos fakultetas ir Lietuvos politika Klaipėdos krašte“. *Tiltai. Priedas 1* (2015): 54–81; Baublys, Arūnas. „Mecenatystė Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčioje. Privatūs lavinimo fondai XIX a. antrojoje pusėje“. *Krikščionių visuomenės raidos atodangos LDK vakarinėje dalyje ir Prūsijoje: nuo užuomazgos iki brandos*, 165–179. Klaipėda: Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas, 2015.

Lina Bloveščiūnienė – Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos direktorė, Lietuvos mokslo tarybos projekto „Duomenų bazės „Lituanistika“ plėtra“ vadovė, Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos (eLABa) konsorciumo valdybos pirmininkė (nuo 2015 m.). 2015 m. suteiktas geriausio Lietuvos bibliotekos vadovo vardas (LR KM). Su bendraautoriais parengusi publikacijų apie „Lituanistikos“ duomenų bazę, atvirąją prieigą prie mokslinės informacijos bei atvirosios prieigos talpyklas. Mokomosios knygos „Lietuvos akademinė elektroninė biblioteka – eLABa“ (Bloveščiūnienė, Lina, Marijus Montvilas, Nijolė Kolesinskienė, Daiva Černytė, Algimantas Venčkauskas, Antanas

Štreimikis ir Vilius Kučiukas. *Lietuvos akademinė elektroninė biblioteka - eLABa: Mokomoji knyga*. Kaunas: Igmovila, 2008) bendraautorė. „Publikacijų duomenų bazės: bendrosios sudarymo metodikos“ (Kaunas: Technologija, 2005), atsakomoji redaktorė.

Rasa Čepaitienė – hum. m. dr., Lietuvos istorijos instituto vyresnioji mokslo darbuotoja. 1997–2017 m. dėstė Vilniaus universitete, 2005–2009 m. – Europos humanitariniame universitete Vilniuje, taip pat Šiaulių universitete. Svarbiausi veikalai: Čepaitienė, Rasa. *Laikas ir akmenys: kultūros paveldo sampratos moderniojoje Lietuvoje*. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2005; Čepaitienė, Rasa. „Interpretuojant daugiakultūrį Vilnių: kontekstai, problemos ir galimybės“. In *Naujasis Vilniaus perskaitymas: didieji Lietuvos istoriniai pasakojimai ir daugiakultūris miesto paveldas*, 49–77. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009; *Gamtos ir kultūros paveldas: perteikimas ir ugdymas: chrestomatinių tekstų rinktinė*. Sudarytoja ir mokslinė redaktorė Rasa Čepaitienė. Vilnius: Eugrimas, 2009; Čepaitienė, Rasa. *Paveldosauga globaliajame pasaulyje*. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2010; Čepaitienė, Rasa. „Kultūrinės globalizacijos iššūkiai paveldosaugai“. In *Kunigaikščiai Oginskiai Lietuvos istorijoje: kultūrinės veiklos pėdsakais*, 305–330. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2010; Čepaitienė, Rasa. „„Tarybinės sostinės“ konstravimas J. Stalino epochoje: Minsko ir Vilniaus atvejai“. In *Nuo Basanavičiaus, Vytauto Didžiojo iki Molotovo ir Ribbentropo: atminties ir atminimo kultūrų transformacijos XX-XXI amžiuje*, 171–224. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2011; Čepaitienė, Rasa. „Miestas kaip ideologinis tekstas: Vilniaus ir Minsko atvejai“. In *Atminties daugiasluoksniškumas: miestas, valstybė, regionas*, 267–318, 581. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013; *Vietos dvasios beiėškant*. Sudarytoja Rasa Čepaitienė. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2014; Čepaitienė, Rasa ir Živilė Tamkutonytė-Mikailienė. *Pasaulis prasideda čia: paveldo ugdymo principai mokyklinio amžiaus vaikams : metodinė priemonė*. Vilnius: Didakta, 2017.

Valdonė Darškuvienė – ISM Vadybos ir ekonomikos universiteto profesorė, mokslo prorektorė, tarptautinio apskaitos ir finansų profesionalų tinklo AFECA prezidentė, ekspertė, ES H2020 programos keletu patarėjų grupių narė. Atlieka tyrimus finansų ir bendrovių valdysenos srityje. Tarp jos darbų paminėtini: Darškuvienė, Valdonė. „Linking corporate governance, ownership structures and financial leverage perspectives. Current status and implications for future research“. In *Theorie und Praxis aus Rechnungswesen und Wirtschaftsprüfung: nationale und internationale Entwicklungen*, 111–121. Wien: LexisNexis, 2017; Darškuvienė, Valdonė ir Evelina Bendoraitienė. „CSR policies and financial risks under stakeholders' aggressive actions“. In *International Dimensions of Sustainable Management: Latest Perspectives from Corporate Governance, Responsible Finance and CSR*. [Berlin]: Springer, 2017; Darškuvienė, Valdonė. „Implications of privatisation and marketisation in Lithuania – telecommunications and transport“. In *Privatisation and Liberalisation of Public Services in Europe: An Analysis of Economic and Labour Market Impacts*. Brussels: European Trade Union Institute for Research, Education and Health and Safety, 2008; Meyer, Klaus E., Delia Ionașcu, Przemysław Kulawczuk, Anna Szcześniak, Zoltán Antal-Mokos, Krisztina Tóth ir Valdonė Darškuvienė. „The Changing Patterns of Foreign Direct Investment: Survey Insights“. In *Acquisition Strategies in European Emerging Markets*, 27–39. London: Palgrave Macmillan, 2007.

Sigitas Daukilas – Aleksandro Stulginskio universiteto profesorius, Filosofijos, psichologijos ir profesinės edukologijos katedros vedėjas, Kultūrinės komunikacijos ir edukacijos centro direktorius. Edukologijos mokslų kryptyje nagrinėja aukštojo ir profesinio ugdymo turinio, studijų ir mokymo(si) kokybės, edukacinių technologijų metodologijos, profesijos pedagogų rengimo tematiką. Per pastaruosius du mokslinės-pedagoginės veiklos dešimtmečius kartu su bendraautoriais yra parengęs per aštuoniasdešimt edukologijos mokslo krypties darbų, tarp kurių yra du vadovėliai aukštųjų mokyklų pedagoginio kryptingumo studentams: Adamonienė, Rima, Sigitas Daukilas, Bronislavas Krikščiūnas, Ilona Maknienė ir Aldona Palujanskienė. *Profesinio ugdymo psichologija ir pedagogika: vadovėlis*. Utena: Utenos Indra, 2003; Adamonienė, Rima, Sigitas Daukilas ir Bronislavas Krikščiūnas. *Profesinio ugdymo pagrindai: vadovėlis aukštųjų mokyklų pedagoginio kryptingumo studentams, magistrantams, profesijos pedagogams*. Vilnius: Petro ofsetas, 2001; dvi monografijos: Daukilas,

Sigitas, Rita Mičiulienė, Kristina Kovalčikienė ir Judita Kasperienė. *Profesijos pedagogų veiklos turinys: profesinis tobulėjimas, identitetas, ugdymo turinio metodologija ir kokybė: kolektyvinė monografija*. Akademijs: Aleksandro Stulginskio universiteto leidybos centras, 2016; Teresevičienė, Margarita, Airina Volungevičienė, Vilma Žydzienaitė, Lina Kaminskienė, Aušra Rutkienė, Elena Trepulė ir Sigitas Daukila. *Technologijomis grindžiamas mokymas ir mokymasis organizacijoje: monografija*. Vilnius: Versus Aureus, 2015. Taip pat dalyvavo daugelyje mokslinių tyrimų projektų, tarp kurių: „Technologijomis grįsto mokymosi turinio integracija į organizacijas“ (2013–2015); „Studijų kokybės gerinimas, tarptautiškumo didinimas“ (2010); EU-EVERYPLACE (2011–2013); „Efektyvus profesinės karjeros projektavimas“ (2005–2008); „Lietuvos nuotolinio mokymosi sistemos veiklumo integralus ugdymas“ (2005–2006).

Rūta Janonienė – Vilniaus dailės akademijos Dailėtyros instituto vyriausioji mokslo darbuotoja, Lietuvos mokslų akademijos tikroji narė, Lietuvos mokslo premijos laureatė (2011). Monografijų (Janonienė, Rūta. *Jonas Rustemas*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1999; Janonienė, Rūta. *Kazimieras Jelskis (1782-1867)*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2003; Janonienė, Rūta. *Bernardinų bažnyčia ir konventas Vilniuje: pranciškoniškojo dvasingumo atspindžiai ansamblio įrangoje ir puošyboje*. Vilnius: Aidai, 2010; Janonienė, Rūta ir Evaldas Purlys. *Sapiegų rūmai Antakalnyje*. Vilnius: Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai, 2012) autorė. Lietuvos dailės istorikų draugijos narė.

Edgaras Klivis – Vytauto Didžiojo universiteto dėstytojas, docentas, Menų fakulteto Teatrologijos katedros vedėjas. Svarbiausios mokslinės publikacijos: kolektyvinės monografijos Citvarienė, Dailė, Silvija Čizaitė-Rudokienė, Rimgailė Dikšaitė, Linara Dovydaitytė, Kristina Juraitė, Greta Klimavičiūtė-Minkštimienė, Edgaras Klivis et al. *Komunikuoti kultūrą: institucijos, strategijos, auditorijos: kolektyvinė monografija*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2015; Staniškytė, Jurgita, Rasa Vasinauskaitė, Edgaras Klivis ir Martynas Petrikas. *Postsovietinis Lietuvos teatras: istorija, tapatybė, atmintis*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2014. Moksliniai straipsniai: Klivis, Edgaras. „Completing (public) spheres: theatre and the media in the Baltic States“. *Meno istorija ir kritika* 11 (2015): 64–74; Klivis, Edgaras. „Mimic Realities: The Construction of Popular Identity in Contemporary Lithuanian Film“. *Lituanus* 59, 1 (2013): 5–23.

Algis Krupavičius – Vytauto Didžiojo universiteto profesorius, Socialinių mokslų fakulteto dekanas, Europos socialinio tyrimo Generalinės asamblėjos pirmininko pavaduotojas, Tarptautinės socialinio tyrimo programos Lietuvoje vadovas. Tarp jo darbų yra: Krupavičius, Algis. *Semi-presidentialism in Lithuania: Origins, Development and Challenges*. In *Semi-presidentialism in Central and Eastern Europe*. Manchester: Manchester University Press, 2008; Krupavičius, Algis. „La Lituanie“. In *Les démocraties européennes: approche comparée des systèmes politiques nationaux*, 255–266. Paris: A. Colin, 2010; Krupavičius, Algis. „Citizens' Initiatives in Lithuania: Initiative Institutions and Their Political Impact in a New Democracy“. In *Citizens' Initiatives in Europe*, 134–151. London: Palgrave Macmillan, 2012; Krupavičius, Algis. „Fluide Parteiensysteme in den baltischen Staaten“. In *Die politischen Systeme der baltischen Staaten*, 217–239. Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften, 2012; Krupavičius, Algis. „Lithuania's President: A Formal and Informal Power“. *Presidents above Parties? Presidents in Central and Eastern Europe, their Formal Competences and Informal Power*, 205–232. Brno: International Institute of Political Science of Masaryk University, 2013; Krupavičius, Algis ir Ligita Šarkutė. *Apie demokratiją Lietuvoje. Kokia ji yra ir kokia turėtų būti?: svarbiausi nacionaliniai 6-osios Europos socialinio tyrimo bangos rezultatai*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2017.

Jūratė Ruzaitė – Vytauto Didžiojo universiteto profesorė, Tarpkultūrinės komunikacijos ir daugialkalbystės centro tyrėja. Yra paskelbusi keliasdešimt mokslinių straipsnių ir monografijų skyrių Lietuvos leidyklose ir užsienio tarptautinėse leidyklose, lietuvių kalbos vadovėlių kitakalbiams (su bendraautorais), monografiją (Ruzaitė, Jūratė. *Vague Language in Educational Settings: Quantifiers and Approximators in British and American English*. Frankfurt Am Main: Peter Lang, 2007). Taip pat aktyviai dalyvauja nacionaliniuose ir tarptautiniuose mokslo projektuose, vadovauja VDU koordinuojamai

jungtinio laipsnio magistrantūros programai „Sociolingvistika ir daugiakalbystė“. J. Ruzaitė yra ekspertė Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ komitete „Įtrauki, inovatyvi ir reflekyvi visuomenė“. Mokslinių interesų kryptys: (multimodaliaji) diskurso analizė, tekstynų lingvistika, sociolingvistika, kalba ir ideologija.

Arvydas Pacevičius – Vilniaus universiteto profesorius, Komunikacijos fakulteto Dokumentinių medijų antropologijos katedros vedėjas, tęstinių leidinių „Bibliotheca Litwana“ ir „Lietuvos egodokumentinis paveldas“ redaktorius. Vadovavo nacionaliniams moksliniams projektams: „Bibliotheca Litwana: atminties institucijų rinkinių raida“ (2010–2011); „Lietuvos egodokumentinis paveldas“ (2010–2013) ir kt. Tarp jo darbų yra knygos *Pamirštoji mecenatystė, 1792–1832: dovanų Vilniaus universiteto bibliotekai knyga*. Sudarytojas ir parengėjas Arvydas Pacevičius. Vilnius: DABAexpo, 2011; *Vilniaus viešosios bibliotekos dienoraštis, 1910–1911*. Sudarytojas ir parengėjas Arvydas Pacevičius. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2014; *Juozapo Jurgio Hilzeno 1752–1754 metų kelionės dienoraštis*. Sudarė Arvydas Pacevičius; parengė Joanna Orzeł, Arvydas Pacevičius, Stanisław Roszak. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2013, taip pat straipsniai: Pacevičius, Arvydas. „Bad Readers of a Good Library over 100 Years Ago in Vilnius: Vilnius Public Library Diary in the Context“. In *Good Book, Good Library, Good Reading*, 286–315. Tampere: Tampere University Press, 2013; Pacevičius, Arvydas. „Repressive Censorship, Underground Publishing, and the Distribution of Lithuanian Books in the Northwest Region of the Russian Empire (1795–1904)“. In *Underground Publishing and the Public Sphere: Transnational Perspectives*. Wien: Lit, 2014; Pacevičius, Arvydas. „Vilniaus universiteto dovana sudegusiai Abo akademijos bibliotekai (1827–1829)“. In *Sugrąžinta praeitis: [straipsnių rinkinys]*, 113–240. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2014; Pacevičius, Arvydas. „Masonų knygos kultūros raiška XIX amžiaus Lietuvoje“. *Knygotyra* 67 (2016): 115–147; ir kt.

Danutė Petrauskaitė – muzikologė, Klaipėdos universiteto profesorė, vyriausioji mokslo darbuotoja, 2001–2015 m. vadovavo šio universiteto Muzikologijos institutui, Lietuvos kompozitorių sąjungos ir tarptautinės baltiečių draugijos AABS (*Association for the Advancement of Baltic Studies*) narė. Moksliniai interesai: lietuvių egzodo muzikinė kultūra, lyginamieji pasaulio muzikinių kultūrų tyrimai. Projektinė veikla: tarptautinio „Erasmus / Socrates“ projekto „Mustufe“, skirto kamerinio ansamblio studijoms, iniciatorė ir vykdytoja (2006–2008); Alikantės universiteto mokslinio projekto „Skirtingų bendruomenių tradicinė muzika kaip kultūrinis Europos paveldas“ dalyvė (2006), parengė ir įgyvendino projektą „Vytauto Strolios biblioteka: sugrįžimas į Mažąją Lietuvą“ (2009), taip pat visuotinės dotacijos projektą „Lietuvių muzikinė kultūra migracijų kontekstuose (1870–1990): tautinio tapatumo ir muzikinės raiškos sąveika“ (2011–2015). Reikšmingesni spausdinti darbai: monografijos *Jeronimas Kačinskas: gyvenimas ir muzikinė veikla: straipsniai, laiškai, atsiminimai*. Sudarė ir tekstus parengė Danutė Petrauskaitė. Vilnius: Baltos lankos, 1997; Petrauskaitė, Danutė. *Klaipėdos muzikos mokykla, 1923–1939: monografija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 1998; Petrauskaitė, Danutė. *Petras Armonas muzikinių kultūrų kryžkelėse*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2005; Petrauskaitė, Danutė. *Lietuvių muzikinė kultūra Jungtinėse Amerikos Valstijose, 1870–1990: tautinės tapatybės kontūrai: [monografija]*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2015; mokslinės studijos Petrauskaitė, Danutė. *Prudencija Bičkienė*. Chicago: Draugas, 1998; Petrauskaitė, Danutė. „Susitikimai su Čiurlioniu egzilyje: tautiškumo refleksijos ir muzikinės raiškos galimybės (1911–1991)“. In *Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (1875–1911): jo laikas ir mūsų laikas*, 463–489. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2013; sudarytos knygos *Klaipėdos universitetas: 10 metų*. Sudarė Danutė Petrauskaitė. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2000; Klaipėdos universiteto mokslinio žurnalo „Tiltai“ priedas Nr. 21 „Muzikologiniai diskursai: nuo choralo iki dodekatonikos“ (2004); Leono Baltušio straipsnių rinkinys (Baltušis, Leonas. *Žurnalistinė XX amžiaus mozaika*. Sudarė ir redagavo Danutė Petrauskaitė. Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2007). Paskelbė apie 70 mokslinių straipsnių Lietuvoje ir užsienio spaudoje, skaitė pranešimus tarptautinėse konferencijose ir paskaitas apie lietuvių muziką Austrijos, Čekijos, Vokietijos, Ispanijos, Norvegijos, Olandijos, Prancūzijos, Šveicarijos ir Turkijos universitetuose bei konservatorijose. Už mokslinę

veiklą apdovanota Mažosios Lietuvos fondo dr. Vydūno premija (1995), KLASCO premija (2005), Lietuvos kompozitorių sąjungos Čiurlionio premija (2015).

Dalia Satkauskytė – Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto vyriausioji mokslo darbuotoja, Mokslo tarybos pirmininkė, Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programos vykdymo grupės narė. 2012–2016 m. vadovavo LLTI vykdytai ilgalaikių mokslinių tyrimų programai „Sovietmečio literatūros istoriniai tyrimai“. Išleido monografijas: Satkauskytė, Dalia. *Lietuvių poezijos kalbinė savimonė: raidos tendencijos*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1996; Satkauskytė, Dalia. *Subjektyvumo profiliai lietuvių literatūroje*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2008; kolektyvinės monografijos (*Tarp estetikos ir politikos: lietuvių literatūra sovietmečiu: kolektyvinė monografija*. Sudarytoja ir mokslinė redaktorė Dalia Satkauskytė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2015) sudarytoja ir mokslinė redaktorė, straipsnių rinkinio „Literary Field under Communist Regime“ (Academic Studies Press, numatyta publikuoti 2018 m.) viena iš redaktorių, daugiau nei 40 straipsnių, tarp jų lenkų, rusų, anglų, prancūzų, vokiečių kalbomis, autorė.

Asta Savanevičienė – Kauno technologijos universiteto Ekonomikos ir verslo fakulteto profesorė, Vadybos katedros vedėja, tarptautinio tyrėjų tinklo „Tvarus žmonių išteklių valdymas“ narė, keturių sėkmingai apgintų disertacijų, viena iš kurių pripažinta geriausia disertacija, apginta Baltijos regione 2015 m.: Baltic University Programme Annual Award (Ž. Stankevičiūtė. *Tvarumo dimensija organizacijos žmonių išteklių valdyme*, 2015) mokslinė vadovė. Monografijos, keturių vadovėlių, daugiau nei penkiasdešimties straipsnių autorė ir bendraautorė. Tarp jos darbų yra straipsniai: Savanevičienė, Asta ir Živilė Stankevičiūtė. „Human Resource Management and Performance: from Particles Towards Sustainable Competitive Advantage“. In *Globalization. Education and Management Agendas*. New York: InTech, 2012; Girdauskiene, Lina ir Asta Savanevičienė. „Influence of Formalization on Effective Knowledge Management in a Creative Organization“. *International Journal of Knowledge, Culture & Change Management* 11, 6 (2012): 11–28; Savanevičienė, Asta ir Živilė Stankevičiūtė. „Smart Power as A Pathway for Employing Sustainable Human Resource Management“. *Engineering Economics* 28, 2 (2017): 198–206. Kitos publikacijos su bendraautorais: Middle level managers stressors study. *Review of business research* (2013); Girdauskiene, Lina, Vitalija Venckuviene ir Asta Savanevičienė. „Crowdsourcing as a Key Method for Start-Ups Overcoming Valley of Death“. *Mediterranean Journal of Social Sciences* 6, 3 (2015): 795–800; Čiutienė, Rūta, Evelina Meilienė, Asta Savanevičienė ir Sigitas Vaitkevičius. „Interdependence between Human Capital and the Power of a Shadow Economy: Lithuanian Case Study“. *Technological and Economic Development of Economy* 21, 3 (2015): 460–482; Savanevičienė, Asta. „Management and Leadership Development Needs – the Case of Lithuania“. In *Management and Leadership Development Needs in Dynamically Changing Societies*. Berlin: Springer, 2017.

Tomas Sodeika – Vilniaus universiteto profesorius. Tarp jo darbų yra: Sodeika, Tomas. „Zu den Sachen selbst: Phänomenologie, Erste Philosophie und die Schriftlichkeit“. In *Überwundene Metaphysik? Beiträge zur Konstellation von Phänomenologie und Metaphysikkritik*, 48–58. Freiburg: K. Alber, 2016; Sodeika, Tomas. „Ontology in the Age of Mechanical Reproducibility“. In *Images of Europe: Past, Present, Future*, 1198–1206. Porto: Universidade Catolica Editora, 2016; Sodeika, Tomas. Мартин Хайдеггер в Цолликоне: война миров? = Martin Heidegger in Zollikon: the war of the worlds? *Horizon* 5, 2 (2016): 46–73; Sodeika, Tomas, Rita Šerpytė ir Danutė Bacevičiūtė. *Ontologijos transformacijos: medijos, nihilizmas, etika: monografija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015; Gelžinytė, Brigita ir Tomas Sodeika. „Postmetafizinės Ungrund principo prielaidos Schellingo laisvės filosofijoje“. *Problemos* 88 (2015): 44–53; Sodeika, Tomas. „Zur Medienkonkurrenz in der Philosophie: Wort vs. Bild“. In *Visuelle Philosophie*, 131–140. Würzburg: Königshausen / Neumann, 2015; Sodeika, Tomas. „Some Remarks on Spoken Language in Franz Rosenzweig and Emmanuel Levinas“. *Emmanuel Levinas: A Radical Thinker in the Time of Crisis*, 159–72. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015; Sodeika, Tomas ir Lina Vidauskytė. „Philosophy as Rigorous Science and/or as Tragedy: Husserl and Shestov“. *Faith and reason in Russian thought*, 183–196. Kraków:

Copernicus Center Press, 2015; Sodeika, Tomas. „Das Heilige in Zeitalter Seiner Technischen Reproduzierbarkeit“. *Theologie - Religionsphilosophie - Religionsgeschichte*, 639-650. Berlin: De Gruyter, 2014; Sodeika, Tomas. „Kino ontologija“. *Athena: filosofijos studijos* 9 (2014): 26-45; Šerpytė, Rita, Danutė Bacevičiūtė, Mintautas Gutauskas, Tomas Sodeika, Kristupas Sabolius, Vaiva Daraškevičiūtė, Sigita Maslauskaitė ir Aušrelė Kristina Pažėraitė. *Sekuliarizacija ir dabarties kultūra: kolektyvinė monografija*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013; Sodeika, Tomas. *Filosofija ir tekstas: mokslo monografija*. Kaunas: Technologija, 2010.

Ramunė Šmigelskytė-Stukienė – Lietuvos istorijos instituto vyresnioji mokslo darbuotoja, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos skyriaus vedėja, Lietuvos edukologijos universiteto Pasaulio istorijos katedros docentė, Tarptautinės XVIII amžiaus tyrinėtojų draugijos (*Société Internationale d'Etude du Dix-huitième Siècle*) ir Tarptautinio diplomatijos istorikų tinklo (*Premodern Diplomats Network*) narė, tarpdisciplininio tęstinio leidinio „XVIII amžiaus studijos“ redakcijos kolegijos pirmininkė. Tyrinėja XVIII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sociopolitinę ir diplomatijos istoriją. Monografių (Šmigelskytė-Stukienė, Ramunė. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės konfederacijos susidarymas ir veikla 1792–1793 metais*. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2003; Šmigelskytė-Stukienė, Ramunė. *Michał Kleofas Ogiński: Politician, Diplomat and Minister (1786–1794)*. Vilnius: Petro ofsetas, 2015) autorė, kolektyvinių monografių Šmigelskytė-Stukienė, Ramunė, Eduardas Brusokas, Liudas Glemža, Robertas Jurgaitis ir Valdas Rakutis. *Modernios administracijos tapsmas Lietuvoje: valstybės institucijų raida 1764–1794 metais: kolektyvinė monografija*. Vilnius: Petro ofsetas, 2014; Bukelevičiūtė, Dalia, Ryšard Gaidis, Algirdas Jakubčionis, Saulius Kaubrys ir Ramunė Šmigelskytė-Stukienė. *Lietuvos valstybės kontrolės istorija: kolektyvinė monografija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015; Dubonis, Artūras, Darius Antanavičius, Raimonda Ragauskienė ir Ramunė Šmigelskytė-Stukienė. *Susigrąžinant praeitį: Lietuvos Metrikos istorija ir tyrimai*. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2016) bendraautorė.

Gintaras Švedas – Vilniaus universiteto profesorius, habilituotas daktaras, VU Teisės fakulteto prodekanas mokslui ir planavimui, Baudžiamosios justicijos katedros vedėjas. Tarp jo mokslo darbų yra monografijos: Švedas, Gintaras. *Lithuania: Criminal Justice Systems in Europe and North America*. Helsinki: Heuni, 2000; Švedas, Gintaras. *Laisvės atėmimo bausmė: baudžiamosios politikos, baudžiamieji teisiniai ir vykdymo aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003; Abramavičius, Armanas, Darius Mickevičius ir Gintaras Švedas. *Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005; Švedas, Gintaras. *Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006; Švedas, Gintaras, Paulius Veršekys, Justyna Levon ir Darius Prapiesitis. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso bendrosios dalies vientisumo ir naujovių (su)derinimo iššūkiai: monografija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2017 ir t. t., taip pat straipsniai: Švedas, Gintaras. „Evaluation of the Impact of the Framework Decision of 19 July 2002 on Combating Trafficking in Human Beings: Lithuania“. In *The Evaluation of European Criminal Law: The Example of the Framework Decision on Combating Trafficking in Human Being*, 234–265. Brussels: Université de Bruxelles, 2009; Švedas, Gintaras. „The Influence of the European Union Law on the Contemporary Lithuanian Criminal Policy“. *Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej*, 933–949. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2010; Švedas, Gintaras. „Poszczególne problematyczne zagadnienia z zakresu odpowiedzialności karnej osób prawnych w litewskim orzecznictwie konstytucyjnym oraz doktrynie prawa karnego“. *Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego: materiały z konferencji naukowej, Lublin, 26–27 września 2011 roku*, 187–202. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2011; Švedas, Gintaras ir Darius Mickevičius. „Presentation of National Systems of Investigation, Prosecution, Evidence and Procedural Safeguards: Lithuania“. In *Toward a prosecutor for the European Union*. Vol. 1, 405–448. Oxford: Hart publishing, 2013; Švedas, Gintaras. „European Union Criminal Law and Its Influence on the Institutes of the General Part of Lithuanian Criminal Law“. *Lithuanian Legal System under the Influence of European Union Law: Collection of Scientific Articles on the*

Influence of European Union Law on Lithuanian Constitutional, Administrative and Environment Protection, Criminal, Civil and Civil Procedure, Labour and Social Protection, Finance Law, 147–172. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014; Raglewski, Janusz, Gintaras Švedas ir Justyna Levon. „Kary nieizolacyjne w litewskim prawie karnym”. *Czasopismo prawa karnego i nauk penalnych* 4 (2016): 107–124 ir t. t.

Artūras Tereškinas – Vytauto Didžiojo universiteto profesorius, VDU Socialinių tyrimų centro vadovas, žurnalo „Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas“ vyriausiasis redaktorius. Išleidęs 9 monografijas bei mokslo studijas ir daugiau nei 50 mokslo straipsnių. Tarp paskutinių jo darbų yra straipsniai: Maslauskaitė, Aušra ir Artūras Tereškinas. „Involving Nonresident Lithuanian Fathers in Child-rearing: The Negative Impact of Income Inequalities and Sociolegal Policies”. *Men and Masculinities* 20, 5 (2017): 609–629; Vaičiūnienė, Rūta ir Artūras Tereškinas. „Transformations in Prison Subculture and Adjustment to Imprisonment in Post-Soviet Lithuanian Penitentiary Institutions”. *East European Politics and Societies* 31, 3 (2017): 659–679.

Daiva Vyčnienė – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorė, Etnomuzikologijos katedros vedėja, Mokslo centro Etnomuzikologijos skyriaus vyriausioji mokslo darbuotoja, tarptautinių organizacijų ICTM (Tarptautinės tradicinės muzikos taryba), ESEM (Europos etnomuzikologų seminaras), IRCTP (Tarptautinio tradicinės polifonijos tyrimų centras) narė. Tarp jos darbų yra: Vyčnienė, Daiva. „Interaction of Voice and Instrument in Lithuanian Multipart Music: Insider and Outsider Viewpoints”. In *European Voices II: Cultural Listening and Local Discourse in Multipart Singing Traditions in Europe*, 185–206. Wien: Böhlau, 2011; Vyčnienė, Daiva. „Relations between Lithuanian and Balkan Schwebungs-Diaphonie: Interdisciplinary Search Key”. In *Musical Practices in the Balkans: Ethnomusicological Perspectives*, 119–146. Belgrade: Institute of Musicology of SASA, 2012; Vyčnienė, Daiva. „The Revival of Lithuanian Polyphonic ‘Sutartinės’ Songs in the Late 20th and Early 21st Century”. *Res Musica* 4 (2012): 97–116; Vyčnienė, Daiva. „Sutartines, Lithuanian Multipart Songs in UNESCO’s Intangible Cultural Heritage List: Winning and Risk”. In *Local and Global Understandings of Creativities: Multipart Music Making and the Construction of Ideas, Contexts and Contents*, 294–313. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2013; Vyčnienė, Daiva. „Sutartinų giedojimo tradicija postmodernioje visuomenėje: perėmimas, perdavimas ir raiška”. *Liaudies kultūra* 2 (2015): 19–34; Vyčnienė, Daiva. „Sound Instrumentation in Lithuanian Multipart Music Practice: The Relationship between the Individual and the Collective in Music-Making Processes”. In *European Voices III: The Instrumentation and Instrumentalization of Sound. Local Multipart Music Practices in Europe*, 161–182. Wien: Böhlau, 2017.

Rita Žukauskienė – Mykolo Romerio universiteto Psichologijos instituto profesorė. Vadovavo ar buvo viena iš keleto tyrimo projektų vadovų Lietuvos ir tarptautiniu lygmenimis. Vadovavo dviem tęstinių tyrimų projektams, kuriais buvo stebima jaunuolių raida nuo paauglystės iki tapimo suaugusiuoju, analizuojant jų pozityvią raidą. Vadovavo tarptautiniam projektui IDELIJA, kuriame kartu su Japonijos ir Italijos partneriais tyrinėjo tapatumo raidą paauglystėje ir jaunystėje. Šiuo metu vadovauja projektui INTEGRO, skirtam intymaus partnerio smurtą (IPS) patyrusių moterų tapatumo pokyčiui ir potrauminio augimui atskleisti, atsižvelgiant į psichologinio atsparumo, įveikos ir socialinės paramos vaidmenį. Yra 5 knygų ir kelių skyrių bei pranešimų ES Komisijai autorė ar bendraautorė. Yra parašiusi per 160 straipsnių, iš kurių daugiau nei 30 publikuota žurnaluose, indeksuojamuose „Scopus” ir „Clarivate Analytics’ Web of Science” duomenų bazėse. Svarbiausi darbai: Kaniušonytė, Goda ir Rita Žukauskienė. „Relationships with Parents, Identity Styles and Positive Youth Development during the Transition from Adolescence to Emerging Adulthood”. *Emerging Adulthood* 6, 1 (2017): 42–52; Bergman, Lars R., Laura Ferrer-Wreder ir Rita Žukauskienė. „Career Outcomes of Adolescents with Below Average IQ: Who succeeded against the Odds?”. *Intelligence* 52 (2015): 9–17; Robinson, Oliver ir Rita Žukauskienė. „Flourishing in European Emerging Adults: The Challenges of Positive Development in a Continent of Inequality”. In: Laura M. Padilla-Walker, Larry J. Nelson (Eds.). *Flourishing in Emerging Adulthood: Positive Development during the Third Decade of Life*, 431–444. Oxford: Oxford University Press,

2017; Žukauskienė, Rita. „The Experience of Being an Emerging Adult in Europe“. In R. Žukauskienė (Ed.) *Emerging Adulthood in a European Context*, 3–17. Abingdon: Routledge, 2016; Žukauskienė, Rita. „Adolescence and Well-Being“. In: A. Ben-Arieh, F. Casas, I. Frones, J. Korbin (Eds.). *Handbook of Child Well-Being: Theories, Methods and Policies in Global Perspective*, 1713–1738. Dordrecht: Springer, 2013; Žukauskienė, Rita. *Raidos psichologija: integruotas požiūris*. Vilnius: Margi raštai, 2012.

Lituanistikos duomenų bazė: ekspertinio vertinimo analizė

Apžvalga-studija

Sudarytojas Algis Krupavičius
Kalbos redaktorė Romualda Nikžentaitienė
Maketuotoja Rasa Švobaitė

2018 01 08. Užsakymo Nr. K18-001
Išleido *Lietuvos mokslo taryba*
Gedimino pr. 3, 01103 Vilnius, <http://www.lmt.lt>
Leidinytis internetinis